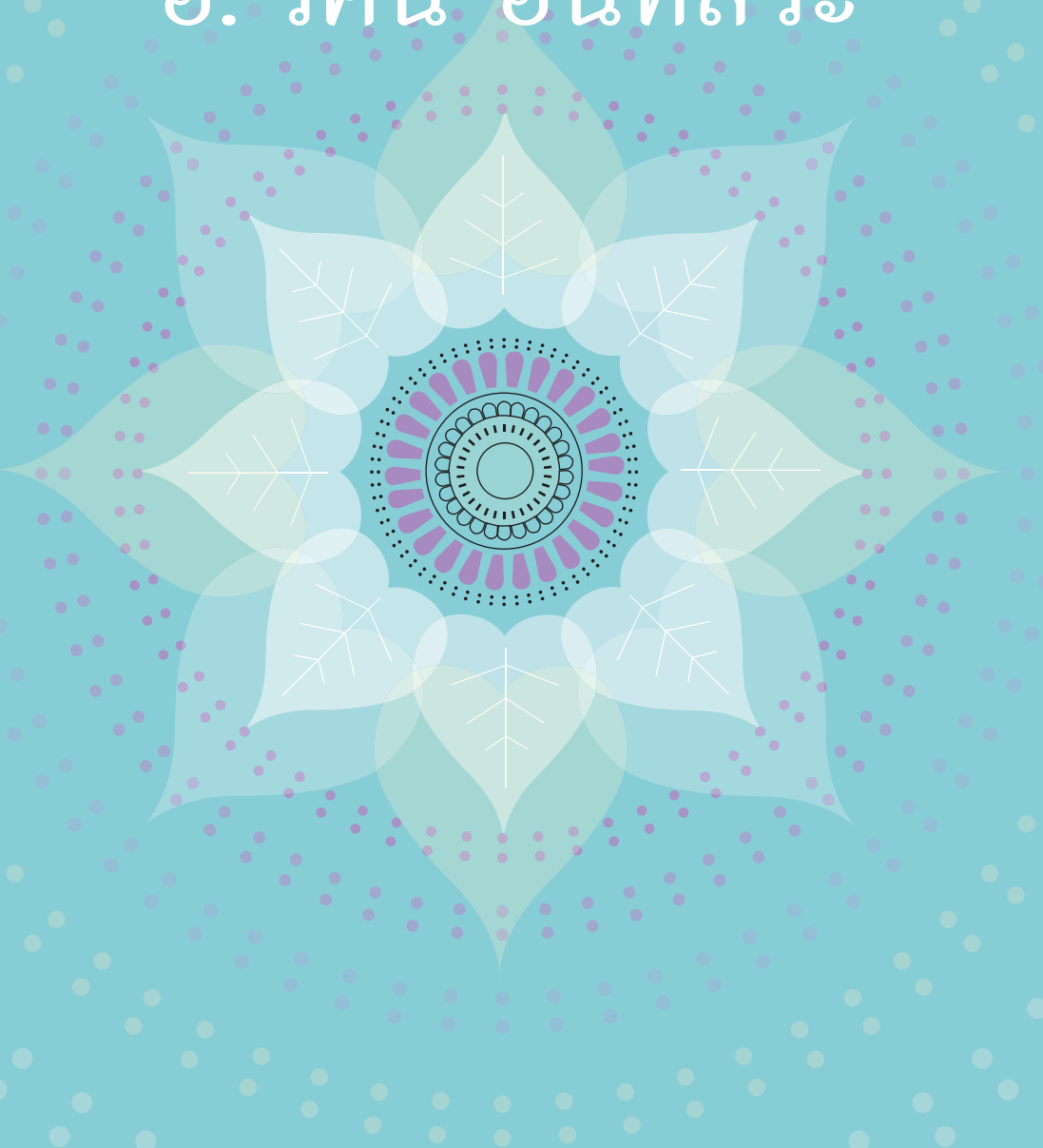

อัฐตชีวประวัติ

อ. วศิน อินทสระ

อัตตชีวาประวัติ ของ

อาจารย์วศิน อินทสระ

บนเส้นทางชีวิต

อันเป็นสนามทดลองแรงกรรม

อาจารย์ภาวาท

น้อมศีรษะ อภิวัต ปราชัญแผ่นดิน
นาม “วศิน อินทสระ” พระผู้ให้
“เพชรแห่งการเผยแผ่ธรรม” นำดวงใจ
หนึ่งในองค์ พระรัตนตรัย ควรบูชา

ทั้งชีวิต ท่านอู่ที่ ถวายพระธรรม
เพียรน้อมนำ งานประกาศ พระศาสนา
โลกยกย่อง “พระอานนท์ พุทธอนช่า”
วรรณกรรมธรรม เลิศล้ำค่า น่าสดุดี

เป็นกุศล ของคนไทย ได้ศึกษา
ได้ร่มเงา พระพุทธศาสนา สัมคักัดศรี
ได้พบปราชัญ ทางธรรม นำชีวิต
ตจ “พระธรรมเจดีย์” ศรีแดนไตร

แม้วัยวัน ผ่านผ่าน นานหนา
ประทับธรรม ยังนำทาง สว่างไสว
ขออาราธน์ พระไตรรัตน์ เป็นฉัตรชัย
คุ้มครองให้ ชีวิต “ครู” อยู่สุขสบาย

บุญกุศล ดลบันดาล สำราญอาตม์
ทุกภพชาติ ปรารถนาใด สมใจหมาย
สิ้นทุกข์โศก โรคภัย ทั้งใจกาย
เป็นไฉนคลาย อมตธรรม นำนันทพาน

ด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง
ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
ประพันธ์ในนามชมรมกัลยาณธรรม

Dr. Colman

คำอนุโมทนา ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

เรื่อง “อัตตชีวประวัติ” นี้ได้เขียนไว้ครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๙ ได้พิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อปี ๒๕๕๒ โดยขวัญ เพียงหทัย (พรจิตต์ พงศ์วราภา)

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒ นี้ จัดพิมพ์โดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ในนามชมรมกัลยาณธรรม ได้เพิ่มเติมบางส่วนเข้ามาบ้าง เช่นข้อเขียนที่ลูกศิษย์หลายคนเขียนถึงข้าพเจ้า โดยความดำริของผู้จัดทำ ข้าพเจ้าขอขอบใจลูกศิษย์ทุกคนที่เขียนถึงด้วยความจริงใจ

ถึงพ.ศ.๒๕๕๔ นี้ ชีวิตของข้าพเจ้าได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เช่นเจ็บป่วยมากขึ้น ร่างกายอ่อนแอลง เดินเหินด้วยความยากลำบาก แต่ก็ได้รับการเอาใจใส่ดูแลด้วยดีจากลูกศิษย์หลายคน เช่น ยุติ อึ้งศรีวงษ์ เป็นต้น ได้ดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาทั้งวันและทุกวัน

เรื่องอาหารการกินนั้น นอกจากคุณวิรัช และคุณนวลน้อย ชูประดิษฐ์ ได้ช่วยดูแลสัปดาห์ละวันแล้ว ยังมีคุณเกรียงพงษ์ หริจระดิวงค์ ได้ส่งสัปดาห์ละวัน ทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณส่งสัปดาห์ละ ๑-๒ วัน ปริมาณอาหารที่ลูกศิษย์ส่งให้ดังกล่าวแล้วเพียงพอไป ๑ สัปดาห์ส่วนมากเหลือ ข้าพเจ้าขอขอบใจทุกคนที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือให้มีชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนในเรื่องนี้ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์เรื่องหนึ่งดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์ทั้งหลายเป็นอยู่ได้ด้วยอาหาร (สพฺเพ สตฺตฺตา อหารภูจฺจิตฺตา)” ข้าวน้ำ เครื่องบริโภคต่างๆ เป็นอาหารสำหรับร่างกาย เป็น ๑ ในอาหาร ๔ นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้รับกำลังใจเป็นอันมากจากบุคคลต่างๆ ผู้ได้อ่านหนังสือบ้าง ฟังซีดีบ้าง จัดเป็นอาหารใจที่สำคัญ ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกคนและขอให้ทุกคนมีสุขภาพดี มีกำลังใจและกำลังความคิดที่จะประกอบคุณงามความดี

ยิ่งนานวันไปเท่าใด ข้าพเจ้ายิ่งรู้สึกซาบซึ้งในพระพุทธานุภาพที่
ว่า “ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายเป็นอยู่ยาก (กิจจํ มัจจานํ ชีวิตํ)” และภาษิต
ของพระสารีบุตรที่ว่า “ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายไม่มีเครื่องหมาย รู้ไม่ได้ (จะตาย
เมื่อใด) ชีวิตนี้น้อยด้วย ผิดเคืองด้วย (คือให้เป็นไปได้โดยยาก) ทั้งยังประกอบ
ไปด้วยทุกข์” นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังตรัสไว้ว่า “ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย
ผูกพันอยู่ในกรรม”

บ่วงกรรมเป็นบ่วงที่ดีั้รนนให้หลุดออกไปได้ยาก นอกจากท่าน
ผู้สิ้นกิเลสแล้วเท่านั้น เพราะเมื่อสิ้นกิเลสแล้วก็สิ้นกรรม เมื่อสิ้นกรรมก็สิ้น
วิบาก (ผลของกรรม) ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายวนเวียนอยู่ในวัฏฏะทั้ง ๓ นี้ คือ
กิเลส กรรม วิบาก ช่างน่าสงสารสังเวช และเป็นที่ตั้งแห่งความกรุณาเสีย
นี่กระไร ชีวิตมนุษย์จึงเป็นสนามทดลองแรงกรรม ตราบใดที่มนุษย์และสัตว์
ทั้งหลายยังมีกิเลส ยังมีกรรม ยังวนเวียนอยู่ในวัฏฏะหรือสังสารวัฏ ก็ย่อม
ถูกทุกข์ติดตาม ความสุขมีบ้างก็มีน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับความทุกข์อันมหิมา
ผู้ที่พ้นจากความทุกข์ประสบความสุขอันสมบูรณ์ก็มีแต่พระอรหันต์เจ้าระดับ
พระอรหันต์เท่านั้น ชาวพุทธควรมุ่งหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายอันนี้ เพื่อความสิ้น
ทุกข์และประสบสุขอันยั่งยืนตลอดไป

ข้าพเจ้าขอขอบคุณชมรมกัลยาณธรรม ที่ได้พิมพ์หนังสือเรื่องนี้
ออกเผยแพร่เป็นครั้งที่ ๒ ขอให้ทุกคนได้รับการคุ้มครองโดยธรรมตลอดกาล
ทุกเมื่อ

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๐๓๖ ๐๕๓๖

๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๔

คำนำ ในการจัดพิมพ์ครั้งแรก

เมื่อข้าพเจ้าทำหนังสือเรื่อง “การเผยแผ่ศาสนา ความเข้าใจหลักศาสนาและการพัฒนาชีวิตด้วยคุณธรรม” เพื่อแจกในงานทำบุญอายุครบ ๖๐ ปี ๑๗ กันยายน ๒๕๓๗ ข้าพเจ้าได้ปรารถนาไว้ในคำนำตอนหนึ่งว่า

“แม้ตั้งใจจะเขียนประวัติของตนเองอย่างย่อ ๆ ไว้บ้างในหนังสือเล่มนี้ ก็ยังทำไม่ได้ รู้สึกว่าทำได้ยากอย่างยิ่ง สมตามที่อัปราชัยคราวลีย์ เขียนไว้ว่า “การเขียนประวัติตัวเองนั้น แม้จะสนุกแต่ยาก เพราะถ้าเขียนในทางลบก็จะกระเทือนใจผู้เขียนเอง ถ้าเขียนในเชิงบวกคือยกย่องตัวเองก็จะกระเทือนหูผู้อ่าน” (It is a hard and nice subject for a man to write of himself: it grates his own heart to say anything of disparagement, and the reader’s ears to hear anything of praise for him)*”

ข้าพเจ้าจึงไม่ได้เขียนประวัติของตนเองเมื่อ ๑๒ ปีก่อนมาถึงบัดนี้ข้าพเจ้าตัดสินใจเขียนประวัติของตนเอง โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบ แต่เล่าไปตามที่เป็นจริง นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงผู้อื่นในทางไม่ดี แม้จะประสบมาเป็นอันมากก็ตาม

---

* อ้างใน “คำคมปมชีวิต” ของ กรรณา กุศลาลัย พ.ศ. ๒๕๓๖ หน้า ๘๒

มีตัวอย่างที่ท่านผู้ใหญ่นี้ได้ทำไว้ก่อนเป็นอันมาก เช่น “พระประวัติ
ตรัสเล่า” ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ได้ตรัสเล่าประวัติของพระองค์ไว้อย่างน่าสนใจ น่าอ่านและได้คติ ได้
ประโยชน์แก่พวกเรามากมาย พระยาอนุমানราชชน (ยง เสฐียรโกเศศ)
หรือที่พวกเราส่วนมากรู้จักท่านในนาม “เสฐียรโกเศศ” ได้เขียน
หนังสือชื่อ “อัตตชีวประวัติ” ของท่านไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง พิมพ์เมื่อ
พ.ศ. ๒๕๑๒ อาจารย์พลตรีหลวงวิจิตรวาทการก็ได้เขียนประวัติของ
ท่านไว้ อาจารย์กรุณา กุศลาลัย ได้เขียนเรื่องราวของท่านเองไว้
เป็นทำนองจดหมายถึงลูก ชื่อหนังสือ “ชีวิตที่เลือกไม่ได้” ชื่อรอง
ว่า “อัตตชีวประวัติของผู้ที่เกิดในแผ่นดินไทยคนหนึ่ง” พิมพ์เมื่อ
พ.ศ. ๒๕๒๙ ท่านอาจารย์พุทธทาสได้เล่าชีวประวัติของท่านไว้ใน
หนังสือชื่อ “เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา” พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

มีตัวอย่างที่ท่านผู้อ่านสนใจ อ่านแล้วได้ประโยชน์ได้คติ
ชีวิตมากมาย หลวงวิจิตรวาทการนั้นเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียง
โด่งดังมาก เขียนอะไรก็น่าอ่าน เมื่อเขียนชีวประวัติของท่านเองจะ
น่าอ่านสักเพียงไร

ด้วยเห็นตัวอย่างเหล่านี้ ข้าพเจ้าจึงกล้าเขียนประวัติของตน
ด้วยหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่อนุชนคนรุ่นหลัง หรือแม้แก่ผู้ที่มี
ชีวิตร่วมยุคกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าตระหนกอยู่เสมอว่า ข้าพเจ้าไม่ใช่
คนสำคัญ และไม่ถึงระดับที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลสำคัญ
แต่ข้าพเจ้าก็ภูมิใจว่า เกิดมาในพระพุทธศาสนา เกิดมาในสังคม
ได้ทำประโยชน์ไว้แก่พระพุทธศาสนาและแก่สังคม ด้วยเรี่ยวแรงและ

ความสามารถเท่าที่ข้าพเจ้ามี เพื่อเป็นการใช้หนี้พระศาสนาและสังคม
ที่ได้เลี้ยงดูอุ้มชูข้าพเจ้ามา หลังจากที่พ่อแม่ของข้าพเจ้าได้สิ้นชีวิต
แล้วตั้งแต่ข้าพเจ้าอายุ ๕ ขวบ

ด้วยความดำริและเหตุผลดังกล่าวมา ข้าพเจ้าจึงได้เขียน
ชีวประวัติไว้เพียงเล็กน้อยอย่างที่ท่านเห็นอยู่นี้

ปดิษ ๐๕๓๖

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๙

คำนำ ของชมรมกัลยาณธรรม

การศึกษาชีวิตหลักสูตรรวบรัดวิธีหนึ่ง คือการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของท่านผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือชีวิตบุคคลต้นแบบ ซึ่งในฉากชีวิตจริงแต่ละเรื่อง หากรอดูแต่ตอนจบ ที่ประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่อีกอาจจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์แบบ ควรศึกษาวิถีทางเดินชีวิตของท่านด้วยว่าผ่านพ้นแต่ละช่วงเวลาได้อย่างไร ต้องต่อสู้อุปสรรคยากลำบากแค่ไหน ต้องใช้ความอดทนพากเพียร อุทิศสละวิริยะเพียงไร กว่าจะมาถึงวันนี้ ที่ใคร ๆ ชื่นชมยกย่องในความสำเร็จแห่งชีวิต เมื่อได้ศึกษาตั้งแต่ต้นจนจบนั้นแหละ จึงจะซาบซึ้ง จนอาจจะยิ้มทั้งน้ำตา หรือได้รับคติชีวิตที่ปิติอิ่มเอมใจยิ่ง

น้อยคนนักที่จะไม่รู้จักนามและเกียรติคุณของท่านอาจารย์ วศิน อินทสระ ไม่ว่าเพศใดวัยใดต่างเคยสัมผัสสรลัทธิแห่งธรรม จากปลายปากกาของท่านไม่ว่าจะเป็นพระอานนท์พุทธอนุชา หลักกรรม และการเวียนว่ายตายเกิด จนถึงพระไตรปิฎกฉบับทำให้ง่าย และพระไตรปิฎกฉบับขยายความ จากเก่าสู่ใหม่ สืบเนื่องเป็นกระแสธารแห่งธรรม เป็นมหาสมุทรแห่งปัญญาที่ทรงคุณค่าไม่ขาดสาย

ก่อนชีวิตของท่านที่ผูกพันอยู่ใต้ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนา จากเพศบรรพชิตมาสู่ชีวิตคฤหัสถ์ จากเด็กกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่วัย ๕ ขวบ ท่านอาจารย์เองก็คงไม่คาดคิดมาก่อน ว่าชีวิตของท่านจะ

เดินมาไกลถึงจุดนี้ ในปัจฉิมวัยที่ร่างกายอ่อนล้าแต่พลังใจและดวงปัญญาอย่างสว่างแจ่มใส ท่านมีเวลาทบทวนเรื่องราวความเป็นมาในชีวิตจากความทรงจำ เล่าฝากไว้ในหนังสือเล่มนี้ ท่านมิได้มีเจตนาจะพรรณนาเรื่องเศร้าสะเทือนใจ แต่ชีวิตจริงจากความทรงจำของท่านก็มักจะมีที่ว่างทำนองนั้น น้อยคนนักที่จะได้ประจักษ์ว่า เบื้องหลังความหวานซึ่งสะท้อนอารมณ์แห่งวรรณกรรมแห่งธรรมอันงดงาม เบื้องหลังถ้อยลิตธรรม ที่อธิบายอย่างกระฉ่างแจ่มชวนอ่าน ชวนฟัง จะมีความป่วยไข้ ความทุกข์ยาก และอุปสรรคมากมายเป็นอุปสรรคชมรมฯ หวังว่าเมื่อท่านได้อ่าน “อัตตชีวประวัติฯ” เล่มนี้ จบบลง ท่านคงจะอ่านหนังสือที่ท่านอาจารย์วชิรเขียนไว้อย่างรู้ซึ่งในคุณค่ามากขึ้นไม่มากก็น้อย

ชีวิตของท่านอาจารย์วชิรเป็นแบบอย่างของชีวิตนักสู้ และครูผู้เกิดมาเพื่อเป็นคลังแห่งปัญญาและปูชนียบุคคล จะทุกข์ยากลำบากเพียงไรก็ไม่ดับสูญและไม่มีสิ่งใดทำลายได้ เพราะต้องเติบโตผ่านพันอุปสรรคน้อยใหญ่เพื่อมาส่องคอมธรรมสู่ใจมวลชน ชีวิตของท่านเป็นแบบอย่างเป็นกำลังใจให้สาธุชนผู้เดินตามมาภายหลัง ให้ได้เกิดความมั่นใจใน “ทางแห่งความดี” ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แม้อาจจะมีต้นทุนต่ำ หรือเต็มไปด้วยสิ่งกีดขวางอย่างไรก็ตาม หากมีใจมุ่งมั่นในความดีงาม พากเพียรพยายามไม่ท้อถอย ในที่สุดย่อมได้พบความสำเร็จ เช่นที่ท่านอาจารย์ดำเนินชีวิตมา เพื่อเป็นยอดปราชญ์และเป็นปูชนียบุคคลแห่งแผ่นดิน ทำให้นึกถึงคำของท่านอาจารย์ที่ว่า ขอให้มี “อัตตจาคะ” สละตนให้แก่ธรรม มอบตนให้

แก่ธรรม คือวางใจว่าแล้วแต่ธรรมจะบันดาลให้ จะทุกข์สุข ยากง่าย
สบาย ลำบากแค่นี้แหละ แล้วแต่พระธรรมจะนำชีวิตไป

ในนามของชมรมกัลยาณธรรม และเหล่าสาธุศิษย์ มีความ
ภาคภูมิใจที่ได้เผยแผ่ผลงานอันทรงคุณค่า ทั้งหนังสือและเสียง
บรรยายของท่านอาจารย์ และการได้มีโอกาสจัดพิมพ์ “อรรถชีวิต
ประวัติของ อ.วศิน อินทสระ” เล่มนี้ โดยเพิ่มเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์
ขึ้นในภาค “อาจริยานุสสติ” ถือเป็นกาแสดงความเคารพยกย่อง
ชีวิตอย่าง “ครู” ให้ทุกคนได้สัมผัส ได้เข้าใจความเป็นครูด้วยความ
เคารพศรัทธาอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังเป็นเครื่องบูชาพระคุณท่านอาจารย์
เป็นพลังบุญกุศลให้ดวงประทีปธรรมดวงนี้ได้ส่องแสงสว่างสู่ใจ
มวลชนต่อไปอีกนานเท่านาน

ธรรมย่อมมีอยู่ในทุกหย่อมหญ้า แต่จะสถิตยในใจของเรา
ได้มากน้อยเพียงไร องค์กรประกอบสำคัญแรกที่สุดสองประการคือ
กัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการ ขอให้ทุกท่านผู้ได้มีโอกาสอ่าน
หนังสือ “อรรถชีวิตประวัติของ อ.วศิน อินทสระ” เล่มนี้ จงใคร่ครวญ
พิจารณาด้วยปัญญาในละครแห่งชีวิตจริง ที่ท่านอาจารย์ได้สละตนเอง
ยกมาเป็นบทเรียน เป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นกำลังใจสาธุชนสู่ความ
สำเร็จแห่งชีวิต เพื่อทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามสมควร

ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
ประธานชมรมกัลยาณธรรม
๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

ภาคแรก : ประวัติท่านเล่า.....	๑๕
๑ เมื่อเป็นเด็ก.....	๑๖
๒ เมื่อเป็นสามเณร.....	๒๖
๓ เมื่อบวชเป็นพระ.....	๓๔
๔ เมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์.....	๔๘
๕ เมื่อลาสิกขาและหน้าที่การงาน.....	๖๐
๖ โรงเรียนเตรียมทหาร.....	๖๘
๗ เมื่อแต่งงาน.....	๗๔
๘ เมื่อไปศึกษาต่อที่อินเดีย.....	๘๒
๙ มหาวิทยาลัยพาราณสี.....	๘๖
๑๐ กลับเมืองไทย.....	๙๒
๑๑ ที่หอสมุดแห่งชาติ.....	๙๘
๑๒ ประจำที่มหาวิทยาลัยสงฆ์.....	๑๐๒
๑๓ ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	๑๐๘
๑๔ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลักสูตรพิเศษ.....	๑๑๔
๑๕ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.....	๑๒๐

๑๖	ทำรายการวิทยุ.....	๑๒๔
๑๗	ทำนิตยสาร.....	๑๒๘
๑๘	เทพและซีดี.....	๑๓๔
๑๙	ชีวิตปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๙).....	๑๓๘
๒๐	บุพการี.....	๑๔๘
๒๑	บันทึกเปิดเตล็ด.....	๑๕๒
๒๒	ผลงานเกียรติประวัติ.....	๑๖๐
	• โส้และเกียรติยศ.....	๑๖๑
	• กองทุนและการให้ทุน.....	๑๖๒
	• เกี่ยวกับเสนาสนะ.....	๑๖๓
๒๓	เกี่ยวกับหนังสือ.....	๑๖๔

ภาคสอง : อาจารย์ยานุสสติ	๑๗๑
กราบเท้าคุณพ่อที่เคารพ.....	๑๗๒
แต่อาจารย์ด้วยความเคารพ.....	๑๘๔
ก่อนที่จะพบท่านอาจารย์.....	๑๘๗
แทนความเคารพศรัทธาอึ้ง.....	๑๙๘
แต่ครูผู้เป็นมงคลชีวิตของปวงศิษย์.....	๒๐๓
แทนความผูกพัน.....	๒๑๒
โลกนี้ไม่มีบังเอิญ.....	๒๑๗

ภาคผนวก	๒๒๗
บทสัมภาษณ์อาจารย์วศิน อินทสระ.....	๒๒๘
เล่าไว้ในวันเกิด ปีที่ ๗๐.....	๒๔๑

ภาคแรก
ประวัติท่านเล่า

เมื่อเป็นเด็ก

จำไม่ได้ว่ากี่เดือนหลังจากที่แม่ตายแล้ว
พ่อก็มาที่บ้านน้ำบัว...
น้ำได้เรียกข้าพเจ้าไปหาพ่อ
ท่านเรียกข้าพเจ้าไปทอด รื้อสื่อบออุ่อย่างประหลาด
เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าจำได้ว่า
ได้อยู่ในอ้อมกอดของพ่อ แล้วพ่อก็จากไป
ต่อมาอีกไม่กี่เดือน น้ำจิตที่บ้านหนองหวามาแจ้งข่าวว่า
พ่อได้เสียชีวิตแล้ว ข้าพเจ้ายังเด็กเกินไปที่จะเสียใจ

ข้าพเจ้าเกิดที่หมู่บ้านท่าศาลา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ สถานที่เกิดเป็นเนินดินที่
ภาษาทางใต้เขาเรียก 'โคก' มีต้นมะม่วงหิมพานต์อยู่เต็มในบริเวณนั้น
ต้นมะม่วงหิมพานต์นั้นภาษาทางใต้เรียก 'ยาร่วง' แปลว่าข้าพเจ้า
เกิดที่โคกยาร่วงหรือเนินป่าต้นหิมพานต์

เมื่อข้าพเจ้าโตแล้วได้เห็นว่าบริเวณนั้นเป็นป่าทั้งหมด
จึงเป็นบ้านที่อยู่ในป่า มีป่าผู้ใจดีตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน เป็นพี่ของแม่
ชื่อปากลับ มีลูกสาว ๒ คน อายุมากกว่าข้าพเจ้า หมู่บ้านบริเวณ

นั่นจึงสงบเงียบเพราะเป็นป่าเสียส่วนใหญ่ มีลำคลองทอดยาวมาจากเขาแก้วลงสู่ทะเลสาบสงขลา ตรงตำบลปากบาง อำเภอรัตภูมิ

ข้าพเจ้าได้ทราบจากผู้ใหญ่ว่า ต่อมาแม่ได้ย้ายกลับไปอยู่ที่ตำบลบ้านตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่ง ณ ที่นั่นมีญาติอยู่มาก เช่น น้าของแม่ และต่อไปอีกหมู่บ้านหนึ่งเหนือขึ้นไปมีญาติฝ่ายพ่ออยู่มาก เรียกหมู่บ้านหนองหวา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สองหมู่บ้านนี้อยู่คนละฝั่งทะเลสาบกับอำเภอรัตภูมิ ถ้าจะเดินทางไปหากันต้องไปทางเรือ ส่วนมากจะเป็นเรือใบ ยาและปูอยู่ที่บ้านหนองหวานี้ มีพี่สาวที่ใจดีคนหนึ่งลูกของป่า ชื่อพี่ถ้าย จิตภักดี

วัน เดือน ปีเกิดของข้าพเจ้า แม่ได้บอกให้ทราบไว้ตั้งแต่พอจำความได้ว่า ถ้าใครถามให้บอกว่าเกิดปีจอวันจันทร์เดือนสิบ ข้าพเจ้าก็ท่องตลอดมาตั้งแต่สมัยที่เป็นเด็ก ใครถามก็ตอบได้ทันทีที่มาทราบวันเกิดวันที่ ๑๗ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น เมื่อข้าพเจ้าได้มาบวชเป็นสามเณรที่วัดบุปผารามแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยที่ท่านอาจารย์คือท่านเจ้าคุณพระราชาดิลก เวลานั้นยังเป็นพระมหาหลง กิตติสารโ อยู่ ท่านชำนาญทางโหราศาสตร์ ได้นำวันเดือนปีเกิดที่ข้าพเจ้าท่อง มาเทียบกับปฏิทินโหราศาสตร์ว่าตรงกับวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๗๗ เวลานั้นข้าพเจ้าอายุ ๑๓ ปี ซึ่งจะเล่ารายละเอียดข้างหน้า ข้าพเจ้าเกิดที่อำเภอรัตภูมิ แต่มาเติบโตที่อำเภอเมือง เมื่อแม่ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านตากแดด ตำบลปากรอก

ข้าพเจ้าจำความได้ไม่นานแม่ก็สิ้นชีวิตด้วยโรคไข้ธรรมดาเมื่อข้าพเจ้าอายุได้ ๕ ขวบ พ่อฉันข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเป็นที่ไหน บ้านของข้าพเจ้าอยู่ติดกับบ้านของน้ำซึ่งข้าพเจ้าเรียกว่า ‘น้ำป่าว’ ภรรยาชื่อ ‘แหม่ม’ ซึ่งเป็นหน้าสะใภ้ มีลูกหลายคนทั้งหญิงและชาย ข้าพเจ้ามีพี่น้องทั้งหมด ๖ คน เป็นชาย ๔ หญิง ๒ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นพี่ชายคนที่สอง ทราบว่าเสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก คงยังเหลือเติบโตมา ๕ คนคือ

สุเมธ อินทสระ (เสียชีวิตแล้ว)

นรินทร์ อินทสระ (เสียชีวิตแล้ว)

ชัด บุญประกอบ (เสียชีวิตแล้ว)

ข้าพเจ้า วศิน อินทสระ

คล่องจิตร กาญจนมุสิก (ปัจจุบันอยู่ที่ตำบลปากบาง อำเภอรัตนภูมิ)

เมื่อแม่เสียชีวิตแล้วพ่อไม่รู้ไปอยู่ที่ไหน พี่ชายคนโตก็ไม่ได้อยู่บ้าน พวกเราซึ่งยังเด็ก ๆ กันอยู่ก็กำพร้าทั้งพ่อและแม่ ปากลับผู้มีน้ำใจอารีต่อลูกหลานได้มาแบ่งเอาหลานไป ๓ คน ไปเลี้ยงที่อำเภอรัตนภูมิ คือ นรินทร์ ชัด และคล่องจิตร คงเหลือข้าพเจ้าให้อยู่กับน้ำที่บ้านตากแดด ตอนนั้นข้าพเจ้าอายุได้ ๕ ขวบ (พ.ศ. ๒๔๘๒) พ่อช่วยเขาทำงานได้บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามประสาเด็ก เมื่ออายุ ๘ ขวบจึงได้เข้าเรียนหนังสือชั้นเตรียมประถมที่โรงเรียนประชาบาลบ่อทรายตำบลปากกรอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีศาลาอยู่หลังหนึ่งเป็นโรงเรียนทั้งหมด เด็กเล็กชั้นเตรียมประถมให้เรียนที่ได้ต้นประดู่

มีสระใหญ่อยู่สระหนึ่งอยู่ระหว่างศาลากับต้นประดู่ นักเรียนหัวน้ำก็ไปว่ายน้ำในสระกิน แต่ห้ามไม่ให้ใครลงไปว่ายน้ำเล่น คราวใดปิดเทอมป่ากลับก็จะมารีบไปอยู่ที่อำเภอรัตนภูมิ ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขเหมือนได้ขึ้นสวรรค์ เพราะมีป่ามากและมีผลไม้ให้เก็บกินหลายอย่าง ลูกสาวคนเล็กของป่าชื่อพี่เชือนได้โอบไหล่ข้าพเจ้าไปหาผลไม้ในป่ากิน ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่นและมีความสุขอย่างประหลาด ซึ่งไม่เคยได้รับมาก่อน ความรู้สึกอันนั้นยังแนบสนิทอยู่จนบัดนี้ (พี่เชือนเสียชีวิตไปเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๘)

เมื่อเปิดเทอมข้าพเจ้าต้องกลับมาเรียนหนังสือที่โรงเรียนปอทราย โดยเดินไปเรียนทั้งไปและกลับระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร เสื้อผ้าและอาหารนั้นขาดแคลนมาก ไม่ต้องพูดถึงรองเท้า เด็กนักเรียนเดินเท้าเปล่ากันทั้งนั้น พ.ศ. ๒๔๘๔ เกิดสงครามโลกครั้งที่สองยิ่งขาดแคลนหนักขึ้นไปอีก กางเกงที่นุ่งไปโรงเรียนปะแล้วปะอีก กางเกงที่นุ่งอยู่กับบ้านและนุ่งไปโรงเรียนคงมีไม่เกิน ๒ ตัว ปะแล้วปะอีกจนหาเนื้อเดิมไม่ได้ เลื่อนั้นมีไว้สำหรับผูกคอ ไม่ได้มีไว้สำหรับใส่ วิธีผูกคอก็คือ เอาแขนเสื้อทั้งสองโอบมามัดคอไว้ ตัวเสื้ออยู่ข้างหลังไม่ต้องกลัวหนาวเพราะที่นั่นไม่เคยหนาว และเป็นการถนอมเสื้อไม่ให้ขาด จะไม่นุ่งกางเกงไปโรงเรียนก็ดูกระไรอยู่ ความขาดแคลนปัจจัยสี่ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองมีอยู่เป็นอันมาก ธรรมดาไม่เกิดสงครามก็ขาดแคลนอยู่แล้ว ถึงหน้าแล้งก็แห้งจริง ๆ ผู้ใหญ่ต้องไปตักน้ำในที่ไกล ๆ จึงจะได้น้ำมาปีบสองปีบ ไกลหลายกิโลทีเดียว หน้าฝนน้ำก็ท่วมเจิ่งนองไปหมดทั่วท้องทุ่ง มองเห็นพื้นน้ำขาวสุด

สายตา อาหารที่ชาวบ้านหาได้เป็นหลักก็คือปลาในท้องทุ่ง ข้าวพอง มีกินเพราะทำมาเอง ย้อนระลึกดูแล้วความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทสมัยนั้นน่าสงสารมาก

จำไม่ได้ว่ากี่เดือนหลังจากที่แม่ตายแล้ว พ่อก็มาที่บ้าน น้ำป่าว ตอนนั้นบ้านของแม่ได้เป็นเรือนข้าวเปลือกของน้ำ น้ำได้เรียกข้าพเจ้าไปหาพ่อ ท่านเรียกข้าพเจ้าไปทอด รู้สึกอบอุ่นอย่างประหลาด เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าจำได้ว่าได้อยู่ในอ้อมกอดของพ่อ แล้วพ่อก็จากไป เข้าใจว่าคงไปพักที่บ้านปู่และย่า ต่อมาอีกไม่กี่เดือน น้ำจืดที่บ้านหนองหาวมาแจ้งข่าวว่าพ่อได้เสียชีวิตเสียแล้ว ข้าพเจ้ายังเด็กเกินไปที่จะเสียใจจึงได้แต่ฮีนเฉย ๆ จำได้ว่าวันที่เฝ้าพอนั้นน้ำท่วมใหญ่ คนหามศพต้องหามลุยน้ำกันไป ข้าพเจ้ายังเล่นน้ำตามไปด้วย

เรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนป่อทรายได้ ๓ ปี พอจบ ป.๒ ตอนนั้นทราบว่ามีชายคนโตคือพี่สุเมธไปบวชเป็นพระอยู่ที่วัดภูตบรรพต ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยคำขอร้องของปู่และย่า ข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านตากแดดด้วยความลำบากและอดทน บังเอิญมีเหตุให้หน้าตัดสินใจนำข้าพเจ้าไปไว้ที่วัดภูตบรรพตที่พี่ชายบวชอยู่ ตกลงว่าได้ไปอยู่เป็นเด็กวัดอยู่กับพี่ชาย แต่ความเป็นอยู่ก็ยังคงอัตคัดขาดแคลนตามประสาเด็กวัดบ้านนอก อาหารได้กินบ้างไม่ได้กินบ้าง น้อยวันที่ได้กินครบสามมื้อ มาเรียน ป.๓ ที่โรงเรียนประชาบาลวัดชะแล้ ตำบลบางเขียด ปัจจุบันเป็นอำเภอสิงหนคร ห่างจากวัดภูตบรรพตเพียงเล็กน้อย เดินประมาณสิบนาทีก็ถึงแล้ว

ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ที่นี้ ตอนกลางวันเป็นไม่ต้องพูดถึงกันเลยคือ ไม่มีกิน ของขายก็ไม่มี ถึงจะมีของขายก็กินไม่ได้เพราะไม่มีเงิน ติดตัวเลยสักบาทเดียวเหมือน ๆ กันทุกคน เด็กที่พอกินข้าวกลางวัน ได้บ้างตอนพักเที่ยง ก็เห็นจะเป็นเด็กที่อยู่วัดชะแล้้นั่นเอง มีเพื่อน คนหนึ่งชื่อ ‘ขอม’ เป็นเด็กวัดชะแล้ เขาชวนไปกินข้าวกลางวัน บ่อย ๆ แต่ไม่ค่อยได้ไปกิน เลิกเรียนกลับมาวัด ได้กินบ้างไม่ได้กิน บ้าง มีอุบาสิกบางคนที่อยู่ข้างวัดเขารู้สึกเอ็นดู บอกว่าวันไหนไม่มี ข้าวเย็นที่วัด ให้ไปกินที่บ้านเขา แต่ก็ไม่ค่อยได้ไป ปู่กับย่าก็สั่ง เหมือนกัน แต่บ้านปู่และย่าอยู่ไกลเหลือเกิน ต้องเดินเป็นชั่วโมง จึงจะถึง จึงไม่ค่อยได้ไป ปู่กับย่าเป็นคนใจดีลูกหลานรัก และคนใน หมู่บ้านก็เคารพนับถือ เคยพูดกับข้าพเจ้าว่า เมื่อเรียนจบชั้นประถม แล้วก็ส่งให้เรียนต่อชั้นมัธยม แต่น่าเสียดาย เมื่อข้าพเจ้าเรียน อยู่ชั้น ป.๔ ปู่และย่าก็ล้มป่วยลงพร้อมกัน เลิกโรงเรียนแล้วข้าพเจ้า ก็จะไปรับกลับมาเยี่ยมปู่และย่า และร้องไห้โฮโฮทุกครั้งที่มา รู้สึกหมด ที่พึ่ง ในที่สุดปู่และย่าก็สิ้นชีวิตลงพร้อมกัน ดูเหมือนจะห่างกัน คนละวัน เก็บศพไว้ที่บ้านสองสามวันแล้วก็เผาพร้อมกัน ข้าพเจ้า กลับไปอยู่วัดอย่างเดิม

เมื่อเรียนอยู่ ป.๔ จำได้ว่าหน้าแดงห้องของพ่อ เป็นผู้ใหญ่บ้าน อยู่ที่บ้านโคกโพธิ์ ไกล ๆ บ้านหนองหวานนั่นเอง (ทางใต้จะเรียกห้อง ของพ่อหรือห้องของแม่ว่า ‘น้ำ’ เหมือนกันหมด) ทางรัฐบาลได้ มีนโยบายช่วยเหลือเด็กยากจน ได้นำผ้าไปแจก ไม่มีชื่อของข้าพเจ้า อยู่ด้วย หน้าแดงได้ทักท้วงขึ้นว่า ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นเด็กยากจนหรือ

ทำไมจึงไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงได้ผ้ามาผืนหนึ่ง จำได้ว่าเป็นสิกรมทำ
ใช้หุงก็ได้ห่มก็ได้ ข้าพเจ้าดีใจยิ่งนัก ใช้ผ้าอย่างทะนุถนอม ผืนหนึ่ง
มีการแสดงหนังตะลุงที่เชิงเขาวัดภูตบรรพต ที่นั่นเป็นป่าช้าด้วย
(ภาษาทางใต้เรียกว่า ‘เปลว’) ข้าพเจ้าได้ไปดูหนังตะลุงแล้วผลอ
หลับไป ตื่นขึ้นมาผ้าห่มหายไปแล้ว เป็นความทรงจำที่ไม่รู้จัก
ลืมเลื่อนถึงความรู้สึกขณะนั้นว่าเสียดายเพียงไร เรายังเด็กมากจะ
ไปหาโจรที่ไหนได้แล้ว

ข้าพเจ้าชอบศิลปะหนังตะลุงเป็นสิ่งที่นิยมชมชอบมาก
เมื่ออยู่วัดบางคิณก็หนีไปแสดงหนังตะลุงเอง ตอนนั้นคงจะอายุสัก
๑๒-๑๓ มีเพื่อน ๆ เด็กวัดด้วยกันช่วยกันเอาวัสดุเท่าที่จะหาได้มา
แทนโหม่ง ฉิ่ง และกลอง เป็นต้น พวกหนังตะลุงอยู่ได้ทั้งคืน
กลับมาวัดตอนเช้าถูกท่านอาจารย์ลงโทษบ้างก็เพียงเล็กน้อย
ไม่หนักหนารุนแรงอะไร ท่านอาจารย์ผู้ปกครองเวลานั้นก็คือ
ท่านปลัดเมศวร์ ซึ่งต่อมาเป็นพระครูถาวรศีลคุณ (มรณภาพแล้ว)
เจ้าอาวาสวัดภูตบรรพตเวลานั้นคือ ท่านพระครูโสภณศีลาจาร (แดง)
ท่านเป็นพระที่มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส

ข้าพเจ้าเรียนจบ ป.๔ ที่โรงเรียนวัดชะแล้ประมาณปี
พ.ศ. ๒๔๘๙ จำได้แม่นเพราะทราบข่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๘ สวรรคต พอดีพระพี่ชายคิดจะมาเรียนหนังสือต่อที่
จังหวัดสงขลา จึงได้เดินทางมาจังหวัดสงขลา พักอยู่ที่วัดมัชฌิมาวาส
ซึ่งเป็นวัดหลวงและเป็นวัดใหญ่ อาศัยพักอยู่ที่กุฏิท่านมหาณิพนธ์

ซึ่งต่อมาได้เป็นท่านพระครูนิเทศธรรมมาภรณ์ ท่านเป็นผู้อ่อนน้อม ถ่อมตน เมื่อข้าพเจ้าเป็นผู้ใหญ่และมีชื่อเสียงทางวิชาการแล้ว ท่านติดขัดอะไรก็เขียนจดหมายมาถามบ่อย ๆ โดยไม่ได้ถือตัวว่า เคยเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า เมื่อพักอยู่ที่วัดมัชฌิมาวาสนั้น มีเด็ก รุ่นเดียวกันที่พักอยู่กับท่านมหาวิพนธ์มากคน นอนกันที่ระเบียง หน้าห้องท่านเต็มไปหมด อาหารประจำวันก็คือผักบุงที่เด็กรุ่นโต ไปซื้อมาจากตลาด นำมาแกงรวมกับอาหารที่พระบิณฑบาตได้ รู้สึกว่ากลิ่นอายของจังหวัดสงขลาเป็นที่ถูกใจยิ่งนัก มันเป็นกลิ่น เมืองที่สงบเรียบร้อย สะอาด และผาสุก ด้านตะวันตกเป็นทะเลสาบ สงขลา ด้านตะวันออกเป็นทะเลหลวง สมัยนั้นสงขลาเป็นเมืองที่ สงบเงียบ ท่อระบายน้ำใสสะอาด นอนไม่ต้องกางมุ้งไม่มียุงกัดตัว

อยู่ที่วัดมัชฌิมาวาสก็เดือนจำไม่ได้ ก็เดินทางมากรุงเทพฯ เป็นไวยาวัจกรของพระพี่ชาย มาโดยทางรถไฟในปี ๒๔๙๐ เสร็จ สงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ๒ ปี ตอนนั้นทางรถไฟที่สุราษฎร์ฯขาด ต้องลงเรือข้ามแม่น้ำแล้วมาขึ้นรถไฟอีกฝั่งหนึ่ง รถไฟสุดทางที่ บางกอกน้อยเวลานั้น มาพักที่วัดบูรณศิริฯก่อน จำไม่ได้ว่ากี่วัน แล้วไปพักที่วัดบุปผาราม ธนบุรี กับท่านเจ้าคุณพระราชาธิลก ซึ่ง ตอนนั้นยังเป็นพระมหาหลงอยู่ ประมาณเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๐ ที่แรกพระพี่ชายตั้งใจไว้ว่า เมื่อมาถึงกรุงเทพฯแล้วก็จะส่งกลับไป บวชที่วัดมัชฌิมาวาส สงขลา แรกทีเดียวพระพี่ชายไม่ได้ตั้งใจพา ข้าพเจ้ามา จะให้บวชอยู่ที่สงขลา แต่เพราะผู้ที่จะเดินทางเป็น ไวยาวัจกรมาด้วยเกิดป่วยกะทันหัน จึงให้ข้าพเจ้าเป็นตัวแทนมา

เมื่อพักอยู่ที่วัดบุปผารามนั้น ท่านเจ้าคุณอาจารย์ คือ ท่านเจ้าคุณพระราชาธิลก ซึ่งต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอเรียกท่านว่า ‘ท่านอาจารย์’ ได้สืบสาวเรื่องราวว่าข้าพเจ้าเป็นลูกใครเป็นหลานใคร พ่อรู้ชื่อพ่อและปู่ ท่านอาจารย์ก็รับไว้ให้บวชที่วัดบุปผาราม ทราบว่าเมื่อสมัยยังหนุ่ม ก่อนบวช ท่านไปมาที่บ้านหนองหวาเสมอ รู้จักปู่ของข้าพเจ้าและเป็นเพื่อนกับพ่อของข้าพเจ้า

ท่านมหาสิริ ฐานยุตโต ก็เป็นคนบ้านเดียวกัน คือ ท่านอยู่บ้านห้วยพุด จะมีส่วนในการมาของพระพี่ชายของข้าพเจ้าด้วยหรือไม่ ข้าพเจ้าไม่ทราบ ท่านมหาสิริท่านนี้ต่อมาได้เป็นพระเทพกิตติเมธี เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี (ธรรมยุต) ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้บวชเป็นสามเณรนั้น ข้าพเจ้าปวดหัวอย่างรุนแรงทุกวันตั้งแต่เช้าพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงเที่ยงวัน ยาไม่มีกินเลย แม้แต่เม็ดเดียว ไม่รู้เป็นโรคอะไร หรือจะเป็นอย่างที่เขาเรียกกันว่า ‘ลมตะกัง’ กระทบ กำหนดวันบวชเณร เดือนกรกฎาคมก่อนเข้าพรรษา แต่จำไม่ได้ว่าวันที่เท่าใด เข้าวันนั้นโกนผมแล้วยังมีนศีรษะอยู่ไม่ถึงกับปวด จำได้ว่าบวชตอนบ่าย เมื่อครองผ้ากาสาฬหพัสดุแล้ว บวชเสร็จแล้ว อาการปวดศีรษะที่ต้องนอนร้องให้ทุกวัน ไม่เป็นอีกเลยมาจนกระทั่งบัดนี้

๒

เมื่อเป็นสามเนร

ท่านอาจารย์และทางวัดตื่นเต้นและดีใจกันมาก
รวมทั้งท่านอุปัชฌาย์ด้วย
เพราะมีสามเณรสอบได้เปรียญเอกเป็นองค์แรกของวัด
เล่าลือกันไปมากพอควรว่าเป็นคนเรียนเก่ง
ใครๆ ก็หวังกันว่าข้าพเจ้าจะได้เปรียญ ๙ โดยไม่นานนัก
แต่ผู้ที่หวังก็ผิดหวัง
เพราะข้าพเจ้าหยุดอยู่เพียงเท่านี้

ในการบวชเป็นสามเณรคราวนี้ ผู้อุปถัมภ์ที่เรียกกันใน
สำนวนพระว่า โยมอุปฐาก คือ คุณแม่ริ้ว สิบศิริ ซึ่งเป็นโยม
อุปฐายิกาของท่านมหาสิริ คุณแม่ริ้วเป็นพยาบาลผดุงครรภ์ มี
สามีเป็นบุรุษพยาบาลอยู่ที่ซอยริ้วสิบศิริ ใกล้ ๆ วงเวียนเล็กสมัยนั้น
เวลานี้วงเวียนเล็กได้ถูกรื้อไปแล้ว ท่านที่ไม่ทันเห็นวงเวียนเล็ก ก็ให้
นึกถึงเชิงสะพานพุทธฯ ฝั่งธนบุรีและโรงเรียนศึกษานารี วงเวียน
เล็กอยู่ตรงหน้าโรงเรียนศึกษานารีพอดี คุณแม่ริ้วเป็นคหบดี
ผู้มั่งคั่งคนหนึ่งสมัยนั้น มีบ้านใหญ่โตไม้สักทั้งหลัง เป็นคนอ้วน
แต่ก็เดินไปวัดบုพผารามได้ ข้าพเจ้าเมื่อบวชแล้วก็ไปบิณฑบาตที่

บ้านคุณแม่เร็วทุกวัน ตอนหลัง น้องสาวคือคลองจิตรรั้งเด็กอยู่ คุณแม่เร็วได้ขอให้มาอยู่ที่บ้าน ด้วยเห็นว่าเป็นน้องของข้าพเจ้า แต่เพราะเหตุใดไม่ทราบ อยู่ได้ไม่นานก็กลับไปอยู่กับป้าที่รัตภูมิ

สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นสามเณรอยู่นั้น มีพระที่ได้รับความนิยมน่าแก่ คือทั้งเรียนเก่งและเทศน์เก่งอยู่ ๒ รูป คือ ท่านมหาสิริ ป.ธ.๖ ท่านมหาอาคม ป.ธ.๕ ต่อมาได้รับสมณศักดิ์เป็นพระธรรมรัตนดิลก เจ้าอาวาสวัดบุปผารามต่อจากท่านเจ้าคุณพระธรรมวรालังการ (อนุภาโส) ผู้ซึ่งเป็นอุปชฌาย์ของข้าพเจ้าในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระอโณมคุณมุนีซึ่งเป็นผู้มีเมตตาสูงมาก และมีปฏิปทาอันน่าเลื่อมใส

พุดถึงท่านอาจารย์ ท่านเอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียนของข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่งและเข้าใจว่าจิตใจท่าน เพราะให้ท่องอะไรก็ท่องได้ ให้เรียนอะไรก็เรียนได้ด้วยความตั้งอกตั้งใจ อย่างให้ท่องสวดมนต์ตามหลักสูตรของวัด ท่านจะเรียกไปซ้อมทุกคืน หนังสือสวดมนต์ฉบับแรกที่ข้าพเจ้ามีก็คือ เอกเทศสวดมนต์ ต่อมาก็เป็นสวดมนต์ฉบับหลวงซึ่งเป็นหนังสือสวดมนต์เล่มใหญ่ ท่องไปสวดไปโดยที่ไม่รู้เรื่อง แต่ก็ชอบ เมื่อเริ่มเรียนนักธรรมชั้นตรีในปีที่บวชนั้นได้ท่องพุทธศาสนสุภาษิตเล่ม ๑ จนตลอดเล่ม ๕๐๐ ข้อ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ช่างมีความสุขและความพอใจเสียนี้กระไร รู้สึกซาบซึ้งในพระพุทธานุภาพเริ่มตั้งแต่นั้นมา นอกจากนี้ยังได้อ่านพุทธประวัติซึ่งไม่เคยได้อ่านมาก่อน ได้ท่องธรรมะและวินัย

ในนิวโกวาท ได้คัดเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม และอ่านวินัยมุขเล่ม ๑ ซึ่งเป็นหนังสืออธิบายวินัยโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ล้วนแต่เป็นของชอบทั้งนั้น ข้าพเจ้าจึงเรียนนักธรรม เรียนสวดมนต์อย่างไม่มีรู้สึกเบื่อหน่าย แม้จะยากไปบ้างสำหรับบางเรื่อง เช่น วินัยมุข สำหรับข้าพเจ้าซึ่งอายุเพียง ๑๓ ในขณะนั้น แต่ก็ชอบอ่านแม้จนกระทั่งบัดนี้ (พ.ศ. ๒๕๔๙)

เมื่อสอบนักธรรมชั้นตรีได้แล้ว ในปีนั้นท่านอาจารย์ให้เริ่มท่องบาลีไวยากรณ์จำนวน ๔ เล่ม คิดเป็นจำนวนหน้าถึง ๕๐๔ หน้า ตั้งใจท่องด้วยความอดทนเพราะอยากรู้ จำไม่ได้ว่าต้องไปท่องให้อาจารย์ฟังหรือเปล่า ไปเข้าโรงเรียนฟังอธิบายบาลีไวยากรณ์ดูเหมือนท่านมหาสิริ ฐานยุตโตเป็นผู้สอน ท่านเป็นอาจารย์ที่ค่อนข้างดุแต่ก็ทำให้พระเณรตั้งใจเรียนดี

เหลือเวลาอีกประมาณ ๒ เดือนจะมีการสอบนักธรรมชั้นโท ท่านอาจารย์ยังไม่อยากให้สอบ อยากให้ท่องบาลีไวยากรณ์ให้จบก่อน แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่ควรปล่อยเวลาให้ว่างไป ๑ ปี โดยไม่ได้สอบอะไรเลย จึงเข้าไปเรียนท่านว่าจะขอเข้าสอบนักธรรมโท ท่านยังคงยืนยันไม่ให้สอบ ข้าพเจ้าไปได้หนังสือธรรมวิภาคเล่ม ๒ ซึ่งเป็นหลักสูตรวิชาธรรมะสำหรับนักธรรมชั้นโท มานั่งท่องที่หน้าห้องทั้งกลางวันและกลางคืน ท่านอาจารย์เดินไปเดินมาอยู่แถวนั้น ท่านจะเปิดมาหาข้าพเจ้าก็ได้ เมื่อท่านได้ยินท่องธรรมวิภาคเล่ม ๒ บ่อยเข้า วันหนึ่งข้าพเจ้านั่งท่องอยู่หน้าห้องจนเหนื่อยแล้วจึงเข้าไป

ในห้อง เห็นหนังสือหลักสูตรนักธรรมชั้นโทกองหนึ่งวางอยู่บนโต๊ะของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่ท่านยินยอมให้ข้าพเจ้าสอบแล้วจึงเข้าไปกราบขอบคุณท่านพร้อมด้วยนวดให้ท่าน งานนวดท่านอาจารย์เป็นงานประจำของข้าพเจ้าอยู่แล้ว ประมาณคืนละ ๒ ชั่วโมง เวลาประมาณ ๒ ทุ่มครึ่ง - ๔ ทุ่ม เมื่อถึงเวลาสอบนักธรรมชั้นโท ข้าพเจ้าสอบได้ ท่านอาจารย์พูดกับใครต่อใครเป็นเชิงล้อเลียนหรือยกย่องก็ไม่ทราบได้ว่า สอบได้มาอย่างไรใช้เวลาเรียนเพียง ๒ เดือน ในเมื่อคนอื่นเรียนกันทั้งปี สอบได้ก็มีสอบไม่ได้ก็มี

หลักสูตรนักธรรมชั้นโทยังคงมี ๔ วิชาเหมือนนักธรรมชั้นตรี แต่เนื้อหายากขึ้น พุทธศาสนสุภาษิตซึ่งข้าพเจ้าชอบนักหนานั้น มีถึง ๒๐๑ ข้อ แต่ละข้อยาวกว่าของนักธรรมชั้นตรีถึง ๓ เท่า เพราะเป็นคาถา ๔ บาท ของนักธรรมชั้นตรีมีบาทเดียว ข้าพเจ้าท่องหมดทุกข้อทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ไม่ได้เลือกท่องเพื่อเก็งข้อสอบเลย

เมื่อได้นักธรรมชั้นโทแล้ว และท่องบาลีไวยากรณ์ ๔ เล่มจบแล้วก็เริ่มแปลหนังสือธรรมบทซึ่งเป็นหลักสูตรของเปรียญ ๓ ประโยค มีทั้งหมด ๘ ภาคด้วยกัน เป็นหนังสือขนาด ๘ หน้ายก จำนวนหน้าถึง ๑,๒๒๔ หน้า ไม่น้อยเลยสำหรับสามเณรอายุ ๑๕ หนังสือชุดนี้เป็นอรรถกถาธรรมบท ผลงานของพระพุทธโฆสาจารย์ชาวอินเดีย มาทำงานในศรีลังกา เป็นหนังสือที่น่าสนใจ

มาก ยกคาถาพระพุทธรูปมาจกคัมภีร์ธรรมบทขุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ มาตั้งแล้วเล่าเรื่องประกอบ แล้วอธิบายคำยากในพระพุทธรูปเพียงเล็กน้อย ผู้เรียนได้เพลิดเพลินไปกับนิทานประกอบเรื่อง ได้ธรรมะจากพระพุทธรูปและคำอธิบายเล็กน้อย แต่นักเรียนจะกลัวคำอธิบายที่เรียกว่า ‘แก้อรรถ’ เพราะยากกว่าส่วนอื่น ๆ ข้าพเจ้าเรียนด้วยความเพลิดเพลินพร้อมด้วยพระอื่น ๆ รวมทั้งพระพี่ชายด้วย กลางคืนมักจะไปรวมกันที่ห้องใดห้องหนึ่งแล้วช่วยกันแปล การไปเรียนบาลีที่โรงเรียนมีไม่มากนัก ส่วนมากเรียนด้วยตนเอง เท่าที่จำได้รู้สึกว่ พระมหาปลอด ปิยทสฺสี สอนอยู่ระยะหนึ่ง จำไม่ได้ว่ก่เดือน ถึงเวลาสอบสนามหลวง (สนามใหญ่ของคณะสงฆ์) ข้าพเจ้าสอบได้ สร้างความตื่นเต้นพอใจให้กับท่านอาจารย์และสำนักเรียนมิใช่น้อย ท่านอาจารย์เริ่มมั่นใจในตัวข้าพเจ้ามากขึ้น คุณแม่เร็ว ลีบศิริ ซึ่งเป็นโยมอุปฐากก็ดีใจ นำปากกาหมึกซึมมาถวายเป็นรางวัล โยมหรุ่นทางวงเวียนใหญ่ซึ่งได้ถวายอาหารบิณฑบาตอยู่เป็นประจำ และคุณน้าลี้ม วอนขอพรผู้เป็นลูกสาว ก็ได้นำปากกาหมึกซึมมาถวายด้วย แต่คนละสีกัน ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกปลื้มใจและภาคภูมิใจอยู่มิใช่น้อย เพราะได้เปลี่ยนฐานะจากสามเณรธรรมดาเป็นสามเณรเปรียญ แม้จะเพียง ๓ ประโยคก็ตาม ถ้าจำไม่ผิดดูเหมือนว่มีข้าพเจ้าเป็นสามเณรเปรียญอยู่เพียงรูปเดียวในเวลานั้น ปีหลัง ๆ ต่อมาจึงมีสามเณรเปรียญมากขึ้น พระพี่ชายของข้าพเจ้าก็สอบได้ในปีนั้นเหมือนกันประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๓

ปีต่อมาเรียน ป.๕.๔ ใช้หนังสือมังคลัตถที่ปณีพักหนึ่ง เป็นผลงานของพระสิริมังคลาจารย์ ชาวเชียงใหม่* แต่งอธิบาย มงคล ๓๘ ตั้งแต่มงคลที่ ๑ ถึงมงคลที่ ๑๒ คือ การไม่คบคน พาล ไปจนถึง การงานไม่คั่งค้าง เป็นหนังสืออธิบายธรรมะมีนิทาน ประกอบ ข้าพเจ้าชอบมาก อ่านอย่างไม่อึดไม่เบื่อ เป็นหนังสือ ๘ หน้ายก ประมาณ ๓๗๕ หน้า ปีนั้นข้าพเจ้าสอบได้อีก

ปีต่อมาเรียน ป.๕.๕ ใช้หนังสือสมันตปาสาทิกาภาค ๓ ที่พระเถรเรียกกันสั้นๆ ว่า ‘สามนต์’ เป็นอรรถกถาวินัย แปลยากมาก ต้องใช้ความอดทนอย่างสูง หนาถึง ๕๗๐ หน้า เป็นหนังสือ ขนาดใหญ่ ๘ หน้ายกพิเศษ อ่านไม่สนุก แต่จำเป็นต้องเรียนเพราะ เป็นหลักสูตร ปีนั้นสอบได้ ป.๕.๕ ปีต่อมาเรียน ป.๕.๖ ใช้หนังสือ มังคลัตถที่ปณีภาค ๒ หนา ๔๘๒ หน้า อธิบายมงคล ๓๘ ตั้งแต่ มงคลที่ ๑๓ ถึงมงคลที่ ๓๘ อ่านสนุกเพลิดเพลิน ปีนั้นสอบ ป.๕.๖ ได้ ปีที่ข้าพเจ้าได้ ป.๕.๖ นั้น ท่านเจ้าคุณพระเทพกิตติเมธี (ฐานยุตฺโต) สมัยยังเป็นพระมหาสิริอยู่ สอบได้ ป.๕.๗

ปีต่อมาข้าพเจ้าเรียน ป.๕.๗ ใช้หนังสือสมันตปาสาทิกา อรรถกถาวินัยภาค ๑ และภาค ๒ ยากกว่าภาค ๓ ที่ใช้เรียน ป.๕.๕ แต่ก็ยังสอบได้ และได้นักธรรมเอกด้วยในปีนั้น ท่านอาจารย์ และทางวัดตื่นเต้นและดีใจกันมาก รวมทั้งท่านอุปัชฌาย์ด้วย เพราะ มีสามเถรสอบได้เป็นเปรียญเอกเป็นองค์แรกของวัด เล่าลือกันไป

---

* เมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีมาแล้ว

มากพอสมควรว่าเป็นคนเรียนเก่ง ใคร ๆ ก็หวังกันว่าข้าพเจ้าจะได้เปรียญ ๙ โดยไม่นานนัก แต่ผู้ที่หวังก็ผิดหวังเพราะข้าพเจ้าหยุดอยู่เพียงเท่านี้ ตั้งใจว่าจะเรียนโดยการสอบเพียงเท่านี้

เวลานั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เปิดขึ้นแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ โดยชื่อว่า ‘สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย’ ตั้งอยู่หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ตึกที่เป็นสำนักงานแม่กองธรรมอยู่เวลานี้ มีพระภิกษุที่วัดบุปผารามไปเรียนหลายรูปด้วยกัน ข้าพเจ้าเองตั้งใจไว้ว่า เมื่อเรียนถึงเปรียญเอกแล้วก็จะเปลี่ยนไปเรียนในระบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้วยหวังว่าจะได้วิชาสมัยใหม่ มาช่วยส่งเสริมการอธิบายธรรมทางพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าลืมเล่าไปว่า ข้าพเจ้าสามารถเทศนาปากเปล่าที่เขาเรียกกันทางวัดว่า ‘เทศน์ปฐิภาณ’ ตั้งแต่ได้นักธรรมโทแล้ว และได้เทศน์ปฐิภาณเรื่อยมาทั้งในวัดและต่างจังหวัด ทางวัดก็ชื่นชมยินดีที่มีสามเณรเปรียญสามารถเทศน์ปฐิภาณได้เพิ่มขึ้นมาอีกรูปหนึ่ง นอกจาก ท่านมหาสิริ ฐานยุตโต และท่านมหาอาคม อุตฺตโร บางคราวเมื่อมีงานทางวัด มีเทศน์ ๓ ธรรมาสน์ ท่านทั้งสองได้ดึงเอาข้าพเจ้าซึ่งเป็นสามเณรขึ้นไปนั่งเทศน์ด้วยรูปหนึ่ง ท่านมหาอาคมนั้น นิยมกันว่าเทศน์ดี เสียงดัง ท่านได้เปรียญ ๗ หลังจากข้าพเจ้า ๑ หรือ ๒ ปีจำได้ไม่แม่น

๓

เมื่อบาทเป็นพระ

ความเจ็บป่วยเป็นสิ่งบั่นทอนกำลังกาย
และกำลังความสามารถเป็นอันมาก
ต้องเข้าโรงพยาบาลก็หลายครั้ง
เมื่อไปเรียนที่สภาการศึกษาหมามงกุฎแล้ว บางครั้งก็ป่วยหนัก
ท่านอาจารย์ไปเฝ้าดูแลด้วยความห่วงใย
และพูดด้วยความเป็นห่วงว่า
“คุณอย่าเอาชีวิตไปทิ้งไว้เสียที่สภาการศึกษาเลย”
ข้าพเจ้านิ่งฟังด้วยความรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของท่าน
แต่นึกในใจว่า “เราได้ก้าวไปแล้ว
ย่อมมีคติเป็นสอง คือสำเร็จ หรือตาย”

พระพี่ชายของข้าพเจ้าชื่อสุเมธ ได้ลาสิกขาไปแล้วตั้งแต่ได้
ป.ธ.๕ ประมาณปี ๒๔๙๕ เมื่อข้าพเจ้าได้ ป.ธ.๗ นั้นประมาณ
พ.ศ.๒๔๙๗ อายุยังไม่เต็ม ๒๐ แต่ท่านอาจารย์จะให้อุปสมบทก่อน
เข้าพรรษานั้น อายุยังขาดอยู่ ๔ เดือน ทางวินัยอนุญาตให้นับใน
ครุภคินี้ได้ถึง ๙ เดือน แต่ नियมนับกันเพียงแค่ ๗ เดือน ทั้งนี้เมื่อ
เอาไว้ว่าเด็กบางคนคลอดก่อนกำหนด จึงได้อุปสมบทในปีนั้น
ประมาณเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายนจำได้ไม่แม่น ท่านอาจารย์
ตั้งใจไว้ว่า ในวันอุโบสถข้างหน้าจะให้สวดปาติโมกข์ จึงให้เริ่มท่อง
ปาติโมกข์ มีเวลา ๑๕ วัน แต่ข้าพเจ้าท่องเพียง ๑๒ วันก็จำได้หมด

ไปช้้อมกับท่านอาจารย์ทุกคืน เหลือเวลาอีก ๒ วันเป็นเวลาทบทวนให้คล่อง ท่านอาจารย์ชมเชยว่าเท่าที่ท่านมีประสบการณ์ผ่านมา ยังไม่เคยเห็นใครท่องปาติโมกข์จำได้ภายใน ๑๒ วัน ท่านดีใจมาก ถึงวันสวดเข้าจริงก็สวดได้ดี เป็นที่ชื่นชมยินดีของอุปัชฌายาจารย์ ข้าพเจ้าก็ปลื้มใจที่ทำให้ท่านยินดีได้ ตอนนั้นท่านอาจารย์มีสมณศักดิ์เป็นพระครูกิตติวิมล ต่อมาอีกหลายปีได้เลื่อนเป็นพระราชคณะที่พระกิตติวิมลเมธี และต่อมาอีกหลายปีได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชคณะชั้นราชที่พระราชดิลก ท่านมหาอาคม อุตฺตโร ต่อมาได้เป็นพระอมรเวธี และเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นไปจนถึงพระราชคณะชั้นธรรมที่พระธรรมรัตนดิลก มรณภาพแล้วเมื่ออายุ ๗๓ (ประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๓) ท่านอายุมากกว่าข้าพเจ้า ๗ ปี

ท่านมหาสิริ ฐานยุตฺโต เมื่อเป็นเปรียญ ๗ อยู่ ได้รับคำสั่งจากเจ้าคณะภาคคือ พระธรรมโกศาจารย์วัดราชาธิวาสฯ ให้ไปเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาหา จังหวัดนครปฐม ต่อมาได้รับสมณศักดิ์เป็นพระธรรมภาณกวี แล้วเลื่อนเป็นพระราชธรรมกวี แล้วเลื่อนเป็นพระเทพกิตติเมธี มรณภาพประมาณ ๑๕ ปีมาแล้ว

ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ สภาศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย จึงได้ไปกราบเรียนท่านอาจารย์เพื่อขอลาไปเรียน แต่ท่านห้ามไว้ บอกว่าเรียนให้จบเปรียญ ๙ เสียก่อนแล้วค่อยไปเรียนก็ยังไม่สาย เพราะอีก ๒ ปีเท่านั้นเอง ข้าพเจ้าจึงอนุโลมตามท่าน ท่านอุตส่าห์หาหนังสือเปรียญ ๘ มาให้

คือ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ๓ ภาค บอกว่าเป็นการอนุเคราะห์ของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งท่านไปทำงานอยู่ที่สำนักงาน เป็นหัวหน้าแผนกปริยัติธรรมของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานอยู่ในวัดบวรนิเวศฯ ปัจจุบันเป็นสถานที่อบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

คัมภีร์วิสุทธิมรรคเวลานั้นยังไม่มีฉบับภาษาไทย เป็นคัมภีร์ที่ยากมากทั้งภาษาและเนื้อหา โดยเฉพาะภาคที่ ๓ มีภาษาไทยบ้างเป็นบางตอน ซึ่งแปลคัดลอกต่อ ๆ กันมา ต่อมาภายหลังจึงมีวิสุทธิมรรคแปล ฉบับของสำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี ต่อมาภายหลังอีกหลายปีจึงมีวิสุทธิมรรคฉบับภาษาไทยของมูลนิธิมหามกุฏฯ แปลโดย นาวาอากาศเอกเมฆ อำไพจริต ป.๕.๙ แห่งสำนักวัดเทพศิรินทราวาสฯ ผู้เรียน ป.๕.๘ ในรุ่นหลัง ๆ จึงได้อาศัย

ข้าพเจ้าเรียน ป.๕.๘ ด้วยจิตใจเพียงครั้งเดียว อีกครั้งหนึ่งไปอยู่ที่สภากาชาดศึกษาหมากุฏฯ เสียแล้ว จึงเรียนไม่เต็มที แต่พยายามอ่านจนหมด ถึงเวลาสอบท่านอาจารย์เอาใจช่วยเต็มที่ ถึงกับเดินไปส่งข้าพเจ้าขึ้นรถสามล้อที่บ้านคุณน้ำสำอาง ชูเกษ ซึ่งข้าพเจ้าจะได้พูดถึงในโอกาสต่อไป ซึ่งในปีก่อนๆ ท่านอาจารย์ไม่เคยทำปีนั้นข้าพเจ้าสอบตก ไม่ได้เสียใจอะไรเพราะรู้ตัวอยู่แล้วว่าเรียนด้วยใจเพียงครั้งเดียว ได้เข้าไปขออนุญาตท่านอาจารย์เพื่อเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์อีก คราวนี้ท่านอนุญาต แต่รู้สึกท่านไม่ค่อยพอใจนิด ๆ แต่ก็ไม่เป็นไรเพราะตอนหลังเมื่อข้าพเจ้าเรียนจบแล้ว และได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มาประกอบการ

อธิบายธรรมะ ออกมาเป็นหนังสือมากมาย ประจักษ์แก่ท่าน ท่านรู้สึกปิติและภาคภูมิใจจนพูดออกมาว่า “ได้ตัดสินใจถูกแล้วที่ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ เพราะได้ใช้ความรู้วิชาสมัยใหม่มาประกอบความรู้ทางธรรม เป็นประโยชน์มาก”

บางครั้งในการฉลองสมณศักดิ์ของท่าน ท่านได้พิมพ์หนังสือแจก เช่น หนังสือ ‘โลกอื่น’ (เล่าเรื่องตายแล้วเกิด) ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำนำในนามของศิษยานุศิษย์ ข้าพเจ้าเขียนคำนำเรื่อง ‘ตายแล้วเกิด’ ได้ยกเอาข้อความในหนังสือที่ฝรั่งเขียน และหนังสือหลายเล่มที่ฝรั่งเขียนเกี่ยวกับเรื่อง ‘ตายแล้วเกิด’ ท่านอ่านแล้วชอบใจมาก นี่ก็เป็นเพราะได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ มิฉะนั้นจะไม่รู้ตำราที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

หลังจากได้สอบตกเปรียญ ๘ แล้ว และได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว ข้าพเจ้าไม่คิดจะสอบบาลีอีกเลย แต่ได้นำหนังสือหลักสูตรเปรียญ ๙ มาอ่านดูหมดทั้งเล่มแล้ว เป็นคัมภีร์อธิบายอภิธรรมชื่อ อภิธัมมัตถวิภาวินี* เป็นหนังสือชั้นฎีกา**

การศึกษาในระยะนี้มุ่งไปทางพระไตรปิฎก ข้าพเจ้าเริ่มอ่านพระไตรปิฎกตั้งแต่เรียนอยู่ ป.๕.๔ เพราะหนังสือหลักสูตรคือ มังคลัตถทีปนีได้อ้างพระไตรปิฎกไว้มาก ยกข้อความมาบางส่วน

* พระสมุห์คณาจารย์ รจนาขึ้นในประเทศศรีลังกา พ.ศ. ๑๖๙๑

** คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มี ๕ ชั้น คือ ๑. พระไตรปิฎก ๒. อรรถกถา ๓. ฎีกา ๔. อนุฎีกา และ ๕. ปกรณ์พิเศษ

แล้วบอกว่า ถ้าอยากได้ความพิสดารหรือข้อความละเอียด ให้ดูในเรื่องนั้นเรื่องนี้ เช่นเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรูให้ดูรายละเอียดในสามัญญผลสูตร ที่มณีกาย เป็นต้น ข้าพเจ้าก็ตามไปดู แต่ตอนนั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกเป็นส่วนตัว ได้ไปขอยืมจากอาคารโรงเรียนของวัด มาอ่านดูทีละเล่มสองเล่ม แต่หนังสือยังติดกันเป็นปึกคือยังไม่ได้ตัด ข้าพเจ้าจึงต้องนำมาตัดเองทั้งเล่มจึงอ่านได้ แสดงว่าหนังสือยังไม่มีใครใช้ ข้าพเจ้ารู้สึกติดพระไตรปิฎกตั้งแต่นั้นมา เมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ วิชาพระสูตรใช้พระไตรปิฎกเป็นหลักชั้นละเล่ม ได้เพิ่มความรู้ให้กว้างขวางออกไปอีก ซึ่งจะเล่าข้างหน้า

ตามที่เล่ามานี้ เหมือนที่ข้าพเจ้าจะไม่มีข้อบกพร่องอะไร แต่ความจริงแล้วข้าพเจ้ามีข้อบกพร่องเป็นอันมาก เหตุหนึ่งก็มาจากโรคภัยเบียดเบียน ทำให้ลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ แทบทุกปีที่มีการสอบบาลี ข้าพเจ้าต้องป่วยก่อนเสมอ หรือมิฉะนั้นก็ตอนสอบเสร็จแล้ว เพราะได้ทุ่มเทเรียนหนังสืออย่างหนัก นอนตี ๑ ตี ๒ แทบทุกคืน จนอาจารย์ต้องเปิดประตูออกมาเตือนบ่อย ๆ ว่าให้นอนพักผ่อนเสียบ้าง แต่ข้าพเจ้ายิ่งอยู่ดีก็สมองยิ่งแจ่มใสจึงหยุดไม่ค่อยได้ อีกอย่างหนึ่งความเพลิดเพลนในการที่ได้ความรู้เพิ่มทั้งในด้านภาษาบาลีและเนื้อหาธรรมะในการอ่าน เป็นแรงกระตุ้นให้อ่านและเรียนอย่างหนักอยู่หลายปี คิดว่าอาหารคงไม่ค่อยพอด้วย เพราะหลังจากฉันเพลแล้ว ก็ไม่มีอะไรตกถึงท้องอีกเลย นอกจากน้ำเปล่าจนกว่าจะถึงเช้าวันรุ่งขึ้น ต้องออกไปปดันทบาตก่อนแล้วจึงจะกลับมาฉัน เช้ารวมกันที่ศาลาโรงฉันของท่านอาจารย์ นี่พูดถึงสมัยที่เป็นสามเณร

จำได้ว่า เมื่อพระพี่ชายสึกแล้วได้ย้ายไปอยู่กุฏิที่พระพี่ชายเคยอยู่* ซึ่งอยู่เดี่ยวโดดใกล้โบสถ์มีกำแพงกัน และใกล้กับกุฏิท่านเจ้าคุณพระเทพกิตติเมธี สมัยเมื่อท่านยังเป็นพระมหาสิริ ความเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่บั่นทอนกำลังกายและกำลังความสามารถเป็นอันมาก ต้องเข้าโรงพยาบาลก็หลายครั้ง เมื่อไปเรียนที่สภาการศึกษา มหามกุฏฯ แล้ว บางคราวก็ป่วยหนัก ท่านอาจารย์ไปเฝ้าดูด้วยความห่วงใยและพูดด้วยความเป็นห่วงว่า “คุณอย่าเอาชีวิตไปทิ้งไว้เสียที่สภาการศึกษาเลย” ข้าพเจ้านิ่งฟังด้วยความรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของท่านแต่ลึกในใจว่า “เราได้ก้าวไปแล้ว ย่อมมีคติเป็นสองคือสำเร็จหรือตาย”

ความมีโรคภัยไข้เจ็บมากและห่วงใยในการศึกษาเล่าเรียน จึงทำให้บกพร่องไปบ้างในกิจวัตรประจำวัน เช่น การสวดมนต์ไหว้พระเช้าเย็น ที่พระสงฆ์ไปร่วมกันทำในโบสถ์ ตอนเย็นทำไม่ได้อยู่แล้วเพราะไปเรียนหนังสือกลับมาค่ำ แต่ตอนเช้าก็อยากสงวนเวลาไว้อ่านหนังสือ โดยเฉพาะพระไตรปิฎกและหนังสืออื่นๆ ที่เป็นความรู้ เพราะพอหลังเที่ยงก็ต้องเดินทางไปเรียนหนังสือที่สภาการศึกษา จิตใจมุ่งมั่นอยู่ว่าจะหาความรู้ใส่ตัวไว้ให้มากที่สุด เพื่อจะได้ทำงานเผยแผ่พระธรรมในโอกาสหน้า ซึ่งจะต้องใช้ความรู้ที่ถูกต้องและแม่นยำ

---

* ปัจจุบันทางวัดได้รื้อออกหมดแล้ว

ท่านอุปัชฌาย์ของข้าพเจ้าคือ ท่านเจ้าคุณพระอินมคุณมุณี ซึ่งต่อมาได้เป็นพระธรรมวราลังการนั้น เป็นพระเถระที่มีเมตตาสูง ท่านอาจารย์ก็เข้าใจข้าพเจ้าจึงให้อภัยไม่ถือสาต่อความบกพร่องของข้าพเจ้าในเรื่องนี้

มีอยู่คราวหนึ่งอายุประมาณ ๒๓ หรือ ๒๔ ข้าพเจ้าป่วยหนัก ผันไปว่ามีบุรุษสองคนลักษณะเหมือนนยมทูตมาพาข้าพเจ้าไป ให้ข้าพเจ้านั่งเรือตรงกลางลำ เขาสองคนพายหัวพายท้าย พาข้าพเจ้าไป ณ ที่แห่งหนึ่ง ข้าพเจ้าพบท่านผู้หนึ่งเหมือนนยมบาล ในฝันว่า ข้าพเจ้าเป็นพระ พอเห็นข้าพเจ้า ท่านผู้นั้นก็ดูบุรุษสองคนที่พาข้าพเจ้าไปว่า “พาท่านมาทำไม ให้ท่านอยู่ประกาศศาสนาสั่งสอนประชาชน” บุรุษสองคนนั้นจึงรีบพาข้าพเจ้ากลับโดยทางเรืออย่างเดิม ข้าพเจ้าตื่นขึ้นจึงรู้ว่าฝันไป และคิดว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี กิจกรรมต่าง ๆ เช่น สวดมนต์ฉันเพลนอกวัด ไม่ค่อยได้ไปเพราะเสียดายเวลาและเหตุที่ไม่ค่อยสบาย ส่วนกิจกรรมในวัดนั้น ถ้ามีผู้มานิมนต์ก็จะถามว่า พระอื่นที่ยังไม่ได้นิมนต์มีหรือไม่ ถ้าเขาบอกว่ามีก็จะให้ไปนิมนต์พระอื่นก่อน จนกว่ามีพระไม่พอแล้วจึงจะรับนิมนต์ การสวดศพไม่เคยไปเพราะที่วัดไม่มีเมรุ ชีวิตจึงชลุกอยู่กับตำราและหนังสือต่าง ๆ เมื่อบวชเป็นพระแล้วไม่ค่อยได้ออกบิณฑบาต มีคุณหน้าสำออง ชูเกษ และคุณแม่เดิม กล้วยไม้ ณ อยุธยา ส่งเสียอุปถัมภ์อยู่ คุณหน้าสำอองนั้นให้ลูกบุญธรรมชื่อ จิตยา ประดิษฐ์อายุเท่ากับข้าพเจ้ามาส่งอาหารทั้งเช้าและเพล ตอนเย็นก็จะมีน้ำปานะมาถวายตามฤดูกาลของผลไม้ บางวันคุณหน้าสำอองก็มาเอง

และถือโอกาสสนทนาธรรมด้วย คุณน้าสำอองมีเพื่อนสนิทอยู่คนหนึ่งชื่อคุณน้าทิพวรรณ มาฟังธรรมที่วัดด้วยกันเสมอ ๆ โดยเฉพาะในวันพระ คุณแม่เต็มนี้มีส่วนมากจะมาตอนเพล มีอาหารมาเพียงพอสำหรับพวกเราที่อยู่ที่นี่ประมาณ ๓-๔ รูปและเด็ก ๆ ด้วย

ข้าพเจ้ารู้จักคุณน้าสำอองเมื่อประมาณอายุ ๑๘ ยังเป็นสามเณรอยู่ เสียงเล่าลือที่ว่าข้าพเจ้าเป็นสามเณรที่เรียนเก่ง ทำให้คุณน้าสนใจ จึงได้นิมนต์ให้รับบิณฑบาตที่บ้านเป็นประจำ ข้าพเจ้าก็ได้ไปเยี่ยมเยียนคุณน้าเสมอเมื่อว่าง คุณน้าย้ายครอบครัวมาจากนครปฐมด้วยความจำเป็นบางประการ ลูกคุณน้า ๓ คน ชาย ๑ หญิง ๒ ล้วนแต่เรียนหนังสือดี ๆ จบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งสามคน เมื่อลูกเรียนจบแล้วได้ทำงานแล้ว คุณน้าค่อยสบายขึ้น

คุณแม่เต็มนี้เป็นพยาบาลผดุงครรภ์ เพื่อนกับคุณแม่เร็ว สิบศิริ คุณแม่เต็มแต่งงานกับหม่อมหลวงปาน กล้วยไม้ มาเป็นโยมอุปฐาธิกาถือเป็นเจ้าภาพ* เมื่อข้าพเจ้าบวชพระ โดยคำแนะนำของท่านเจ้าคุณพระเทพกิตติเมธี (สิริ ฐานยุตโต) เมื่อได้เป็นเจ้าภาพบวชข้าพเจ้าแล้ว ชอบใจที่ข้าพเจ้าเป็นคนเฉย ๆ หนึ่ง ๆ คุณแม่เรียกข้าพเจ้าว่าเป็น ‘พระไม่ยิ้ม’ พุดเสียงเบา ท่านเจ้าคุณธรรมรัตน์ดิลก (อาคม) เคยพุดถึงข้าพเจ้าให้ข้าพเจ้าได้ยินว่า “อยู่กันมา ๗ ปี ไม่เคยได้ยินเสียงเขาหัวเราะเลย” ส่วนท่านเองนั้นหัวเราะเสียงดัง จนบางครั้งมีคนจีนที่ชายของอยู่ข้างวัด รังมาถามว่าเกิด

* ตอนนั้นคุณแม่เร็ว สิบศิริ มีปัญหาชีวิตหลายอย่าง ฐานะจึงเปลี่ยนแปลงไป

อะไรขึ้น นี่เป็นคำเล่าของท่านเอง ไม่ใช่ข้าพเจ้าเพิ่มเติมเสริมต่อแต่ประการใด

คุณแม่เดิม บ้านอยู่ปากคลองตลาดใกล้โรงเรียนราชาณี อดสำห้ข้ามเรือจากปากคลองตลาดมาวัดบุปผารามแทบทุกวันพร้อมด้วยอาหารอันค่อนข้างมาก บางวันก็นั่งรถสามล้อมา ตลอดเวลา ๑๐ ปีที่ข้าพเจ้าบวชเป็นพระ ท่านทั้งสองได้ทำกิจที่ทำได้ยากแก่ข้าพเจ้า ผู้ซึ่งมิใช่ลูกหลานและพงศ์พันธุ์แต่ประการใด จึงขอจารึกพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย คุณแม่เดิมมีลูกชาย ๒ คน คนหนึ่งคือคุณทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา ซึ่งเป็นนักวิชาการที่สังคมส่วนมากรู้จักและยังติดต่อกับข้าพเจ้าอยู่จนกระทั่งบัดนี้

เมื่อข้าพเจ้าเป็นผู้ใหญ่ มีลูกศิษย์มากแล้วทั้งพระและฆราวาส เขามักจะพูดกันว่าข้าพเจ้าเป็นผู้มีเมตตาและให้อภัยแก่ผู้น้อย ทั้งนี้ข้าพเจ้าคิดและระลึกอยู่เสมอว่า เมื่อข้าพเจ้ามีข้อบกพร่องมากมายสมัยยังหนุ่มนั้น ได้อาศัยเมตตาและการให้อภัยของท่านอุปัชฌายาอาจารย์ จึงได้นำพาชีวิตให้ตลอดรอดฝั่งมาได้จนเป็นอยู่ได้เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ข้าพเจ้าระลึกถึงท่านมหาตมะคานธี ซึ่งเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยเมตตาและการให้อภัย เพราะเหตุที่คราวหนึ่งท่านทำผิด เข้าไปขอโทษคุณพ่อ คุณพ่อของท่านโอบกอดท่านพร้อมด้วยน้ำตาซึมและให้อภัย สิ่งนั้นประทับใจท่านคานธีตลอดมา ข้าพเจ้ามั่นใจว่าเมตตาและการให้อภัยจะชนะทุกสิ่งในระยะยาว ข้าพเจ้าระลึกถึงสุภาษิตอังกฤษบทหนึ่งอยู่เสมอ คือ To err is human, to

forgive devine. แปลว่า การทำผิดเป็นเรื่องของมนุษย์ แต่การให้อภัยเป็นเรื่องของเทวดา หมายความว่า เมื่อใดเราให้อภัยแก่ผู้อื่น เมื่อนั้นเราเป็นเทวดา เราควรให้อภัยแก่ตัวเองบ้างเหมือนกัน แต่ไม่ใช่บ่อยนัก เพื่อไม่ซ้ำเติมตัวเองมากเกินไป

เมื่อบวชเป็นพระแล้ว ความเป็นอยู่ค่อยดีขึ้น จากการอุปถัมภ์ดูแลของคุณแม่เต็ม กล้วยไม้ ณ อยุธยา และคุณน้า ล้าอาง ชูเกษ และญาติโยมคนอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อน ๆ ผู้ไปมาหาสู่มักจะทักว่า มีน้ำมีนวลดีขึ้นกว่าสมัยเป็นสามเณร เมื่อเป็นสามเณรนั้นผอมมากผอมจนตัวเขียว แก้มตอบ เมื่อแขม่วท้องท้องจะสีโกบลงไปเหมือนรูปเคียวด้านคม ถ้าคนอ้วนลงพุงก็จะตรงกันข้าม เพราะความผอมและบอบบางจึงมักนุ่งสบง ๒ ชั้น เพื่อให้ดูไม่ผอมเกินไป ใคร ๆ มักจะทักว่าแก่เกินวัยและดูแก่กว่าพระพี่ชาย ซึ่งอายุห่างกันประมาณ ๑๐ ปีเสียอีก ท่านอาจารย์ก็เป็นคนผอมเหมือนกัน แต่ท่านอายุมากแล้วจึงไม่เป็นการแปลก

ช่วงระยะเวลาอายุ ๒๐ กว่า ๆ นี้ มีเด็กลูกศิษย์มาอยู่ด้วย ๓-๔ คน คือ

นิวิต หนนนท์ มาเรียนโรงเรียนเพาะช่าง เมื่อจบแล้วกลับไปจังหวัดสงขลา เป็นอาจารย์สอนศิลปะอยู่ที่โรงเรียนวรรณาริเฉลิม จนเกษียณอายุ ปัจจุบันอายุ ๗๒ อันที่จริงนิวิต หนนนท์ มาอยู่กับข้าพเจ้าตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ข้าพเจ้าเป็นเด็กรุ่นพี่

อยู่ที่วัดภูดบรรพตตอนเรียนชั้น ป.๓ ป.๔ แยกกันเมื่อข้าพเจ้ามา
กรุงเทพฯ

โมฆิต นามสกุลอะไรจำไม่ได้ มาเรียนที่มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ จะเรียนจบหรือไม่ จำไม่ได้ เพราะเขาไม่ค่อยสบาย
เป็นคนชีวิตกังวล กลับไปอยู่สงขลา ทราบว่าเสียชีวิตตั้งแต่ยังหนุ่ม

ผดุง ชฎารัตน์ มาเรียนมัธยมปลายที่โรงเรียนอำนวยศิลป์
ต่อมาเข้าแพทย์ศิริราชได้ จบแพทย์ศิริราชแล้วไปอยู่อเมริกันนานปี
ตอนนี้กลับมาอยู่เมืองไทยแล้ว สร้างบ้านอยู่ที่เกาะยอสงขลา

วิจิตร ชฎารัตน์ น้องชายของผดุง มาเข้าเรียนโรงเรียน
อำนวยศิลป์เหมือนกัน หลังจากผดุงปีหรือสองปีจำไม่แม่น ถ้าจำ
ไม่ผิด เรียนจบกฎหมายที่ธรรมศาสตร์แล้วไปอยู่อเมริกา จบบัดนี้
ลูกศิษย์รุ่นนั้นมาถึงบัดนี้อายุ ๖๐ กว่ากันแล้วทั้งนั้น

คุณเกรียงศักดิ์ แสงเจริญ และคุณสุวรรณ ปุณอภิรัตน์
สนิทสนมกับข้าพเจ้าตั้งแต่เป็นสามเณรด้วยกัน และเป็นพระด้วยกัน
รุ่นราวคราวเดียวกันเกิดปีเดียวกัน คุณสุวรรณเรียนจบมหาวิทยาลัย
สงฆ์ มหามกุฏฯ แล้วสึกไปทำงานกรมประชาสัมพันธ์ จนได้เป็น
ประชาสัมพันธ์จังหวัด คุณเกรียงศักดิ์นั้นเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์
มหามกุฏฯได้เพียงเตรียม ปีที่ ๒ แล้วสอบ ม.๘ ได้ไปเข้าเรียน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จบแล้วเป็นอัยการจน

เกษียณอายุ ทั้งสองคนนี้ สอบบาลีได้เปรียญ ๕ เขามักจะมาคุยกับข้าพเจ้าที่กุฏิของข้าพเจ้าเสมอ คุณเกรียงศักดิ์นั้นมาฉันอยู่ด้วยเลย ส่วนมากเขาเป็นคนคุย ข้าพเจ้าเป็นคนฟัง เวลาที่มีเรื่องขัดแย้งกันบ้างเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง เขามักจะพูดกันว่าข้าพเจ้าจะรู้อะไร มัวอ่านแต่พระไตรปิฎก ข้าพเจ้าก็ได้แต่หัวเราะเบา ๆ เห็นว่าจริงของเขาเหมือนกัน

การเรียนบาลีในยุคนั้นสนุกสนานครั้นครอง เพราะมีผู้เรียนมากทั้งพระและสามเณร จนสำนักเรียนบุปผารามมีชื่อเสียงกระฉ่อนไปไกล จึงมีพระภิกษุสามเณรมาอยู่กันมากขึ้น

บุคคลในโลกเหมือนผู้แหวกว่ายอยู่ใน
“สังสารสาคร”

โอกาสที่จะเป็นเหยื่อของปลาร้าย
คือความชั่วนั้นมีมาก

คนทำความดี ตั้งตนไว้ชอบ เหมือนผู้อยู่ในเรือ
ธรรมเปรียบเหมือนเรือ

คนได้อาศัยเรือหรือแพข้ามฝั่งแล้ว
ก็ทิ้งเรือไว้ ณ ฝั่งนั่นเอง

ไม่ต้องเซ็นเรือขึ้นบก หรือแบกเรือนั้นไปด้วย

๑

เมื่อมาเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์

ข้าพเจ้าได้รับบรรจุให้เป็นอาจารย์
สอนวิชาพระสูตรตันตปิฎก
ตั้งแต่สอบเทอมสุดท้ายเสร็จ
ยังไม่ทันประกาศผลสอบ
ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
ทบทวนไปมา ก็เข้าใจได้ว่า
ท่านผู้ใหญ่ผู้จัดการศึกษา
คงจะมั่นใจในตัวข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าขอเล่าเรื่องที่ได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ เมื่อได้รับอนุญาตจากท่านอาจารย์แล้วก็ไปสอบเข้าเรียน ปรากฏว่าสอบเข้าได้ มีพระภิกษุสามเณรที่สอบเข้าได้คราวนั้น ดูเหมือน ๙๑ รูป ใช้เวลาเรียน ๗ ปี ชั้นบูรพศึกษา ๑ ปี เตรียม ๒ ปี เป็นนักศึกษา ๔ ปี เรียนที่ตึกมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นตึก ๒ ชั้น หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ปัจจุบันนี้เป็นสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และดูเหมือนจะเป็นสมาคมโหราด้วย ปีนั้นจะเป็นปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ข้าพเจ้าเป็นนักศึกษารุ่นที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยสงฆ์ เปิดเรียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙ เรียนอยู่ที่หน้าวัด ๒ ปี พอถึง

ปี ๒๕๐๑ ตึกมหาวิทยาลัยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็สร้างเสร็จ เป็นตึก ๓ ชั้น และย้ายมาเรียนที่ตึกนี้ กว้างขวางสะดวกสบายขึ้น ที่สภา การศึกษานั้นนอกจากได้เรียนวิชาต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังได้มีเพื่อน ผุ้จากวัดต่าง ๆ มากมาย ทั้งธรรมยุตและมหานิกาย หุดากว้างขวางขึ้น รู้สึกเพลิดเพลินต่อการศีกษาเล่าเรียน ได้ความรู้ใหม่ ๆ แปลก ๆ ได้พบครูบาอาจารย์มากมาย เช่น อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ อาจารย์นาวาอากาศเอกเมฆ อำไพจริต อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ อาจารย์ศิริ พุทธศุภร์ เป็นต้น

อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ บรรยายวิชาพระสูตร ใน ชั้นต้นคือชั้นบุรพศีกษา และชั้นสุดท้ายคือชั้นปีที่ ๔ อาจารย์นาวา อากาศเอกเมฆ อำไพจริต สอนวิชาพระสูตรในชั้นปีที่ ๑ และ ๒

อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ บรรยายวิชาพระพุทธศาสนา ฝ่ายมหายาน และประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ลีลาของท่าน สนุกสนานตื่นเต้น เสียงดัง จำเנםอย่างหาใครเสมอเหมือนได้ยาก เข้าห้องสอนไม่เคยนั่ง ไม่เคยมีตำราติดมือเข้ามาเลย อาศัย ความจำของท่านอย่างเดียว พุดได้ตลอด ๑ ชั่วโมงหรือ ๒ ชั่วโมง เป็นผู้ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย อยู่อย่างปอน ๆ การแต่งกายไม่เคยตาม โลกเลย นุ่งกางเกงเก่า ๆ ใส่เสื้อฮาวาย เท่านั้นก็ได้ทุกหนทุกแห่ง แต่ไม่เคยมีใครรังเกียจท่านเพราะการแต่งตัวของท่าน เคยมี มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเชิญท่านไปปาฐกถา ขอร้องให้ท่านแต่งชุด สากลไป ท่านบอกว่า “จะฟังผมหรือจะฟังชุดสากล” จำไม่ได้ว่า

ผู้เชิญตอบอย่างไร ตกกลางคงไม่ได้ไป สมัยนั้นอาจารย์มหาวิทยาลัย มักนิยมแต่งชุดสากลเวลาไปบรรยายในห้องเรียนหรือปาฐกถาในห้องประชุม ความรู้ของอาจารย์เสถียรหลังไหลเหมือนเกลียวน้ำ จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำน่าอัศจรรย์จริง ๆ ไม่เคยเรียนในมหาวิทยาลัยใด ไม่มีปริญญาใด ๆ น่าเสียดายที่ท่านอายุสั้นเพียง ๓๘ เท่านั้น คือนหนึ่งอาบน้ำสระผมเข้านอน แล้วไม่ตื่นอีกเลย ไม่ได้เป็นโรคอะไร ข้าพเจ้าได้เรียนกับท่านอยู่ ๒ ปี ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าเขียนหนังสือเรื่อง ‘พุทธปรัชญามหายาน’ ได้อุทิศส่วนดีของหนังสือเรื่องนี้ให้แก่ท่าน เพื่อเป็นเครื่องบูชาพระคุณของท่านบ้างตามสมควร อาจารย์เสถียร โพนันทะ อายุมากกว่าข้าพเจ้า ๘ ปี ถ้ายังมีชีวิตอยู่ถึงเวลานี้ อายุท่านก็ ๘๕ พอดี (พ.ศ.๒๕๕๔)

อาจารย์ศิริ พุทธศุภร์ สอนวิชาภาษาอังกฤษ เป็นผู้อ้อย่างเรียบง่ายและปอนเหมือนกัน รูปร่างผอมบาง ชอบนุ่งกางเกงสีกากีใส่เสื้อขาวแขนยาว เข็มขัดผ้า (ไม่ใช่เข็มขัดหนัง) รองเท้าผ้าใบสีน้ำตาล ถุงเท้าสีน้ำตาลพับลงมาครึ่งหนึ่ง เครื่องแต่งตัวของท่านมีเท่านี้ทุกวัน บ้านท่านอยู่บางพลัดฝั่งธนบุรี ท่านเดินจากบางพลัดข้ามสะพานกรุงธนฯไปวัดบวรนิเวศฯ ระยะทางไม่น้อยเลย ทุกวันที่มีการสอน ท่านไม่เคยเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยใด ไม่เคยมีปริญญา ที่เรียนในโรงเรียนจริง ๆ ก็คือ ชั้น ม.๗ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล แต่ความรู้ภาษาอังกฤษของท่านมากมายเหลือเกิน ทั้งกว้างขวางและลึกซึ้ง ท่านแปลหนังสือธรรมะภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษมากมาย ตั้งแต่หนังสือของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส หนังสือของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ และแม่หนังสือของข้าพเจ้าผู้เป็นศิษย์ของท่าน คือเรื่อง ‘หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา (พุทธปรัชญาเถรวาท)’ เมื่อองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ส.ล.) ได้ออกหนังสือวารสารภาษาอังกฤษชื่อหนังสือ W.F.B. (The World Fellowship of Buddhists) ได้เชิญท่านไปเป็นบรรณาธิการ นับว่าภาษาอังกฤษของท่านอยู่ในระดับโลกทีเดียว ประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกในระยะนั้นก็คือ ท่านหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล และต่อมาก็เป็นศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์

ข้าพเจ้าเรียนภาษาอังกฤษกับท่านอยู่ ๔ ปีตั้งแต่เป็นนักศึกษาปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๔ ได้ความรู้ที่เป็นหลักและเป็นเนื้อเป็นหนังจนใช้ภาษาอังกฤษได้บ้าง ก็เพราะได้อาศัยการสั่งสอนอย่างเอาจริง เอาใจและหวังความเจริญในวิชาการทางภาษาอังกฤษของท่าน

ต่อมาภายหลังเมื่อข้าพเจ้าจบปริญญาโทจากประเทศอินเดียแล้ว ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งคือ ‘จริยศาสตร์’ ได้อาศัยตำราภาษาอังกฤษเป็นหลักสำคัญเวลาเขียน จึงได้อุทิศส่วนดีของหนังสือเล่มนั้นให้อาจารย์ศิริ พุทธศุภร์ ในฐานะผู้ประสาทความรู้ภาษาอังกฤษแก่ข้าพเจ้า จนสามารถอาศัยตำราภาษาอังกฤษเป็นหลักเขียน ‘จริยศาสตร์’ ขึ้นมาได้ พุดได้ว่าเป็นหนังสือจริยศาสตร์เล่มแรกในวงการศึกษาไทย

วิธีสอน อาจารย์ศิริมักจะมีพิมพ์ข้อความ ซึ่งมีเนื้อหาเป็น ความรู้ทั่วไปบ้าง มีเนื้อหาเป็นธรรมะบ้าง มาแจกให้นักศึกษาแปลใน ห้องเรียน เมื่อนานวันเข้าบทเรียนก็ค่อย ๆ หนาขึ้นมากขึ้น เพื่อน ร่วมชั้นของข้าพเจ้าหลายท่านไปหาข้าพเจ้าที่วัดบุปผาราม เพื่อช่วยกัน แปลข้อความต่าง ๆ ในบทเรียนที่ได้รับแจกนั้น เพื่อว่าเมื่อถึงเวลา อาจารย์ให้แปลในชั้นเรียนก็จะแปลได้โดยไม่ถูกอาจารย์ดู ข้าพเจ้าจึง ตัดสินใจว่าจะแปลบทเรียนทั้งหมดด้วยตัวเอง แล้วพิมพ์แจกเพื่อน นักศึกษาด้วยกัน เพื่อเพื่อน ๆ จะได้ไม่เสียเวลาเดินทางไปวัดบุปผาราม ในการนี้ต้องได้รับรองจากอาจารย์ก่อน เมื่อแปลแล้วจึงได้ส่งให้ อาจารย์ตรวจ บางคราวก็ไปหาท่านที่บ้านตั้งแต่เช้าและฉันเพลที่นั่น

เพื่อนนักศึกษารู้สึกสบายใจที่ได้อาศัยคู่มือซึ่งข้าพเจ้าได้ ทำด้วยความพากเพียร และข้าพเจ้าก็ภูมิใจที่ได้ทำงานนี้ เพื่อน ๆ ชมว่าข้าพเจ้าแปลภาษาอังกฤษเป็นไทยได้ดี ทั้งนี้่าจะเป็นเพราะ ข้าพเจ้ารู้จักใช้ภาษาไทยให้สละสลวย และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งใน การแต่งหนังสือในระยะต่อมา แต่ในทางตรงกันข้ามคือการแปล ภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษนั้นข้าพเจ้าทำได้ไม่ค่อยดี คิดว่าเป็นเพราะ ความรู้ในภาษาอังกฤษยังไม่แข็งพอนั่นเอง จึงสู้เพื่อนบางคนไม่ได้ที่ ขำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษ พูดและเขียนได้คล่อง มีบางท่านที่ พูดและเขียนได้คล่องเหมือนกันแต่ไม่ถูกจึงถูกอาจารย์ดูเอาบ่อย ๆ ทำให้ไม่ค่อยชอบใจอาจารย์นัก ทั้งนี้เพราะคิดเอาเองว่าเพราะตัว เขียนและพูดถูกแล้ว

การเรียนภาษาอังกฤษกับท่านอาจารย์ศิริ ทั้งหนักและเหน็ดเหนื่อย หลายคนท้อแท้ หมดความพยายาม ออกไปเสียก็มีหลายท่านพอใจเพราะได้ความรู้เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้เรียน ข้าพเจ้าอยู่ในประเภทหลังนี้ แม้จะไม่เก่งเท่าเพื่อนบางคน แต่ก็พอใจที่ได้ความรู้เพิ่มขึ้น บางคราวข้าพเจ้าฝีมือตกลง ได้คะแนนน้อย ท่านจะออกมาเตือนที่หน้าห้องเป็นส่วนตัว ท่านหวังดีต่อข้าพเจ้าเสมอมา ซึ่งจะเล่าอีกข้างหน้า

สำหรับวิชาพระสูตรต้นตปิฎกและวิชาที่เกี่ยวกับศาสนานั้น ข้าพเจ้าได้คะแนนดีพอสมควรเสมอ เมื่อเป็นนักศึกษาปีที่ ๓ ทางพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งท่านศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกสมาคมอยู่ ได้ขอมาทางมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อได้พระนักศึกษาสักรูปหนึ่งไปสอนพระสูตรที่พุทธสมาคมฯ แก่ชาวบ้านผู้สนใจที่ห้องประชุมของพุทธสมาคมฯ ทางมหาวิทยาลัยได้ส่งข้าพเจ้าไปสอนในตอนเย็นวันพุธ อาจารย์สัญญามานั่งฟังด้วยเสมอถ้าท่านว่างจากผู้ฟังกลุ่มน้อย ๆ ค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นตามวันเวลาที่ผ่านไปจนเกือบเต็มห้องประชุม ข้าพเจ้าใช้พระไตรปิฎกเป็นหลักในการสอน สอนอยู่ประมาณ ๓ ปี เมื่อข้าพเจ้าลาสิกขาแล้วจึงได้เลิกไป ในปีที่ ๒ ที่ไปสอน ทางพุทธสมาคมฯ ขอให้เปิดสอนวิชาบาลีขึ้นด้วย แต่ทำอยู่ได้ไม่นานก็ต้องปิดลง ด้วยเหตุอะไรจำไม่ได้เสียแล้ว

ที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย นอกจากได้รู้จักอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ แล้ว ยังได้รู้จักผู้พิพากษาอื่น ๆ อีกหลายท่าน

ได้รู้จักนักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ เช่น คุณประมุข อุณหรูป และภริยา คือ ครูประยงค์ศรี อุณหรูป อาจารย์โรงเรียนราชาณี ต่อมาได้เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชาณี และคุณอบ ไชยวสุ

คุณประมุขเป็นนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ อยู่ที่หนังสือพิมพ์ สยามรัฐทั้งรายวันและรายสัปดาห์ มีหนังสือเล่มหนึ่งของคุณประมุข เป็นเรื่องแปลให้ชื่อว่า ‘จ้าวแม่ทองคำ (โอเพียม เวนเจอร์)’ โดย เจอร์ลด์ สแปร์โรว์ คุณประมุขได้มอบหนังสือเล่มนั้นให้ข้าพเจ้า พร้อมด้วยเขียนว่า

“ขอน้อมให้อาจารย์วศิน อินทสระ ผู้พามผมไปถึงพระธรรม ด้วยความเอิบอิมเป็นท่านแรก... ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๕”

๗ ปีในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ข้าพเจ้าเที่ยวไปเที่ยวมาระหว่าง วัดบุปผารามกับวัดบวรนิเวศ ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ด้วยความยากลำบาก ด้วยความอดทน โรคร้ายไข้เจ็บก็เบียดเบียน การเดินทางก็ลำบาก เพราะต้องขึ้นรถเมล์ทั้งไปและกลับ นาน ๆ ครั้ง จึงจะได้อาศัยรถแท็กซี่ของอาจารย์เรียบ รังษีพงศ์ นักศึกษารุ่นที่ ซึ่งได้สำเร็จไปก่อนแล้ว ไปทำงานที่มหาวิทยาลัย มีสิทธิ์เบิกค่ารถได้ รถแท็กซี่เวลานั้นเป็นรถออสตินท้ายตัด นั่งไม่สบายเหมือนรถแท็กซี่เวลานี้แต่ก็ดีกว่าขึ้นรถเมล์ ขำรองแท็กซี่ไม่ได้สวม เพราะวัดธรรมยุต ห้ามสวมรองเท้าออกนอกวัด จึงต้องเดินเท้าเปล่ามาขึ้นรถเมล์ที่ ถนนใหญ่เชิงสะพานพุทธฯ เที้ยง ๆ ร้อนเท้าหน้าดู ขากลับมาขึ้นรถ

ที่บางลำพู ก็ยากลำบากเหมือนกันเพราะพระมากด้วยกัน ต้องคอยให้เก้าอี้หลังสุดว่างจึงขึ้นไปได้ เวลาฝนตกยิ่งลำบากใหญ่ บางคราวก็เดินข้ามสะพานพุทธฯ จำไม่ได้ว่าเพราะอะไร ได้กลิ่นไ่อย่างที่เขาอย่างชายอยู่ใต้สะพานฝั่งธนฯ ยวนนาสิกเสียนี่กระไร ความหิวซึ่งมีอยู่บ้างแล้ว กลิ่นไ่อย่างกระตุ้นให้หิวมากขึ้น ช่วงหลัง ๆ นี้ออนเซ็นหิวทุกวันเพราะสุขภาพไม่ดี แต่พอเข้าชั้นมาก็หาย ได้อาศัยน้ำปานะที่คุณนำสำอ่างให้เด็กนำไปถวาย พอประทังไปได้บ้าง แต่ถ้าหิวตอนดึกก็เป็นอันสิ้นหวัง บางคืนหิวจนนอนไม่หลับ นมหรือโอวัลตินไม่ต้องพูดถึง เพราะพระธรรมยุตห้ามฉันในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงไปแล้ว น้ำหวานพอฉันได้แต่ไม่มีจะฉัน ที่กุฏิเกลี้ยงเกลากลางสิ่งบริโภค ตั้งแต่เพลแล้วก็ไม่ได้ฉันอะไรอีก ที่มหาวิทยาลัยสมัยนั้นก็ยังไม่มီးอะไรเลยแม้แต่ น้ำเปล่า

นี่คือความลำบากยากเข็ญในสมัยเป็นพระนักศึกษา เพราะเคยมีประสบการณ์แบบนี้ เมื่อข้าพเจ้าเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์จะถวายน้ำดื่มพระและผู้เรียนทุกครั้งที่เข้าสอน เมื่อเรียนจบแล้วและเป็นอาจารย์บรรยายวิชาแล้วจึงมักพูดให้กำลังใจนักศึกษาเสมอว่า “เรียนไปให้จบเถิด จะไม่ตกต่ำถ้าความประพฤติไม่เสีย เพราะความเพียรและความอดทนที่ท่านต้องใช้ระหว่างเรียนอยู่ที่นี้มีมากพอที่จะเป็นพื้นฐานของชีวิตให้เจริญงอกงามต่อไป”

จำได้ว่าเมื่อเรียนอยู่ปีที่ ๔ ได้รับนิมนต์ให้ไปทำพจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ โครงการของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรฯ เขาให้ชื่อหน่วยงานว่า หน่วยวิจัยทางพระพุทธศาสนา ธรรมการศาสนา ทำงานช่วงเช้าตั้งแต่ ๐๙.๐๐ น. ไปถึง ๑๑.๐๐ น. ทุกวัน จะเว้นวันพระหรือวันอาทิตย์ จำไม่ได้ ให้นิตยภัตเดือนละ ๓๐๐ บาท นั่งแท็กซี่ไป-กลับเที่ยวละ ๗ บาท กลับมาฉันเพลที่วัด บ่ายก็ไปเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัย จะทำได้ถึงปีหรือไม่จำไม่ได้ ธรรมการศาสนาเปลี่ยนอธิบดีคนใหม่ คือ พันเอก ปิ่น มุทุกันต์ ท่านสั่งให้เลิกงานหน่วยนี้ ด้วยเหตุผลว่างงานอย่างนี้ไม่ใช่งานวิจัยทางพระพุทธศาสนา คณะทำงานไปจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏฯบ้าง จากมหาจุฬาฯบ้าง เท่าที่มีเอกสารอยู่ในมือเวลานี้ทำไปได้ถึงเล่มที่ ๖ คิดเป็นหน้าได้ ๙๖๐ หน้า หนังสือขนาด ๘ หน้ายกตัดสัน (ยาว ๒๑ ซม. กว้าง ๑๕.๕ ซม.) คิดแล้วน่าจะเสียดาย ดูเหมือนว่ามหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งก็ไม่ได้สานต่องานนี้หรือทางมหาจุฬาฯจะเอาไปทำต่อก็ไม่ทราบ

อาจารย์อีกท่านหนึ่งที่ยังไม่ได้พูดถึง และควรจะพูดไว้ในที่นี้ก็คือ อาจารย์แสง จันทรงาม เมื่อข้าพเจ้าเข้าศึกษานั้นท่านยังเป็นพระอยู่ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเก่งทางภาษาอังกฤษ เคยเข้าสอนข้าพเจ้าไม่กี่ครั้งเพราะงานท่านมากในตำแหน่งผู้บริหาร ท่านพูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วและสำเนียงดีมาก ท่านสอบชิงทุนของบริติช เคาน์ซิลได้ ลาลิกขาแล้วไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ แล้วไปต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา จบแล้วได้กลับมาทำงานที่มหามกุฏฯระยะหนึ่ง หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย อาจารย์วิชาจิตวิทยาของมหามกุฏฯ ได้ย้ายไปเป็นคณบดีที่มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ ได้ชวนอาจารย์แสงไปด้วย อาจารย์แสงจึงไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์ตั้งแต่นั้นมา จนได้เป็นคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และเป็นศาสตราจารย์ มีศิษย์จากมหาวิทยาลัยหลายท่านไปทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์แสงจันทร์งาม ได้เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม ที่รู้จักกันมากก็คือ ลีลาวดี

ข้าพเจ้าเรียนจบในปีการศึกษา ๒๕๐๕ และได้รับปริญญาในปี ๒๕๐๖ ปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต เวลานั้นยังไม่มีการแยกคณะ เมื่อเข้าเรียนปีแรกประมาณ ๙๑ รูป เรียนไปค่อย ๆ ออกกันไปเหลือปีสุดท้ายที่ได้รับปริญญาประมาณ ๒๔ รูป องค์ที่ชวนข้าพเจ้าว่าขอให้เรียนกันให้จบนะ ดูเหมือนออกไปตั้งแต่เรียนได้ปีที่ ๒ ของ ๗ ปี การรับปริญญา นั้นยังคงรับในโบสถ์ของวัดบวรนิเวศวิหาร สมเด็จพระสังฆราชฯเป็นผู้ประทานปริญญา

ข้าพเจ้าได้รับบรรจุให้เป็นอาจารย์สอนวิชาพระสูตรต้นตปิฎก ตั้งแต่สอบเทอมสุดท้ายเสร็จยังไม่ทันประกาศผลสอบ ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจว่าเหตุไฉนจึงเป็นเช่นนั้น ทบทวนไปมา ก็เข้าใจได้ว่าท่านผู้ใหญ่ผู้จัดการศึกษาคงจะมั่นใจในตัวข้าพเจ้า จึงได้ทำไปเช่นนั้น ทำให้รู้สึกภูมิใจนิด ๆ ว่าท่านให้เกียรติเราถึงปานนี้

มีเรื่องจะเล่าไว้เสียตอนนี้เลยก็ได้ว่า เมื่อข้าพเจ้าเรียนจบและได้รับปริญญาแล้ว ก็ยังคงไปสอนพระสูตรอยู่ที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ทางประเทศเยอรมนีได้ติดต่อผ่านมาทางศาสตราจารย์

สัญญา ธรรมศักดิ์ ว่าขอพระไทยไปอยู่เยอรมนี ลักรูปหนึ่ง ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ทาบตามขอให้ข้าพเจ้าไป ข้าพเจ้า ก็เต็มใจที่จะไป เรื่องถึงคณะธรรมยุตผู้ใหญ่ ทางคณะธรรมยุต ประชุมกัน มีสมเด็จพระสังฆราชฯ (จวน อุฏฐายี) ขณะนั้นดู เหมือนจะดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เป็นประธาน ประชุมที่ห้องประชุมของมหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าไปนั่งฟังอยู่ด้วย มติ ที่ประชุมไม่อนุญาตให้ไป เหตุผลว่า ไปอยู่รูปเดียวจะอยู่ได้อย่างไร จะทำอุโบสถสังฆกรรมได้อย่างไร จะปลงอาบัติกับใคร เข้าใจว่า เวลานั้นพระสงฆ์ไทยในเยอรมนีคงยังไม่มีเลย เป็นอันว่าการไป เยอรมนีเป็นอันยกเลิก

๔

เมื่อลาสิกขาและหน้าที่การงาน

มีเสียงเล่าลือกันไปว่า
ข้าพเจ้าน้อยใจที่ไม่ได้ไปเยอรมันนี่จึงลึก
ความจริงไม่ใช่
ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ก่อนจะบวชว่าจะอยู่เพียงเท่านี้
เมื่อมีผู้ถามว่าทำไปจึงลึก
ข้าพเจ้าตอบอยู่ประโยคเดียวซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า
“ไม่อยากจะอยู่แล้ว”
มีพระนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยจำนวนมากเสียชีวิต
และบอกว่าพวกอาตมาลึกลึกบองค์
ยังดีกว่าอาจารย์ลึกบองค์เดียว

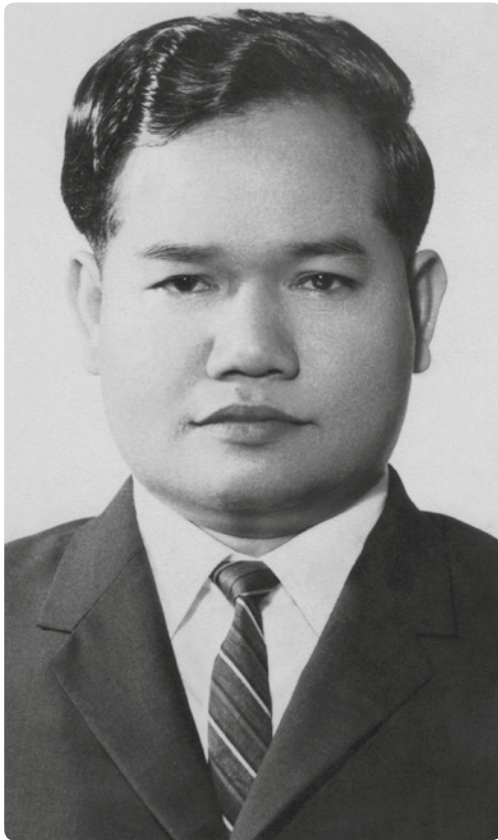

ข้าพเจ้าตัดสินใจลาสิกขาในเดือนมกราคม ๒๕๐๗ ได้ลา
ท่านอุปฆาตและท่านอาจารย์ ท่านไม่พูดอะไร ท่านอาจารย์ได้
กำหนดวันให้เป็นวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๗ ดูเหมือนจะเป็น
เวลาเช้าหลังจากพระฉันอาหารแล้ว มีเสียงเล่าลือกันไปว่าข้าพเจ้า
น้อยใจที่ไม่ได้ไปเยอรมันนี่จึงลึก ความจริงไม่ใช่ ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ก่อน
ว่าจะบวชอยู่เพียงเท่านี้ เมื่อมีผู้ถามว่าทำไมจึงลึก ข้าพเจ้าตอบอยู่
ประโยคเดียวซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า “ไม่อยากจะอยู่แล้ว” มีพระนักศึกษาที่
มหาวิทยาลัยจำนวนมากเสียชีวิต และบอกว่าพวกอาตมาลึกลึกบองค์
บองค์ยังดีกว่าอาจารย์ลึกบองค์เดียว แต่ข้าพเจ้าคิดว่า น่าจะลองมา

๖๒ ♥ อัลดชีวิตประวัติ อ.วศิน อินทสระ

เมื่อลาสิกขาและหน้าที่การงาน ๖๓

หาประสบการณ์ทางโลกดูบ้าง เพราะบวชตั้งแต่เด็ก ไม่เคยใช้ชีวิตแบบฆราวาสมาเลย ยังไปสอนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯอยู่เป็นรายชั่วโมง ท่านเลขาธิการในสมัยนั้นคือท่านเจ้าคุณพระเทพกวีหรือพระราชสุมนมุนีจำไม่ได้แน่แน่ คือสมเด็จพระญาณวโรดมองค์ปัจจุบัน ได้ถามข้าพเจ้าด้วยความหวังใญ่ว่า งานท่านทำได้แล้วหรือยัง ข้าพเจ้าบอกว่ายัง ท่านบอกว่าควรจะหางานให้ได้เสียก่อนแล้วจึงค่อยสึก เพราะเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว ตกงานแล้วอายุเขา แต่ข้าพเจ้าไม่ได้คิดอย่างนั้น ข้าพเจ้าไม่กล้าไปหางานตอนเป็นพระ แต่ก็รู้สึกขอบคุณท่านที่หวังดี

ข้าพเจ้าพักอยู่ที่วัดที่กุฎิเดิมไม่กี่วัน ไปเยี่ยมคุณน้าลี้มวอนขอพร ที่วงเวียนใหญ่ มีบ้านหลังโตกว้างขวาง คุณน้าทราบบว่า ยังไม่มีที่อยู่จึงชวนให้มาอยู่ด้วย ให้ห้องเล็ก ๆ ห้องหนึ่งเป็นที่พักอาศัย สิ่งที่ข้าพเจ้ากลัวที่สุดในช่วงนั้น คือกลัวจะไม่มีสตางค์เสียค่ารถเมล์ เพราะสึกออกมาตัวเปล่าจริง ๆ ไม่ได้สะสมเงินทองอะไรไว้เลย อาศัยรายได้เพียงเล็กน้อยที่ไปสอนพิเศษที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ดูเหมือนจะชั่วโมงละ ๒๐ หรือ ๓๐ บาทจำไม่ได้ แต่ก็อยู่ในประมาณนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์เวลานั้นยังยากจนอยู่มาก รัฐบาลยังไม่รับรอง ยังไม่ได้งบประมาณช่วยเหลือจากรัฐบาล คงได้บ้างจากมูลนิธิมหามกุฏฯ และจากกรมการศาสนา อยู่ที่บ้านคุณน้าลี้มไม่กี่เดือน ๒ หรือ ๓ เดือนจำไม่ได้แน่แน่ ย้ายไปเช่าบ้านที่ถนนนครไชยศรีระยะหนึ่ง แล้วย้ายไปที่ถนนพิชัย ช่วงนั้นนอกจากสอนที่มหามกุฏฯแล้วยังได้ไปสอน

ที่โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด โดยการเชิญของครูประยงค์ศรี และได้เขียนหนังสือลงหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์โดยการชักชวนของคุณประมุข อุณหรูป พอมิรายได้เพิ่มขึ้นบ้าง หนังสือที่เป็นเล่มต่อนั้นก็พิมพ์แล้ว ๒ เล่ม คือ ‘แสงเทียน’ และ ‘ชีวิตนี้มีอะไร’ อันที่จริงหนังสือ ๒ เล่มนี้ ข้าพเจ้าเคยเขียนลงเป็นตอน ๆ ในนิตยสารศุภมิตรรายเดือนมาแล้วตั้งแต่สมัยที่เป็นพระ ข้าพเจ้าเขียนเรื่อง ‘พระอานนท์พุทธอานุชา’ ลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์อยู่นานหลายเดือน (๓๓ สัปดาห์) และต่อด้วยจอมจักรพรรดิอโศก

ตอนที่เข้าบ้านอยู่ที่ถนนพิชัยนั้น เช่าอยู่คนละห้องกับคุณไว ตาทิพย์ (ปรีชา ทิพยเนตร) ผู้เป็นเพื่อนนักศึกษารุ่นเดียวกันกับข้าพเจ้าที่มหาวิทยาลัยมหามงกุฎฯ เขาชอบทำงานหนังสือพิมพ์สักแล้วได้ทำงานหนังสือพิมพ์สมใจหมาย อยู่สยามรัฐบ้าง ไทยรัฐบ้าง บางเช้าก็ออกไปวิ่งด้วยกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้า

อยู่ที่บ้านเช่าได้ไม่นานนัก ทางโรงเรียนพาณิชยการสีลมของอาจารย์ประชุม รัตนเพียร ต้องการอาจารย์ผู้ปกครอง จึงติดต่อมาทางท่านเจ้าคุณมหานายก (แจ่ม อภิบาลศรี) วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นพระบ้านเดียวกันกับอาจารย์ประชุม คือ จังหวัดตาก ท่านเจ้าคุณมองเห็นข้าพเจ้าว่าจะไปเป็นอาจารย์ผู้ปกครองได้ จึงเสนอข้าพเจ้าแก่อาจารย์ประชุม ได้เงินเดือน ๙๐๐ บาท

ระหว่างที่สอนอยู่ที่โรงเรียนพาณิชยการสีลมนั้น ทางโรงเรียนเตรียมทหารต้องการอาจารย์สอนวิชาศีลธรรม ได้ติดต่อขออาจารย์สอนวิชาศีลธรรม ทราบว่าผ่านมาทางนาวาอากาศเอก ประยงค์ สุวรรณบุปผา อนุศาสนาจารย์กองทัพอากาศ ข้าพเจ้าไม่ทราบยศในขณะนั้นของท่าน ว่าเป็นยศชั้นอะไร อาจารย์ประยงค์ได้เสนอข้าพเจ้าไป อาจารย์ประยงค์เป็นศิษย์เก่ามหามกุฏฯ รุ่น ๒ สำนักวัดราชประดิษฐ์ ข้าพเจ้าได้ส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ไปให้โรงเรียนเตรียมทหาร ข้าพเจ้าไม่ได้กระตือรือร้นแต่ประการใด นึกว่าได้ก็ดีไม่ได้ก็ไม่เป็นไรเพราะไม่ได้ไปสอบคัดเลือก อยู่โรงเรียนพาณิชยการสีลมได้ ๑ เทอม ทางโรงเรียนเตรียมทหารก็เรียกตัวนาวาเอกประชุม อารีรอบ รองผู้บัญชาการโรงเรียนเตรียมทหาร ได้ไปตามข้าพเจ้าถึงที่อยู่ที่ถนนพิชัย

ต่อมาข้าพเจ้าได้ย้ายไปอยู่ที่หอพักธรรมนิวาสของวัดมกุฏกษัตริยารามฯ ตั้งอยู่ที่ท้ายวัดมกุฏฯ ติดกับสถาบันโรคผิวหนังของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน เป็นหอพักที่รับเด็กนักศึกษาซึ่งมาจากต่างจังหวัดไม่มีที่พักมาสมัครเพื่อเข้าอยู่ เมื่อผ่านคณะกรรมการแล้วก็เข้าอยู่ได้ ทางวัดต้องการผู้ปกครอง บรรณาธิการนิตยสารศุภมิตร คือ คุณมณูญ ธารานุมาศ ได้เสนอข้าพเจ้า เมื่อคณะกรรมการอนุมัติแล้วจึงได้ติดต่อขอให้ข้าพเจ้าไปอยู่เป็นผู้ปกครองนักศึกษา

เท่าที่จำได้ นักศึกษาเวลานั้นก็มีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น จากทางจุฬาฯ เช่น โกมล ศิมทอง, สวัสดิ์ อมรสิทธิ์ ทางธรรมศาสตร์ เช่น สติตย์ อรรถบलयุคล, วินัย ภัคดี เป็นต้น นักเรียนแพทย์ศิริราชก็มี นักศึกษาอยู่ที่นั่นไม่ต้องเสียเงินค่าหอพัก แต่ต้องหากินเอง ข้าพเจ้าอยู่ที่นั่นด้วยความรู้สึกมีความสุขสดชื่น อยู่ใกล้ท่านเจ้าคุณเทพ ปัญญาทวี (บรรจง กลลิโต) ผู้ช่วยเลขาธิการ สมเด็จพระสังฆราชฯ ในขณะนั้นเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราชฯ คือ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ในปัจจุบัน ขณะนั้นเป็นพระราชอาณาเขตที่พระกิตติสารมุนี (ประจวบ กนุดาจาโร) ข้าพเจ้าสนิทสนมกับท่านทั้งสองมาเป็นเวลานาน

โรงเรียนเตรียมทหาร

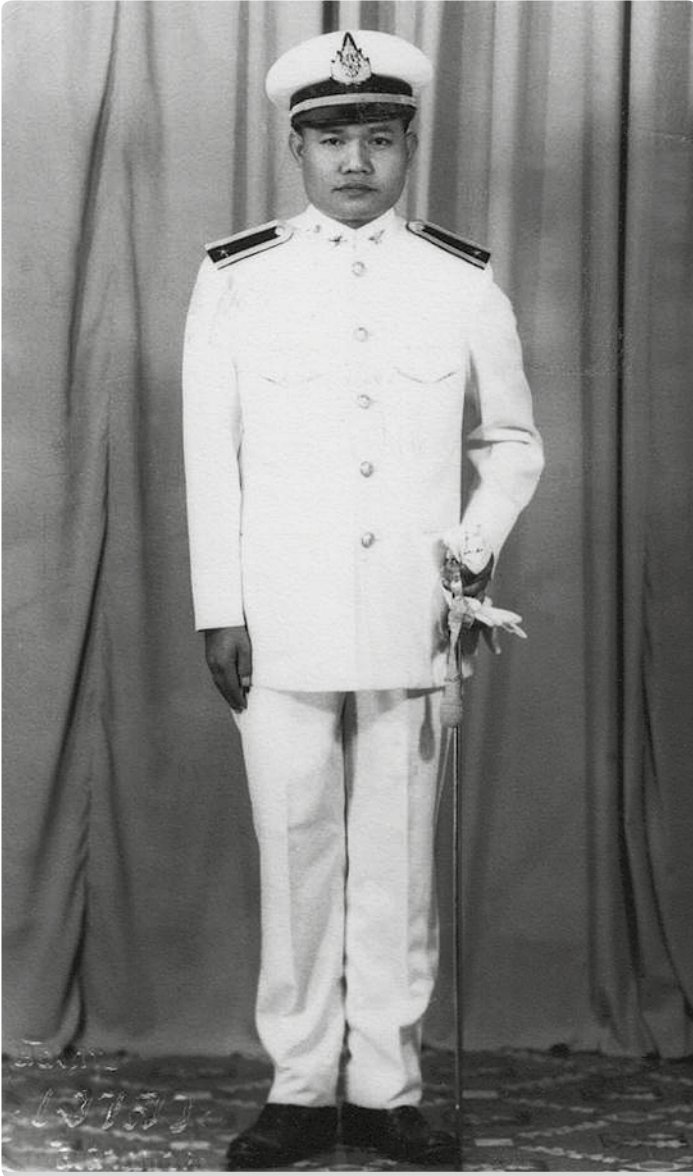

การเข้าไปอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร
ข้าพเจ้ารู้สึกว่
ได้เข้ามหาวิทยาลัยที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง
ทำให้ข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์มากมาย
ในอาณาจักรที่ไม่เคยคิดว่า
จะได้เข้าไปอยู่
และไม่เคยชวนขวย

ที่โรงเรียนเตรียมทหาร ข้าพเจ้าได้พบนาวาเอกประชุม
อารีรอบ ได้พบพลตรีปิยะ สุวรรณพิมพ์ (ยศในขณะนั้น) และ
นายทหารอื่นๆ อีกมากมาย พลตรีปิยะและนาวาเอกประชุมเป็น
นายทหารที่สุภาพและสง่างาม ตอนนั้นข้าพเจ้ายังแต่งกายพลเรือน
อยู่นานเท่าไรจำไม่ได้ ถูกไปฝึกทหารที่กรมการรักษาดินแดนใกล้วัด
โพธิ์ท่าเตียน พร้อมกับอาจารย์อุทัย ทันทสุวรรณซึ่งจบมาจากจุฬ
าลงกรณ์มหาวิทยาลัยสอนวิชาคณิตศาสตร์ ตอนหลังพลตรีปิยะได้
ย้ายไปเป็นเจ้ากรมศึกษาวิจัย ได้เลื่อนยศเป็นพลโทและพลเอกตาม
ลำดับ ข้าพเจ้าไปฝึกวิชาทหารอยู่กี่วันจำไม่ได้ คิดว่าไม่ถึงเดือน
ตอนเย็นยังกลับไปสอนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ

๗๐ ♥ อัลดชีวิตประวัติ อ.วศิน อินทสระ

ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าเป็นผู้มีร่างกายอ่อนแอ แต่มีบางคนอ่อนแอกว่าข้าพเจ้าอีก ที่ไปฝึกทหารพร้อมกันจากหน่วยอื่น ๆ ด้วยคิดว่าประมาณ ๓๐ คนทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อรับยศเป็นร้อยตรี ครุฝึกซึ่งเป็นนายสิบข้างข้างบ้างไม่ได้เข้มงวดอะไร เวลาวิ่งรอบสนามเขาจะบอกว่า “ใครไม่ไหวให้วิ่งออกจากแถว” มีหลายคนวิ่งออกจากแถวบ่อย ๆ ข้าพเจ้าซึ่งคิดว่าตัวเองมีร่างกายอ่อนแอ ไม่เคยวิ่งออกจากแถวเลย เวลาให้วิ่งปีนทั้งปีนสั้นและปีนยาว ข้าพเจ้าไม่เคยยิ่งถูกเป้าเลย คงจะไม่ได้เกิดมาเพื่อถือปืน เป็นทหารถือซอล์ก และปากกา เป็นอันว่าฝึกทหารเสร็จเรียบร้อยก็ได้ติดยศเป็นร้อยตรี เคยถามรองฯประชุม อารีรอบ ว่า “ไม่ต้องแต่งกายเครื่องแบบ ไม่ต้องติดยศได้ไหม” ท่านบอกว่า “ไม่ได้” ท่านถามว่า “มียศไม่ดีหรือ ไปไหนก็มีคนให้เกียรติและเกรงใจ” ข้าพเจ้านิ่ง

อัตราที่กองทัพเรือว่าง ข้าพเจ้าจึงได้รับบรรจุให้เป็นทหารเรือ แต่พอข้าพเจ้ามาคุยพลตรีปิยะ ท่านถามว่า

“อยากเป็นทหารบกหรือทหารเรือ” ข้าพเจ้าตอบว่า “อยากเป็นทหารบก” ท่านจึงให้โอนมาเป็นทหารบก ท่านทำโดยวิธีใด ข้าพเจ้าไม่ทราบ ท่านเป็นผู้ใหญ่ในวงการทหารเรื่องทำนองนี้คงทำได้ไม่ยาก รู้สึกว่ารองฯประชุมจะน้อยใจอยู่หน่อย ๆ แต่เสร็จแล้วก็แล้วกันไป ท่านไม่ได้เอามาเป็นอารมณ์ ที่นั่นมีรองผู้บัญชาการอยู่ ๓ ท่าน คือ นาวาเอกประชุม อารีรอบ เป็นทหารเรือ นาวาอากาศเอกสิงห์ ศิริคุปต์ เป็นทหารอากาศ พันตำรวจโทเจือ จันทร์เพ็ญ

เป็นรองฯฝ่ายตำรวจ เพราะที่นั่นเป็นนักเรียนรวมเมื่อจบแล้วต้องแยกย้ายกันไปเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศและนายร้อยตำรวจ ข้าพเจ้าเข้าไปสอนเมื่อปี ๒๕๐๘ เป็นนักเรียนเตรียมทหารรุ่นที่ ๘ เพราะโรงเรียนเตรียมทหารตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๐๐ พอดี

ข้าพเจ้าสอนอยู่ที่นั่น ๔ ปี นอกจากงานสอนแล้ว ท่านผู้บัญชาการยังให้เป็นหัวหน้ากองบังคับการ (หัวหน้า บก.) ซึ่งเป็นเหมือนกองกลางของโรงเรียน คือ หนังสือราชการทุกฉบับจะเข้าหรือออกต้องผ่านมาทางหัวหน้า บก. ฟังดูเหมือนใหญ่แต่ความจริงไม่ได้ใหญ่ เพราะข้าพเจ้ามียศเป็นเพียงร้อยตรีเท่านั้นเอง หัวหน้ากองวิชาการ หัวหน้ากองการปกครอง ท่านเป็นพันเอกกันทั้งนั้น หัวหน้า บก. ในความหมายของข้าพเจ้าที่ข้าพเจ้าทำอยู่ เท่ากับหัวหน้าแผนกสารบัญญัตินะ และก็น่าจะเป็นอย่างนั้น นอกจากงานเกี่ยวกับหนังสือนี้แล้ว ข้าพเจ้ายังได้รับมอบหมายจากท่านผู้บัญชาการให้ร่างสุนทรพจน์สำหรับท่านปราศรัยในโอกาสต่าง ๆ เช่น โอวาทนักเรียนเตรียมทหารในห้องประชุม เป็นต้น ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติที่ได้ทำงานนี้ ท่านผู้บัญชาการจะไม่อ่านสุนทรพจน์ในที่ประชุม แต่จะจับสาระสำคัญไปพูดปากเปล่าโดยไม่ดูต้นฉบับ

การเข้าไปอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร ข้าพเจ้ารู้สึกว่าได้เข้ามหาวิทยาลัยที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ทำให้ข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์มากมายในอาณาจักรที่ไม่เคยคิดว่าจะได้เข้าไปอยู่และไม่เคยขวนขวาย

พลเอกปิยะนั้นมีบุคลิกที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง สมเป็นผู้นำ คำสั่งของท่านชัดเจนและรู้จักให้เกียรติผู้อื่น ท่านเป็นนายทหารที่เป็นนักการศึกษาและเป็นนักจิตวิทยา ข้าพเจ้ายังนึกถึงภาพของท่านได้อยู่ เมื่อข้าพเจ้านำงานเข้าไปส่งท่านจะกล่าวคำ “ขอบคุณ” ทุกครั้งและไม่เคยรุกรานผู้อื่น ข้าพเจ้าน่าจะเป็นคนโชคดีในเรื่องนี้ คือเจอแต่ผู้ใหญ่ที่ดี ๆ มีความเอ็นดูและความปรานีต่อข้าพเจ้าอย่างดีเสมอมา

ปี ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าได้เลื่อนยศเป็นร้อยโท ไปติดยศที่กระทรวงกลาโหมพร้อมกับอาจารย์อุทัย ทันทสุวรรณ และนายทหารจากที่อื่น ๆ ด้วย แม้ข้าพเจ้าจะคิดว่าความเป็นทหารอยู่ที่นี้ดี แต่คิดอยู่เสมอว่า นี่ไม่ใช่ทางของเรา จึงคิดจะลาออกอยู่เสมอ

๗)

เมื่อแต่งงาน

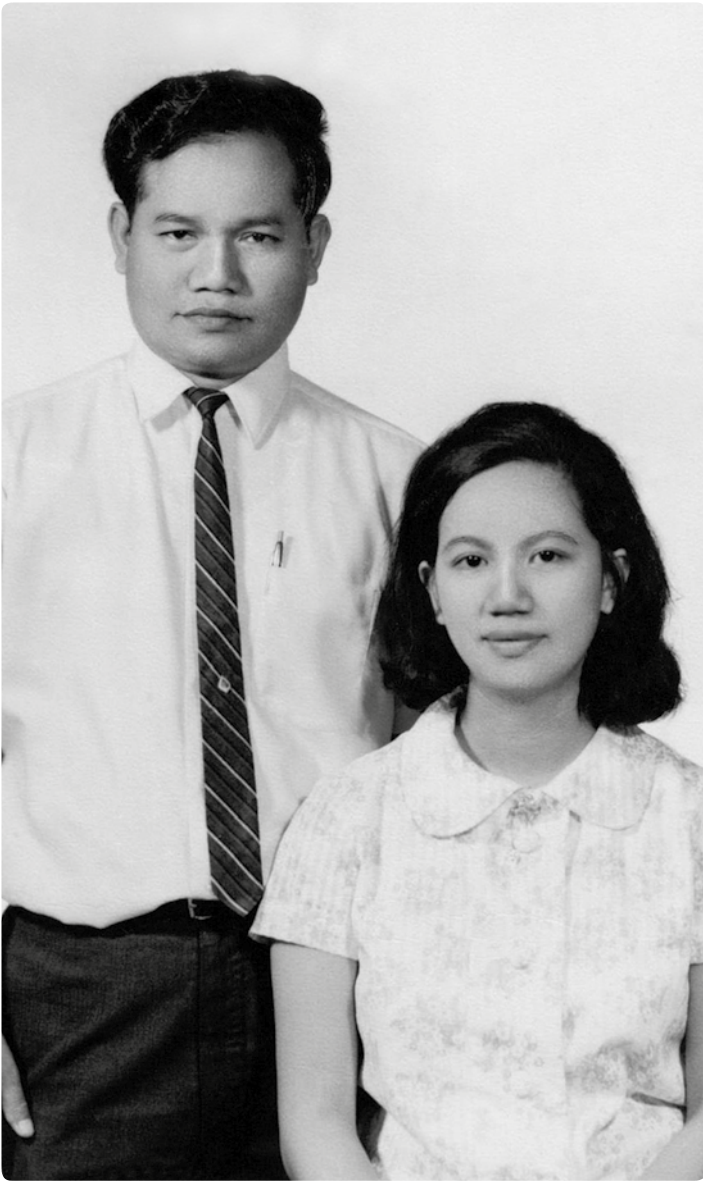
เมื่อส่งใบลาออกแล้ว
ได้เข้าไปคุยกับผู้บัญชาการ
ท่านพูดคุยกับข้าพเจ้าหลายอย่าง
มีบางประโยคที่จับใจไม่รู้ลืม
ระลึกอยู่เสมอ
และเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตที่ติงาม
ไม่让您ผู้ใหญ่เสียความตั้งใจ

วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๒ ข้าพเจ้าแต่งงานกับ สมจิตต์
นุ่มนบุญนำ ซึ่งตอนนั้นเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ เชียง
สะพานกรุงธนฯฝั่งธนบุรี แต่งที่โรงเรียนเตรียมทหาร ศาสตราจารย์
สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้เกียรติไปสวมมงคล พลเอกปิยะ สุวรรณพิมพ์
เป็นผู้ถอดมงคล เชิญแขกแต่พอสมควร เลี้ยงที่สโมสรโรงเรียน
เตรียมทหาร

ปลายปี ๒๕๖๒ ข้าพเจ้าตัดสินใจลาออกและขอลาออก
ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๒ เมื่อส่งใบลาออกแล้วได้เข้าไปคุย

๗๖ ♡ อัปเดตชีวประวัติ อ.วศิน อินทสระ

เมื่อแต่งงาน ♥ ๗๗

เมื่อแต่งงาน ♥ ๗๕

กับผู้ป่วยอาการ ทำานพูดกับข้าพเจ้าหลายอย่าง มีบางประโยคที่จับใจไม่รู้ลืม ระลึกอยู่เสมอ และเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตที่ติงามไม่ให้ท่านผู้ใหญ่เสียความตั้งใจ

ลืมเล่าไปอย่างหนึ่งว่า เมื่อข้าพเจ้าแต่งงานแล้วได้ย้ายจากหอพักธรรมนิवासไปอยู่ที่อาคารสงเคราะห์กองทัพบก ซึ่งอยู่ที่ถนนประชาธิปไตย ตรงกันข้ามกับหอพักธรรมนิवासนั่นเอง นายทหารคนหนึ่งเขามีสิทธิ์อยู่ แต่เขาไม่ได้ยอมจึงให้ข้าพเจ้าไปอยู่ เสียเงินเพียงเล็กน้อย

ข้าพเจ้าขอย้อนกลับมาที่หอธรรมนิवासอีกนิดหนึ่ง คือเมื่อตอนทำงานอยู่ที่โรงเรียนเตรียมทหารนั้น ข้าพเจ้ายังพักอยู่ที่หอธรรมนิवास มีรถเล็ก ๆ คันหนึ่งขับไปทำงาน จอดที่ชอกติกระหว่างหอธรรมนิवासกับสถาบันโรคผิวหนัง ตรงกันข้ามกับหอธรรมนิवास เป็นตำหนักสมเด็จพระสังฆราชฯ หลังตำหนักสมเด็จพระสังฆราชฯ เป็นสำนักงานนิตยสารศุภมิตร ใกล้สำนักงานนิตยสารศุภมิตรมีป้อมยามตำรวจอยู่อารักขาสมเด็จพระสังฆราชฯ

คืนหนึ่งประมาณตีสามมีขโมยมาขโมยรถของข้าพเจ้า กำลังเข็นออกไป ตำรวจซื้อเบาะจากเล่าให้ฟังว่า เขากำลังหลับ ได้ยินเสียงเหมือนมีคนปลุกว่า “เบาะจ๋า เบาะจ๋า ลุกขึ้น มีคนมาขโมยรถ” เขาลุกขึ้นมาดูก็เห็นขโมยกำลังเข็นรถอยู่ แต่ไม่เห็นใครอื่นจึงจับไว้ได้คนหนึ่ง อีกคนหนึ่งจะจับได้ต่อมาหรือไม่จำไม่ได้ สมเด็จพระสังฆ

ราชาก็เสด็จลงมาดูด้วย ตำรวจส่งเรื่องฟ้องศาล ข้าพเจ้าในฐานะเป็นเจ้าของรถจึงต้องไปให้การที่ศาลด้วย เป็นครั้งแรกที่ขึ้นศาลและไม่เคยขึ้นอีกเลย ปรากฏว่าขโมยซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งติดคุก เมื่อไปศาล ข้าพเจ้ายังเห็นเขาถูกล่ามโซ่มาให้การต่อหน้าผู้พิพากษา

ก่อนหน้าที่จะเกิดเรื่องนี้ ไม่ทราบกี่วันหรือกี่เดือน ข้าพเจ้าฝันไปว่าตอนเช้าลงมาเปิดกระโปรงรถเพื่อจะดูหม้อน้ำ ดูน้ำกลั่นเป็นต้น มองไปที่เครื่อง ปรากฏว่าเครื่องรถเป็นพระพุทธรูปทั้งองค์ พระพักตร์หันไปทางหน้ารถ เป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สวยงามมาก แถมยังตรัสได้เสียอีก ท่านตรัสว่า “ใช้ไปเถอะรถคันนี้ ไม่ใช่ไรหรอก”

ไม่กี่วันต่อมา ข้าพเจ้าขับรถไปทางสะพานควาย มีเด็กคนหนึ่งวิ่งตัดหน้ารถอย่างกะทันหัน เด็กอายุประมาณ ๑๕ ข้าพเจ้ามองไปที่หน้ารถไม่เห็นเด็ก เข้าใจว่าเด็กคงเข้าไปอยู่ใต้ท้องรถเสียแล้ว รีบเปิดประตูรถออกไปดู เด็กลุกขึ้นจากตรงไหนไม่ทราบปิดฝุ่แล้ววิ่งไป มีผู้คนจับตาดูกันมาก ตำรวจก็มาถึง ข้าพเจ้าได้ให้นามบัตรตำรวจไว้ บอกว่าถ้าเด็กเป็นอะไรให้ตามข้าพเจ้าตามนามบัตรนี้ วันเวลาล่วงไปปรากฏว่าเงียบหายไปเลย

แต่ในที่สุดข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องขายรถคันนี้ ตอนที่ข้าพเจ้าไปศึกษาที่อินเดียเป็นเวลา ๒ ปี เพราะแม่บ้านยังขับรถไม่เป็น

๘

เมื่อไปศึกษาต่อที่อินเดีย

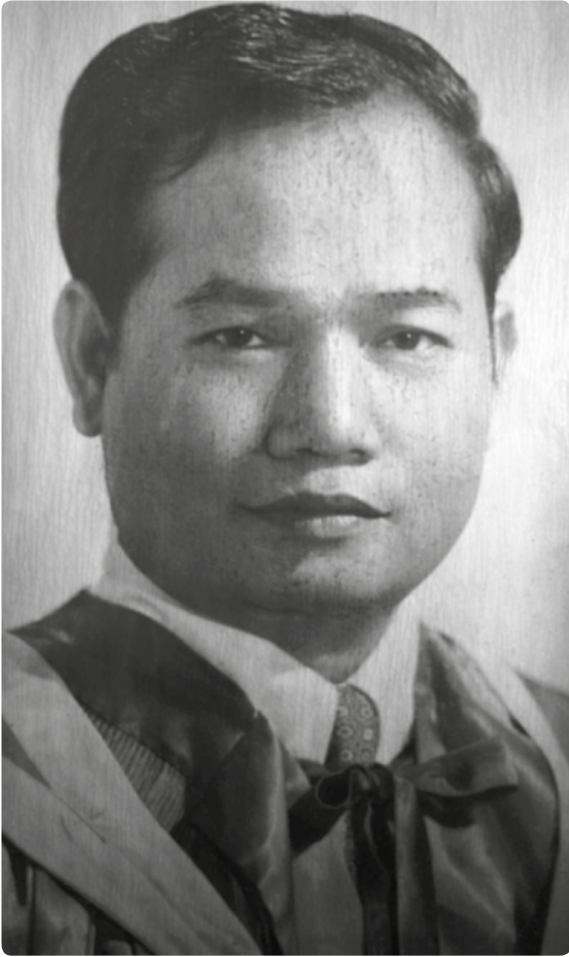
ข้าพเจ้าคิดว่าไหนๆ
ก็ลาออกมาแล้ว ควรจะไปเรียนต่อ
จึงตัดสินใจว่าจะไปเรียนต่อที่ประเทศอินเดีย
ระหว่างนั้น
นอกจากเขียนหนังสือและสอนพิเศษแล้ว
ก็เตรียมตัวเพื่อไปอินเดีย

โชคดีที่ตอนนั้นเมื่อข้าพเจ้าอยู่ที่อาคารสงเคราะห์กองทัพบก
ชั้น ๒ ผลงานการเขียนหนังสือของข้าพเจ้าได้แพร่หลายไปมากแล้ว
มีรายได้พอเลี้ยงตัวได้ ประกอบกับรายได้จากการสอนพิเศษก็ยังพอ
มีอยู่ ข้าพเจ้าคิดว่าไหนๆ ก็ลาออกมาแล้ว ควรจะไปเรียนต่อ จึง
ตัดสินใจว่าจะไปเรียนต่อที่ประเทศอินเดีย ระหว่างนั้นนอกจากเขียน
หนังสือและสอนพิเศษแล้ว ก็เตรียมตัวเพื่อไปอินเดีย

ข้าพเจ้าแต่งงานเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๒ พอ ๒๗ เมษายน
๒๕๑๓ ข้าพเจ้ามีลูกชาย ๑ คน คือ วรรัตน์ หรือ โโก้

๘๕ ♥ อัปเดตชีวประวัติ อ.วศิน อินทสระ

ข้าพเจ้าจำเป็นต้องไปอินเดียประมาณสิงหาคม ๒๕๑๓ จึงจำเป็นต้องให้แม่บ้านและลูกไปอยู่กับพี่ชายของเขาชั่วคราว ที่ ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี คือที่บ้านที่จำนงค์ นุ่มบุญนำ ซึ่งเป็นพี่คนโตของแม่บ้าน ได้ย้าย มาปลูกบ้านใหม่ ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการช่วยปลูกด้วย พี่จำนงค์ บอกว่าถ้าย้ายออกเมื่อไหร่ก็จะคืนเงินให้และก็ได้ทำตามนั้นเมื่อข้าพเจ้า และแม่บ้านได้ย้ายออกไปจากที่นั่น จำไม่ได้ว่าได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านที่ จำนงค์คืนอาคารสงเคราะห์เขาไปในเดือนใด คงประมาณสัก ๒ เดือน ก่อนที่ข้าพเจ้าจะเดินทางไปอินเดีย ที่บ้านนี้อยู่กันหลายคนพอช่วย กันเลี้ยงเด็กได้ และมีพี่น้องของแม่บ้านปลูกบ้านอยู่ใกล้กันอีก ๒ หลัง นับว่าอบอุ่นสำหรับแม่บ้านและลูกชายพอสมควร

มหาวิทยาลัยพาราณสี

เพื่อนผู้หวังดีบางคนได้เตือนข้าพเจ้าว่า
มัวมานั่งเขียนหนังสืออยู่
เดี๋ยวสอบตกไม่ได้กลับเมืองไทย
ข้าพเจ้ารับคำเตือน เพียงแต่ยิ้มให้เขา
แต่ในใจก็รู้สึกว่า
เขาไม่รู้ถึงความจำเป็นของเรา
ถึงอย่างไรก็ขอบคุณที่หวังดี

ข้าพเจ้าและคณะ มีอาจารย์เที่ยง นันทโท และคุณประสิทธิ์
ประถมของ เป็นต้น กับพระอีกหลายรูป ออกเดินทางในวันที่
๑๒ สิงหาคม ๒๕๐๓ โดยเครื่องบินของการบินไทย (ไทยอินเตอร์)
ไปลงที่กัลกัตตา พักอยู่ที่กัลกัตตาชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วนั่งรถไฟไป
มหาวิทยาลัยพาราณสี หรือเรียกเป็นทางการว่า Banaras Hindu
University หรือใช้อักษรย่อว่า B.H.U.

เรื่องไปเรียนที่อินเดียนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ค่อนข้างละเอียดแล้ว ในหนังสือชื่อ 'อันความกรุณาปราณี' หน้า ๓๖๘ หน้า ซึ่งในหนังสือนั้นต้องขอเรียนท่านทั้งหลายไว้ในที่นี้ว่า ข้าพเจ้าเขียนเป็นทำนองสารคดีอิงนิยาย หรือจะเรียกว่านิยายอิงสารคดีก็คงจะได้ เพราะฉะนั้นจึงมีเรื่องที่จริงบ้าง* เรื่องที่สร้างขึ้นมาบ้าง ไม่ใช่จริงทั้งหมดและไม่ใช่อ้างอิงมาทั้งหมด ถ้าท่านทั้งหลายเข้าใจตามนี้ ข้าพเจ้าก็สบายใจที่จะแนะนำให้ท่านอ่าน

มหาวิทยาลัยพาราณสีนั้นสะอาดและสวยงามมาก ต้นไม้ร่มครึ้มไปหมด กว้างขวางใหญ่โต ข้าพเจ้าได้พักที่หอพักนักศึกษา นานาชาติ ห้องที่ ๓๗ เลข ๗ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า เป็นอันมาก เช่น เกิดวันที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๔๗๗ เรียนบาลีได้เปรียญ ๗ บวชพระ พ.ศ. ๒๔๙๗ ลาลิกขาปี ๒๕๐๗ เรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ ๗ ปี ฯลฯ

๒ ปีที่มหาวิทยาลัยพาราณสีและที่อินเดีย ได้ให้ความรู้และประสบการณ์แก่ข้าพเจ้าเป็นอันมาก ไม่เสียที่ที่ตัดสินใจไป แม้ตอนแรก ๆ จะขลุกขลักเดือดร้อนอยู่บ้าง แต่ก็ลงตัวได้ในที่สุด รศ. สุวรรณ เพชรนิล ได้เขียนจดหมายไปให้กำลังใจกับข้าพเจ้าว่า เมื่อเรียนจบแล้ว ข้าพเจ้าจะนำวิชาความรู้มาใช้ประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาและในประเทศไทยได้มากที่สุด

---

* เช่น เปรม สุจินดา ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เรียนไม่จบ แต่ข้าพเจ้าเรียนจบ เป็นต้น

เนื่องจากตอนที่เดินทางไปนั้น ข้าพเจ้ามีเงินติดตัวไปเพียงเล็กน้อย เงินที่เสียค่าเครื่องบินก็ดูเหมือนจะยืมมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปจำไม่ได้ว่าจำนวนเท่าไรแต่คงจะไม่ถึงหมื่น คิดว่ากลับมาแล้วจะผ่อนส่งให้ ข้าพเจ้าไปเรียนด้วยทุนของตนเอง แต่ก็ไม่มีทุน จึงจำเป็นต้องเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย งานของข้าพเจ้าก็คือเขียนหนังสือส่งมาพิมพ์ในประเทศไทย ได้เงินแล้วทางบ้านก็จะเอาไว้ใช้บ้าง ส่งไปให้ข้าพเจ้าบ้าง เวลานั้นพิมพ์อยู่สำนักพิมพ์เดียวคือสำนักพิมพ์บรรณาคาร ส่งต้นฉบับมาเท่าไร เรื่องอะไร เขารับพิมพ์หมด ขอขอบคุณสำนักพิมพ์บรรณาคารไว้ ณ ที่นี้ด้วย ข้าพเจ้าเขียนหนังสือได้ประมาณ ๓ หรือ ๔ เล่ม แต่ละเล่มประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ หน้า โดยเฉลี่ย บางเล่มก็เกือบ ๖๐๐ หน้า เช่น ทางแห่งความดี เล่ม ๑

เป็นงานหนักมิใช่น้อย เพียงแต่เรียนอย่างเดียวก็หนักมากอยู่แล้ว เพราะตำราเรียนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด อาจารย์สอนเป็นภาษาอังกฤษ ฟังรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ต้องจำหัวข้อว่าท่านพูดเรื่องอะไร แล้วมาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ ตำรา พร้อมทั้งทำโน้ตย่อไว้ด้วย ข้าพเจ้ารู้สึกเหน็ดเหนื่อยมากเพราะทั้งสองอย่างเป็นงานหนักทั้งนั้น เวลานั้นข้าพเจ้าอายุ ๓๕ แล้ว สุขภาพก็ไม่ได้แข็งแรง บางวันตอนเช้า ๆ ได้ออกไปวิ่งบ้าง ตอนเย็นตีแบดมินตันบ้าง แต่ก็ทำได้เล็ก ๆ น้อย ๆ นักเรียนไทยในพายัพมีมากพอสมควรทั้งพระ ภรรยาและผู้หญิงด้วย ที่ไปเรียนปริญญาตรี

ก็มี ปริญญาโทก็มี ที่ทำปริญญาเอกอยู่ก็มี เท่าที่จำได้เมื่อข้าพเจ้า
ไปนั้น สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนฺตจาโร) ขณะนั้น
เป็นพระกิตติสารมุนีทำปริญญาเอกอยู่ จากมหาจุฬารามณ์ คือ ท่าน
มหาสังวร พรหมเสน ทำปริญญาเอกอยู่ จบปริญญาเอกแล้วลา
สิกขาไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

ข้าพเจ้าทั้งเรียนและทั้งเขียนหนังสือเพื่อหาทุนในการศึกษา
ค่าหอพักและค่าอาหาร จนนิ้วบางนิ้วคือนิ้วกลางมือขวาเป็นตุ่ม
แข็งขึ้นมาและเจ็บเล็กน้อยจึงต้องใช้พลาสติกพันไว้ตลอดเวลา
๒ ปี กลับมาอยู่เมืองไทยแล้วก็ยังไม่หาย แต่ตอนนี้ ได้หายแล้ว
หนังสือที่เขียนในระยะนั้น เช่น ‘ทางแห่งความดี’ บางเล่ม
‘สาระสำคัญแห่งมงคล ๓๘’ (๒ เล่ม) ‘อันความกรุณาปราณี’
‘ธรรมและชีวิต’ เป็นต้น

เพื่อนผู้หวังดีบางคนได้เตือนข้าพเจ้าว่า มัวมานั่งเขียน
หนังสืออยู่เดี๋ยวสอบตกไม่ได้กลับเมืองไทย ข้าพเจ้ารับคำเตือน
เพียงแต่ยิ้มให้เขา แต่ในใจก็รู้สึกว่า เขาไม่รู้ถึงความจำเป็นของเรา
ถึงอย่างไรก็ขอบคุณที่หวังดี

สาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เขียนหนังสือก็คือ ชอบที่จะเขียน
ได้ความรู้อะไรแล้วก็อยากจะเผื่อแผ่ให้ผู้อื่นได้รู้ด้วย ขอสารภาพไว้
ในที่นี้ว่า ไฟคือความอยากรู้และการเผื่อแผ่ความรู้ ลุกโพล่งอยู่เสมอ
ในจิตใจของข้าพเจ้าไม่เคยมอดดับไปเลย แม้จนกระทั่งบัดนี้ เมื่อ
ข้าพเจ้าอายุถึง ๗๗ แล้ว

๑๐

กลับเมืองไทย

เมื่อเครื่องบินร่อนลงที่สนามบินดอนเมืองนั้น
รู้สึกอบอุ่นและมีความสุขเสียทีกระไร
การไปอยู่ต่างประเทศเสีย ๒ ปี
ทำให้รู้สึกรักเมืองไทยขึ้นอีกมาก

เมื่อสอบปลายปีของปีที่ ๒ เสร็จแล้ว รอฟังผลสอบอยู่
ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ประกาศผลออกมาว่าสอบได้หมดทุกวิชา ก็เตรียม
ตัวเดินทางกลับ ข้าพเจ้าจำได้ว่ามาถึงเมืองไทยเดือนกรกฎาคม
๒๕๑๕ วันที่เท่าไรจำไม่ได้ แต่จำความรู้สึกได้ว่า เมื่อเครื่องบินร่อน
ลงที่สนามบินดอนเมืองนั้น รู้สึกอบอุ่นและมีความสุขเสียทีกระไร
การไปอยู่ต่างประเทศเสีย ๒ ปี ทำให้รู้สึกรักเมืองไทยขึ้นอีกมาก
แม่บ้านไปคอยรับที่สนามบินดอนเมือง มาพักที่บ้านพี่จำนงค์อยู่ชั่ว

ระยะหนึ่ง ลูกชายอายุ ๒ ขวบกว่าอวบอ้วนอยู่ในหมู่ญาติ ข้าพเจ้า ยังไม่มีอะไรทำเป็นชิ้นเป็นอัน ก็เขียนหนังสือไปเรื่อย ๆ จำได้ว่าจับ เขียน ‘ทางแห่งความดี’ เล่ม ๒ ในตอนนี้ ไปสอนพิเศษที่มหา มกุฏฯบ้าง เขียนหนังสือบ้าง ก็พอยังอัดภาพให้เป็นไปได้

เช้าวันหนึ่งนั่งรถเมล์ไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง ไปถึงหน้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งใจว่าจะนั่งเล่นในมหาวิทยาลัย ลักพักหนึ่ง พอลงรถก็ได้ยินเสียงเรียกข้างหลัง เหลียวไปดู เห็นคุณจำ ธรรมฤทธิ์ เป็นรุ่นลูกศิษย์ เคยเกี้ยวกลูเขามาบ้างพอสมควร เขา ชวนคุยเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่พักหนึ่ง เขาทำงานขับรถทัวร์บริษัทอะไร จำไม่ได้ เอาสมุดบัญชีธนาคารให้ดู บอกว่าตอนนี้เขาพอมีสตางค์ ขึ้นบ้างแล้ว ถ้าข้าพเจ้าจะใช้ก็ยินดีให้ยืม ข้าพเจ้าตกลงยืมเขา ๑ หมื่น ตกลงจะผ่อนส่งคืนเขาเดือนละเท่าไรจำไม่ได้ เงิน ๑ หมื่นสมัย พ.ศ. นั้นก็ไม่ค่อยสำหรับข้าพเจ้า ให้ดอกเบี้ยเขาบ้างเล็กน้อย ได้เงินค่า เขียนหนังสือ ‘ทางแห่งความดี’ เล่ม ๒ มา ๘ พัน รวมกันเป็น ๑ หมื่น ๘ พันบาท พอจะปลูกบ้านเล็ก ๆ ได้ในสมัยนั้น (๒๕๑๖) พอตีตอนที่ข้าพเจ้ายังอยู่ที่อินเดียนั่น แม่บ้านได้เช่าที่ไว้แปลงหนึ่ง ๕๕ ตารางวา จึงเอาเงินดังกล่าวมาปลูกบ้านชั้นเดียวเล็ก ๆ อยู่ได้ ๓ คนพ่อ-แม่-ลูก เป็นบ้านหลังแรกที่ข้าพเจ้ามีและคิดว่าคงจะเป็น หลังสุดท้าย รู้สึกมีความสุขขึ้นพอประมาณ บ้านห่างจากบ้านที่ จำรงค์เพียงมีคูคลองเล็ก ๆ คั่นกลาง มีสะพานไม้ข้ามเดินถึงกันได้

เมื่อปลูกบ้านเสร็จแล้วอยู่อาศัยได้แล้ว ได้เชิญคุณจำ
ธรรมฤทธิ์ และเพื่อนของเขามาเลี้ยงอาหารเย็นเพื่อตอบแทนเขา
ในน้ำใจอันดีงาม* มิฉะนั้นข้าพเจ้าคงไม่มีทางสร้างบ้านได้ในระยะนี้
คุณน้ำลำอาจ ชูเกษ ได้ทราบข่าวว่าสร้างบ้านก็มาเยี่ยม ชมว่าข้าพเจ้า
เก่ง กลับจากอินเดียไม่กี่วันก็ปลูกบ้านได้ ข้าพเจ้าก็ได้แต่หัวเราะ
เบา ๆ รั้วรอบบ้านยังเป็นไม้ระแนงอยู่ ด้านตะวันตกเป็นท้องร่องสวน
ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นลานที่จอดรถของโรงเรียนอนุบาลเพื่อนเด็ก ภูเขา
ก็เลื้อยเข้าออกได้ ห้องอาบน้ำอยู่นอกตัวบ้านติดกับรั้ว พื้นห้อง
อาบน้ำเป็นพื้นระดับเดียวกับพื้นบริเวณบ้าน ตัวบ้านยกพื้นสูงขึ้น
ตักน้ำจากตุ่มอาบ

มีอยู่วันหนึ่งข้าพเจ้ารู้สึกร้อนรอนกระวนกระวายที่จะไปให้
เลือดแก่โรงพยาบาล จึงได้ไปที่โรงพยาบาลวชิระ เขาแนะนำให้ไป
ให้ที่สภากาชาดฯ แต่จำไม่ได้แม่นยำว่าได้ให้ที่นั่นหรือไปที่สภากาชาดฯ
แต่จำได้ว่าได้ให้เลือดแล้วแน่นอน กลับมาสบายใจเพราะได้ทำสิ่งที่
อยากทำ วันรุ่งขึ้นตอนสาย ๆ ข้าพเจ้าลงไปอาบน้ำ ภูเขาตาลตัวใหญ่
โผล่หัวออกมาจากใต้ตุ่มใกล้ขาของข้าพเจ้าประมาณ ๒ ศีบ ข้าพเจ้า
ขึ้นจากห้องอาบน้ำเอาไม้ยาวไปแหง ๆ ดู มันก็เลื้อยไปยังท้องร่องสวน

---

* คุณจำบอกว่า ข้าพเจ้าเคยเกือบถูกละเลยหลายครั้งเมื่อเขาขาดแคลน สมัยที่ข้าพเจ้าพักอยู่ที่หอพักธรรมนิวาส

ข้าพเจ้านึกทบทวนดู โยงไปถึงเหตุการณ์เมื่อวันวานว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงร้อนรนกระวนกระวายหนักในการที่จะไปให้เลือด ถ้าไม่ได้เอาเลือดออกเสียตั้งแต่เมื่อวาน วันนี้คงถูกงูกัดเอาเลือดออกแน่ และแฉะนี้มีงูพิษ เช่น งูกะปะ เป็นต้น งูตัวนั้นคงเป็นงูกะปะและตัวใหญ่เสียด้วย โบราณท่านบอกว่าให้เชื่อแรงสังฆรณ์ไว้บ้าง ข้าพเจ้าคิดว่าแรงสังฆรณ์ก็คืออำนาจของจิตได้สำนึกนั่นเอง

วันหนึ่งข้าพเจ้าตื่นแต่เช้าประมาณตีห้า นึกอะไรขึ้นมาก็ไม่ทราบ บอกแม่บ้านให้จัดของใส่บาตรสักสองสามองค์ ธรรมดาไม่ได้ใส่ทุกวัน ใส่บ้างเว้นบ้าง แต่วันนั้นบอกว่าให้จัดของใส่บาตร เมื่อแม่บ้านถามว่า ทำไม ข้าพเจ้าก็คงยืนยันอยู่อย่างเดิม และให้เขาเป็นคนใส่บาตรด้วย เขาก็ทำตาม เสร็จแล้วนั่งรถสองแถวไปทำงาน กลับมาตอนเย็นเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมื่อรถไปถึงหน้าวัดปากน้ำ รถชนกัน เขานั่งคู่ไปกับคนขับ กระจกแตกลงมาท่วมตัว แต่ไม่เป็นอะไร ไม่บาดเจ็บ เขาเลยเข้าใจว่าทำไมเมื่อเช้าจึงรุกเร้าให้เขาไปใส่บาตร

เกี่ยวกับเรื่องศาลพระภูมิ ที่บ้านไม่ได้ตั้งศาลพระภูมิ เมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้วข้าพเจ้าก็จุดธูปบูชาเทวดา และน้อมนึคิดว่า ถ้ามีเทวดาอารักษ์อยู่บริเวณนี้ ท่านจะอยู่ตรงไหนในบ้านนี้ก็ได้อันนั้นไม่ได้ทำบ้านเล็ก ๆ ให้อยู่ แต่ใครจะสร้างศาลพระภูมิไว้ในบ้าน ข้าพเจ้าก็ไม่คัดค้าน ไม่ว่าอะไร

๑๑

ที่หอมดแห่งชาติ

อยู่มาได้ ๖ เดือน ข้าพเจ้าก็ขอลาออกอีก
ตอนนี้ตั้งใจแน่นอนว่าจะต้องออกเด็ดขาด
รู้สึกว่าคุณพ่อดีเสียเวลาไปทั้งวัน
ในการมาทำราชการ
ถ้าเป็นอย่างนี้ข้าพเจ้าไปทำงานของคุณพ่อดีเอง
น่าจะเหมาะกว่า
เพราะเวลานั้นข้าพเจ้า
ก็ยังเขียนหนังสือออกเผยแพร่อยู่

วันหนึ่ง ไปหานาวาเอกสมภพ ภิรมย์ อธิบดีกรมศิลปากร
ที่กรมศิลปากร ท่านมีท่าทีดีใจที่ได้พบ ถามว่าได้งานที่ไหนทำแล้ว
หรือยัง เรียนท่านว่ายังไม่มีแต่สนใจงานหอสมุดแห่งชาติ ท่านหยิบ
กระดาษสมุดลึกลงมาแล้วเขียนจดหมายถึงผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ
ซึ่งเวลานั้นคืออาจารย์แม่หมาด ขวลิขิต ให้พิจารณารับข้าพเจ้าไว้

นาวาเอกสมภพรู้จักกับข้าพเจ้า ตั้งแต่สมัยที่ข้าพเจ้าอยู่
โรงเรียนเตรียมทหาร ท่านเป็นสถาปนิกออกแบบก่อสร้างตึกโรงเรียน
เตรียมทหารที่ถนนพระรามสี่ ไกล่สวนลุมพินี ท่านมาเยี่ยมโรงเรียน

เตรียมทหารบ่อย ชอบอ่านหนังสือของข้าพเจ้าโดยเฉพาะเรื่องพระ
อานนท์ฯ ทราบว่าข้าพเจ้ามาอยู่โรงเรียนเตรียมทหารแล้ว มีโอกาส
ได้พบกันและคุ้นเคยกันตั้งแต่นั้นมา เมื่อข้าพเจ้าเรียนอยู่ที่อินเดีย
ท่านไปทำธุระที่อินเดียแล้วแวะมาที่มหาวิทยาลัยพาราณสี ได้พบกันอีก
คุยกันอยู่นาน มีอยู่ประโยคหนึ่งซึ่งท่านพอใจที่ข้าพเจ้าพูด คือ
ข้าพเจ้าพูดว่า “เมื่ออยู่อินเดียได้ กลับไปเมืองไทยอยู่ที่ไหนก็ได้”

อธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้บังคับบัญชาาระดับสูงของหอสมุด
แห่งชาติ ข้าพเจ้าไปสมัครงานที่หอสมุดแห่งชาติ ทางหอสมุดฯ มี
ท่าที่ยินดีรับไว้ แต่ต้องสอบตามระเบียบของข้าราชการพลเรือน
ข้าพเจ้าสอบได้เพราะสอบคนเดียว ข้อสอบเท่าที่จำได้คือ ให้เขียน
บทความสั้น ๆ เป็นภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่าเป็นเรื่องอะไร
ตอนนั้นกลับจากอินเดียใหม่ ๆ ยังพอเขียนได้ เพราะเขียนตอบ
ข้อสอบภาษาอังกฤษที่อินเดียมาพอสมควรและยังใหม่อยู่ ถ้าให้มา
เขียนเดี๋ยวนี้คงเขียนไม่ได้ เพราะเป็นเวลาถึง ๓๕ ปีมาแล้วเกือบ
จะไม่ได้เขียนภาษาอังกฤษเลย ได้อ่านบ้างตามสมควร แต่ตอนนี้ก็
อ่านไม่ได้เพราะตาไม่ดี ข้าพเจ้าเขียนบันทึกนี้เมื่ออายุ ๗๒ แล้ว
ตอนที่เข้าทำงานที่หอสมุดแห่งชาตินั้นอายุ ๓๗ ตำแหน่งเป็น
วิทยากรโท

งานแรก ๆ ที่ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายให้ทำ คือ การทำ
บัญชีหนังสือ เดือนเดียวข้าพเจ้าก็ลาออก ผู้อำนวยการบอกว่า มาอยู่
เดือนเดียวลาออกเดี่ยวอธิบดีจะตำหนิท่าน ข้าพเจ้าจึงยับยั้งอยู่

ท่านบอกว่า ชอบอยู่ห้องไหนแผนกไหนให้เลือกเอง ข้าพเจ้าจึงเลือกเอาห้องศาสนาและปรัชญา ซึ่งคิดว่าถูกกับนิสัยของตัวเอง แต่ไม่ได้ทำอะไรมากนอกจากดูแลหนังสือ และแนะนำผู้มาใช้บริการ อยู่มาได้ ๖ เดือนข้าพเจ้าก็ขอลาออกอีก ตอนนี่ตั้งใจแน่นอนว่าจะต้องออกเด็ดขาด รู้สึกว่าข้าพเจ้าเสียเวลาไปทั้งวันในการมาทำราชการ ถ้าเป็นอย่างนี้ข้าพเจ้าไปทำงานของข้าพเจ้าเองน่าจะเหมาะกว่า เพราะเวลานั้นข้าพเจ้าก็ยังเขียนหนังสือออกเผยแพร่อยู่มาก ทั้งยังไปสอนพิเศษอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ ข้าพเจ้าไปหาทำนอธิปตีกกรมศิลปากร เล่าให้ท่านฟังถึงการงานที่ทำและความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้า ท่านไม่ว่าอะไร ท่านเข้าใจ และพูดอะไรบางอย่างที่ข้าพเจ้าปลื้มใจและภูมิใจ

ลืมเล่าไปเรื่องหนึ่งว่า ในขณะที่ข้าพเจ้าทำราชการอยู่ที่หอสมุดแห่งชาตินั้น ท่านอธิปตีสมาภพ ภริมย์ ได้มอบหนังสือภาษาอังกฤษ ‘รามเกียรติ์สำหรับเยาวชน’ มาให้เล่มหนึ่ง บอกว่าช่วยแปลให้ด้วย ข้าพเจ้าแปลจนจบ เสียตายว่าข้าพเจ้าไม่ได้ถ่ายเอกสารไว้ พอส่งต้นฉบับให้ท่านอธิปตีแล้วก็ป็นอันหมดไปเลย หนังสือต้นฉบับเห็นอยู่เมื่อไม่กี่เดือนมานี้เอง แต่ตอนนี้หาไม่เจอ หนังสือขนาด ๘ หน้ายก ความหนาไม่เกิน ๑๐๐ หน้า

๑๒

ประจำที่มหาวิทยาลัยสงฆ์

ช่วงเช้ามีเวลาว่าง
ได้เขียนหนังสือและเขียนได้มาก
ส่วนมากเริ่มตั้งแต่ตีห้าจนถึงห้าโมงเช้า
แล้วเตรียมตัวไปสอน
ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์
ทำอยู่อย่างนี้นานปี

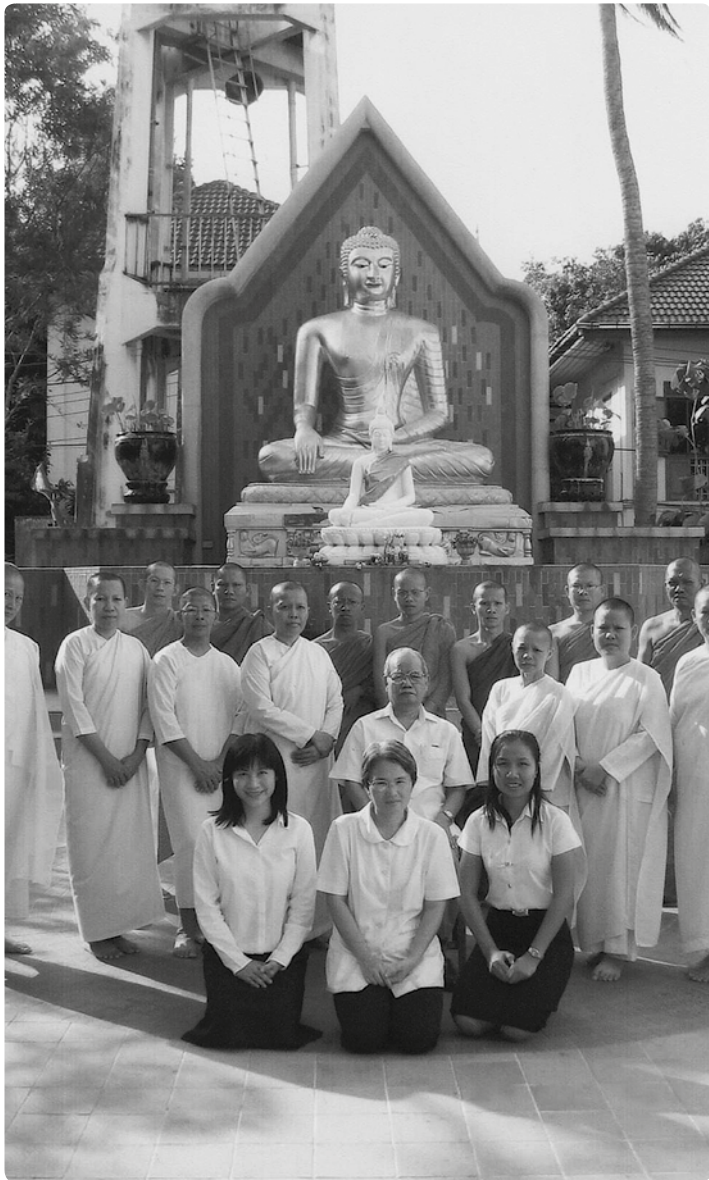

ระหว่างที่ข้าพเจ้าลาออกจากหอสมุดแล้ว แต่ยังไม่ถึงวัน
กำหนดออกนั้น ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์ทราบข่าว จึงได้ส่งพระให้
มาติดต่อกับที่หอสมุด คือ พระมหาอภิชาต^๑ เลขานุการสำนักงาน
อธิการบดี ซึ่งในเวลานั้นเรียกสำนักงานเลขาธิการ ให้มาติดต่อบอก
ให้ไปอยู่เป็นอาจารย์ประจำที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งเวลานั้นท่านเจ้า
คุณพระเทพโมลี (ประจวบ กนฺตจาโร) เป็นเลขาธิการอยู่ ปัจจุบัน
คือสมเด็จพระพุทธชินวงศ์^๒ ข้าพเจ้าออกจากหอสมุดแห่งชาติก็ไป

---

๑ ปัจจุบันคือ ผศ.อภิชาต ปานเจริญ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒ มรณภาพแล้ว เมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๕๑

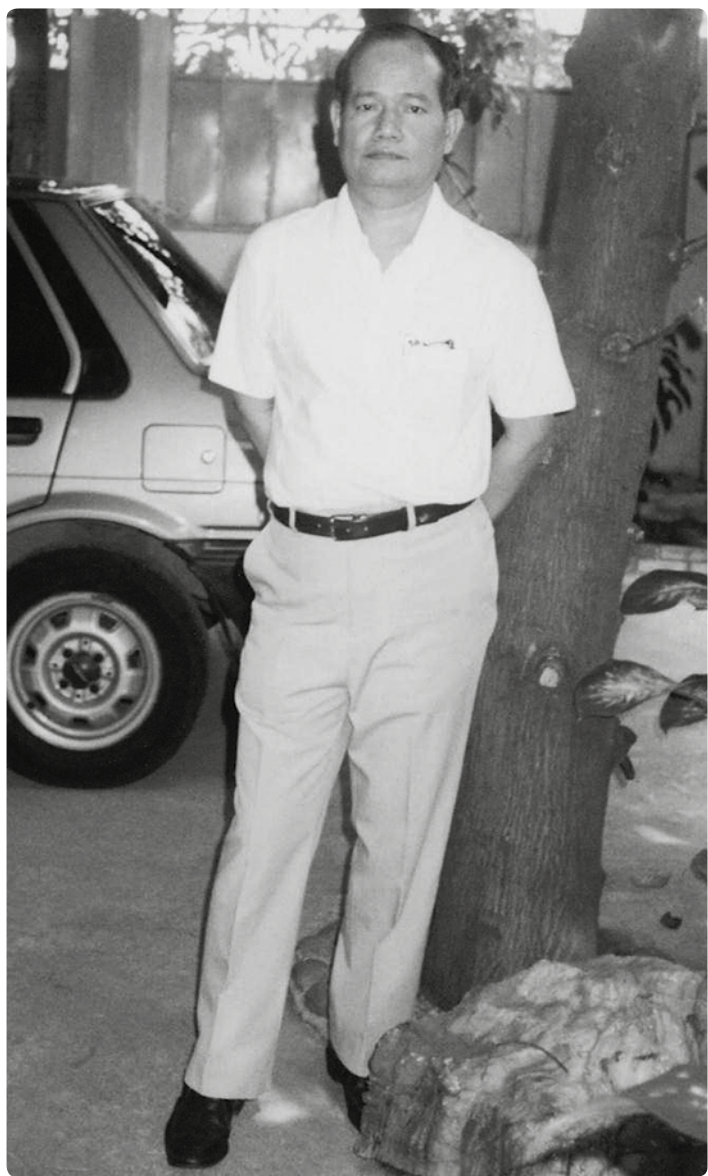
เป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทันที คิดว่าประมาณเดือน
พฤษภาคม ๒๕๑๗

การไปทำงานที่มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นเฉพาะตอนบ่าย ประมาณ
บ่ายโมงถึงหกโมงเย็น ไม่มีงานอื่นนอกจากงานสอน สอนวิชา
ปรัชญา ศาสนา ตรรกศาสตร์พุทธฯ จริยศาสตร์ เป็นต้น ช่วง
เข้ามีเวลาว่างได้เขียนหนังสือและเขียนได้มาก ส่วนมากเริ่มตั้งแต่ตี
ห้าจนถึงห้าโมงเช้า แล้วเตรียมตัวไปสอนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำ
อยู่อย่างนี้นานปี

ดูเหมือนปี ๒๕๑๗ นั้นเอง ทางโรงเรียนราชินีได้เชิญมาอีก
ได้ไปสอนที่โรงเรียนราชินีเป็นบางวันเฉพาะช่วงเช้า สอน ม.ศ.๔,
ม.ศ.๕ วิชาศีลธรรม มีชั่วโมงสำหรับครูด้วย มีครู ๑๐-๑๕ คน
สมัครใจที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนได้ขอร้องให้
ข้าพเจ้าช่วยสอนด้วย จึงเป็นอันสอนทั้งครูและนักเรียน ครูแยก
ต่างหากไม่รวมกับนักเรียน ข้าพเจ้าขาดหายจากโรงเรียนราชินีที่
ปากคลองตลาดไป เมื่อไปอยู่โรงเรียนพาณิชย์การสีลมและโรงเรียน
เตรียมทหาร ตลอดถึงช่วงที่ไปอยู่อินเดีย เมื่อกลับมาแล้วทาง
โรงเรียนก็เชิญไปอีก ดูเหมือนจะสอนติดต่อกันประมาณ ๑๐ ปี
ทั้งครูและนักเรียนที่ติดต่อกันมา จนถึงปัจจุบันนี้ก็มิได้อยู่ ล้วนแต่
เป็นผู้ใหญ่และผู้ชรากันไปหมดแล้ว

ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ อธิการบดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากได้อ่านหนังสือบางเล่มของ
ข้าพเจ้าแล้ว วันหนึ่งได้ชวนข้าพเจ้า ให้ไปอยู่ที่มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์เป็นอาจารย์ประจำ แต่ข้าพเจ้าขอไม่ไปเป็นอาจารย์
ประจำ เพราะไม่คิดจะรับราชการอีก

๑๓

ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ใครมาก็ดีใครไม่มาก็ได้
ลงทะเบียนแล้วไปสอบอย่างเดียวยกก็ได้
นักศึกษาบางคนมีภารกิจที่จะต้องทำมาก
ไม่สามารถมาเข้าเรียนได้
ถึงกระนั้นในมหาวิทยาลัยก็ยังคลาคล่ำ
ไปด้วยนักศึกษาจำนวนมาก
อยู่ที่นั่นสบายใจ มีความเป็นกันเองสูง
ทั้งกับครูบาอาจารย์และกับนักศึกษา

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๑ รศ.สุวรรณ เพชรนิล ได้ชวน
ไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะมนุษยศาสตร์ ดูเหมือน
อาจารย์สุวรรณจะเป็นหัวหน้าภาควิชาปรัชญาอยู่ในตอนนั้น ได้นำ
หนังสือของข้าพเจ้าจำนวนหลายเล่มไปเสนอคณบดี เพื่อให้เห็นว่า
ควรจะรับข้าพเจ้าไปอยู่สอนวิชาศาสนา หรือ ปรัชญา พอข้าพเจ้า
รู้เข้าก็รีบปฏิเสธด้วยเหตุผลเดียวกันกับที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์สุวรรณขอโทษที่ได้ทำไปโดยพลการ

แต่มหาวิทยาลัยรามคำแหงก็ยังมียินดีเชิญข้าพเจ้าไปเป็นอาจารย์พิเศษ สอนวิชาพุทธปรัชญาทั้งเถรวาทและมหายาน ข้าพเจ้าเขียนตำราให้มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๓ เล่ม คือ พุทธปรัชญาเถรวาท ๒ เล่มคือ เล่มที่เป็นหลักกับเล่มที่เป็นหนังสืออ่านประกอบ พุทธปรัชญามหายาน ๑ เล่ม ดูเหมือนยังใช้อยู่จนบัดนี้ หลังจากที่ข้าพเจ้าลาออกมาแล้วเป็นเวลานานปี เพราะข้าพเจ้ายังได้รับเงินค่าตำราอยู่สม่ำเสมอทุกปีมา ที่ต้องเขียนพุทธปรัชญาเถรวาทเป็น ๒ เล่มนั้น ที่แรกข้าพเจ้าใช้พุทธปรัชญาเถรวาทเล่มใหญ่หนาถึง ๖๘๘ หน้า ขนาด ๑๖ หน้ายก ต่อมาทางภาควิชาปรัชญาเห็นว่าเล่มใหญ่เกินไปสำหรับนักศึกษา ขอให้ข้าพเจ้าเขียนใหม่อีกเล่มหนึ่ง เพื่อเหมาะกับที่นักศึกษาจะเรียนในภาคเรียน ข้าพเจ้าจึงเขียนใหม่ในปี ๒๕๒๕ เป็นหนังสือ ๙๙ หน้าขนาด ๘ หน้ายกพิเศษ ซึ่งเป็นแบบของหนังสือตำราในมหาวิทยาลัยทั่วไป ข้าพเจ้าเริ่มไปสอนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๑ เข้าใจว่าสอนเฉพาะพุทธปรัชญาเถรวาทอย่างเดียว พอปี ๒๕๒๕ จึงได้สอนพุทธปรัชญามหายานเพิ่มขึ้นอีกวิชาหนึ่ง

มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่หัวหมาก เป็นมหาวิทยาลัยใหญ่ มีบริเวณกว้างขวาง เป็นตลาดวิชาจริง ๆ นักศึกษาที่นั่นต้องรับผิดชอบตัวเองสูงเพราะไม่มีการบังคับเรียน ใครมาก็ดีใครไม่มาก็ได้

ลงทะเบียนแล้วไปสอบอย่างเดียวก็ได้ นักศึกษาบางคนมีภารกิจที่จะต้องทำมาก ไม่สามารถมาเข้าเรียนได้ ถึงกระนั้นในมหาวิทยาลัยก็ยังคลาดล่าไปด้วยนักศึกษาจำนวนมาก อยู่ที่นี่นั้นสบายใจ มีความเป็นกันเองสูงทั้งกับครูบาอาจารย์และกับนักศึกษา

ข้าพเจ้าเดินทางไปสอนโดยรถเมล์ประจำทาง ขึ้นรถจากบ้านที่นนทบุรีไปลงที่เทเวศร์แล้วขึ้นรถสาย ๙๐ ไปลงที่หน้า ม.รามฯ ขากลับมักจะขึ้นรถจากหน้ารามไปลงที่สนามหลวงแล้วขึ้นรถต้นทางสาย ๖๔ กลับบ้าน บางวันออกจาก ม.รามฯ ๑๖.๓๐ น. กว่าจะกลับถึงบ้านก็ประมาณ ๒๐.๓๐ น. ๔ ชั่วโมงพอดี ก็เป็นช่วงเวลาที่การจราจรหนาแน่น วันไหนฝนตกเข้าด้วยก็จะใช้เวลามากกว่านี้ ขาไปใช้เวลาหน่อยหน่อยประมาณชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง เพราะเป็นช่วงเวลาที่การจราจรไม่หนาแน่น วันไหนข้าพเจ้ากลับผิดเวลามาก แม่บ้านจะแต่งตัวรออยู่ที่บ้านเพื่อว่ามีปัญหาอะไรจะได้ออกไปได้ทันที เวลานั้นโทรศัพท์มือถือก็ยังไม่มีการใช้กัน ข้าพเจ้าลำบากในการเดินทางอย่างนี้อยู่หลายปี ประมาณปี ๒๕๒๖ จึงได้ซื้อรถส่วนตัว เป็นโตโยต้าดีเอ็กซ์ มือสอง เขาใช้มาแล้ว ๑ ปี ซื้อมาด้วยราคา ๑ แสนบาท เจ้าของรถเป็นเพื่อนของแม่บ้าน จึงซื้อได้ในราคานี้ ผ่อนส่งเขา ๑๐ เดือน การเดินทางค่อยสะดวกสบายขึ้น ปีต่อมาได้ซื้อรถอีกคันหนึ่ง โตโยต้าเหมือนกัน สำหรับแม่บ้านใช้ รถเก่าเหมือนกันแก่กว่าคันที่ข้าพเจ้าใช้เพราะไปไม่ไกล ไปแค่วิทยาลัยครูสวนดุสิตและกลับบ้าน ระยะทางประมาณวันละ ๒๐ กิโลเมตร

จำได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ข้าพเจ้าได้ซื้อที่ดินซึ่งปลูกบ้าน อยู่แล้วในราคา ๒ แสน ๗ หมื่น* ๕๔ ตารางวา และได้ขอกู้ เพื่อนบ้านเขา ๒ แสน จ่ายดอกเบี้ยเท่ากับที่เขาได้รับจากธนาคาร บัญชีออมทรัพย์ โดยที่เขาได้มาบอกให้เอง คือคุณนงนุชและ คุณวราวุธ โชติกเสถียร ข้าพเจ้าขอบันทึกขอบคุณไว้ ณ โอกาส นี้ด้วย ถ้าไม่ได้ทำทั้งสองนี้ข้าพเจ้าคงต้องกู้เงินธนาคาร ซึ่งดอกเบี้ย แพงกว่านี้มาก ทำานทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้วว่าดอกเบี้ยเงินกู้แพง กว่าดอกเบี้ยเงินฝาก คุณวราวุธและคุณนงนุชทำงานอยู่การไฟฟ้า ฝ่ายผลิตฯ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในซอยเดียวกัน คือ ซอยเขมานนท์ ถนนพิบูลสงครามซอย ๑๒

ข้าพเจ้าและภรรยาได้เงินมาเท่าใด เหลือจากค่าใช้จ่าย ประจำเดือนแล้วก็ระดมใช้หนี้ ใช้หนี้หมดภายใน ๑๐ เดือน จะว่า เป็นชะตาของข้าพเจ้าก็ได้ คราวใดจำเป็นต้องใช้เงิน เงินก็จะ หลั่งไหลมา เมื่อหมดความจำเป็นแล้วก็จะหยุด ถ้าจะไหลมาบ้างก็ เอื่อย ๆ เรื่อย ๆ เหมือนตัวข้าพเจ้าเอง ซึ่งเป็นคนไม่กระตือรือร้น ในเรื่องการหาเงิน เพราะเหตุที่ใช้หนี้ได้อย่างรวดเร็ว เจ้าของเงิน อดใจไม่ได้จึงถามด้วยความเกรงใจว่า ไปกู้ที่อื่นมาหรือเปล่า ไม่ต้อง เกรงใจ ใช้หมดเมื่อไรก็ได้ เพราะตกลงกันไว้ว่าจะใช้เดือนละ ๕ พัน เป็นเวลานานถึง ๓ ปีกับ ๔ เดือน

---

* จำเป็นต้องซื้อ เพราะปลูกบ้านอยู่ในที่เช่าและเจ้าของที่ เขามาบอกขาย

เมื่อใช้หนี้หมดแล้ว ปีต่อมาคือปี ๒๕๒๕ ได้ปรับปรุงบ้านใหม่ทั้งตัวบ้านและรั้ว ทั้งพื้นบริเวณบ้านด้วย รั้วนั้นได้รีอระแงงออกทั้งหมด ทำเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูนโดยรอบ ปรับปรุงครัวใหม่อย่างที่ เป็นอยู่ทุกวันนี้ (เฉพาะห้องน้ำและห้องครัว) ห้องครัวนั้นลมโกรกแทบทั้งวัน เป็นที่ที่ข้าพเจ้าชอบนำเตียงผ้าไปนอนเล่นเหมือนเตียงที่เขานอนเล่นชายทะเล

ตอนปี ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าได้ขยายห้องไป ๑ ห้อง เพราะมีลูกชายคนที่สองคือ วโรดม (โจ้) ทำให้มีเนื้อที่ในตัวบ้านกว้างออกไป สะดวกสบายขึ้น ทำเท่าที่จำเป็นและเท่าที่เงินมี แต่มาปรับปรุงบ้านเมื่อปี ๒๕๒๕ นี้ต้องจ่ายเงินไปถึง ๒ แสน โชคดีที่ไม่ต้องเป็นหนี้ เมื่อตอนซื้อที่นั่นเป็นหนี้ด้วยความจำเป็นจริง ๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบเป็นหนี้และแม่บ้านก็อนุโลมตาม ไม่เคยขัดใจ

การเขียนหนังสือก็ยังคงดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ มีรายได้พอสมควร มีเงินเดือนประจำและรายได้จากการสอนพิเศษ แม่บ้านก็มีรายได้จากการไปเป็นอาจารย์ เป็นข้าราชการประจำที่วิทยาลัยครูสวนดุสิต ลูกกำลังเรียนหนังสือทั้งสองคน แต่ไม่เดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่าย ฐานะความเป็นอยู่ค่อย ๆ มั่นคงขึ้น

๑๔

โรงเรียนพระเทพศาสตร์นาวันอาทิตย์
หลักสูตรพิเศษ

บางวันถึงกับเอาเก้าอี้นอนมานอนสอนในห้องเรียน

ถ้าความดันสูงมากๆ เช่น ๑๗๐, ๑๘๐
ประมาณ ๒ ปีมาแล้ว ได้ยาที่คุมความดันได้
จึงค่อยสบายขึ้น

บางวันความดันค่อนข้างต่ำด้วยซ้ำไป
ถ้าต่ำมากจนถึงลุกขึ้นแล้ววง
ก็ละลายน้ำเกลือดื่มสักพักหนึ่งก็หาย

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ หรือ ๒๕๒๖ ทางโรงเรียน
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ติดต่อขอให้ข้าพเจ้าช่วยไปสอนโรงเรียน
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระดับพุทธศาสนา ๙ มี ๒ ปี คือ ๙ ปีที่ ๑
และ ๙ ปีที่ ๒ พุทธศาสนา ๙ คือ รับนักศึกษาและประชาชน
ทั่วไปเข้าเรียน เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งมาหลายปีแล้ว ข้าพเจ้าเคยสอนอยู่
๑ ปี หรือ ๒ ปีสมัยที่ยังเป็นพระนักศึกษายู่ แล้วก็ขาดหายไป
มาถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ หรือปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ทางเลขานุการโรงเรียน

พระพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ถ้าจำไม่ผิดคือพระมหาอุทัย อุทโย ป.ธ.๙ แห่งวัดพระพิเรนทร์ ได้เชิญข้าพเจ้าไปสอนในชั้นพุทธศาสนา ๙ ให้เหตุผลอันน่าชื่นใจว่า

“ปีนี้ชั้นพุทธศาสนา ๙ มีนักศึกษาและผู้หลักผู้ใหญ่มาเรียนกันมาก อยากจะได้อาจารย์ที่ทรงความรู้จริง ๆ มาสอน”

พระมหาอุทัย อุทโย รูปนี้ปัจจุบันเป็นพระราชาคณะที่พระปิฎกโกศล เจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ ข้าพเจ้าได้ไปสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวนอาทิตย์ตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๕๓

อันที่จริงชั้นพุทธศาสนา ๙ ตามหลักสูตรมีเรียนเพียง ๒ ปี คือ ๙ ปีที่ ๑ และ ๙ ปีที่ ๒ แต่พอจบปีที่ ๒ แล้ว มีนักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่ง มีคุณสมโภช เสขะนันท์ เป็นต้น ได้ขอร้องข้าพเจ้าว่า อาจารย์ช่วยสอนต่ออีกได้ไหม ข้าพเจ้าตอบตกลง จึงได้แยกกลุ่มมาสอนต่างหาก คราวนี้ข้าพเจ้าใช้พระไตรปิฎกที่ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ก่อนแล้วเป็นหลักในการสอน สถานที่ ใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยบ้าง ใช้ห้องอื่น ๆ บ้าง เริ่มต้นจาก ๕-๖ คน นักศึกษาค่อย ๆ เพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ออกไปบ้างเพิ่มเข้ามาใหม่บ้าง จนมาถึงปีพ.ศ. ๒๕๔๙ นั้น มีนักศึกษายู่ประมาณ ๔๐-๕๐ คน เป็นดอกเตอร์ก็หลายคน เมื่อเห็นว่าเรียนแล้วดีก็ชวนกันมา ข้าพเจ้าสอนมาโดยไม่มีการปิดเทอมเลยเป็นเวลา ๒๐ ปีเศษแล้ว ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้าพเจ้าป่วยหนักจึงขอหยุดพักไปประมาณ ๒ เดือน

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๑๑๗)
หลักสูตรพิเศษ

พอทุเลาแล้วก็เริ่มสอนต่อมาจนถึงต้นปี ๒๕๕๓ จึงหยุดสอนอย่างถาวรด้วยอุปสรรคด้านสุขภาพ

ที่ว่าป่วยหนักนั้นคือ ความดันโลหิตสูงและเป็นโรคหัวใจ เส้นเลือดหัวใจเส้นหนึ่งตีบเล็กน้อย บางวันถึงกับเอาเก้าอี้นอนมานอนสอนในห้องเรียน ถ้าความดันสูงมาก ๆ เช่น ๑๗๐, ๑๘๐ ประมาณ ๒ ปีมาแล้วได้ยาที่คุมความดันได้จึงค่อยสบายขึ้น บางวันความดันค่อนข้างต่ำด้วยซ้ำไป ถ้าต่ำมากจนถึงลุกขึ้นแล้วงอกละลายน้ำเกลือดื่ม ลักพักหนึ่งก็หาย

ข้าพเจ้าสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงประมาณ ๑๒ ปี วันหนึ่งฝนตกหนักรถติดมาก ข้าพเจ้าขับรถกลับจากรามคำแหงประมาณ ๖ ชั่วโมง รู้สึกว่าอายุมากขึ้น ความเหนื่อยก็มากขึ้น การจราจรก็หนาแน่นมากโดยเฉพาะขากลับ ไม่มีทางด่วนเหมือนปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจลาออกเมื่อหมดเทอม สิ้นปีการศึกษาแล้ว คิดว่าประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๔

บัณฑิตท่านให้อภัยได้
ไม่กล่าวโทษใครและไม่กล่าวโทษตน
แต่ท่านถือเป็นโทษของสังสารวัฏ

๑๕

พิมพ์ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่แรกสอนวิชา
“พระพุทธศาสนาในประเทศไทย”
โดยข้าพเจ้าได้เขียนตำราเรื่องนี้ไว้ก่อนแล้ว
ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นสอนจริยศาสตร์
เดินทางไปมาสะดวก
มีทางยกระดับใช้เวลาเดินทาง
เพียง ๑๕-๒๐ นาทีก็ถึงแล้ว

หลังจากนั้น ทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ภาควิชา
ปรัชญา ได้เชิญข้าพเจ้าไปสอนที่มหาวิทยาลัย โดยอาจารย์สุเชาว์
พลอยชุม ซึ่งเป็นหัวหน้าภาควิชาอยู่เวลานั้น อาจารย์สุเชาว์ พลอยชุม
เป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ รุ่นหลังข้าพเจ้าหลายปี ตอนที่
ข้าพเจ้าไปสอนที่ ม.เกษตรฯ มีศิษย์เก่ามหามกุฏฯ เป็นอาจารย์
ประจำอยู่หลายคนแล้ว ที่แรกสอนวิชา ‘พระพุทธศาสนาใน
ประเทศไทย’ โดยที่ข้าพเจ้าได้เขียนตำราเรื่องนี้ไว้ก่อนแล้ว ต่อมา
จึงเปลี่ยนเป็นสอนจริยศาสตร์ เดินทางไปมาสะดวก มีทางยกระดับ
ใช้เวลาเดินทางเพียง ๑๕-๒๐ นาทีก็ถึงแล้ว

๑๒๒ ♥ อัปเดตชีวประวัติ อ.วศิน อินทสระ

มีอยู่ระยะหนึ่งที่ผลสำรวจออกมาว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีสุขภาพจิตดีที่สุดในบรรดานิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ข้าพเจ้าไปสอนที่นั่นอยู่ประมาณ ๑๐ ปี ในระยะแรก ๆ ก็เห็นด้วยกับผลสำรวจอันนั้น แต่พอระยะปลายคือประมาณ ๒ ปีหลังข้าพเจ้าไม่แน่ใจ ข้าพเจ้าสอนเฉพาะนักศึกษาปี ๔ คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาปรัชญา มีนักศึกษาจากภาคอื่นและคณะอื่นที่เลือกเรียนวิชาปรัชญามาเรียนด้วย ข้าพเจ้าขอลาออกจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้วยเหตุผลทางสุขภาพ ตอนนั้นข้าพเจ้าอายุ ๖๗ แล้วเริ่มมีอาการทางโรคหัวใจ และความดันโลหิตสูง แต่ข้าพเจ้าไม่รู้ เข้าใจว่าเป็นเรื่องอื่น เช่น อายุมาก ทำงานมากจนเหน็ดเหนื่อย ต้องกินยาหมอมอยู่เป็นประจำ ตอนนั้นข้าพเจ้าได้ทำรายการทางวิทยุด้วยแล้ว

๑๖

ทำรายการวิทยุ

ข้าพเจ้าไม่เคยคิดไม่เคยใฝ่ฝันมาก่อนเลย
ว่าจะได้ทำ คิดว่าเป็นเรื่องสุดวิสัยสำหรับข้าพเจ้า
เพราะข้าพเจ้าไม่สามารถจะหาเงินมาจ่ายค่าสถานีได้
เดือนละ ๘ พันหรือ ๑ หมื่น, ๒ หมื่น
จึงไม่เคยคิดเลยจริงๆ
ถ้าจะให้หาเงินค่าสถานีไปด้วยทำรายการวิทยุไปด้วย
ข้าพเจ้าขอไม่ทำ

การทำงานวิทยุนี้ ข้าพเจ้าไม่เคยคิดไม่เคยใฝ่ฝันมาก่อน
เลยว่าจะได้ทำ คิดว่าเป็นเรื่องสุดวิสัยสำหรับข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้า
ไม่สามารถจะหาเงินมาจ่ายค่าสถานีได้เดือนละ ๘ พันหรือ ๑ หมื่น,
๒ หมื่น จึงไม่เคยคิดเลยจริงๆ ถ้าจะให้หาเงินค่าสถานีไปด้วยทำ
รายการวิทยุไปด้วย ข้าพเจ้าขอไม่ทำ เหตุที่ได้ทำก็คือ คุณศยามล
สินิลแท้ ผู้ทำรายการวิทยุอยู่ที่ FM ๙๖ MHz. คลื่นสังคมไทย
ได้นำเอาหนังสือของข้าพเจ้าไปอ่านบ่อย ๆ ในรายการธรรมะเวลา
๐๖.๐๐-๐๖.๔๕ น. คุณศยามลอายุยังน้อยเพิ่งจบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แต่เป็นคนเสียงดีชวนฟัง เมื่ออ่านหนังสือธรรมะบ่อย ๆ เข้า ก็เป็น
คนดีดีธรรมะ รู้สึกปลื้มใจที่ได้อ่าน คุณสุพร มณีเวทย์พันธ์ ผู้เป็น
หัวหน้ารายการจึงพูดกับคุณศยามลว่า เอาหนังสืออาจารย์มาอ่าน

บ่อย ๆ เชิญท่านออกรายการเสียเลยไม่ดีหรือ คุณศยามลจึงติดต่อขอให้ข้าพเจ้าช่วยออกรายการ โดยพูดจากที่บ้าน สนทนากับเขาซึ่งอยู่ที่สถานี ข้าพเจ้าตกลง จึงได้เริ่มทำรายการวิทยุเป็นครั้งแรก ประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๙ รายการนี้ดีและมีคนฟังมาก

ข้าพเจ้าได้รับเชิญไปพูดที่วัดมเหยงคณ์ของท่านพระครูเกษมธรรมทัต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านเชิญคุณศยามลไปด้วย เพราะได้ฟังทางวิทยุตอนเช้า และเปิดกระจายเสียงให้อุบาสกอุบาสิกาฟังด้วย ที่นั่นเป็นสำนักกรรมฐาน ทำรายการวิทยุคลื่นนี้อยู่นานเท่าใดจำไม่ได้ จนรายการเขาเลิกไปด้วยเหตุจำเป็นบางประการ

ใกล้ ๆ กับที่ทำรายการนี้ก็มาทำรายการ 'วิเคราะห์ธรรม' ทางสถานีวิทยุ AM ๙๖๓ KHZ. เวลา ๒๐.๐๐-๒๐.๓๐ น. ในนามของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการจัดของท่านมหามงคล ขนฺติธโร วัดชนะสงครามฯ แบ่งกันพูดคนละวัน ข้าพเจ้าได้วันอังคาร นอกจากนี้ก็มีท่านเจ้าคุณพระเทพดิลก ท่านเจ้าคุณพระธรรมวิสุทธิกวี เป็นต้น ทำอยู่นานเหมือนกันจนรายการถูกยุบเลิกไป ท่านมหามงคลจึงทำแต่ผู้เดียวโดยการหาทุนเองมาจนกระทั่งบัดนี้

ใกล้ ๆ กันนี้ คุณวรรณภา กาญจนภิญโญวงศ์ ศิษย์ผู้หนึ่งของข้าพเจ้าได้ฟังข้าพเจ้าบรรยายทางวิทยุบ่อย ๆ และไปฟังที่ข้าพเจ้าสอนที่วัดบวรนิเวศด้วย ได้ติดต่อกับคุณเพ็ญศรี อินทรทัต ผู้ซึ่งทำรายการวิทยุหลายสถานีอยู่แล้ว ให้ช่วยหาสถานีและเวลาให้

ข้าพเจ้า คุณเพ็ญศรีติดต่อทางสถานี AM ๙๖๓ KHZ. ได้รายการธรรมโอสถซึ่งเป็นรายการของสถานีไม่ต้องจ่ายเงิน ออกอากาศเวลา ๐๖.๐๐-๐๖.๔๕ น. ทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์ คงจะพูดอยู่ประมาณ ๑ ปีรายการก็เปลี่ยนไป

คุณวรรณาอีกนั้นแหละได้ขอร้องคุณเพ็ญศรีให้หาคลื่นอื่นให้ในเวลาที่เหมาะสม ไปได้คลื่น AM ๗๔๗ เวลา ๒๑.๓๐-๒๒.๐๐ น. ชื่อรายการว่า 'ธรรมและธรรมะชีวิต' โดยคุณวรรณาเป็นผู้อุปถัมภ์รายการ ทำอยู่นานเท่าไรจำไม่ได้ ย้ายไปคลื่น AM ๑๔๒๒ เพราะดูเหมือนราคาจะถูกกว่า ตอนนั้นคุณบุษรา เรื่องแสงหรือ คุณภระเกศ แทนกิจการกุลเป็นผู้รับเหมารายการ แล้วแจกจ่ายกันไป

ประมาณปี ๒๕๔๑ พลตรีทองขาว พ่วงรอดพันธ์ ผู้จัดรายการ 'ธรรมะร่วมสมัย' อยู่ที่สถานีวิทยุ อสมท FM ๑๐๐.๕ MHz. ได้เชิญข้าพเจ้าให้เป็นวิทยากรในรายการ 'ธรรมะร่วมสมัย' เวลาตี ๑ ถึงตี ๒ วันพฤหัสบดีวันพฤหัสบดี สลับกับท่านอาจารย์วัลลกชวณปญฺโญ ต่อมาท่านอาจารย์วัลลกชวณปญฺโญด้วยความจำเป็นบางประการ ท่านผู้จัดรายการและผู้ฟังบางส่วนจึงขอให้ข้าพเจ้าออกทุกวันพฤหัสบดี ทำติดต่อเรื่อยมาจนปี พ.ศ.๒๕๔๕ ข้าพเจ้าจึงขอหยุดเพราะป่วย (รายการออกอากาศสดในเวลาตีมาก) แต่อาจารย์ทองขาวนำเทปของข้าพเจ้าไปเปิดแทนอยู่จนกระทั่งบัดนี้ แม้รายการธรรมะร่วมสมัยจะย้ายคลื่นไปแล้วก็ตาม

๑๗)

ทำนิตยสาร

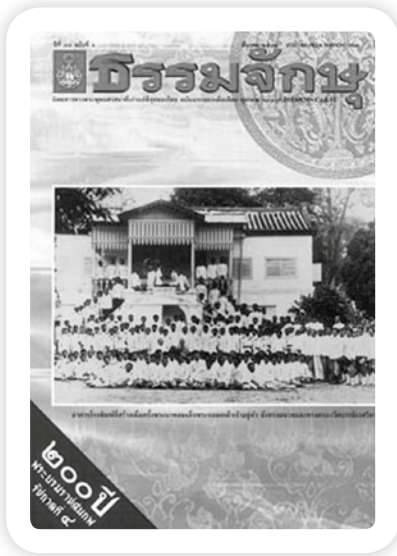

ตอนที่ข้าพเจ้ามารับตำแหน่งบรรณาธิการนั้น
ธรรมจักขุอายุยาวนาน ๙๐ ปีแล้ว
ข้าพเจ้าไม่เคยนึกฝันมาก่อนเลยว่า
จะได้เป็นบรรณาธิการหนังสือฉบับนี้
เพราะรู้สึกว่าจะสูงเกินเอื้อม
ผู้ที่เคยเป็นบรรณาธิการมา
ก็ล้วนแต่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งนั้น

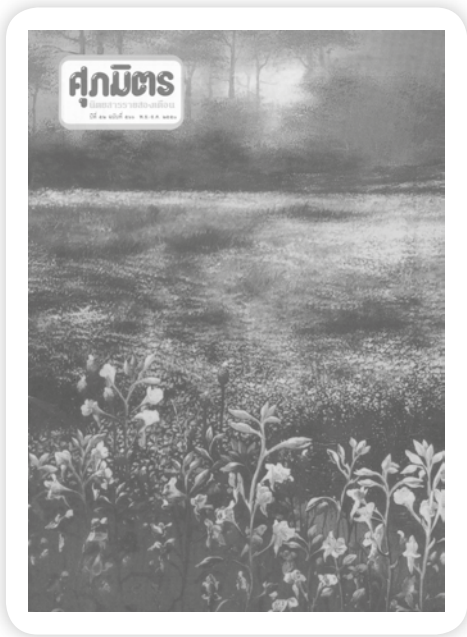
ย้อนไปเมื่อปี ๒๕๒๙ ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งโดยสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ ให้เป็นบรรณาธิการนิตยสาร 'ธรรมจักขุ' ของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการนำเสนอของท่านเจ้าคุณพระเทพดิลก ในสมัยที่ยังเป็นพระราชธรรมนิเทศหรือพระโศภณคณาภรณ์ จำได้ไม่แม่น (ระแบบ ฐิตญาโณ) นิตยสารธรรมจักขุมีอายุยาวนานที่สุดฉบับหนึ่ง คู่มากับยุทธโฆษของกระทรวงกลาโหม ธรรมจักขุเริ่มออกฉบับแรกเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๙ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ตอนที่ข้าพเจ้ามารับตำแหน่งบรรณาธิการนั้น ธรรมจักขุอายุยาวนานถึง ๙๐ ปีแล้ว

ข้าพเจ้าไม่เคยนึกฝันมาก่อนเลยว่าจะได้เป็นบรรณาธิการหนังสือฉบับนี้ เพราะรู้สึกว่าสูงเกินเอื้อม ผู้ที่เคยเป็นบรรณาธิการมาก็ล้วนแต่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งนั้น เช่น ก่อนจะถึงข้าพเจ้า ท่านอาจารย์นาวาอากาศเอกเมฆ อ่ำไพจิตร ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า เป็นบรรณาธิการจนท่านสิ้นชีวิตลง

ในขณะที่ข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการธรรมจักรอยู่นั้นบรรณาธิการนิตยสารศุภมิตรของมูลนิธิส่งเสริมกิจการศาสนาและมนุษยธรรม (กศม.) วางลง ทางคณะกรรมการ มีสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เป็นต้น สมัยที่ยังเป็นพระธรรมปัญญาจารย์ ได้มีหนังสือขอให้ข้าพเจ้าไปเป็นบรรณาธิการศุภมิตร ข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งบรรณาธิการนิตยสาร 'ศุภมิตร' เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๔ หลังจากเป็น

บรรณาธิการธรรมจักขุมาแล้ว ๕ ปี ข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการนิตยสารทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันมา ๒ ฉบับ จนถึง พ.ศ.๒๕๓๙ ข้าพเจ้าจึงออกจากตำแหน่งบรรณาธิการนิตยสารธรรมจักขุ ตำแหน่งนี้จึงไปตกอยู่ที่ศาสตราจารย์แสง จันทร์งาม ซึ่งอยู่ถึงเชียงใหม่ ซึ่งท่านก็ชราภาพมากแล้วแต่จำเป็นต้องรับไว้ด้วยเหตุผลบางประการ ข้าพเจ้าจึงทำนิตยสารฉบับเดียวต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ มีบางคราวที่นิตยสารศุภกัสมิตรเกิดมรสุมหนักจะล้มไม่ล้มแหล่เหมือนเรือโดนคลื่นมรสุม แต่ก็ช่วยกันจนรอดมาได้

ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะบารมีของสมเด็จพระสังฆราชฯ (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งนิตยสารศุภกัสมิตรเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๘ สมเด็จพระสังฆราชองค์นี้ได้ไปบุกเบิกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไว้ด้วย เจริญมั่นคงมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เป็นวัดด้วยชื่อวัดชูจิตธรรมาราม ข้าพเจ้าเดินทางไปสอนอยู่ที่นี้หลายปี มีรถจากวัดมกุฏกษัตริยาราชวรมันที่บ้านเสร็จแล้วก็มาส่ง มีศิษย์ที่เคยเรียนที่วังน้อยมาได้ดีอยู่ ที่กรุงเทพฯก็มาก สำเร็จปริญญาเอกก็มี

พูดถึงปริญญาเอก ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ ที่ได้อนุมัติปริญญา ศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ตติยกุล (พุทธศาสตร์) ให้แก่ข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๕

๑๘

เทพและชาติ

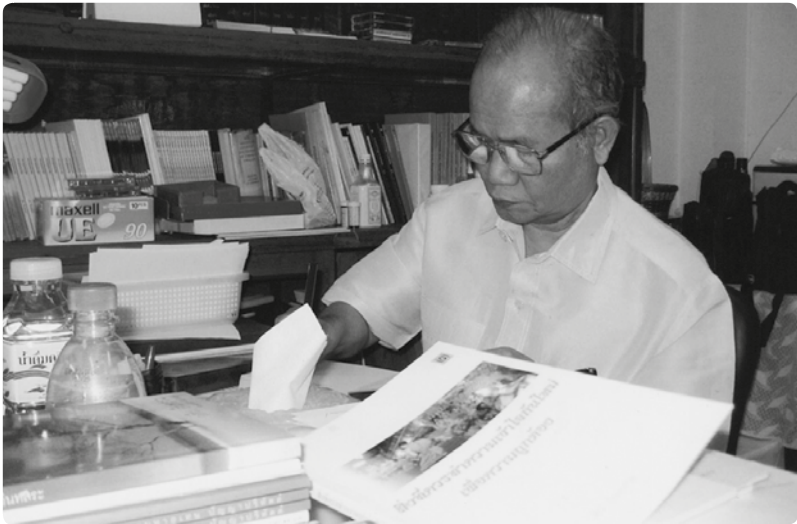
คิดเป็นม้วนเทปคาสเซ็ทได้ ๑๙๖ ม้วน
ม้วนละ ๖๐ นาทีบ้าง ๙๐ นาทีบ้าง
ที่ไม่ได้ทำจำหน่ายก็มีอีกไม่น้อย
ต่อมามีผู้คร่ำคร่าไปถ่ายจากเทปคาสเซ็ท
ลงในซีดีบ้าง MP3 บ้าง
ก็มีผู้อ่านจากหนังสือลงซีดีก็มี
ตอนนี้มีมากจนจำไม่ไหว

เมื่อถึงปีพ.ศ. ๒๕๔๙ นั้น ข้าพเจ้าอยู่บ้านพักผ่อนเป็น
ส่วนมาก เพราะอายุมากขึ้นและกำลังลดถอยลงมาก มีงานทำเล็ก ๆ
น้อย ๆ ตามความสมัครใจ เช่น ไปสอนปริญญาตรีบ้าง ปริญญา
โทบ้าง สำหรับปริญญาเอกนั้นไปสอนเป็นครั้งคราวไปสอนนักศึกษา
วันอาทิตย์หลักสูตรพิเศษทุกอาทิตย์เว้นอาทิตย์ต้นเดือน ผู้เรียนมี
หลายวัยหลายระดับความรู้เรียนรวมกัน แต่ก็เป็นไปได้ดี เป็นกันเอง
และสงบร่มเย็น อบอวล มีความสุขที่ได้เรียนได้สอนและได้พบกัน
ทั้ง ๆ ที่บางคนจบปริญญาเอก บางคนปริญญาโท บางคนปริญญาตรี
บางคนไม่มีปริญญา สำหรับวัยนั้นมีตั้งแต่อายุ ๒๐ ขึ้นไปถึง ๗๕

๑๓๖ ♥ อัปเดตชีวประวัติ อ.วศิน อินทสระ

แต่ก็ประพฤติปฏิบัติต่อกันเหมือนคนในครอบครัวเดียวกันที่รักใคร่
ปรองดองกัน ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจในชั้นเรียนนี้ ผู้เรียนก็ภูมิใจเหมือนกัน
(เท่าที่ได้ฟังมา)

สำหรับการออกอากาศทางวิทยุนั้น ทำได้บ้างโดยวิธีอัด
เทปล่วงหน้า มีผู้สนทนาด้วยทางโทรศัพท์ เขาอยู่ที่ห้องอัดเสียง
(สตูดิโอ) ข้าพเจ้าพูดไปจากบ้าน เช่น รายการ ‘ธรรมะกับชีวิต’
ของคุณอรียาภรณ์ สิทธิธรรมพิชัย นอกจากนี้เอาเทปเก่าไปเปิด
บ้างบางสถานี เช่น ร.ด.๗๔๗ รายการ ‘แสงเทียนเสียงธรรม’
ของคุณเพ็ญศรี อินทพรต (ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ จัดในเวลา ๐๘.๐๐-
๐๙.๐๐ น.)

สมัยก่อนเมื่อข้าพเจ้ายังสบายอยู่ ข้าพเจ้าจะพูดสดแล้ว
อัดเทปไว้ คุณวรรณา กาญจนภิญโญวงศ์ จะอัดไว้ทุกรายการ ต่อ
มาได้ทำเทปออกจำหน่ายในราคาถูกประมาณ ๖๐ ชื่อเรื่อง คิดเป็น
ม้วนเทปคาสเซ็ทได้ ๑๙๖ ม้วน ม้วนละ ๖๐ นาทีบ้าง ๙๐ นาที
บ้าง ที่ไม่ได้ทำจำหน่ายก็มีอีกไม่น้อย ต่อมาเมื่อผู้ศรัทธาไปถ่ายจาก
เทปคาสเซ็ทลงในซีดีบ้าง MP3 บ้าง ที่มีผู้อ่านจากหนังสือลงซีดี
ก็มี ตอนนี้มีมากจนจำไม่ไหว รู้สึกดีใจที่มีผู้สืบต่องานให้แพร่หลาย
ออกไปสู่มหาชน เพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคม

๑๓

ชีวิตปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๘)

ชีวิตของข้าพเจ้าบัดนี้ได้มายืนอยู่ในปัจจุบันแล้ว
จะเป็นอย่างไรต่อไปไม่อาจจะคาดเดาได้
ไม่กล้าหวังอะไร
เพียงแต่พยายามทำเหตุให้ดีไว้
ผลจะเป็นอย่างไรก็สุดแล้วแต่เหตุบันดาลให้เป็นไป
ข้าพเจ้ามีคติอยู่ว่า ได้มอบตนให้แก่ธรรมไปแล้ว
จะสุขหรือทุกข์ จะเจริญหรือเสื่อมอย่างไร
ก็สุดแล้วแต่ธรรมจะอำนวยผลให้

อาหารการกินไม่เดือดร้อน มีผู้คอยดูแล เป็นลูกศิษย์บ้าง
ญาติบ้าง ลูกศิษย์ที่ดูแลอยู่เป็นประจำก็มี บางคนทำอาหารส่ง
สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง (คือคุณวิรัช และคุณนวลน้อย ชูประดิษฐ์) ที่
เป็นหลานลูกของพี่สาวซึ่งเสียชีวิตไปแล้วทำอาหารมาส่งให้เสมอๆ
ก็มี (ประดับ หรือ สุขาดา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันอาทิตย์ที่ไปสอน
ลูกศิษย์หลาย ๆ คนจะนำของมาให้ รวมความว่าไม่ลำบากเรื่อง
อาหารการกิน

ที่อยู่อาศัยก็พออยู่ได้ไม่เดือดร้อน ยารักษาโรคก็มีลูกศิษย์หลายคนช่วยจัดให้ เสื้อผ้าก็มีเพียงพอแก่ความต้องการ รวมความว่าเรื่องปัจจัยสี่ไม่ขาดแคลนไม่เดือดร้อน เวลาใดต้องการเขียนหนังสือก็มีลูกศิษย์คอยจดบันทึกให้ (ยุวดี อึ้งศรีวงษ์) อย่างที่กำลังเขียนบันทึกอยู่นี้ ยุวดีก็ช่วยบันทึกไว้

ข้าพเจ้ายังฉงนอยู่ว่า เพราะเหตุใดเมื่อยังเขียนหนังสือได้ด้วยตนเองและสามารถเขียนได้มากจึงไม่เขียนประวัติไว้ มาเริ่มเขียนเมื่ออายุ ๗๒ แล้วและไม่สามารถจะเขียนได้ด้วยตนเอง ต้องนั่งบอกให้ลูกศิษย์ช่วยเขียน เท่าที่คิดได้ตอนนี้ น่าจะเป็นเพราะ

๑. ข้าพเจ้าลืงเลวว่าจะเขียนดีหรือไม่ดี คิดไปในทางไม่เขียนมากกว่า จึงปล่อยเลยตามเลยมาจนถึงบัดนี้

๒. เมื่อยังมีกำลังและมีความพร้อมที่จะเขียนได้เองอยู่ ข้าพเจ้าก็ใช้เวลาให้หมดไปด้วยการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ และเขียนเรื่องต่าง ๆ ไม่รู้จักหมดสิ้น เพราะว่ามีวัตถุดิบที่จะนำมาเขียนได้มีมากเหลือเกิน

สาเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจเขียนในเวลานี้คือ มีผู้ขอประวัติเพื่อไปทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับผลงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ถ่ายเอกสารประวัติที่มีผู้สัมภาษณ์ไปออกอากาศทางวิทยุแล้วและพิมพ์เป็นหนังสือแล้ว รู้สึกว่ายังผิดอยู่มาก ต้องแก้ไขกันมาก จึง

คิดว่าถ้าข้าพเจ้าไม่เขียนไว้เอง ต่อไปภายหน้าเมื่อข้าพเจ้าเสียชีวิต แล้วเรื่องราวต่าง ๆ จะผิดเพี้ยนไปสักเพียงไร ผู้ที่เกิดภายหลังไม่ไ้ทราบความจริงก็จะถือเอาอย่างผิด ๆ ไม่ตรงตามความเป็นจริง

ขอย้อนกล่าวถึงการศึกษาพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ที่ข้าพเจ้าสอนมาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว มีนักศึกษาออกไปบ้างเข้ามาใหม่บ้างตามที่ได้กล่าวไว้บ้างแล้ว ท้ายสุดก่อนหยุดสอนนั้นได้รองศาสตราจารย์ดร. สายฤดี วรกิจโกศาทร เป็นกำลังสำคัญ ได้รับฉันทานุมัติจากเพื่อนร่วมห้องเรียนให้เป็นหัวหน้า ดร. สายฤดีเข้ามาเพราะได้อ่านหนังสือ ‘ธรรมะรอบกองไฟ’ ของ คุณขวัญเพียงหทัยหรือพรจิตต์ พงศ์วรภา ซึ่งได้เขียนถึงข้าพเจ้าว่า ได้ไปเรียนธรรมะกับข้าพเจ้าที่วัดบวรนิเวศวิหาร ดร. สายฤดีจึงได้ตามมาฟังเมื่อประมาณต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และได้ชวนพรรคพวกมาอีกหลายคน ล้วนแต่อยู่ยั้งยืนยงกันมาจนข้าพเจ้าหยุดสอน ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนมีอานุภาพของตน แต่มีอานุภาพต่างกันเท่านั้น ถ้าได้รับมอบหมายให้ทำงานตามที่เขาค้นคว้าหรือตามอานุภาพที่เขา มี เขาย่อมทำได้ดี คุณสุธี พึ่งพรพรหม กับ คุณธีรนุช ปัญญารัตน์บุญได้ทำอาหารและเครื่องดื่มมาบริการข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนมานานปีโดยไม่รู้ลึกลับเป้าหมาย ในห้องเรียนวันอาทิตย์ก็เช่นเดียวกัน แต่ละคนต่างช่วยกันทำงานตามอานุภาพของตนอย่างน่าปลื้มใจและน่าสรรเสริญ ข้าพเจ้าไม่สามารถจะกล่าวถึงคนทุกคนได้ แต่ขอกล่าวรวม ๆ ไปเช่นนี้

การไปต่างประเทศนั้น ข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ไปนัก หลังจากกลับจากอินเดียแล้วก็ไม่ได้ไปอินเดียอีกเลย และไม่ได้ไปประเทศไหนจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๖ ข้าพเจ้าได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้ไปดูการประชุมสงฆ์ในสหรัฐอเมริกา ภรรยาของข้าพเจ้าขอติดตามไปด้วยเพียงเพื่อช่วยเหลือข้าพเจ้าในการเดินทางไกล เมื่อการประชุมสงฆ์ที่สหรัฐอเมริกาเสร็จแล้ว ได้เดินทางไปอีกหลายประเทศในยุโรป กล่าวคือ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก นอร์เวย์ ใช้เวลาทั้งหมดเพียง ๒๐ กว่าวัน หลังจากนั้นข้าพเจ้าไม่เคยไปประเทศไหนอีกเลย เรื่องไปอเมริกาและยุโรปนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ค่อนข้างละเอียดแล้ว ในหนังสือเรื่อง ‘อันสืบเนื่องมาจากการไปดูการประชุมสงฆ์ ณ สหรัฐอเมริกา’ พ.ศ. ๒๕๓๖

ต่อมาประมาณอีก ๑๐ ปี คือเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้าพเจ้าได้ปรับปรุงบ้านครั้งใหญ่ห่างจากครั้งแรกถึง ๒๐ ปี จ่ายเงินไปประมาณ ๖ แสน ซึ่งเป็นเงินจำนวนไม่ใช่น้อยสำหรับข้าพเจ้า ดีที่ไม่ได้เป็นหนี้เลย

พอถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๖ ข้าพเจ้าก็สูญเสียเพื่อนร่วมเดินทางชีวิตไป คือ ผศ.สมจิตต์ อินทสระ ผู้เป็นภรรยา ได้เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งตับ ข้าพเจ้าได้เขียนเล่าเรื่องของสมจิตต์กับข้าพเจ้าไว้พอสมควร ในหนังสือพระราชทานเพลิงศพเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

ลูกชาย ๒ คนก็ได้ทำงานเป็นหลักฐานแล้ว วรรตต์เป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จบปริญญาเอกที่สวนดุสิตเหมือนกัน วรรตม์ทำงานอยู่การบินไทย จะต้องไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศครั้งละนาน ๆ หลายปี

เกี่ยวกับหนังสือ เทป หรือซีดี วรรณกา กาญจนภิญโญ วงศ์ ได้รับผิดชอบแจกบ้าง ผากจำหน่ายบ้าง จำหน่ายเองบ้าง ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังได้ช่วยจัดอาหารกลางวันในวันที่ข้าพเจ้าไปสอนที่ มมร. คือในวันอังคารและวันพฤหัสบดี

ชีวิตของข้าพเจ้าบัดนี้ได้มายืนอยู่ในขณะปัจจุบันแล้ว จะเป็นอย่างไรต่อไปก็ไม่อาจจะคาดเดาได้ ไม่กล้าหวังอะไร เพียงแต่พยายามทำเหตุให้ดีไว้ ผลจะเป็นอย่างไรก็สุดแล้วแต่เหตุบันดาลให้เป็นไป ข้าพเจ้ามีคติอยู่ว่า ได้มอบตนให้แก่ธรรมไปแล้ว จะสุขหรือทุกข์ เจริญหรือเสื่อมอย่างไรก็สุดแล้วแต่ธรรมจะอำนวยผลให้

มาในระยะหลังนี้ (พ.ศ. ๒๕๕๐) มีผู้ส่งอาหารเพิ่มขึ้นคือ คุณหม่อม (จุฑาภา เจริญวรรณ) ส่ง ๒ วัน คุณปนัดดา เลิศล้ำอำไพ ส่ง ๑ วัน ทำอยู่ระยะหนึ่งแล้วข้าพเจ้าได้ขอร้องให้หยุดไป เพราะเหตุที่มีอาหารเพียงพอที่จะยังชีพได้แล้ว

เกี่ยวกับเรื่องเงินทองใช้สอยนั้นไม่ได้ขาดแคลน เพราะข้าพเจ้าได้เก็บออมไว้เองบ้าง นอกจากนี้ยังมีลูกศิษย์หลายคนได้ช่วยเหลือมอบให้เป็นรายเดือน ลูกศิษย์บางคนได้บวราณาที่จะออกคำรักษาพยาบาลให้เมื่อเจ็บป่วย ทำให้รู้สึกดีนึ้ตันใจ ชอบใจทุก ๆ คนที่มีน้ำใจต่อข้าพเจ้า มีนายแพทย์บางคนชอบอ่านหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียน บอกว่ารู้สึกภูมิใจที่ได้ดูแลข้าพเจ้าบ้างตามโอกาสที่มาถึงเข้าและให้ติดต่อได้ตลอดเวลา

มาระยะหลังนี้ (ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๑) ร่างกายของข้าพเจ้าทรุดโทรมลงมากเนื่องด้วยโรคหลายอย่าง มีโรคหัวใจเป็นต้น ทำให้อ่อนเพลีย ไม่มีกำลัง ทำงานได้น้อย สอนหนังสือเพียงเล็กน้อยก็เหนื่อย ในที่สุดคงต้องหยุดสอนไปเอง

ข้าพเจ้าเป็นโรคนี้โรคนี้อยู่เสมอตั้งแต่วัยเด็ก ที่เรียกโดยทั่วไปว่าเป็นคนไข้โรคเรื้อยมาทุกวัยจนถึงปัจจุณมวัย บัดนี้อายุ ๗๗ แล้ว (พ.ศ. ๒๕๕๔) โรคยิ่งระดมกันเข้ามาเบียดเบียนปีบคั้้นมากขึ้น ไม่รู้จะรอดไปได้สักเพียงใด ข้าพเจ้าลองนึกทบทวนดู เข้าใจว่าสาเหตุของโรคมาจากความไม่รู้บ้าง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง รู้ผิดบ้างนี่เป็นเหตุในชาตินี้ สำหรับเหตุในชาติก่อนนั้นไม่อาจทราบได้

ข้าพเจ้าเขียนเรื่องโรคภัยไข้เจ็บไว้ ณ ที่นี้ เพื่อจะเตือนคนรุ่นหลังว่า ขอให้เอาใจใส่ดูแลสุขภาพให้ดีอย่าได้ประมาท เพราะมันเป็นปัจจัยหนึ่งแห่งความสุขที่สำคัญของชีวิตซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยนึก

ในวัยต้น ๆ มุ่งแต่การเรียนและการทำงาน ไม่เคยคำนึงว่าสุขภาพกายที่สมบูรณ์ไร้โรคมีความสำคัญเพียงใด มาสำนึกอย่างต่องแท้เมื่อมีโรคมาก ยากต่อการแก้ไขเสียแล้ว ทำให้ความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้และความสามารถในการงานลดน้อยลงอย่างน่าใจหายอย่างที่จะเรียกคืนไม่ได้อีก ความชราอย่างเดี๋ยวก็ทำให้บุคคลทุกพลภาพไปมากแล้ว ถ้ามีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนรุมล้อมเข้ามาอีกจะทุกพลภาพสักเพียงใด ท่านลองนึกดูเถิด

ยิ่งอยู่ไปนานปี ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าซาบซึ่งในพระคุณของพระศาสนามากขึ้น ๆ เพราะระลึกว่าฐานะของข้าพเจ้าที่เป็นอยู่ได้อย่างปัจจุบันนี้เป็นเพราะอานุภาพแห่งพระศาสดาคัมภรอนโดยแท้ ไปติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลใด ๆ ในที่ใด ๆ ก็ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งนี้คิดว่าเป็นเพราะอานุภาพแห่งพระธรรม ซึ่งข้าพเจ้าเคารพ เพลย์แผ่และถือเป็นธงมาตลอดชีวิต ความแตกดับแห่งชีวิตย่อมมีเป็นแน่นอนไม่วันใดก็วันหนึ่ง เหมือนเรือที่แล่นมาไกลจนเห็นฝั่งแล้ว-ฝั่งคือความตาย ซึ่งมองเห็นอยู่เบื้องหน้า

ลุถึงปลายปี ๒๕๕๑ เมื่อข้าพเจ้ามีอายุเข้าปีที่ ๗๕ โรคร้ายไข้เจ็บรุมล้อมมากขึ้น ร่างกายทรุดโทรมและทุพพล (ไม่มีกำลัง) จึงได้หยุดสอนหนังสือไปชั่วคราว ทั้งนักศึกษาามหาวิทยาลัยสงฆ์มมร. และทั้งศิษย์ผู้ศึกษาธรรมวันอาทิตย์ จำได้ว่าตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคม ๒๕๕๑ เมื่อรู้ว่าข้าพเจ้าป่วย จนไม่สามารถสอนหนังสือได้ ก็มีศิษย์ผู้ศึกษาธรรมวันอาทิตย์มาเยี่ยมเยียนกันเสมอ มีรอง

ศาสตราจารย์ ดร. สายฤดี วรกิจโกศาทร เป็นต้น พอดีเป็นเทศกาลปีใหม่ด้วย ความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าเวลานี้ ล่อแหลมต่ออันตรายแห่งการสูญเสียชีวิต ข้าพเจ้าอยู่ไปวันต่อวันคือนึกอยู่เสมอว่าจะอยู่ถึงพรุ่งนี้หรือไม่ พรุ่งนี้กับชาติหน้าอะไรจะมาถึงก่อน

พ.ศ.๒๕๕๒ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ คณะผู้ศึกษาธรรมวันอาทิตย์ และศิษย์ผู้สนใจในธรรม ได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนเพื่อการรักษาพยาบาลข้าพเจ้า โดยเอาเงินเข้าธนาคาร เบิกใช้ได้ตามประสงค์เมื่อต้องการ ขอบใจคณะศิษย์ทุกคน อันที่จริงข้าพเจ้ามีเงินพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ แต่เมื่อคณะศิษย์อ้อนวอนและมีเจตจำนงอันแน่วแน่ ข้าพเจ้าก็ปลื้มใจและอนุโมทนา ขออวยพรให้ทุกคนเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ได้เริ่มไปสอนใหม่สำหรับผู้ศึกษาธรรมวันอาทิตย์ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ และได้หยุดสอนอย่างถาวร ในต้นปี ๒๕๕๓ เพราะรู้สึกว่าคุณภาพทรุดโทรมลงทุกวัน

วิธีทำตนให้มีเสน่ห์

๑. มีความจริงใจ
๒. เสริมสร้างบุคลิกภาพให้น่านิยม
๓. รู้จักเสนอให้ความช่วยเหลือแก่มิตร
๔. เสน่ห์อาจเพิ่มหรือลดแล้วแต่การกระทำของเรา
๕. รักเขา ก็ต้องเข้าใจเขาด้วย

๒๐

บุพการี

วันหนึ่งได้ทราบข่าวว่า
ท่านให้ถือจดหมายไปขอเงินหลานที่หาดใหญ่
รู้สึกสลดใจว่าเราอยู่ที่ไกล
กลับรู้ไม่ถึงความขาดแคลนของท่าน
จึงปวารณาว่าตั้งแต่บัดนี้ต่อไป
ถ้าเมื่อท่านต้องการปัจจัยจำนวนเท่าใดขอให้ออก
และได้กลายเป็นนิมิตยภัทรประจำเดือน

เมื่อข้าพเจ้าเริ่มตั้งตัว ได้ทราบข่าวว่าปากลับผู้เป็นบุพการี
ต่อพี่น้องของข้าพเจ้าทุกคนรวมทั้งข้าพเจ้าด้วย ท่านชรามากแล้ว
ยังต้องนำไปขายที่ตลาดนัด ข้าพเจ้าถามไปว่า “เดือนหนึ่ง ๗
ต้องใช้เงินสักเท่าใด” เมื่อทราบจำนวนแล้ว ข้าพเจ้าบอกว่า ให้ป่า
หยุดค้าขาย เงินจำนวนนั้นจะส่งไปให้เอง ข้าพเจ้าได้ส่งเงินให้ป่า
เสมอมา จนป่าเสียชีวิตประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๓

ต่อมาได้ทราบข่าวว่าท่านเจ้าคุณอาจารย์ (พระราชดิลก) ป่วย ท่านอยู่ที่วัดบุปผาราม ฝั่งธนบุรี ต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อย ๆ ต้องใช้เงินในการรักษาพยาบาล ในการซื้อยา นึกเอาเองว่าท่านคงพอมีอยู่บ้าง วันหนึ่งได้ทราบว่าท่านให้คนถือจดหมายไปขอเงินหลานที่หาดใหญ่ รู้สึกสลดใจว่า เราอยู่ที่ใกล้กลับไม่รู้ถึงความขาดแคลนของท่าน จึงพิจารณาว่าตั้งแต่นี้ต่อไปถ้าเมื่อท่านต้องการปัจจัยจำนวนเท่าใดขอให้บอก และได้ถวายเป็นนิมิตยภัตประจำเดือน ท่านขอให้เปิดบัญชีออมทรัพย์ไว้ ท่านต้องการเมื่อใดก็จะให้เด็กลูกศิษย์มารับไป ตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ จนท่านสิ้นชีวิตเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ปี ๒๕๓๔ เนื่องจากท่านมอบศพให้แก่โรงพยาบาลศิริราช จึงได้มาทำการพระราชทานเพลิงศพเมื่อ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ต่อมาพี่สุเมธได้มาหาที่บ้าน หลังจากคุยเรื่องอื่นกันแล้ว ตอนนั้นพี่สุเมธไม่ค่อยสบายป่วยกระเสาะกระแสะ ข้าพเจ้าได้ถามว่า “มีลูกหลายคน เขาได้ส่งเงินให้ประจำหรือไม่” พี่สุเมธ ตอบว่า “ส่งบ้าง ไม่ส่งบ้าง ไม่แน่นอน” ข้าพเจ้าจึงได้ส่งเงินให้พี่สุเมธทุกเดือน จนพี่สุเมธเสียชีวิตที่จังหวัดสงขลาเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๔

ต่อมาวันหนึ่ง อาจารย์ศิริ พุทธศุภร์ ได้โทรฯทางไกลจาก เชียงใหม่มาหาข้าพเจ้า ตอนนั้นท่านไปอยู่เชียงใหม่กับลูกชายซึ่ง สอนอยู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่านบอกว่าเงินที่มหาวิทยาลัยมหา มกุฏฯจะให้ท่านจำนวนเท่าใด ให้ข้าพเจ้าช่วยนำฝากธนาคารด้วย แล้วบอกเลขที่บัญชีธนาคารให้ ข้าพเจ้าได้รู้เลขที่บัญชีของท่านแล้ว ก็เลยถือโอกาสฝากเงินของข้าพเจ้าให้ท่านเป็นประจำเดือนด้วย จน ท่านเสียชีวิตเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง

๒๑

บันทึกเบ็ดเตล็ด

ตอนนี้ฟันไม่ดี เมื่อเจอเนื้อเหนียวๆ
เข้าก็มักจะคายทิ้ง
ทำให้ระลึกถึงสมัยเป็นเด็ก
ได้เนื้อสักชิ้น คำหนึ่ง กินข้าวได้ ๑ จาน
เพราะกลืนแต่ข้าวไม่ยอมกลืนเนื้อ
จะกลืนเนื้อต่อเมื่อข้าวคำสุดท้าย

๑. เมื่ออายุประมาณ ๔ ขวบ จำได้ว่าไปวัดกับแม่ (วัดห้วยพุด)
ขากลับวิ่งออกหน้าแม่มาก่อน ตกลงไปในสระน้ำริมทาง ป้อมแป้ม ๆ
ทำท่าจะจมน้ำ พอดีแม่เดินมาทันจึงช่วยไว้ได้

๒. เมื่ออายุประมาณ ๑๑ ขวบ พี่ชายอีกคนหนึ่งมาบวช
เป็นสามเณรอยู่ที่วัดภูตบรรพต เมื่อเป็นเด็กเขาอยู่ที่อำเภอรัตนภูมิ
ที่มาบวชเป็นสามเณรอยู่ที่นี้ก็เพราะมีพี่ชายคนโตบวชเป็นพระอยู่
เขาคิดถึงบ้านที่รัตนภูมิจึงอยากจะกลับบ้าน ชวนข้าพเจ้าไปด้วย ต้อง
เดินไปไกลมากกว่าจะถึงริมทะเลที่บ้านตากลม (อ่านว่า ตาก-ลม)

ลงเรือใบเล็ก ๆ จากบ้านตากลมไปขึ้นที่ปากบาง อำเภอรัตถุมิ เป็นทะเลสาบสงขลา ดูเหมือนจะมีชาวบ้านที่บ้านตากลมไปส่ง แต่เมื่อไปถึงกลางทะเลฝนตกหนัก ลมแรงมาก สามเณรพี่ชายและเจ้าของเรือต้องลงจากเรือแล้วประทับประคองเรือไป ข้าพเจ้าเป็นเด็กช่วยอะไรเขาไม่ได้ ได้แต่ร้องไห้ นึกในใจว่าเราคงตายคราวนี้ แต่ก็รอดไปได้เพราะลมและฝนหยุดลง

๓. เมื่อบวชเป็นสามเณรแล้ว อายุประมาณ ๑๔ ได้เดินทางจากกรุงเทพฯไปสงขลาโดยเรือสินค้าของนายเพ็ง คหบดีคนหนึ่งของจังหวัดสงขลา มีเรือสินค้าจากสงขลามากรุงเทพฯ เสมอเที่ยวกลับคราวนั้นท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้ฝากข้าพเจ้าไปกับเรือสินค้าของนายเพ็งกับสามเณรอีกรูปหนึ่ง จำไม่ได้ว่าเป็นใคร พระภิกษุอีกรูปหนึ่งชื่อพระจรรุญ อโสลโก (บัดนี้เสียชีวิตแล้วในเพศฆราวาส) เรือสินค้าโดนคลื่นหนักมาก ข้าพเจ้าเมาคลื่นอย่างรุนแรงตลอดเวลา อาเจียนจนไม่มีอะไรเหลือ เพลียมาก นอนแบ็บอยู่ในเรือจนพระที่ไปด้วยกลัวว่าข้าพเจ้าจะตาย เพราะเมาคลื่นอยู่หลายวันหลายคืน ฉันทะไรก็ได้ ไปถึงเกาะสมุยจึงค่อยสบายขึ้น เป็นอันรอดตายในคราวนั้น จากเกาะสมุยไปสงขลาไม่เป็นไร

๔. เมื่อถึงสงขลาแล้วไปพักที่วัดห้วยพุด ท่านเจ้าคุณอาจารย์ไปคุมงานก่อสร้างอยู่ที่นั่น ท่านให้พระเณรที่วัดห้วยพุดแจวเรือไปบรรทุกทรายที่ตำบลปากบาง อำเภอรัตถุมิ พอเรือออกทะเลสาบสงขลาไปสักพักหนึ่ง แล่นไปไปได้ไม่นานเท่าไร เมฆทะมึน

ก็ตั้งขึ้น ผดุงหนักต้องเก็บใบเรือเพราะมีดมืดไปหมดเลยไม่รู้ทิศทาง ปล่อยให้เรือถูกคลื่นซัดไปตามที่มันจะไป ทุกคนนั่งเฉย ๆ เรือถูกคลื่นซัดอยู่ทั้งคืน โชคดีว่าเป็นเรือเปล่ายังไม่ได้บรรทุกทนาย ถ้าบรรทุกทนายมาแล้วเรือคงจมแน่ ข้าพเจ้าคงไม่มีชีวิตมาจนถึงบัดนี้ ตอนเช้าพอสว่างก็มองเห็นทิศทาง ปรากฏว่าเรือไปติดอยู่ที่เกาะยอ ซึ่งเป็นเกาะหนึ่งในทะเลสาบสงขลา ต้องเดินทางอีกไกลกว่าจะถึงรัตภูมิ

๕. เมื่อเป็นเด็กอยู่กับน้ำ อาหารการกินค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะพวกเนื้อสัตว์ ที่มีอยู่มากก็คือเนื้อปลา เพราะหาได้เองตามท้องทุ่ง เนื้อวัวเนื้อหมูหากินได้ยากไม่เหมือนเดี๋ยวนี้ ตอนนีัพันไม่ค่อยดี เมื่อเจอเนื้อเหนียว ๆ เขาก็มักจะคายทิ้ง ทำให้ระลึกถึงสมัยเป็นเด็ก ได้เนื้อสักชิ้นหนึ่ง คำหนึ่ง กินข้าวได้ ๑ จาน เพราะกลืนแต่ข้าวไม่ยอมกลืนเนื้อ กลืนต่อเมื่อข้าวคำสุดท้าย

๖. เมื่อเป็นสามเณรอายุประมาณ ๑๔ หรือ ๑๕ พระจรรุญโสลัก ชาวนมาชมวัดเขมาภิรตารามฯ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ขากลับค่อนข้างเย็นไปหน่อย ไม่มีรถกลับ สมัยนั้นรถเมล์ไม่ได้มากมายเหมือนเวลานี้ จึงต้องเดินกลับจากวัดเขมาฯ ไปถึงวัดบุปผาราม ระยะทางประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

๗. เมื่อเป็นสามเณรอายุ ๑๔ หรือ ๑๕ จำไม่แม่น ตรงหนองเหนือตาตุ่มข้างขวา มีอาการบวมปวดขึ้นมา เจ็บด้วย ได้ไปที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ หมอตรวจแล้วได้ทำการผ่าตัด ฉีดยาชา

แล้วผ่าตัดเลย ได้ยินเสียงหอมขูดกระดูกดังแกรก ๆ เสร็จแล้วใส่ยาเอาผ้ากอซพันแผล ข้าพเจ้าคนเดียวขึ้นรถเมล์กลับบ้าน เลยเวลาเพลแล้ววันนี้รอดฉันทเพล หลังจากนั้นแผลไม่หาย มีเนื้องอกออกมาประมาณเท่าผลส้มอ ข้าพเจ้าได้แต่ใส่ยาเหลือง นานก็เดือนจำไม่ได้ ออกบิณฑบาตก็ไม่ได้ ดีที่อยู่กันหลายรูป ได้อาศัยอาหารบิณฑบาตที่ภิกษุสามเณรรูปอื่นได้มา ได้คุณหมอไพฑูรย์ สิบศิริ ลูกชายคุณแม่รีว สิบศิริ มาเสียดยาให้ ๒ เข็ม แผลค่อย ๆ ยุบหายไป ตอนนี้อยู่รอยแผลยังปรากฏชัดเจน จำได้แม่นว่ายาที่ฉีดนั้นชื่อ ‘บิสมีท’ ถ้าได้ยาได้หมอกที่ถูกต้องกับโรคเสียแต่แรกก็คงไม่เป็นแผลยึดเยื้อยาวนานจนบางครั้งหวั่นวิตกว่าจะถูกตัดขาทิ้ง นี่ก็ความเป็นอยู่ในสมัยนั้นคือ จนและเจ็บ

๘. ความตริ๊กบางส่วน

ข้าพเจ้านอนเล่นอยู่บนเก้าอี้โยกผ้าใบใต้ต้นวาสนาซึ่งไม่โตนัก และต้นไม้อื่น ๆ เช่น ยางอินเดียและมะม่วง ซึ่งสูงพันรั้วบ้านขึ้นไปมาก ลมพัดเย็นสบาย เมื่อเห็นนานพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็จะลุกขึ้นเดิน มีไม้เท้าเป็นเพื่อนป้องกันการเซล้มซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ เดินดูต้นไม้ในกระถางสูงประมาณแค่คอของข้าพเจ้าเรียงรายอยู่หลายต้น ต้นข่อยซึ่งอยู่นอกรั้ว นาน ๆ จะหยุดยีนดูต้นหูกระจ่างต้นมะม่วงใหญ่ร่มครึ้มซึ่งอยู่นอกบ้านของข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ที่จะยีนดูและชมมัน เหมือนของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจในสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ได้แม้เพียงเท่านั้น

มีศิษย์หลายคนผู้หวังดีชวนไปนั่นไปนี่เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศเสียบ้าง แต่เงื่อนไขแห่งโรคภัยไข้เจ็บอย่างข้าพเจ้า ทำให้ต้องปฏิเสธความหวังดีเหล่านั้น เพียงแต่ได้อยู่กับธรรมชาติน้อย ๆ เช่น ต้นไม้ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว และมีผู้ช่วยอ่านหนังสือให้ฟัง ช่วยเขียนหนังสือให้บ้างเมื่อต้องการข้าพเจ้าก็พอใจแล้ว เปลี่ยนเป็นฟังวิทยุบ้าง ดูเรื่องที่มีประโยชน์ทางทีวีบ้าง ทำให้รู้สึกว่แต่ละวันผ่านไปอย่างมีความหมาย เกี่ยวกับปัจจัยสี่อันเป็นสิ่งเกื้อกูลชีวิตก็ไม่มื่ออะไรขัดข้อง คนอายุ ๗๗ อย่างข้าพเจ้าจะต้องการอะไรอีกเล่า

ข้าพเจ้ามักหวนระลึกถึงเพื่อนร่วมโลกเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายของข้าพเจ้าเสมอ ๆ ทั้งมนุษย์และดิรัจฉาน บางคนเป็นอัมพาตทั้งตัว ลุกไปไหนไม่ได้ นอนอย่างเดียว เงินจะรักษาตัวก็ไม่มี ลูกก็ยังเล็ก คู่ครองก็หนีจากไป ฯลฯ ข้าพเจ้าได้เห็นนกของทุกข้มหีมาของมวลมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งดิ้นรนแม่เพียงเพื่อหาอาหารมาเลี้ยงชีพให้ชีวิตนี้เป็นอยู่ได้ ทำให้ข้าพเจ้ารำพึงเบา ๆ ว่า “เพียงเพื่อมีชีวิตอยู่ มวลมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายจะต้องดิ้นรนถึงเพียงนี้เขี้ยวหรือ” ทำให้ระลึกต่อไปถึงบทสวดมนต์ที่ว่า “ทุกขโศคนณา ทุกขปรเรตา แปลว่า เราทั้งหลายหยั่งลงสู่ทุกข์แล้ว และมีทุกข์อยู่เบื้องหน้า ทำไฉนหนอความสิ้นทุกข์จะพึงปรากฏแก่เรา”

ความทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด (นตถิ ทุกฺขํ อชาตสฺส) ทราบมาว่า บางคนแต่งงานแล้วไม่มีลูก อยากมีลูกเป็นนักหนาพยายามชวนชวายเป็นสิบปีด้วยความยากลำบากเพื่อให้มีลูก ทั้งอ่อนวอน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็ไม่สำเร็จ ดูแล้ว
รู้สึกว่าเขาขวนขวายแสวงหาทุกซอกซึ้งจริง ๆ นำสงสารสังเวชเสียทีอะไร
บางพวกทำแท้งครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อไม่ให้ลูกมีชีวิตอยู่ มองดูให้ตีเกิด
สภาพชีวิตข้างนำสังเวชเพียงไร พระพุทธเจ้าตรัสว่า เกิดบ่อย ๆ
เป็นทุกข์บ่อย ๆ (ทุกข์า ขาติ ปุณฺนปุณฺน) ดังนั้น ผู้หวาดหวั่นพรัน
พริ้งต่อความแก่ ความเจ็บไข้และความตาย จึงควรขวนขวายเพื่อ
การไม่เกิด เป็นการดับภพดับชาติ เป็นบรมสุข ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า
“การดับภพเสียได้เป็นนิพพาน-นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (ภวมิโรธ
นิพพานํ ปรมํ สุขิ)”

วศิน อินทสระ
๕ สิงหาคม ๒๕๔๗

๙. เมื่ออายุ ๗๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๔)

ช่วงเวลาของชีวิตที่เหลืออยู่ไม่มากนัก ข้าพเจ้าไม่ยอม
สนใจเรื่องอะไร นอกจากเรื่องบุญกุศลและการมนสิการธรรมะหรือ
กรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะทำให้จิตใจสงบและสว่างด้วย
ปัญญา วางเรื่องยุ่ง ๆ ต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ขอให้ข้าพเจ้า
มีชีวิตที่สงบสุขเยือกเย็น เพื่อว่าสิ่งนี้จักแปรไปเป็นประโยชน์แก่มวลชน
ในวงกว้าง ขออย่าได้มีสิ่งใดหรือใคร ๆ เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อความ
ตั้งใจนี้เลย

(ความคิดปรารถนาของคนชราคนหนึ่ง)

อย่าใช้ความนึกคิดปรุงแต่งของเรา
ไปผูกยึดหรือผูกมัดผู้อื่น
ให้ผู้อื่นเป็นไปตามความต้องการของเรา
ตามความอยากของเรา
เพราะเราไม่ได้เป็น “เจ้าของ” ใคร...
เรามีแต่ “หน้าที่” เท่านั้น

๒๒

ผลงาน เกียรติประวัต

โล่และเกียรติบัตร

ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รับโล่รางวัลชมเชยจากคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดี หนังสือเรื่อง จริยาบถ ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ หนังสือเรื่องจริยศาสตร์

๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ได้รับโล่พุทธคุณูปการ กาญจนเกียรติคุณและเกียรติบัตรในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา จากคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร

ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับรางวัลพระราชทานเสมาธรรมจักร เป็นรางวัลในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาประเภทวรรณกรรม เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับเกียรติคุณบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเป็นรางวัลชมเชย ประเภทสร้างสรรค์ด้านศาสนาจากบทความเรื่อง ‘หลักกรรมกับการพึ่งตนเอง’

๒๒ เม.ย. ๒๕๕๒ ได้รับโล่พุทธคุณูปการ กาญจนเกียรติคุณและเกียรติบัตร ในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม

๒๙ เม.ย. ๒๕๕๓ ได้รับรางวัลบุษนิยบุคคลด้านภาษาไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จากกระทรวงวัฒนธรรมเรื่องพระอานนท์พุทธอนุชา

กองทุนและการให้ทุน

- ได้ตั้งกองทุนเป็นค่าภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ มหามกุฏฯ วิทยาเขตวังน้อย-วิทยาเขตอ้อมน้อย
- ตั้งทุนไว้ที่มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ดอกผลบำรุงการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ วัดบวรนิเวศวิหาร ในการนี้ได้ตั้งทุนในชื่อของท่านเจ้าคุณอาจารย์ คือ ท่านเจ้าคุณพระราชดิลก ๑ ทุนด้วย
- ตั้งกองทุนเพื่อนักเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและสงเคราะห์เด็กที่ควรช่วยเหลือ
- ให้ทุนนักศึกษาปริญญาตรีผู้สอบได้คะแนนดี ในวิชาที่ข้าพเจ้าสอนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ
- ตั้งทุนที่มูลนิธิมหามกุฏฯ ดอกผลถวายแก่พระภิกษุสามเณรผู้อาพาธที่วัดบุปผาราม เขตธนบุรี กรุงเทพฯ
- ตั้งทุนเพื่อพระภิกษุสามเณรผู้อาพาธที่โรงพยาบาลสงฆ์
- ถวายปัจจัยพระสวดปาติโมกข์วัดบุปผารามและวัดเขมาภิรตารามฯ (อ.เมือง จ.นนทบุรี) เดือนละ ๑,๐๐๐ บาทต่อวัด ปีละ ๑๒,๐๐๐ บาทต่อวัด

เกี่ยวกับเสนาสนะ

๑. ช่วยสร้างโรงครัวที่วัดภูตบรรพต ตำบลชะแล อำเภอลิ่งหนคร จังหวัดสงขลา บริจาค ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาท)
๒. ช่วยสร้างศาลาที่พักคนมาทำบุญที่วัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอลิ่งหนคร จังหวัดสงขลา บริจาค ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท)
๓. ช่วยสร้างห้องสุขาที่วัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี บริจาค ๔๐,๐๐๐ บาท (สี่หมื่นบาท)
๔. ช่วยสร้างกุฏิวัดป่าภาวนาวิเวก อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี (จำนวนเงินจำไม่ได้)
๕. ช่วยสร้างห้องสุขาให้วัด... ที่จังหวัดกระบี่ บริจาค ๓๕,๐๐๐ บาท (สามหมื่นห้าพันบาท)
๖. บริจาคช่วยในการตั้งสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ของศูนย์พิทักษ์พุทธศาสนา ณ วัดราชาธิวาส ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ บริจาค ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาท)

ฯลฯ

เรื่องการจัดกองทุนและการสร้างเสนาสนะนี้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ข้าพเจ้าบันทึกไว้เพื่อเป็นจาคานุสติแก่ข้าพเจ้าเอง และเพื่อลูกหลานรู้แล้วจักได้อนุโมทนา

๒๓

เกี่ยวกับหนังสือ

ได้เขียนหนังสือไว้หลายแบบหลายรส เช่น นวนิยายอิง
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทความทางวิชาการ หนังสือ
ตำราเรียน หนังสือสำหรับประชาชนทั่วไป ย่อความและขยายความ
พระไตรปิฎก ฯลฯ ประมาณ ๑๓๐ เรื่อง (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ถึง
๒๕๕๒) โดยเฉพาะเรื่องพระอานนท์พุทธอนุชา นั้น นอกจากจะได้
รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทยแล้ว สารานุกรมวรรณกรรม
โลกในศตวรรษที่ ๒๐ (Encyclopedia of World Literature in
20th Century) ได้นำเรื่องพระอานนท์ พุทธอนุชาไปสดุดีไว้ในหนังสือ
ดังกล่าวนั้นเป็นทำนองว่าได้ชี้ทางออกให้แก่สังคมไทยที่สับสนวุ่นวาย
อยู่ด้วยปัญหานานัปการ

หนังสือชุดของอาจารย์ว.คิน อินทสระที่พิมพ์แล้ว

ไม่รวมหนังสือเรียนระดับมัธยมศึกษาอีก ๑๐ เล่ม

ราคาหนังสืออาจเปลี่ยนแปลงเนื่องจากพิมพ์ครั้งใหม่ หรือต่างสำนักพิมพ์

	รายชื่อหนังสือ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี	สำนักพิมพ์
๑	“แสงเทียน”	พ.ศ.๒๕๐๗	บรรณาคาร
๒	“ชีวิตที่มีอะไร”	พ.ศ.๒๕๐๘	บรรณาคาร / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๓	“สายธารที่เปลี่ยนทาง”	พ.ศ.๒๕๐๙	บรรณาคาร
๔	“ภาพจำลองชีวิต”	พ.ศ.๒๕๐๙	บรรณาคาร / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๕	“พระอานนท์พุทธอณา”	พ.ศ.๒๕๐๙	บรรณาคาร / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๖	“รอยยิ้มในดวงใจ”	พ.ศ.๒๕๑๐	บรรณาคาร
๗	“สาระสำคัญวิสุทธิธรรม” (กระดาษปรู๊ฟ / ปอนด์)	พ.ศ.๒๕๑๐	บรรณาคาร
๘	“คุณความดีดอกไซรั”	พ.ศ.๒๕๑๑	บรรณาคาร
๙	“จอมจักรพรรดิคือโลก” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๑	บรรณาคาร
๑๐	“จอมจักรพรรดิคือโลก” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๑	สร้างสรรค์บุ๊คส์
๑๑	“พุทธจริยา”	พ.ศ.๒๕๑๒	ธรรมสภา
๑๒	“อันชนกชนนีนี้รักเจ้า”	พ.ศ.๒๕๑๒	บรรณาคาร
๑๓	“บทเรียนชีวิต”	พ.ศ.๒๕๑๓	บรรณาคาร
๑๔	“ร่มธรรม”	พ.ศ.๒๕๑๓	บรรณาคาร / บรรณกิจ
๑๕	“จากวราถึงนภาพร”	พ.ศ.๒๕๑๓	บรรณาคาร / บ้านโกสิมทร์
๑๖	“แนวธรรมแห่งสุดตันตะ” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๓	บรรณาคาร / ธรรมมา
๑๗	“แนวธรรมแห่งสุดตันตะ” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๔	บรรณาคาร / ธรรมมา
๑๘	“พ่อผมเป็นมหา” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๓	บรรณาคาร
๑๙	“พ่อผมเป็นมหา” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๕	บรรณาคาร
๒๐	“อันความกรุณาปราณี”	พ.ศ.๒๕๑๔	บรรณาคาร
๒๑	“สาระสำคัญแห่งมงคล ๓๘” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๔	บรรณาคาร
๒๒	“สาระสำคัญแห่งมงคล ๓๘” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๕	บรรณาคาร
๒๓	“ลีลากรรมของสตรีสมัยพุทธกาล”	พ.ศ.๒๕๑๕	บรรณาคาร / ธรรมมา
๒๔	“ธรรมและชีวิต”	พ.ศ.๒๕๑๕	บรรณาคาร
๒๔.๑	“การช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเอง” (อยู่ในเล่ม“ธรรมและชีวิต”)	พ.ศ.๒๕๑๕	
๒๔.๒	“การช่วยเหลือตนเอง ชัยชนะ ๘ ประการ และ สายธารแห่งศรัทธา” (อยู่ในเล่ม“ธรรมและชีวิต”)	พ.ศ.๒๕๓๗	มมร.
๒๕	“ทางแห่งความดี” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๕/๒๕๔๖	บรรณาคาร / ธรรมมา
๒๖	“ทางแห่งความดี” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๖/๒๕๔๗	บรรณาคาร / ธรรมมา
๒๗	“ทางแห่งความดี” เล่ม ๓	พ.ศ.๒๕๑๖/๒๕๔๘	บรรณาคาร / ธรรมมา
๒๘	“ทางแห่งความดี” เล่ม ๔ ตอน ๑,๒	พ.ศ.๒๕๑๗	บรรณาคาร
๒๙	“ทางแห่งความดี” เล่ม ๔	พ.ศ.๒๕๕๐	ธรรมมา
๓๐	“จริยาบาล” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๑๗	บรรณาคาร / บ้านโกสิมทร์
๓๑	“จริยาบาล” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๑๗	บรรณาคาร
๓๒	“จริยศาสตร์”	พ.ศ.๒๕๑๘	บรรณาคาร / บรรณกิจ
๓๓	“ปาฐกถาปัญหาผ่านใจทางพระพุทธศาสนา” (๘ หน้ายก)		มมร.
๓๓.๑	“สวรรค์ นรก บุญ บาป ในพระพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕--	มมร. / ธรรมมา
๓๔	“หลักคำสอนสำคัญในพุทธศาสนา(พุทธปรัชญาเถรวาท๑)”	พ.ศ.๒๕๑๙	บรรณาคาร

เกี่ยวกับหนังสือ ๑๖๓

	รายชื่อหนังสือ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี	สำนักพิมพ์
๓๔.๑	“อริยสัจ ๔”	-	ธรรมดา
๓๔.๒	“หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด”	-	ธรรมดา
๓๔.๓	“ไตรลักษณ์และปัจจัยสมุပ္บาท”	-	ธรรมดา
๓๕	“พุทธปรัชญาเถรวาท ๒” (PY ๓๑๓)	พ.ศ.๒๕๒๕	ม.รามคำแหง (รวมเล่ม)
๓๖	“ผู้สละโลก”	พ.ศ.๒๕๒๐	บรรณาคาร / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๓๗	“อนุทินทรรศนะชีวิต”	พ.ศ.๒๕๒๐	บรรณาคาร
๓๗.๑	“อนุทินทรรศนะชีวิต” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๒๐	สภาการศึกษา มจร.
๓๗.๒	“อนุทินทรรศนะชีวิต” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๒๑	สภาการศึกษา มจร.
๓๘	“ความสุขของชีวิต”	พ.ศ.๒๕๒๐ เพิ่มเติมปี ๒๕๓๓	บรรณาคาร
๓๙	“ปัญญาไร้ตะมึน”	พ.ศ.๒๕๒๓	บรรณาคาร
๔๐	“พุทธวิธีในการสอน”	พ.ศ.๒๕๒๔	มจร. / ธรรมดา
๔๑	“กรรมฐานหรือภาวนา”	พ.ศ.๒๕๒๔	มจร./ บรรณกิจ
๔๒	“เพื่อชีวิตที่ดี” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๒๔	บรรณาคาร
๔๓	“เพื่อชีวิตที่ดี” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๒๖	(รวมเล่ม)
๔๔	“พุทธปรัชญามหายาน”	พ.ศ.๒๕๒๕	ธรรมดา
๔๕	“พุทธศาสนาในประเทศไทย”	พ.ศ.๒๕๒๕	บรรณาคาร
๔๖	“เหมือนภูเขา”	พ.ศ.๒๕๒๕	
๔๗	“อภิชัยมิลลิตทปัญญา” (กระดาษปรีฟ/ปอนด์)	พ.ศ.๒๕๒๘	บรรณาคาร
๔๘	“ความหลัง”	พ.ศ.๒๕๒๘	บันดาสลัส / ธรรมสภา
๔๙	“แนวทางการพัฒนาศรัทธาภรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕๒๙	บรรณาคาร
๕๐	“ปัยกรรมธรรม”	พ.ศ.๒๕๒๙	โรงพิมพ์เจริญกิจ
๕๑	“ธรรมาลังการ”	พ.ศ.๒๕๓๐	โรงพิมพ์เจริญกิจ
๕๒	“บนเส้นทางสีขาว”	พ.ศ.๒๕๓๐	ปัญญา / บรรณกิจ
๕๓	“หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕๓๐	ธรรมดา
๕๔	“อัมมิชปัญญา” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๓๐	บรรณาคาร
๕๕	“อัมมิชปัญญา” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๓๑	บรรณาคาร
๕๖	“อัมมิชปัญญา” เล่ม ๓	พ.ศ.๒๕๓๒	บรรณาคาร
๕๗	“ธรรมปฏิสันถาร”	พ.ศ.๒๕๓๑	บรรณาคาร
๕๘	“จากปาณิสสรด้วยรักและห่วงใย”	พ.ศ.๒๕๓๒	(ปัญญา) / ธรรมดา
๕๙	“ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต”	พ.ศ.๒๕๓๓	บรรณาคาร / ปัญญา
๖๐	“สิ่งที่อยู่ลึกลับ”	พ.ศ.๒๕๓๓	บรรณกิจ
๖๑	“พระคุณของพ่อ”	พ.ศ.๒๕๓๔	โรงพิมพ์กิตติธรรม/ โรงพิมพ์เมธงก
๖๒	“ปกิณกธรรม” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๓๔	สภาการศึกษา มจร.
๖๓	“ปกิณกธรรม” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๓๕	สภาการศึกษา มจร.
๖๔	“การศึกษาและการปฏิบัติธรรม”	พ.ศ.๒๕๓๔	สติ
๖๕	“ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม”	พ.ศ.๒๕๓๔	ปัญญา
๖๖	“ความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นอย่างไร”	พ.ศ.๒๕๓๔	ปัญญา
๖๗	“คติชีวิต” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๓๕	
๖๘	“คติชีวิต” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๔๐	
๖๙	“เพื่อเยาวชน”	พ.ศ.๒๕๓๖	คนรู้ใจ DMG

	รายชื่อหนังสือ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี	สำนักพิมพ์
๗๐	“การเผยแผ่ศาสนา”	พ.ศ.๒๕๓๖	สภาการศึกษาธรรม.
๗๑	“ความคิดทางพระพุทธศาสนาและทรรศนะชีวิต ๑”	พ.ศ.๒๕๓๖	บรรณาคาร
๗๒	“การเผยแผ่ศาสนา ความเข้าใจหลักศาสนาและการพัฒนาชีวิตด้วยคุณธรรม”	พ.ศ.๒๕๓๗	
๗๓	“ความเข้าใจหลักศาสนาและการพัฒนาชีวิตด้วยคุณธรรม”	พ.ศ.๒๕๓๗	บรรณาคาร
๗๔	“ตรรกศาสตร์พุทธศาสนา (Buddhist Logic)”	พ.ศ.๒๕๓๗	มมร. / ธรรมดา
๗๕	“ชาวพุทธกับวิกฤตศรัทธา”	พ.ศ.๒๕๓๗	ปัญญา
๗๖	“ทำอย่างไรกับความโกรธ”	พ.ศ.๒๕๓๘	ธรรมดา
๗๗	“อารมณ์ระดับใจ” เล่ม ๑ และ เล่ม ๒ (จดหมายถึงลูก)	พ.ศ.๒๕๓๙	คนรู้ใจ DMG
๗๘	“มนุษย์กับเสรีภาพ”	พ.ศ.๒๕๓๙	ปัญญา
๗๙	“เพื่อความสบายใจ”	พ.ศ.๒๕๔๐	ธรรมดา (ปกอ่อน/ปกแข็ง)
๘๐	“พุทธจริยศาสตร์” (๘ หน้ายกใหญ่)	พ.ศ.๒๕๔๐	บรรณาคาร
๘๑	“พุทธปฏิภาน”	พ.ศ.๒๕๔๒	บรรณกิจ
๘๒	“พุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน” (ไปไม่ในกำมือ)	พ.ศ.	ธรรมดา
๘๓	“ความคิดทางพระพุทธศาสนาและทรรศนะชีวิต ๒”	พ.ศ.๒๕๔๓	บรรณาคาร
๘๔	“ธรรมสำหรับผู้สูงอายุ”	พ.ศ.๒๕๔๕	บรรณกิจ
๘๕	“คติชีวิต” (ปกแข็งมีแจ๊คเก็ต)	พ.ศ.๒๕๔๖	ธรรมดา
๘๖	“คติชีวิต” ๑,๒,๓,๔ (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๘๗	“สวดมนต์เพื่ออะไร” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๗	ธรรมดา
๘๘	“แหล่งเกิดแห่งความสุข (สุขสมถัย)”	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๘๙	“ชีวิตและความตาย” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๙๐	“ความดีและอานาภาพของความดี” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๙๑	“การสร้างคุณภาพชีวิตและการงานที่ดี” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๙๒	“เพื่อสุขภาพจิตที่ดี” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๘	ธรรมดา
๙๓	“ทางชีวิต” (ปกแข็งมีแจ๊คเก็ต)	พ.ศ.๒๕๔๙	ธรรมดา
๙๔	“ทางชีวิต” ๑,๒,๓,๔ (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๔๙	ธรรมดา
๙๕	“สวดมนต์เพื่อสันติและปัญญา” (ปกอ่อน-กะทัดรัด)	พ.ศ.๒๕๕๐	ธรรมดา
๙๖	“ศีล สมภา ปัญญา (หลักการศึกษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต)”	พ.ศ.๒๕๕๒	บรรณกิจ
๙๗	“คุณของพระรัตนตรัยและการเข้าถึง”	พ.ศ.๒๕๕๒	บรรณกิจ
๙๘	“สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง”	พ.ศ.๒๕๕๔	บรรณกิจ
๙๙	“ความทุกข์และการดับทุกข์”	พ.ศ.๒๕๕๔	เรือนธรรม / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๑๐๐	“การทำบุญให้ทาน”	พ.ศ.๒๕๕๔	เรือนธรรม / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๑๐๑	“การฟังคน”	พ.ศ.๒๕๕๔	เรือนธรรม / สร้างสรรค์บุ๊คส์
๑๐๒	“ธรรมและทรรศนะชีวิต” (ฉบับพิเศษ)	พ.ศ.๒๕๕๕	เรือนธรรม
๑๐๓	“ธรรมและทรรศนะชีวิต” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๕๕	บรรณกิจ
๑๐๔	“วิธีทำจิตให้บริสุทธิ์”	พ.ศ.๒๕๕๕	โอเดียนส์โตร์
๑๐๕	“โอวาทปาติโมกข์”	พ.ศ.๒๕๕๕	โอเดียนส์โตร์
๑๐๖	“คุณสมบัติของผู้มีโชคโลก ๗ ประการ”	พ.ศ.๒๕๕๕	เรือนธรรม
๑๐๗	“ชีวิตกับความรัก”	พ.ศ.๒๕๕๕	เรือนธรรม/สร้างสรรค์บุ๊คส์
๑๐๘	“โยนิโสมนสิการ”	พ.ศ.๒๕๕๕	เรือนธรรม / บรรณกิจ
๑๐๙	“พุทธชัยมงคลคาถา”	พ.ศ.๒๕๕๖	เรือนธรรม / บรรณกิจ
๑๑๐	“คุณสมบัติของผู้มุ่งสันตบพ”	พ.ศ.๒๕๕๖	เรือนธรรม
๑๑๑	“ปปัญจธรรม”	พ.ศ.๒๕๕๖	เรือนธรรม / บรรณกิจ

เกี่ยวกับหนังสือ ๑๖๘

	รายชื่อหนังสือ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี	สำนักพิมพ์
๑๑๒	“อาหาร ๔”	พ.ศ.๒๕๔๖	เรือนธรรม
๑๑๓	“ความสุขที่หาได้ง่าย”	พ.ศ.๒๕๔๖	เรือนธรรม
๑๑๔	“คติชีวิต”	พ.ศ.๒๕๔๖	เรือนธรรม
๑๑๕	“คติชีวิต” ฉบับรวมเล่ม	พ.ศ.๒๕๔๖	ธรรมดา
๑๑๖	“ทางดำเนินของมุณี (ไม่ไช่ปฏิบัติภา)”	พ.ศ.๒๕๔๖	เรือนธรรม
๑๑๗	“ชัยชนะ ๘ ประการ”	พ.ศ.๒๕๔๖	เรือนธรรม / โอเดียนสโตร์
๑๑๘	“การพัฒนาชีวิตเพื่อความสุขในปัจจุบัน”	พ.ศ.๒๕๔๗	โอเดียนสโตร์
๑๑๙	“ความสุข” (ปัญหาผ่านสัจจากอังกฤษ)	พ.ศ.๒๕๔๗	โอเดียนสโตร์
๑๒๐	“ชีวิตกับครอบครัว”	พ.ศ.๒๕๔๗	โอเดียนสโตร์
๑๒๑	“อันสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปประมุขสงฆ์ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ.๒๕๓๖”	พ.ศ.๒๕๔๗	ทรงสิทธิ์ธรรม
๑๒๒	“ธรรมคาของชีวิตเป็นเช่นนี้เอง” (อภิณหปัจเจกชนม์)	พ.ศ.๒๕๔๗	ธรรมดา
๑๒๓	“เพื่อสุขภาพจิตที่ดี” (ศิริมานนทสูตร)	พ.ศ.๒๕๔๗	ธรรมดา
๑๒๔	“๑๐๘ คำถามกับอาจารย์วชิร อินทสระ”	พ.ศ.๒๕๕๐	ธรรมดา
๑๒๕	“วิธีลดละความโกรธ”	พ.ศ.๒๕๕๐	ธรรมดา
๑๒๖	“ลาภของชีวิต ๘ ประการ”	พ.ศ.๒๕๕๐	บรรณกิจ
๑๒๗	“สวรรค์ นรก บุญ บาป ในพระพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕--	ธรรมดา
๑๒๘	“ลาภอย่างยิ่งของชีวิต”	พ.ศ.๒๕๕๑	ธรรมดา
๑๒๙	“เพื่อเสริมภาพทางจิต”	พ.ศ.๒๕๕๑	ธรรมดา
๑๓๐	“ชีวิต การงาน และการสร้างความสุข”	พ.ศ.๒๕๕๑	ธรรมดา
๑๓๑	“บุคคลผู้หาได้ยากในโลก”	พ.ศ.๒๕๕๒	ธรรมดา
๑๓๒	“ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม”	พ.ศ.๒๕๕๒	ธรรมดา
๑๓๓	“วิธีสร้างความดีและการมีเงื่อนไขของกรรม”	พ.ศ.๒๕๕๒	ธรรมดา
๑๓๔	“คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ”	พ.ศ.๒๕๕๓	
๑๓๕	“พระไตรปิฎกฉบับที่ให้อภัย”	พ.ศ.๒๕๕๓	ธรรมดา
๑๓๖	“พระอานนท์พุทธอนุชา”	พ.ศ.๒๕๕๓-๔	More of love
๑๓๗	“แนวการศึกษาพระสูตรต้นตปิฎกและหัวใจการศึกษาพระพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕๕๓	บริษัท สนม.สุภา จำกัด
๑๓๘	“พระไตรปิฎกบ้นย่อความและอธิบายความ (อังคตตรนิทาย หมวด ๑ - ๙) เล่ม ๑ (หมวด ๑ - ๔) / เล่ม ๒ (หมวด ๕ - ๙)”	พ.ศ.๒๕๕๓	ธรรมดา
๑๓๙	“ธรรมะชั้นเคย”	พ.ศ.๒๕๕๓	เรือนธรรม ๐๒-๒๕๕๓๒๓๒
๑๔๐	“ทรงตะนะเกี่ยวกับความเชื่อในพุทธศาสนา(อธิบายกาลมสูตร)”	พ.ศ.๒๕๕๓	ชมรมสะพานบุญ ๐๔๓-๐๐๕๖๗๘๔
๑๔๑	“ปัญหาผ่านสัจทางพระพุทธศาสนา(ไขข้อข้องใจต่างๆ)”	พ.ศ.๒๕๕๓	ธรรมดา ๐๒-๔๘๗๐๒๖
๑๔๒	“พระไตรปิฎกฉบับขยายความ” เล่ม ๑,๒	พ.ศ.๒๕๕๔	ธรรมดา ๐๒-๔๘๗๐๒๖
๑๔๓	“พ่อแม่เดือนลูก”	พ.ศ.๒๕๕๔	ธรรมดา
๑๔๔	“ศรัทธากับปัญญา ในพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕๕๔	ธรรมดา
๑๔๕	“ศรัทธากับปัญญา ในพุทธศาสนา”	พ.ศ.๒๕๕๔	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๔๖	“สนทนาธรรมกับอาจารย์วชิร” เล่ม ๑	พ.ศ.๒๕๕๔	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๔๗	“สนทนาธรรมกับอาจารย์วชิร” เล่ม ๒	พ.ศ.๒๕๕๔	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๔๘	“พุทธพยากรณ์”	พ.ศ.๒๕๕๔	ธรรมดา
๑๔๙	“คุณสมบัติของผู้มุ่งสันตปา”	พ.ศ.๒๕๕๔	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๕๐	“โยนิโสมนสิการ”	พ.ศ.๒๕๕๔	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๕๑	“อัคตชีวประวัติ” ของ อ.วชิร อินทสระ	พ.ศ.๒๕๕๕	ชมรมกัลยาณธรรม
๑๕๒	“เรียนธรรมจากคำถาม”	พ.ศ.๒๕๕๕	ชมรมกัลยาณธรรม

ภาคสอง
อาจารย์ขานสัสดี

กราบเท้าคุณพ่อที่เคารพ

คุณพ่อได้ใช้ชีวิตของท่านแสดงให้เห็นอย่างที่ท่านสอนว่า
“อย่ากลัวความเปลี่ยนแปลง
ถ้าเราใช้ชีวิตให้ดีให้ถูกต้องตามธรรม
คือเรามอบตนให้แก่ธรรมแล้ว ธรรมจะคุ้มครองรักษา
คือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นก็จะเป็นไปในทางที่ดี”

ปกติธรรมดาของชายผู้มีความรอบคอบแล้ว ย่อมได้รับการเอื้อ
ทานว่า ”พ่อ” หรือ “คุณพ่อ” จากบุตรแท้ ๆ ของตน แต่การที่
ครูผู้มีธรรมและจริยาวัตรงดงาม จนทำให้ลูกศิษย์ปรารถนาเรียก

ท่านว่า “คุณพ่อ” มิใช่วิสัยที่จะเกิดขึ้นได้โดยง่ายเลย ท่านอาจารย์ วศิน อินทสระเป็นคุณครูที่มีลูกศิษย์จำนวนมากมายเรียกว่า “คุณพ่อ” ด้วยความรู้สึกเคารพรักและศรัทธาในธรรมจริยาของท่าน ข้าพเจ้า เป็นศิษย์คนหนึ่งของท่านที่ขอโอกาสเป็นลูกสาวและปรนนิบัติรับใช้ คุณพ่อวศิน อินทสระ จึงปรารถนาจะเล่าถึงเหตุการณ์ที่ข้าพเจ้า จำได้และรู้สึกประทับใจในการกระทำต่าง ๆ ของคุณพ่อ เพื่อตอบแทน คุณที่ข้าพเจ้าได้ประสบพบเห็นแบบอย่างที่น่าประพฤติตามของคุณพ่อ จึงขอประกาศคุณของคุณพ่อเพียงบางส่วนโดยผ่านทาง หนังสืออัตตชีวประวัติของท่านนี้

๑) แค่ว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่”

ช่วงเวลาที่ชีวิตของคุณพ่อยังไปสอนพระนักศึกษาที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในเขตวัดบวรนิเวศอยู่นั้น คุณพ่อ ต้องเตรียมตัวตั้งแต่ ๑๐ โมงเช้า และออกจากบ้านประมาณ ๑๑ โมง โดยมีบุตรชายคนโต คือ โก้ (ดร.วรัตต์ อินทสระ) มารับ ข้าพเจ้า และโก้ก็ต้องคอยลุ้นกันว่า การจราจรจะติดขัดมากหรือไม่ เพราะ สุขภาพของคุณพ่อไม่เอื้ออำนวยให้นั่งอยู่ในรถนาน ๆ เมื่อเดินทาง ถึงที่ทำงานแล้ว คุณพ่อมักจะเอนหลังพักบนเก้าอี้เอนแบบที่ใช้กัน ตามชายหาด หลังรับประทานอาหารกลางวันแล้วและสอนพระ นักศึกษาได้ครึ่งเวลาแล้ว คุณพ่อก็ต้องพักเอนหลังอีก ด้วยเหตุ จากโรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ ทำให้คุณพ่อต้องอยู่ในอิริยาบถ นอนเป็นช่วง ๆ จึงจะพออยู่ได้ ช่วงพักการสอนครึ่งเวลานี้ พระนักศึกษา

ก็จะได้พักและดื่มน้ำปานะซึ่งคุณพ่อจะถวายเป็นประจำ (เท่าที่ข้าพเจ้า เห็นนั้น ที่บ้านคุณพ่อตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๔๙ มีลูกศิษย์และแขกผู้มา เยี่ยมท่าน นำน้ำผลไม้บรรจุกล่องมามอบให้ท่านเสมอ ๆ ไม่เคยขาด และมีเป็นจำนวนมากด้วย ทั้งที่เขาเหล่านั้นไม่ทราบเรื่องที่คุณพ่อ ถวายน้ำปานะพระลูกศิษย์เป็นประจำ)

บางวัน การสอนในครึ่งเวลาหลัง คุณพ่อก็ไม่สามารถ สอนต่อได้เพราะสุขภาพไม่อำนวย บางวันเดินทางไปถึงมหาวิทยาลัย แล้วแต่คุณพ่อไม่สบายก็สอนไม่ได้ แต่คุณพ่อเป็นผู้ไม่ประมาท ท่าน จะเตรียมเทปบันทึกเสียงคำบรรยายธรรมของท่านที่เคยออกอากาศ ทางวิทยุไว้สำหรับกรณีฉุกเฉินเช่นนี้ แล้วเลือกหัวข้อธรรมให้เข้ากับ หัวข้อที่ท่านสอนอยู่ บางครั้งคุณพ่อก็ให้พระลูกศิษย์อ่านหนังสือให้ ฟังกันในห้องแล้ววิเคราะห์วิจารณ์กัน แต่ที่ท่านให้พระลูกศิษย์ทำ เป็นประจำคือ คุณพ่อจะตั้งประเด็นคำถามไว้ประมาณ ๒๐-๓๐ ข้อ และมอบหมายให้พระนักศึกษาแบ่งกันไปค้นคว้าหลังเวลาเรียน และ นำมาเสนอให้ฟังกันในชั้นเรียนสัปดาห์ละ ๒-๓ รูป แล้วมีการ ใต้ถามวิเคราะห์วิจารณ์เพิ่มเติมกันระหว่างพระลูกศิษย์ โดยมี คุณพ่อคอยเพิ่มเติมและให้ความมั่นใจกับพระนักศึกษว่า ได้ศึกษา ค้นคว้ากันถูกต้องแล้ว

คุณพ่อเป็นผู้มีความจำเป็นอย่างมาก และมักมีผู้กล่าวขวัญถึงท่านในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญในภาษาบาลีและพระสูตร ท่านจดจำพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นภาษาบาลี คุณพ่อมักจะระลึกเป็นภาษาบาลีก่อนแล้วจึงแปลเป็นภาษาไทยได้อย่างสละสลวยและเข้าใจง่าย ที่ได้ยังเข้าใจยากอยู่ ท่านก็ให้คำอธิบายที่ลึกซึ้งแจ่มชัด

ความที่คุณพ่อเป็นผู้ทรงจำธรรมวินัยในศาสนานี้ได้อย่างมากมายและแม่นยำ แม้ท่านจะต้องนอนบนเก้าอี้นอน เพื่อสอนพระลูกศิษย์ ท่านก็เคยปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ เพราะสุขภาพทรุดโทรม คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยในสมัยนั้น จะโทรศัพท์มาขอให้คุณพ่อเลือกวันที่จะไปสอนได้ตามสะดวกของท่าน พร้อมกับเอ่ยว่า “แค่อาจารย์ไปฟังพระลูกศิษย์ สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ค้นคว้ามา แล้วอาจารย์ตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ก็พอแล้ว” ด้วยเหตุที่สุขภาพของคุณพ่อไม่เอื้ออำนวยต่อการสอนแล้วนั่นเอง พระผู้ใหญ่ท่านนั้นยังประจักษ์ต่อความสามารถของคุณพ่อ จนถึงกับเอ่ยกับคุณพ่อดังกล่าว

ข้าพเจ้าต้องเตรียมมาหอมวางไว้บนโต๊ะของคุณพ่อ เมื่อถึงเวลาที่แม่ทัพธรรมขององค์พระศาสดาเช่นคุณพ่อ ช่วยให้แสงสว่างทางธรรมแก่พระลูกศิษย์ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี และลูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสในวันอาทิตย์ ด้วยการสอนธรรมของพระพุทธองค์ผู้ประเสริฐสูงสุด ข้าพเจ้าได้เข้าฟังการสอนของคุณพ่อด้วย เพื่อ

ประโยชน์ตน เพื่อให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์โดยเร็ว และเพื่อหยิบหนังสือหรือเปิดเทป อัดเทป และปรับอุณหภูมิห้องให้เหมาะกับสุขภาพของคุณพ่อในห้องเรียนแต่ละครั้ง

หลังจากสอนแล้วคุณพ่อต้องนอนพัก บางวันคุณพ่อเกรงใจและสงสารผู้ที่เราไปรับท่านกลับบ้าน ซึ่งเป็นลูกศิษย์บ้างลูกชายบ้าง จึงกลับโดยรถแท็กซี่ แต่มักจะพบกับการจราจรติดขัด แล้วท่านก็จะเหนื่อย แต่ท่านก็ยอมเหนื่อยเป็นบางวันเท่าที่จะทำได้ เพื่อลูกศิษย์หรือลูกชายไม่ต้องรีบละการงานมารับท่านกลับบ้าน

คุณพ่อต้องใช้เวลาเกือบทั้งวันเพื่อสอนพระลูกศิษย์เพียง ๑-๒ ชั่วโมง แต่ท่านก็ปฏิบัติอยู่ตลอด ๔๕ ปี วิชาที่คุณพ่อถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ คือ พระธรรมคำสอนของพระศาสดาซึ่งเป็นวิทยาการที่สูงเยี่ยม และเป็นประโยชน์สูงสุดของชีวิต นับว่าคุณพ่อเป็นทหารเอกท่านหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ได้รับใช้และตอบแทนคุณของพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ ได้ทำสิ่งที่ทำได้ยาก จนได้รับเกียรติจากคณะศิษย์ว่าเป็นเพชรแห่งการเผยแผ่ธรรม และได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นปราชญ์แห่งแผ่นดินท่านหนึ่งในยุคสมัยนี้ ขอบุญกุศลนี้ส่งผลให้คุณพ่อได้รับสิ่งที่ได้รับโดยยากเทอญ

๒) เพื่อนนิตเดียว

วันหนึ่งคุณพ่อเตรียมไปสอนหนังสือ ท่านสวมเสื้อซึ่งมีรอยเปื้อนหมึกที่กระเป่าเสื้อ ข้าพเจ้าจึงเรียนให้ท่านทราบ แล้วท่านก็ตอบว่า “มีรอยเปื้อนนิตเดียว ส่วนอื่นที่ไม่เปื้อนมีตั้งเยอะทำไมไม่มอง” แล้วท่านก็ยังคงสวมเสื้อตัวนั้นไปสอน

คุณพ่อไม่ให้ความสำคัญและไม่ยอมเสียเวลากับเรื่องที่มีสาระน้อยเลย แต่ท่านก็มีเมตตากับทุกคน และใส่ใจมากกับความรู้สึกสุขทุกข์ของศิษย์ จึงสอนข้าพเจ้าต่อไปว่า “คนส่วนใหญ่มักจะขาดการระลึกละเอียดว่าคนเราดีไม่ทั่วถ้วนไม่หมด บ้างก็มักเอาเรื่องกับความบกพร่องเล็กน้อย อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ขาดความสุขใจไป” ... สาธุ

๓) จะได้ไม่เปื้อนง่าย

คุณพ่อใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ประสงคิให้ผู้ดูแลท่านต้องยุ่งยาก และคุณพ่อก็ทำตามที่ท่านได้ตั้งใจอย่างนั้นด้วยเสมอ บนที่นอนของคุณพ่อจะมีผ้าบาง ๆ แบบที่ซักง่ายแห้งเร็วและไม่ต้องรีดสำหรับปูลงบนหมอนยาวลงมาถึงเอาท่าน อีกผืนหนึ่งปูที่เท้า ข้าพเจ้าถามเหตุผลจากคุณพ่อว่าทำไมต้องทำอย่างนั้น คุณพ่อเมตตาตอบว่า “หมอนและผ้าปูที่นอนจะได้ไม่เปื้อนง่าย”

คุณพ่อใช้เสื้อผ้าที่ซักรง่ายแห้งเร็ว ถ้าเป็นเสื้อผ้าที่ใส่อยู่กับบ้านก็ไม่ต้องรีด นอกจากชุดที่สวมเพื่อรับแขกผู้มาเยี่ยม และที่สวมเพื่อออกไปนอกบ้านเพื่อสอนหนังสือหรือไปทำธุระอื่น บางทีลูกจ้างผู้มาช่วยดูแลงานบ้านไม่ต้องรีดผ้าติดต่อกันเป็นเวลาเกือบเดือน (เพราะคุณพ่อหยุดสอนพระลูกศิษย์มาตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๕๒ และหยุดสอนลูกศิษย์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มาตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๓ เนื่องด้วยสุขภาพที่ทรุดโทรม ร่างกายไม่ค่อยมีกำลัง แม้จะมีกำลังปัญญาและกำลังใจเต็มเปี่ยม ที่จะช่วยเหลือประชาชนให้มีชีวิตที่ดีขึ้นก็ตาม) ชุดเครื่องนอนปลอกหมอนก็ไม่ต้องรีด คุณพ่อเคยพูดสอนและมีปรากฏในหนังสือของท่านด้วยว่า ให้อยู่อย่างต่ำทำอย่างสูง (Plain living High doing) และท่านก็ประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านสอนเสมอ แม้ในการดำเนินชีวิตเรื่องอื่น ๆ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสอย่างใดทำอย่างนั้น ทำอย่างใดตรัสอย่างนั้น (ยถากาโร ตถาวาที ยถาวาที ตถากาโร) คุณพ่อจึงเป็นธรรมทายาทของพระศาสดาโดยแท้ ...
สาธุ

๔) สัตว์เลี้ยงในบ้าน

บริเวณรอบ ๆ บ้านของคุณพ่อจะมีต้นไม้เล็กบ้างใหญ่บ้าง จึงมักจะมียุงเล็ก ๆ เวะเวียนกันมา บ้างก็ส่งเสียงร้อง บ้างก็จิกอะไรไปเรื่อย คุณพ่อจึงมักจะให้นำข้าวสวยหรือกล้วยไปวางไว้บน

กำแพงบ้าน คุณพ่อบอกว่าเป็นการขบใจที่มาส่งเสียงไฟเพราะให้ฟัง
คุณพ่อมักจะทานอาหารแล้วเหลือเศษไว้เล็กน้อยเพื่อนำไปให้นกหรือ
สุนัข (สุนัขที่ไม่มีเจ้าของในซอยที่บ้านพักของท่านตั้งอยู่) มีศิษย์
ผู้หวังดีทำกรงขังสุนัขให้และขอให้คุณพ่อเลี้ยงสุนัขเพื่อช่วยดูแลบ้าน
แต่เมื่อท่านเห็นกรงขังเท่านั้น ท่านก็ตัดสินใจเด็ดขาดว่าไม่เลี้ยง
ด้วยความสงสารเมื่อคิดถึงเวลาที่สุนัขจะต้องถูกขังอยู่ในกรงนั้น

คุณพ่อจะสั่งข้าพเจ้าให้วางเศษข้าวเล็กน้อยบริเวณขอบโต๊ะ
อาหาร ให้จิ้งจกมากิน จนกระทั่งจิ้งจกรู้เวลาอาหาร และจะเผลอ
หันมาขอข้าวอยู่เสมอ ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า จิ้งจกที่มากินเศษ
ข้าวจะมีสีผิวออกจะขาว ๆ และจะไม่ดูไม่ค่อยกลัวเรา แต่จิ้งจกบริเวณ
อื่นที่กินแมลงหรืออย่างอื่น จะมีสีคล้ำกว่าและมีท่าทางดุด้วย คุณ
พ่อบอกว่า สัตว์เขาก็รับรู้ได้ว่าใครเมตตาเขา บางทีคุณพ่อก็นำน้ำ
ผึ้งเล็กน้อยไปเทบนพื้นขอบกำแพงบ้าน บริเวณที่มดเดินผ่าน เพื่อ
เป็นอาหารของมดเหล่านั้น คุณพ่อบอกว่า แค่อาหารเพียงเล็กน้อย
ของเรา ช่วยชีวิตสัตว์เล็กสัตว์น้อยได้หลายชีวิต ... สาธุ

๕) ดีคู่ดี

คุณพ่อมีลูกศิษย์มากจึงมีหลากหลายอาชีพ ข้าพเจ้าสังเกต
มานานแล้วพบบ่อย ๆ ว่า เมื่อสังขารร่างกายของท่านต้องการอะไร
ก็จะมีลูกศิษย์นำมาส่งให้ด้วยตนเองบ้าง ส่งมาทางไปรษณีย์บ้าง
เช่น ท่านต้องการอาหารอ่อน ๆ เพราะเป็นช่วงที่กระเพาะอาหาร

อ่อนแอ ก็จะมีลูกศิษย์ที่ส่งอาหารประจำสัปดาห์ละครั้งอยู่ในขณะนี้ คือ คุณลุงวิรัชและคุณป้านวนน้อย ชูประดิษฐ์ ปรุจเองและนำมาส่งในวันพฤหัสบดี และคุณเกรียงพงษ์ หริจิระติวงศ์นำมาส่งในวันอาทิตย์ ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการของท่าน โดยที่ข้าพเจ้ามิได้ส่งข่าวความต้องการของท่านให้คุณลุงคุณป้าได้รับทราบเลย

เมื่อท่านต้องเข้ารับการรักษาหัวใจที่โรงพยาบาลครั้งล่าสุด คือเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ก็มีเหตุให้มีลูกศิษย์ที่เป็นหมอเป็นพยาบาล ช่วยให้การรักษาเป็นไปได้อย่างสะดวกปลอดภัย โดยมีทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ และเพื่อนร่วมอุดมการณ์ทางธรรม มีจิตอาสาเต็มที่มาเป็นลูกสาวลูกชายกลุ่มล่าสุด ได้มาช่วยกันในช่วงเวลาที่พอเหมาะกับการสังขารร่างกายของท่านต้องการห้องจุ่ม (อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ) ยังชักชวนให้คุณหมอผู้เชี่ยวชาญด้านโรคหัวใจ ผู้มีศรัทธาและติดตามผลงานทางธรรมของคุณพ่อมานาน ได้ปวารณารับใช้ และสามารถติดต่อได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทำให้พวกเราสบายใจขึ้นมาก ห้องจุ่มยังทำให้ท่านชื่นใจ ด้วยการผลัดกันคำบรรยายธรรมของท่านให้เป็นหนังสือและงานเสียงทางแผ่นซีดี MP3 ได้อย่างฉลาดและรวดเร็ว ขออนุโมทนาอย่างยิ่งกับบุญกุศลที่ห้อง ๆ กลุ่มนี้ได้กระทำเป็นอย่างดี

คุณพ่อเคยสอนว่า คนเรามีอานุภาพของตนของตน ถ้าเราให้เขาทำในสิ่งที่เขาถนัดเขาก็จะทำได้ดี อธิบัติจะไปถางหญ้าได้ ข่านาญเท้าคนดูแลสวน หรือคนดูแลสวนจะไปทำงานแทนอธิบดี

แล้วให้ได้ผลดีนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก หัวใจเป็นส่วนสำคัญ แต่ไม่ได้หมายความว่า เราจะตัดมือตัดเท้าทิ้งเพราะสำคัญน้อยกว่า คุณพ่อได้ใช้ชีวิตของท่านแสดงให้ลูกศิษย์ได้เห็นอย่างที่ท่านสอนว่า “อย่ากลัวความเปลี่ยนแปลง ถ้าเราใช้ชีวิตให้ดีให้ถูกต้องตามธรรม คือเรามอบตนให้แก่ธรรมแล้ว ธรรมจะคุ้มครองรักษา คือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นก็จะเป็นไปในทางที่ดี” ... ลาธุ

๖) วิธีตอบปัญหา

พี่ขวัญ เพียงหทัย ได้ขอให้คุณพ่อตอบคำถามในห้อง สนทนาธรรมของเว็บไซต์ www.ruendham.com มาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีผู้เข้าไปฝากคำถามไว้สัปดาห์ละ ๖-๑๐ ข้อ จนถึงบัดนี้ มีประมาณ ๑,๑๐๐ ข้อแล้ว ในการตอบปัญหา คุณพ่อจะตอบโดยใช้พระไตรปิฎก อรรถกถาและหนังสือต่าง ๆ รวมทั้งพระพุทธพจน์ เป็นฐานอ้างอิงเสมอ ถ้าเมื่อใดท่านใช้ประสบการณ์ความคิดเห็นของท่าน คุณพ่อก็จะกล่าวไว้ให้ผู้อ่านทราบว่าเป็นความคิดความเข้าใจของท่าน ผู้ที่ได้อ่านจะพบเห็นปฏิกิริยาของท่านแฝงไว้เสมอ

บางครั้งท่านต้องการให้เกิดความแม่นยำและแน่ใจจริง ๆ คุณพ่อก็จะให้ข้าพเจ้าหยิบหนังสือที่เกี่ยวข้อง เป็นพระไตรปิฎกบาลี บ้างมาอ่านให้ท่านฟัง เพราะท่านอ่านหนังสือด้วยตัวท่านเองไม่ได้แล้ว (คุณพ่อเป็นผู้ชอบอ่านหนังสือ ชอบค้นคว้าและเขียนหนังสือมาก ท่านมีผลงานการเขียนถึง ๑๓๐ กว่าเรื่อง ปัจจุบันท่านทำสิ่งที

ท่านรักด้วยตนเองไม่ได้แล้วเพราะสายตาไม่ค่อยดี แต่ท่านก็ยังอยู่ได้อย่างสงบเยือกเย็น) บางปัญหาก็เป็นความทุกข์ส่วนตัวของผู้ถาม แต่คุณพ่อก็ตอบแบบที่คนทั่วไปนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี บางปัญหาก็เป็นข้อธรรมที่ทั่วไปสำหรับทุกคน มีทั้งปัญหาในแง่ธรรมาปฏิบัติ และปรีชาแบบเชิงลึก คุณพ่อตอบปัญหาได้อย่างละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย มีอุปมาอุปไมยที่ทำให้เห็นภาพพจน์ และให้กำลังใจเพื่อนร่วมทุกข์ที่เขียนคำถามและเอื้อเพื่อถึงผู้อ่านทั่วไปด้วย

คุณพ่อเคยเปรียบผู้ที่ตั้งใจฝึกฝนตนว่าเป็นเหมือนดินหมาด ที่จะปั้นให้เป็นรูปใดก็ได้ คุณพ่อเป็นผู้ประดิษฐ์บรรจุงานปั้นดินคือ ผู้ยอมตนเป็นศิษย์ ได้อย่างประณีต ด้วยความอดทน เลือกแบบ และวิธีการได้อย่างเหมาะสมคมคาย ทั้งพูดให้ฟัง ทำให้ดู และเป็นอยู่ให้เห็น สมเป็นครูผู้มีความเมตตากรุณาเต็มเปี่ยม ... สาธุ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณพี่ชายของข้าพเจ้า ผู้ชักชวนให้ข้าพเจ้า ติดตามฟังธรรมบรรยายของคุณพ่อในรายการวิทยุ “ธรรมะร่วมสมัย” ทางสถานีวิทยุ อสมท. เวลาตี ๑ ถึงตี ๒ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๗-๒๕๔๙ ตรงกับเวลากลางวันในอเมริกาซึ่งสะดวกในการรับฟังโดยผ่านอินเตอร์เน็ตขณะที่ข้าพเจ้าไปศึกษาต่อที่นั่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ข้าพเจ้าได้ติดตามมาเป็นนักเรียนในห้องเรียนธรรมะ ที่โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร และได้มารับใช้คุณพ่อ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อวคิน อินทสระเป็น
อย่างสูงที่ได้ให้ชนสมบัติแก่ข้าพเจ้า ให้ได้ทำประโยชน์ตนและ
ประโยชน์ท่าน ขอบุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาทั้งหมดแม้จะน้อยนิด
ได้ไปรวมกับบุญกุศลของลูกศิษย์คนอื่นๆ ผู้ไม่ได้โอกาสอย่างข้าพเจ้า
และบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ที่คุณพ่อได้กระทำมา ส่งให้คุณพ่อได้พบสิ่ง
ที่คุณพ่อปรารถนา ให้คุณพ่อได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมตาม
หนทางที่คุณพ่อได้ตั้งปณิธานไว้ด้วย เทอญ

กราบเท้าคุณพ่อที่เคารพรักยิ่ง
ยุวดี อึ้งศรีวงษ์

แต่อาจารย์ด้วยความเคารพ

ข้อสงสัยต่างๆ ที่ฉันเคยมี
และเคยก่อเกิดข้อสงสัยใหม่ๆตามมาเป็นลูกโซ่
ก็ได้ถูกปลดเปลื้องออกไป ด้วยการเห็นว่าสิ่งธรรมดาเหล่านั้น
ไม่ใช่และไม่เกี่ยวกับหนทางชีวิตที่ดีที่ควรเป็น
พึงละความสนใจลงเสีย ปล่อยโคลนตมให้ลอยน้ำไปให้หมด

ฉันใช้ชีวิต ๓๘ ปี อยู่กับการเป็นชาวพุทธในทะเบียนบ้าน
มีสุขมีทุกข์เป็นนางเอกเจ้าหน้าตาในจินตนาการของตัวเองบ้าง ตาม
ประสาปุถุชน ครั้นมาได้ศึกษาธรรมะจากหลวงพ่อบุญทาสในยาม

ที่ฉันทุกขใจหนัก ก็เปรียบเสมือนได้ตามฝันฝ่าพวงหนามออกมาสู่ที่โล่งได้ แต่ฉันก็ยังไม่วายติดโคลนตมริมฝั่งน้ำ ทำให้การก้าวไปข้างหน้าหนักช้ำช้ำ คือความสงสัยที่มีอยู่ประจำตัวมาตั้งแต่เกิดนั่นเอง ความช่างสงสัย นอกจากทำให้ช้ำช้ำ ยังเป็นบ่อเกิดของคำถามต่อ ๆ มา สงสัยต่อไปไม่สิ้นสุด ฉันวนอยู่กับคำถามเรื่องพิธีกรรมที่เพิ่งพบเจอเรื่องหมอดู เรื่องกรรมและการแก้กรรม เรื่องการบรรลุมรรณ เรื่องการปฏิบัติตัวตามธรรม เรื่องการอยากเป็นคนดี เรื่องการกลัวบาปจนประสาทเสีย ฯลฯ สมองเปราะเปื้อนเหนียวหนึบด้วยโคลนตมของความคิดส่งผลให้ใจวนวาย ไม่ได้สุขสงบอย่างที่คนเรียนธรรมะควรจะเป็น ไม่ว่าจะคิดจะทำสิ่งใด จะมีข้อสงสัยเกิดขึ้นให้กังวลให้การทำกิจนั้นหม่นเศร้าหมองไม่เบิกบาน อยากจะได้คำตอบว่าจะชำระล้างโคลนตมเหล่านั้นได้ที่ไหนอย่างไร

ฉันใช้เวลาวันอาทิตย์กับการเรียนธรรมะกับท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ค่อยๆ เรียนรู้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างซาบซึ้งใจและทั้งคำสอนเกี่ยวกับชีวิตจากอาจารย์ การวางชีวิตไว้ที่จุดหนึ่งซึ่งนิ่งสงบอยู่ในพลังแห่งความเงียบ มองออกไปยังสิ่งต่างๆ อย่างเห็นตามจริงว่าสิ่งเหล่านั้นเป็น “ธรรมดา” ฉะนั้นรับสัมผัสเข้ามาอย่างธรรมดาและวางลงอย่างธรรมดา ไม่มีอะไรต้องไปตามตี้นเต้นโลดโผนหรือเศร้าย่อย

ข้อสงสัยต่างๆ ที่ฉันเคยมีและเคยก่อเกิดข้อสงสัยใหม่ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ ก็ได้ถูกปลดเปลื้องออกไปด้วยการเห็นว่าสิ่งธรรมดาเหล่านั้นไม่ใช่และไม่เกี่ยวกับหนทางชีวิตที่ดีที่ควรเป็น พึงละความสนใจลงเสีย ปล่อยให้โคลนตมให้ลอยตามน้ำไปให้หมด

และที่สำคัญคือเรื่องกรรมอันเหมือนกรงที่ปิดกั้นอิสระของชีวิตไว้ในความหวาดกลัว

“เชื่อกรรมอย่างเดียว ปัญหาทุกอย่างก็หมดไป”

ถ้อยประโยคเดียวของอาจารย์ได้ทำให้กรงนั้นสลายเป็นอากาศธาตุไป อิสรภาพได้กลับคืนมาสู่หัวใจฉัน และฉันได้มีชีวิตที่หนักแน่นมั่นคงและไร้ภาระจากเปลือกกรรมทั้งปวง

ขอบพระคุณอาจารย์วศิน อินทสระ ผู้ให้ธรรมและเสรีภาพแห่งธรรมแก่ชีวิตของฉัน ขออาราธนาคุณพระรัตนตรัยคุ้มครองอาจารย์ให้มีสุขภาพแข็งแรง เป็นหลักใจหลักธรรมแก่เหล่าศิษย์ต่อไป อีกยาวนาน

ด้วยความเคารพอย่างสูง
ขวัญ เพียงหยั

ก่อนที่จะพบท่านอาจารย์

และก็ประหลาดใจที่พบว่า
บ้านของท่าน เป็นบ้านชั้นเดียว ๕๐ ตารางวา เล็กๆ ชั้นเดียว
เหมือนที่ท่านเคยให้สัมภาษณ์ว่า มีคนมาบอกว่า
“บ้านของท่านอาจารย์วดีน
ไม่ใหญ่โตเหมือนชื่อเสียงของท่านเลย”
มันจริงเสียนี่กระไร!

เย็นวันหนึ่งได้ฟังธรรมจากสถานีวิทยุสังฆทานธรรม
๘๙.๒๕ MHz วันนั้น ทางสถานีได้จัดรายการที่บ้านท่านอาจารย์วดีน
อินทสระ ซึ่งตอนนั้นผมยังไม่รู้จักท่านอาจารย์เลย พอได้ฟังท่านให้
สัมภาษณ์แล้ว มีความรู้สึกดีมากเลย ว่าท่านอาจารย์ผู้นี้ มีประวัติ

ไม่ธรรมดาเลย คำพูดที่ไพเราะเยือกเย็น มีค่าคม ๆ ตอบคำถามได้คมคายดี จึงโทรไปที่วัดสังฆทานธรรม เพื่อขอ mp3 บทสัมภาษณ์ของท่านอาจารย์

อาทิตย์ถัดไปจึงไปพบคุณบุญส่ง ที่สถานีวิทยุ เพื่อขอรับ mp3 และในวันนั้นก็เลยขอ mp3 อื่น ๆ ของท่านอาจารย์ด้วย แล้วก็ได้ mp3 เรื่อง “บนเส้นทางสีขาว” มา กลับมาบ้านก็เปิดฟังบทสัมภาษณ์ และ mp3 บนเส้นทางสีขาว ก็เริ่มรู้จักท่านอาจารย์ ได้ความรู้ทางธรรม และแนวทางชีวิตด้วย ทำให้ชื่นชอบท่านอาจารย์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รู้สึกเลื่อมใสท่านอาจารย์ และชื่นชอบอยู่ลึก ๆ

หลังจากนั้นก็เริ่มติดตามผลงานของท่าน โดยไปที่เรือนธรรมไปซื้อหนังสือของท่านอาจารย์และขอยืม mp3 ทางแห่งความดี และธรรมบท และอีกหลายแผ่นมา copy และฟังไปเรื่อย ๆ ทำให้มีความรู้ทางธรรมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เข้าใจธรรมะว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าฯ ท่านตรัสอะไร สอนอะไร ทำให้มีความตื่นตัวในธรรมมากขึ้น และบอกตัวเองว่า เราจะต้องไปกราบท่านอาจารย์ผู้นี้ให้ได้ มีความรู้สึก ว่าเวลาท่านพูดอะไรออกมา มันตรงกัยอุดมการณ์ของตนมากเลย สมัยเด็ก ๆ เป็นผู้มีความรู้สึกที่เกิดมาต้องทำประโยชน์เพื่อสังคมเสียสละ เกือบตลอดคนหมู่มาก แต่ ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมาไม่เคยได้ยินได้ฟัง ใครที่มาพูดธรรมะเหล่านี้ให้เราฟังเลย เราเอง ก็ไม่ได้ให้ความสนใจด้วย เหมือนมีกรรม หรือวิบากกรรมมาบัง หลงโลกอยู่พักใหญ่เลย จนกระทั่งมีความทุกข์มาก ๆ จริง ๆ

จะขอเล่าให้ฟังเรื่องของตัวเองสักนิดว่า ทำไมผมถึงเดินทางเข้าสู่เส้นทางธรรม เมื่อปี ๒๕๔๘ ทำงานหนักมาก มีความเครียดมาก มีปัญหาเรื่องงาน ทำให้นอนไม่หลับ กอปรกับได้ไปตรวจร่างกายประจำปี ผลปรากฏว่าหมอบก้องในตับ ๒ ก่อนจากการทำ Ultrasound ทำให้ตกใจกลัวตายขึ้นมาทันที เพราะเพื่อนคนหนึ่งเพิ่งเสียชีวิตไปด้วยโรคมะเร็งตับ ทำให้เกิดความเครียดเพิ่มขึ้นมากขึ้นไปอีก มีความคิดฟุ้งซ่านมาก ตอนนั้นกลัวตายมาก ถูกความคิดปรุงแต่งเล่นงานจมมดมดเลย ทรมาณมาก กินไม่ได้ นอนไม่หลับ หมอให้ไปตรวจต่อเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าเป็นอะไร อีก ๓ วันไปทำ CT Scan หมอบอกว่ามี ก้อน ๒ ก้อนจริง อาการทางจิตเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับ หมอบอกว่าจะต้องทำ MRI ต่อ เพื่อตรวจสอบว่าเป็นมะเร็งหรือไม่ และอาจจะต้องนำชิ้นเนื้อตับไปตรวจด้วย

จากวันตรวจร่างกาย ถึงวันทำ MRI จิตใจตกเป็นลำดับ จนเป็นโรคจิตซึมเศร้า ต้องไปพบจิตแพทย์ต่อ ถึงแม้ว่าผลการตรวจ MRI จะบอกไม่เป็นมะเร็ง แต่จะต้อง follow up ร่างกายพอมทานอาหารน้อยลง นอนไม่หลับ ต้องทานยาแก้โรคซึมเศร้า และต้องรักษาตัวอยู่ประมาณ ๑ ปี ถึงกระนั้น จิตใจก็ยังคงมีความกังวลอยู่ลึก ๆ ความคิดกังวลใจ เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ เป็นเพราะความคิดปรุงแต่งเล่นงานอยู่ เหมือนที่ท่านอาจารย์พูดอยู่บ่อย ๆ ว่า

“เราเบิกความทุกข์มาใช้ล่วงหน้า”

“เราถูกความทุกข์กินเปล่า”

“เอาความทุกข์มาคิดแล้วมาหลอกหลอนตัวเอง”

ทุกข์ทรมาณ น่าสมเพช สงสารตัวเองจริง ๆ ผมต้องฟังพระธรรม โดยมีเพื่อนชื่อวันชัยเป็นกัลยาณมิตร พาไปหาพระ และคอยช่วยเหลือเมื่อเวลาจิตตก จากนั้นก็เข้าสู่เส้นทางธรรมมาเรื่อย ๆ จนมาพบสถานีวิฑูษณ์ฆทานธรรม และได้ฟังคำสัมภาษณ์ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ

ผมพยายามหาทางเพื่อไปกราบท่าน โดยกลับไปวัดสังฆทานเพื่อถามที่อยู่ของท่าน และ ทราบว่าท่านอาศัยอยู่แถวถนนพิบูลสงคราม ๑๒ ผมได้เคยขี่จักรยานไปเที่ยวถามชาวบ้านแถวนั้น และได้พบบ้านของท่านตามความประสงค์ และก็ประหลาดใจที่พบว่าบ้านของท่านเป็นบ้านชั้นเดียว ๕๐ ตารางวา เล็ก ๆ ชั้นเดียว เหมือนที่ท่านเคยให้สัมภาษณ์ว่า “บ้านของท่าน อาจารย์วศิน ไม่ใหญ่โตเหมือนชื่อเสียงของท่านเลย” มันจริงเสียนี่กระไร! ที่ท่านได้เขียนไว้ในหนังสือบนเส้นทางสีขาว ว่า “เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องทำงานอย่างอินทรี แต่อยู่แบบนกกระจอก” ยิ่งทำให้ผมประทับใจและชื่นชอบ ซาบซึ้งและนับถือท่านเป็นอย่างยิ่งนัก เป็นบุคคลที่หาได้ยากมากจริง ๆ

หลังจากรู้จักท่านทางเสียง และหนังสือ ผมเองตั้งใจอย่าง
แน่วแน่ว่าจะได้ติดตามท่าน ตามหาท่าน และจะต้องไปกราบท่านให้ได้
และทราบว่าท่านสอนธรรมะอยู่ที่วัดบวรฯ วันอาทิตย์ ก็เลยติดตาม
ท่านไปที่วัดบวรฯ

ในวันแรก มีความรู้สึกว่าเป็น Class ที่สงบ แปลกดี ท่าน
อาจารย์จะมาถึงประมาณ ๑๐ โมงครึ่ง พอมาถึง ท่านอาจารย์ก็
เดินไปพักที่ห้องพักรู้ จะมีผู้หญิง ๒ คนมากับท่านอาจารย์
มีความคล่องแคล่วว่องไว เดินไปมาเพื่อจัดห้องเรียน เตรียมเครื่อง
เสียง เครื่องอัดเสียงกันจ้าละหวั่น ประมาณ ๑๑ โมง ท่านอาจารย์
ก็เดินมา ลูกศิษย์ก็กราบ ลูกรับ แล้วท่านก็เดินไปนั่งที่หน้าห้อง
และก็เริ่มนำสวดมนต์

“อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ ภะคะวา...” ด้วยเสียงที่ซัด
กังวาน สงบเย็น เล่นเอาผมขนลุก มีปิติ ขึ้นมาทันที ช่างมีความ
สงบเย็นเสียทีกระไร!... แล้วก็เริ่มเรียนกัน ในห้องเรียนเป็นกันเอง
กันมาก ทุกคนมีจิตใจสว่างอิสระ ตื่นรู้ และมีธรรมฉันทะในธรรม
มีหลายชนชั้น หลายการศึกษาตั้งแต่ ดอกเตอร์ ถึง มัธยม
ผมมีความสุขจัง!

เราได้เรียนถึงประมาณเที่ยง ท่านอาจารย์ก็พักเที่ยง มีคนเอาอาหารหลากหลายมาแบ่งปันกัน มีฟี่สุธิ์ และฟี่เบ็ด เป็นหัวเรือใหญ่ในการทำอาหารอร่อย ๆ ให้พวกเรารับประทาน ต้องขออนุโมทนาสาธุ....

วันนั้นผมเดินตามท่านอาจารย์ไปที่ห้องพัก ท่านอาจารย์ลงนอนที่เตียงผ้าใบอย่างช้า ๆ ผมลงไปกราบที่เท้าท่าน ๓ ครั้ง เท่านั้นล่ะครับ น้ำตาแห่งความปีติก็เอ่อล้นขึ้นมาทันที แต่ก็ยังระงับไว้ได้ ได้สนทนากับท่านเล็กน้อย ยังจำได้ว่าท่านอาจารย์ถามว่าได้อ่านหนังสือของท่านเล่มไหนบ้าง เรายังตอบผิดเลย “ตอบว่ามีสิลาวดีครับ” ท่านอาจารย์ตอบว่าท่านอาจารย์ไม่ได้เขียนเรื่องนี้... เล่นเอาเราเขินไปเลย...ตื่นเต้นครับ ขอโทษที

หลังจากนั้นเราก็เริ่มเป็นนักเรียนประจำ โดยจะไปตั้งแต่เช้าเพื่อไปฟังธรรมกับพระอาจารย์มหาหรรษาเบียบ ถึงประมาณ ๑๐ โมง และก็จะลงมาอรับท่านอาจารย์ ยังถามตัวเองว่าทำไมต้องมารอรับท่านอาจารย์ จิตมันตอบว่าให้มารอรับท่านอาจารย์ เหมือนพระลูกศิษย์ที่เวลาพระอาจารย์มาก็ต้องรีบเข้าไปรับบาตรและย่ำมทุกครั้งที่พระอาจารย์มาถึง เป็นการให้ความเคารพเป็นอย่างสูง จิตใจมันคิดอย่างนั้นครับ และผมยังไปช่วยลูกศิษย์ทั้ง ๒ คน ในการจัดห้องและเครื่องเสียงด้วย เพราะต้องการรู้จักและทำความดีครับ ตอนก่อนกลับบ้านก็ช่วยล้างจานด้วยครับ (ชมตัวเองไปหรือเปล่า)

๓-๔ เดือนต่อมา จนใกล้ถึงวันคล้ายวันเกิดของท่าน อาจารย์ วันที่ ๑๗ กันยายน หัวหน้าชั้น ท่านอาจารย์สายฤดี มาบอกผมว่า ตามธรรมเนียม จะต้องมีลูกศิษย์ใหม่ได้กล่าวถึงท่าน อาจารย์ว่ามีความรู้สึกอย่างไร ได้ความรู้ ได้ประโยชน์อะไรบ้างที่มา เรียนกับท่านอาจารย์ เป็นเรื่องเลยครับ ทั้งกลัวทั้งเขิน...

กลับมาเตรียมตัวอย่างดีครับ เขียน Script ไว้เรียบร้อย พอถึงอาทิตย์ที่ต้องพูด เวลาจะกล่าว กล่าวไม่ออกครับ มันสะอึก สะอื้น น้ำตาแห่งความปิติของลูกผู้ชายคนหนึ่งมันไหลรินไม่หยุด ครับ ผมต้องสงบสติอารมณ์ ถึง ๓ ครั้งครับ ท่านอาจารย์ได้เมตตา ให้กำลังใจมากครับ โดยกล่าวว่า “ความปิติ น้ำตาของความปิติ”

ผมไม่สามารถจะตอบได้ว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับผมตอน นั้น “ทำไมต้องเป็นถึงขนาดนั้นด้วย” ท่านอาจารย์เอง ก็ไม่ได้ห่อ เลียงก็แหบ มีการกระแอมเป็นระยะในเวลาบรรยายธรรม สงบนิ่ง เยือกเย็น เปี่ยมล้นด้วยความเมตตากรุณาอย่างลึกซึ้งต่อลูกศิษย์ ทุกคน ลูกศิษย์ทุกคนทราบดี ถึงแม้บางครั้ง ท่านอาจารย์จะไม่ ค่อยสบาย แต่ก็พยายามจะมาสอน ถึงแม้จะมีลูกศิษย์ห้ามแล้ว ท่านก็จะมาสอนครับ นี่ละครับที่เราเรียนเต็มปากว่า “คุณครู”

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านอาจารย์ไม่ค่อยสบาย ตอนไปรับท่าน ตอนเช้า ท่านอาจารย์บอกผมว่า “วันนี้ หัวใจเต้นไม่ค่อยดี”

ผมกังวลใจเล็กน้อย แต่สังเกตเห็นท่านอาจารย์ ก็ยังสงบนิ่ง เยือกเย็นเหมือนเช่นเดิมครับ วันนั้น จำไม่ได้ว่าท่านอาจารย์นำสวดมนต์หรือไม่ ทันใดนั้นเอง ท่านก็เอ่ยปากว่าไม่ค่อยสบาย แล้วก็มีอาการหมดสติไป ท่ามกลางความตกตะลึงของลูกศิษย์ทุกคน คุณุณ และลูกศิษย์ที่อยู่ใกล้ก็เข้าไปปฐมพยาบาล นวดเพน ให้ยาตามประมาณ ๒-๓ นาที ทุกคนจึงตัดสินใจว่าจะพาท่านอาจารย์ไปส่งโรงพยาบาล จึงช่วยกันหามท่านอาจารย์พร้อมเก้าอี้ออกมา พอเลยประตูไปนิดหนึ่งเพื่อจะขึ้นรถ ท่านอาจารย์ก็รู้สึกตัวขึ้น และกล่าวอย่างสงบเย็นว่า ให้พาท่านอาจารย์ไปที่ห้องพัก ให้ลูกศิษย์เช็ดความดันโลหิต และให้ชงน้ำเกลืออุ่น ๆ ให้ท่านดื่ม สักพักใหญ่ ๆ ท่านอาจารย์ก็รู้สึกสบายขึ้น ตกใจหมดเลย!

วันอาทิตย์ถัดมา ท่านอาจารย์ก็ปรารภเรื่องที่เกิดขึ้นในวันอาทิตย์ที่แล้ว บอกพวกเราว่า เกิดจากการรับประทานยาเกินขนาด แล้วท่านอาจารย์ก็สอนต่อไป

ปัจจุบันท่านอาจารย์ไม่ได้สอนแล้ว เนื่องจากไม่สบายบ่อยขึ้น ๆ ผมรู้สึกดีใจครับที่ท่านอาจารย์จะได้พักผ่อน ได้ใช้ชีวิตอย่างสงบที่บ้านอย่างคนธรรมดาเสียที

ผมจะดีใจทุกครั้งที่ท่านอาจารย์ได้เรียกให้เราได้รับใช้ มีความรู้สึกที่ เราได้โอกาสตอบแทนพระคุณท่าน ที่ได้ให้พระธรรมแก่เรา พระคุณท่านอาจารย์นั้นหาที่สุดไม่ได้ครับ เหมือนที่เราเคย

อ่านในหนังสือของท่านว่า “ท่านอาจารย์เมตตาช่วยเราไม่ให้หลงไปในทางที่ชั่ว เหมือนเปิดของที่ปิด หงายของที่คว่ำ บอกรทางแก่คนหลงทาง...”

มืออยู่ครั้งหนึ่ง ผมพักร้อนพอดี โทรไปหาคุณยุ จึงทราบว่าท่านอาจารย์จะต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาลบางโพพอดี วันนั้นท่านอาจารย์ได้เมตตาให้ผมได้รับใช้ไปรับไปส่งท่านอาจารย์ และได้ขออนุญาตทำบุญกับท่านอาจารย์โดยขอเป็นผู้ชำระค่ารักษาพยาบาลครับ “ดีใจจัง!” ได้แสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์

ทุกวันนี้ท่านอาจารย์ก็ยังได้เมตตาให้ผมได้ไปส่งอาหารให้ทุก ๆ วันอาทิตย์ โดยผมจะโทรไปหาคุณยุที่บ้านวันเสาร์ก่อนเพื่อเรียนถามว่าจะมีอะไรบ้างที่ท่านอาจารย์ต้องการ และมีอาหารมากน้อยอย่างไร เพื่อจะได้ให้เกิด “ความพอดี” และ “เหมาะสม” ตามที่ท่านต้องการ ด้วยเหตุนี้ ผมก็เลยทราบว่าท่านอาจารย์รับประทานอะไรได้บ้าง

ทุกวันนี้ ผมมีความสุขมากที่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลท่านอาจารย์ เราได้โอกาสแสดงความกตัญญูรู้คุณท่านอาจารย์ และมีความสุขเกือบทุกวันที่ได้ฟังพระธรรมของท่านอาจารย์ ฟังเข้าไปซ้ำมาไม่เคยเบื่อเลย ได้ความรู้ และปัญญาเพิ่มขึ้นทุกครั้ง “มีความสุขจริง ๆ” มีพระธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าฯ เป็นประทีปนำทางชีวิต และคุ้มครองชีวิต ชีวิตที่อยู่ในปัจจุบันนี้ มีพระธรรมเป็นน้ำหล่อเลี้ยง

จนกว่าชีวิตจะหาไม่

ธรรมของท่านอาจารย์นั้น ท่านทำให้ง่ายแล้ว เวลาฟังแล้วเพราะเสนาหะหู ไม่เคยเบื่อเลย ได้ความรู้ทางธรรมที่ถูกต้อง นอกจากนั้น ยังได้มุมมองของนักปราชญ์หลายชนชาติ หลายยุค เทียบเคียงกับพระธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าฯ ทำให้เราเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า พระสัพพัญญุตญาณ ของพระผู้มีพระภาคเจ้าฯนั้น หาประมาณมิได้... เป็นประโยชน์แต่สาธุชนทั้งหลายโดยแท้ ไม่มีคำสั่งสอนใดยิ่งกว่า พระธรรมเป็นเครื่องมือให้เราออกจากทุกข์ หรือสังสารวัฏ เราเป็นหนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าฯ อย่างหาประมาณมิได้เลยจริง ๆ “รักพระพุทธเจ้าสุดหัวใจ”

แต่ที่สุด ที่สุด และในที่สุดแล้ว เราก็ต้องกราบถวายบังคม กราบลาพระองค์ท่าน กราบลาพระธรรม กราบลาพระอริยสงฆ์ กราบลาครูบาอาจารย์ทุกท่าน เพื่อเดินทางเข้าสู่มรรคผลนิพานต่อไป

พระธรรมเป็นสิ่งที่อธิบายได้ยากมาก ๆ เป็นธรรมชาติที่ไม่สามารถที่จะอธิบายด้วยคำพูด หรืออักษร เป็นสิ่งลึกซึ้ง สุขุม นุ่มนวล ปราณีต เข้าใจยาก แต่ท่านอาจารย์ได้อุทิศชีวิตทั้งชีวิต เพื่อเผยแผ่พระธรรม เพื่อให้พระธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าฯ นั้นเข้าใจง่าย ทำให้สาธุชนสามารถเข้าถึงธรรมได้ไม่ยาก กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงครับ

เขียนยืดยาวมากพอสมควร อาจจะถูกเรื่องตัวเองมากไป
หรือเปล่า ซึ่งจะเขียนต่อไปก็คงเขียนได้ไม่รู้จบ แต่ก็ต้องจบตามกฎ
ธรรมชาติ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือสุภาชิตจินที่ว่า “ส่งกัน
พันลี้แล้ว ก็ไม่แคล้วจากกัน”

สุดท้ายนี้ กระผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยอันมีพระ
ผู้มีพระภาคเจ้าฯ พระธรรม และพระสงฆ์ จงดลบันดาลให้
คำอธิษฐานที่ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ได้ ตั้งจิตอธิษฐานไว้จง
ประสพผลในชาตินี้ด้วยเทอญ

ขอแสดงความเคารพเป็นอย่างสูง
เกรียงพงษ์ หริจระติวงศ์

แทนความเคารพศรัทธายิ่ง

บางครั้งก็ใจหาย
ประทับแ้วดวงนี้จวนจะมอดดับแล้วหรืออะไร
บ้างครั้ง อดคิดไม่ได้ว่า
เวลาทุกขณะที่ท่านอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่
คือโอกาสทองของลูกศิษย์รวมทั้งพุทธศาสนิกชน
ชาวไทยผู้สนใจใฝ่รู้พระสัทธรรมอันบริสุทธิ์
จะเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง
หากมิเคยได้อ่าน ได้ยินได้ฟังผลงานของท่านอาจารย์

เมื่อทราบว่าได้รับเกียรติให้เขียนเรื่องราว ความรู้สึกและ ความประทับใจเกี่ยวกับท่านอาจารย์วศินลงในหนังสืออัตตชีวประวัติ ของท่านอาจารย์ที่จะจัดพิมพ์ใหม่ ความคิดแรกของดิฉันคือ สิ่ง ที่งดงามที่สุดเกี่ยวกับครูบาอาจารย์ไม่อาจบรรยายเป็นคำพูดได้ ดิฉัน หวังใจว่าจะพรรณนาอาจารย์คุณและเกียรติคุณของท่านอาจารย์ อย่างไรจึงจะควรแก่คุณูปการของท่านที่มีต่อประเทศชาติและความ เมตตากรุณาของท่านที่ให้แก่ลูกศิษย์ทุกคน ถึงกระนั้น ดิฉันก็อุ่น ใจว่า การเขียนความในใจนี้มีเป้าหมายเพื่อบูชาคุณของท่านอาจารย์ และแม้ว่าจะเขียนได้ไม่ครบถ้วน ท่านอาจารย์ก็ยังมีลูกศิษย์ที่มี “อาณูภาพ” มากมายที่จะช่วยกันถ่ายทอดแง่คิด มุมมองเกี่ยวกับ ท่านอาจารย์ได้อย่างประณีตลึกซึ้ง ร้อยเรียงถ้อยคำต่างมาลัยบูชา ท่านอาจารย์ได้อย่างวิเศษสุด นำความปลื้มใจมาสู่ท่านอาจารย์ได้ อย่างไม่ต้องสงสัย

สำหรับดิฉัน นอกเหนือจากบิดามารดาแล้ว ท่านอาจารย์ เป็นครูแห่งชีวิต (mentor) ของดิฉันมาตั้งแต่ดิฉันยังไม่รู้จักตัวตน ของท่าน ท่านอาจารย์อบรมกล่อมเกลายุบนิสัยของดิฉันตั้งแต่วัย เยาว์วัยให้รู้จักมหาบุรุษในอุดมคติผ่านวรรณกรรมชิ้นเอกของโลก ชื่อ “พระอานนท์ พุทธอนุชา” นำพาดิฉันให้ได้สัมผัสความรู้สึกที่ พิเศษลึกล้ำแห่งศรัทธา และปีติปราโมทย์ในธรรมรสและอรรถรส อันหมดจดงดงามเป็นครั้งแรกในชีวิต ท่านอาจารย์ได้ปลูกฝังเมล็ด พันธุ์แห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในหัวใจของเด็กหญิงคน หนึ่งและได้ทำนุบำรุงเมล็ดพันธุ์นั้นให้เติบโตงอกงามในเวลาต่อมา

โดยท่านอาจารย์ไม่เคยได้รับทราบเลยเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี

จนวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๐ ดิฉันและคู่ชีวิตได้พากันไปกราบท่านอาจารย์วศิน อินทสระที่ห้องเรียนพระพุทธศาสนาหลักสูตรพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์ดิฉันกราบแทบเท้าของท่านอาจารย์ด้วยน้ำตาแห่งความปีติ และกราบเรียนท่านว่า ท่านอาจารย์เป็นครูทางพระพุทธศาสนาคนแรกของดิฉัน ดิฉันดีใจที่ยังมีโอกาสพบท่านอาจารย์ ภาพพระพุทธเจ้า พระอานนท์ พระอริยสาวกและบรรยากาศครั้งพุทธกาลที่ท่านอาจารย์บรรยายไว้อย่างซาบซึ้งตรึงใจในหนังสือ “พระอานนท์พุทธอนุชา” และ “ผู้สละโลก” ผุดขึ้นในมโนภาพเป็นฉาก ๆ ดิฉันเข้าใจความยิ่งใหญ่และอานุภาพแห่งธรรมโมฆณ์ของท่านอาจารย์วศินในบัดดล เป็นความรู้สึกที่สัมผัสได้ด้วยใจของตนเองอันยากที่จะบรรยาย

ในวันนี้ ดิฉันขอจารึกความประทับใจในความเป็น “ท่านอาจารย์วศิน” ด้วยถ้อยคำที่กลั่นกรองจากประสบการณ์และความรู้สึกของตนเอง ดิฉันขอมอบบันทึกลี้ไว้เพื่อบูชาพระคุณของท่านอาจารย์แทน “ลูกศิษย์” ของท่านอาจารย์อีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้พบและประกาศคุณของท่าน

ท่านอาจารย์วศิน อินทสระเกิดมาเพื่อสาดส่องแสงธรรมให้แก่มวลมนุษย์ เป็นปูชนียบุคคลผู้เป็นเสาหลักแห่งวงการพระพุทธศาสนาของประเทศไทย เป็น “conscience” หรือมโนธรรมในหัวใจของลูก

ศิษย์และศรัทธาชนผู้ได้อ่านได้ฟังผลงานของท่าน เป็นนักเขียน และ “ศิลปินเอก” ผู้มีผลงานเป็นอมตะในบรรณพิภพและในหัวใจ ของผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย ทุกยุค ทุกสมัย เป็นองค์ปาฐกผู้มีปฏิภาณ และธัมโมหารอันยอดเยี่ยม เป็นต้นแบบของ “พหูสูต” ที่แท้และ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา และบาลีศึกษาชั้นเลิศ เป็นผู้ควรแก่การเรียกขานว่า “ปราชญ์” อย่างสนิทใจ เป็นยอด “ครู” ผู้ประเสริฐ ผู้ตรงต่อพระสัทธรรมและเป็นแบบอย่างในการดำรง ชีวิตอย่างชาวพุทธที่แท้ แม้ว่าชีวิตของท่านอาจารย์จะประสบความสุข ทุกข์และโลกธรรมทั้ง ๘ ไม่ต่างจากคนธรรมดาทั่วไป แต่ท่าน อาจารย์เป็นประจักษ์ “ธรรมเจดีย์” ที่มีชีวิต เยือกเย็น สงบนิ่ง มั่นคง ควรแก่การสรรเสริญ ยกย่องและเคารพบูชา

ในช่วงหลัง ท่านอาจารย์มักจะปรารภกับลูกศิษย์ว่า ร่างกาย ของอาจารย์เหมือนเกวียนที่เก่าคร่ำคร่าจวนเจียนจะหักพังได้อยู่ทุก เมื่อ ดิฉันยอมรับว่า บางครั้งก็ใจหาย ประทีปแก้วดวงนี้จวนจะ มอดดับแล้วหรืออะไร บางครั้ง ออดคิดไม่ได้ว่า เวลาทุกขณะที่ท่าน อาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ คือโอกาสทองของลูกศิษย์รวมทั้งพุทธศาสนิก ชาวไทยผู้สนใจใฝ่รู้พระสัทธรรมอันบริสุทธิ์ จะเป็นที่น่าเสียดายอย่าง ยิ่ง หากมิได้เคยอ่าน ได้ยินได้ฟังผลงานของท่านอาจารย์ หรือไม่ ได้ถามข้อกังขาเกี่ยวกับพุทธพจน์ พุทธธรรมจากท่านอาจารย์

ดิฉันขอขอบพระคุณและอนุโมทนาต่อกุศลจิตของคุณขวัญ เพียงหยทัยที่ได้เป็นผู้ริเริ่มจัดทำอัตตชีวประวัติของท่านอาจารย์ออก

เผยแพร่ในเบื้องต้น และทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ที่ได้กรุณานำอัครตชีวประวัติของท่านอาจารย์มาจัดพิมพ์อีกครั้งเพื่อเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป พร้อมทั้งเชิญชวนให้ลูกศิษย์และผู้ที่เคารพรักท่านอาจารย์ร่วมกันประกาศเกียรติคุณของท่านอาจารย์ การจัดทำหนังสือนี้ให้ท่านอาจารย์ได้รับรู้และระลึกถึงคุณความดีและความสามารถอันยอดเยี่ยมของท่านขณะที่ท่านยังดำรงชั้นธำมัญ เป็นการแสดงกตเวทิตาคุณอันประเสริฐ และย่อมเป็นสุขสมุทัยอันเลิศของท่านอาจารย์อย่างแน่แท้

ขอกราบบูชาพระคุณท่านอาจารย์วคิน อินทสระด้วยความ
เคารพและนอบน้อมอย่างสูงยิ่ง

วิธัญญา ภักทวิมลพร
๑๗ มีนาคม ๒๕๕๔

แต่ครูพี่เป็นมงคลชีวิตของปวงศิษย์ ไป

อาจารย์วศินเป็นผู้สอนเรื่อง
ศาสตร์แห่งการฟันทุกซ์ด้วยปัญญา และการฝึกตน
ความรู้สึกของเราต่ออาจารย์ เป็นความรู้สึกด้วยใจจริง ๆ
เพราะเวลาบางคนพูดถึงความดีของอาจารย์
ต้องมีการ “น้ำตาไหล” ทุกทีไป

ดิฉันมีชีวิตมากกว่าครึ่งค่อนเกินเลขห้ามาแล้ว กว่าจะได้มา
“มอบตัว” เป็นศิษย์ของอาจารย์วศิน ในห้องเรียนธรรมะวันอาทิตย์
สืบเนื่องมาจากว่าในปี พศ.๒๕๕๖ ได้อ่านหนังสือของคุณขวัญเพียง
หทัย ชื่อ “ธรรมะรอบกองไฟ” ที่เป็นหนังสือสำคัญ เรียกได้ว่า
เป็นหนังสือเปลี่ยนชีวิตอย่างไรอย่างนั้น ได้รู้ว่าชีวิตที่มีธรรมะเป็น

หลักคู่ทักกะความคิด ได้เข้าใจความจริงของชีวิต และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของตน ทำให้รู้ว่าการมีชีวิตที่ไม่ประมาทหมายความว่าอย่างไร นึกกตัญญูถึงผู้เขียน ดิฉันจึงโทรศัพท์ไปขอบคุณในปัญญาที่ให้ คุณขวัญบอกว่ายู่ในหนังสือเล่มนั้นล้วนเป็นคำสอนของอาจารย์วศิน จากห้องธรรมะวันอาทิตย์ทั้งนั้น และยังชวนดิฉันว่าดิฉันก็มาเรียนได้ ไม่มีคำสอน ไม่ต้องจ่ายค่าเรียน ไม่ต้องจองที่นั่ง ไม่ต้องสมัคร และถ้าดิฉันมาเรียน ดิฉันก็จะเข้าใจธรรมะอันวิเศษได้เหมือนอย่างที่คุณขวัญเขียนในหนังสือเล่มนั้นเช่นกัน

แม้ในความจริงดิฉันไม่ใช่คนไกลวัดนัก เพราะคุณแม่พาไปวัดด้วยตลอดชีวิต แต่อ่านหนังสือธรรมะที่ใ้ไรก็ไม่เคยเข้าใจได้เกิน ๑๐ หน้า คุณขวัญบอกว่า คนที่เรียนธรรมะไม่ค่อยได้และฟังไม่ค่อยเข้าใจ เพราะขาดความเข้าใจใน “หลักใหญ่” หรือ “โครงสร้างหลัก” ที่เป็นโครงสร้างของศาสนาพุทธ เวลาอ่านหรือฟังจึงไม่ทราบว่าจะหัวข้อธรรมที่อ่านและฟังนั้น ๆ เป็นเรื่องอะไร เชื่อมโยงไม่ได้ เปรียบเหมือนว่าหากคนเราไม่รู้จักร่างกายมนุษย์ ว่าส่วนใดอยู่ที่ไหน เมื่อได้ยินคำว่า ตับ ม้าม เอ็น หัวใจ ก็ย่อมจะไม่ทราบว่าอะไรอยู่ตรงไหน และภาษาของหนังสือธรรมะของอาจารย์แต่ละคนก็ต่างกัน บ้างก็ละเอียด และยากมาก ยังมีภาษาบาลีมากด้วยจะยิ่งยากมากขึ้น คุณขวัญบอกว่าอาจารย์วศินเป็นผู้สอนให้รู้จักหัวใจของพุทธศาสนา จะทำให้เราได้รู้จักโครงสร้างหลักของศาสนาอะไรบ้างเป็นโครงสร้างใหญ่ เมื่อนักเรียน อ่าน ฟัง เรื่องของหลักธรรมต่อไปก็พอ

จะเข้าใจตามได้ง่ายขึ้น ใฝ่จนต่อไม่ติดอย่างที่เคียดคิดว่าชาตินี้ไม่มีหวังเข้าถึงขุมทรัพย์ทางปัญญาอันวิเศษนี้ได้

ครั้งนั้นดิฉันตื่นตื่นยินดีที่จะให้โอกาสตนเองได้เป็น “นักเรียนธรรมะ” อย่างมีหลักการสักที ถึงวันอาทิตย์ของสัปดาห์นั้นก็เตรียมกาย เตรียมใจ เกิดปิติว่าจะได้เป็นศิษย์ของอาจารย์วคิน แม้ว่าจะเข้าใจหรือไม่หรือจะพบใครในบรรยากาศห้องเรียนวันอาทิตย์อย่างไรก็ยินดี ขอไปรับรู้พุทธศาสนาจากครูที่ดีสักที ขณะขับรถไป ยังนึกถึงคุณแม่ที่ท่านเคยพาเข้าวัดตั้งแต่เด็ก คุณแม่ผู้มีธรรมะในการใช้ชีวิต ครอบครัว ให้ตัวอย่างแห่งวิถีของคนมีธรรมในการคิด ในการพูด การทำ แต่คุณแม่เสียชีวิตไปตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๓ ซึ่งเกือบสามปีนั้นเป็นช่วงชีวิตที่จิตวิญญาณของดิฉันเกิดเป็นสุญญากาศ เหมือนขาดผู้ที่ให้พลัง ทิศทางและหลักคิดดี ๆ ของชีวิตไปอย่างสำคัญ ดังนั้นการจะได้เป็นนักเรียนของห้องเรียนธรรมะวันอาทิตย์ของอาจารย์ที่ยิ่งใหญ่เช่นอาจารย์วคิน จึงเป็นเหมือน “โอเอซิสทางจิตวิญญาณ” ให้กับชีวิตใหม่อีกครั้ง

อาจารย์ วคิน เป็นอาจารย์ที่มีลักษณะแตกต่างจาก “อาจารย์” ที่ดิฉันรู้จักมาตลอดชีวิต ตั้งแต่ที่เคยเป็นเด็กนักเรียน เป็นนิสิต เป็นนักศึกษา และเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยของดิฉันเอง “อาจารย์” ที่ดิฉันคุ้นชิน มักมี “ท่า” มี “มาด” มีภาษาพูดยาก ใช้ศัพท์แปลกๆ ที่ทำให้นักเรียนเกิดอาการ “ประมาณตน” “ไม่มั่นใจในตน” “ขยาดเกรง” หรือ “ประหมา” จนไม่กล้าคิด จนมีอาการ

“ลับสน” “งูจงง” ท่านอาจารย์วคินของพวกเรานักเรียนธรรมะวัน
อาทิตย์มีมากกว่าความเป็น “อาจารย์” เพราะท่านมีความเป็น
“ปราชญ์สอนธรรม” ที่แท้จริงมากกว่า อาจารย์วคินมีใบหน้าท่าที
ที่สงบ มีเมตตาธรรม มีคำพูดเรียบง่ายแต่เฉียบคม และชัดเจน
อาจารย์พูดช้า น้ำเสียงสม่ำเสมอ ไม่เน้นคำ เราเรียนพระสูตรต้นต
ปิฎกพระสูตรจากพระไตรปิฎก ท่านอาจารย์สอนตรงตามพุทธพจน์
ไม่มีการคาดเดา ตีความ ขยายความ ปรับเปลี่ยนไป น้อยหรือ
มากกว่านั้น อาจารย์บอกพวกเราว่า มีผู้สอนพุทธศาสตร์ในประเด็น
อื่นๆ อยู่มากแล้ว เช่น สอนอภิธรรม สอนปฏิบัติธรรม แต่มีน้อย
คนที่สอนเฉพาะพุทธพจน์จากพระโอษฐ์ ในโอกาสต่าง ๆ กันไปใน
พระชนมชีพของพระพุทธเจ้า เวลาพุทธกาลก็ผ่านไปนานกว่า ๒๕๕๔
ปีแล้ว นักเรียนของอาจารย์ทุกคนรู้สึกโชคดี และรู้สึกกตัญญูต่อ
อาจารย์เสมอ ที่เรารู้สึกว่าได้เรียนรู้ในสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนใน
วาระต่าง ๆ ที่เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล ที่ดู
ห่างไกลจากพวกเราเหลือเกิน และเมื่อได้เดินทางไปประเทศอินเดีย
ไปสังเวชนียสถานในเมืองต่าง ๆ เรื่องราวในพระไตรปิฎกที่อาจารย์
สอนในห้องก็กลับมาเป็นลำดับตามวาระในช่วงชีวิตของสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ความเข้าใจในหลักธรรมก็เด่นชัดเพิ่มขึ้นอีก
อาจารย์รับฟังความคิดเห็น ฟังคำถาม “แต่อดำ” ของพวกเราด้วย
ท่าทีที่เข้าใจ ยอมรับ และให้อภัยในความไม่ประสีประสาของพวกเรา
อาจารย์ตอบอธิบายทุกคำถาม คำสอนของอาจารย์มีคุณค่าเต็มรส
ธรรม จนนักเรียนได้รู้ถึงการค้นพบอันวิเศษของพระพุทธเจ้า และ
พวกเราทุก ๆ คนในห้องเรียนได้รู้ถึงว่า พวกเราโชคดีเท่าใดที่ได้

อาจารย์วศินเป็นผู้สอนเรื่องศาสตร์แห่งการพันทุกซ์ด้วยปัญญา และการฝึกตน ความรู้สึกของเราต่ออาจารย์เป็นความรู้สึกด้วยใจจริง ๆ เพราะเวลาบางคนพูดถึงความดีของอาจารย์ต้องมีการ “น้ำตาไหล” ทุกทีไป

การเรียนธรรมะวันอาทิตย์ของดิฉันจึงงอกงาม เติบโต แข็งแรง แน่วแน่นมั่นคงมากขึ้น ให้ความรู้สึกร่มเย็นแก่จิตใจ ดิฉันรู้สึกถึงห้องเรียนนี้ว่าเป็น “สปปาแห่งจิตวิญญูญาณ” โดยแท้ และมี วันอาทิตย์ที่สงบสุขมาก ๆ ต่างจากทุกวันอาทิตย์ที่ผ่านมาในชีวิตมากมาย เพื่อนที่เรียนด้วยกันเป็นคนจิตใจงาม ใฝ่หาธรรมสมบัติกันทุกคน ให้ความเมตตาไม่มีตรี อบอุ่นต่อกันและกัน พวกเรามี หัวหน้าที่เป็นผู้นำของห้องที่สมบูรณ์แบบ ชื่อคุณสมโภช เสขะนันท์ อยู่หลายปี จนที่จากภพนี้ไปอย่างสงบและงดงามที่สุด หลายปีก่อน และยังมีพิธีผู้ทำขนมของว่างเลี้ยงพวกเราทุกอาทิตย์ ตลอดทั้งนี้เป็นเพราะความรัก ความเคารพอาจารย์วศินอย่างแนบแน่น พวกเราจึงเป็นห้องเรียนธรรมะที่โชคดีที่อยู่ในที่ที่เป็น “สปปายะ” ทั้งกายและใจ มาอยู่ร่วมในเวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง เดือนละ ๓ ครั้ง มากันจากต่างที่กัน จากชีวิตงานการ ต่างกัน บ้างก็มาจากได้อ่านหนังสืออันมากมายของอาจารย์ บ้างก็ได้ฟังอาจารย์จากรายการวิทยุ บ้างก็ฟังซีดีของอาจารย์ บ้างก็ได้รับรู้เรื่องที่อาจารย์สอน ที่ทำให้เราคิดว่าชีวิตคงดีกว่านี้ หากพวกเรามีครูทางจิตวิญญูณที่ดี

ที่สำคัญก็คือ การมีอาจารย์ที่ให้หลักธรรมะที่บริสุทธิ์ที่ช่วยให้พ้นทุกข์ได้จริงด้วยการวิเคราะห์เข้าใจคิดตามหลักของศาสนาที่ทำให้เรามีความมั่นคงในจิตใจมากขึ้น ในการดำเนินชีวิตที่ในหลายสถานะที่เราไม่อยากเผชิญ เช่น อาจมีความหวาดกลัว เกรงต่อปัญหา กลัวไม่ดีเท่าคนอื่น ความประหม่าไม่มั่นใจ ความไม่อดทน ความโลภ อิจฉา ริษยา ว่างุ่นใจ การได้มีปัญญาทางธรรมที่อาจารย์สอนช่วยให้มั่นคงได้เร็วได้มาก มีสมดุลงขึ้นมาใหม่เหมือนไปไหนเมื่อเอาธรรมะไปด้วยไม่ต้องหวาดหวั่นอะไรเลย เพราะมีหลักคิดหลักของการพูด การทำ การมีสติ การมีความคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างทีกล่าวมาแล้ว สิ่งที่อาจารย์ให้ประสบการณ์จากการเป็นนักเรียนในห้องเรียนวันอาทิตย์ของอาจารย์ ทำให้เรามีทรัพย์ทางธรรมะอันร่มเย็น มีธรรมะของอาจารย์แล้วจะอยู่ที่ไหนอยู่กับใครจะทำอะไรก็ดูไร้ปัญหา สามารถทำได้ไม่ต้องปรุงแต่งให้รุ่งรังด้วยนิวรรณ์ต่อไป ในพุทธพจน์ที่อาจารย์สอนพวกเราให้เข้าใจนั้น ที่ชัดเจนคืออาจารย์ให้เรา รู้จักหนทางแห่งความดี ให้มีสติ รู้จักว่าอะไรเป็นความจริง อะไรเป็นเรื่องปรุงแต่งจากกิเลสและนิวรรณ์ และการรับรู้บนพื้นฐานประสบการณ์ของเรา วิธีคิดให้เราลดละอวิชชา ให้เราเข้าใจหลักไตรลักษณ์ ในการรับรู้และใช้ชีวิต ให้เรา รู้จักชีวิตที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้เรามีหลักคิดที่ทำให้เราละจากทางแห่งทุกข์ มาเดินบนทางแห่งความดี ที่มีปัญญา อาจารย์ทำให้เราเลือกมีชีวิตที่มีมงคล เข้าใจตัวเรา เข้าใจผู้อื่น ให้อภัย และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด ไม่ประมาททุกเวลา

นอกจากอาจารย์ให้ธรรมะแก่พวกเราแล้ว อาจารย์ยังเป็นตัวอย่างให้เราเราด้วย ด้วยความเสียสละในการสอน อธิบาย ยกตัวอย่างเพื่อให้เราเข้าใจตามทัน โดยท่านอาจารย์ ใช้กาย, วาจา, ใจ, ปัญญา ประสบการณ์ ของชีวิตของท่านทั้งหมดให้พวกเรา อย่างที่สุด เพื่อให้พวกเราได้ธรรมะทุกวันอาทิตย์ ให้เราเป็นชาวพุทธที่มีปัญญาธรรม ให้พวกเรามีจิตใจที่สร้างสุข สร้างปัญญา สร้างประโยชน์ ไม่สร้างทุกข์ มีสุขง่าย มีทุกข์ยาก เป็นชาวพุทธที่รู้จักใช้ความเป็นมนุษย์ที่โชคดี มีศาสนาที่อุดมปัญญาอันวิเศษ พัฒนาจิตใจของตน รู้จักแก่นสารสาระแห่งชีวิตและจิตใจของมนุษย์ อย่างแท้จริง

อาจารย์บอกว่า จิตใจที่มีหลักธรรมจะรู้สึกร่มเย็นเหมือน อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้ หรืออยู่ภายใต้ร่มที่ให้ความสงบเย็นแก่ชีวิต จิตใจ ไม่ต้องมีชีวิตจิตใจที่ขาดหลักคิด อันเปรียบเหมือนคนยืน กลางแจ้ง โลง ขาดร่มเงา ถูกแดดเผา ถูกฝนกระหน่ำ ลมกรรโชก คลุกฝุ่นอยู่เช่นนั้น

อาจารย์วุดิน นอกจากเป็นครูทางธรรมอย่างประเสริฐแล้ว ท่านยังเป็นที่พึ่งที่ให้หลักคิด ไขปัญหาชีวิตของนักเรียนที่มากراب ขอพึ่งหลักคิด ขอกำลังใจจากอาจารย์ด้วย ลูกศิษย์บางคนถาม ปัญหาเรื่องครอบครัว เรื่องการทำงาน เรื่องสุขภาพกาย และ สุขภาพใจ บางคนมีเพื่อนฝากปัญหาถาม อาจารย์หนึ่งนึ่ง รับฟัง ทุกคำ และตอบครบถ้วนอย่างงดงาม ด้วยเมตตาทุกคน ให้หลัก

คิดที่เป็นกุศล เป็นปัญญาจริง ๆ มิใช่เพียงให้แค่ฟังไพอะไรนะ น่าสนใจ หรือเพียงเพื่อให้ “ผ่านไป”

ในบางครั้งความเป็นอาจารย์ มีอานุภาพสำหรับให้ความมั่นใจแก่ลูกศิษย์อย่างมาก หลายครั้งอาจารย์มิเคยได้ล่วงรู้ว่าลูกศิษย์และหลายคนรวมทั้งดิฉันเองด้วย เวลาเผชิญปัญหาที่ทำให้ทั้งกลุ่มและเครียด หลายครั้งที่พวกเราบอกตัวเองว่า “จะทุกข์อะไรไปนัก เราเป็นลูกศิษย์อาจารย์วศินนะ เรามีครูนะ อาจารย์วศินเป็นครู เราต้องไม่ทำอะไรแย่ไปกว่านี้” หรือ ถ้ามันจะแย่ มันสุด ๆ ก็คือถามอาจารย์ก็ได้ว่าอาจารย์คิดอย่างไร” เราคิดลักษณะมีอาจารย์ในใจเช่นนี้ ทำให้เราผ่านความทุกข์แก้ปัญหาก็ได้ กลับมีจิตใจผ่อนคลาย มีพลังได้อีกครั้ง

อาจารย์ทำให้เรารู้ว่าชีวิตที่ไร้หลักธรรมจะเป็นชีวิตที่มีทุกข์อย่างไร มีอวิชชาอย่างไร ใช้ชีวิตคนพาลเป็นอย่างไร อาจารย์สอนว่าชีวิตแบบใดเป็นชีวิตที่มีสุข พอเพียง งดงาม และเป็นสุขอย่างไร ชีวิตที่ลดละจากโลก โกรธ หลง ชีวิตที่มีสติ ชีวิตที่ประกอบด้วยศีล สมาธิ และ ปัญญา เป็นอย่างไร การมีสติยังคิด ไม่ประมาท ระวังกาย วาจา ใจ เสมอ เป็นชีวิตที่เป็นฐานของการพัฒนาต่อไป ให้เป็นการพัฒนาจิตวิญญาณที่แท้จริง เพื่อถึงซึ่งการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นสุขที่แท้จริง ทุกคนควรตั้งสติฝึกจิตใจให้การพ้นทุกข์เป็นเป้าหมายอันประเสริฐของชีวิตมนุษย์ พวกเราทุกคนทำได้ และเริ่มทำได้เลยทุกคน

มาถึงตรงนี้เมื่อชีวิตของดิฉันดำเนินค่อนข้างมาถึงเลขหก ดิฉันมีข้อสรุปให้ตนเองได้อย่างมั่นใจว่าในการค้นพบหลายสิ่งหลายอย่างที่มีความหมายจริง ๆ ต่อชีวิต ที่สำคัญอย่างยิ่งคือการได้พบอาจารย์วศิน อินทสระ ที่อาจารย์เปิดโอกาสให้ดิฉันได้เข้าถึงศาสนาของตนเพื่อรู้จักวิธีใช้ชีวิตนี้อย่างไม่ประมาทตลอดไป การพบอาจารย์เรียนธรรมะจากอาจารย์ถือเป็นมงคลของชีวิตที่สูงนัก

สายฤดี วรกิจโกศาทร
มีนาคม ๒๕๕๔

แทนความผูกพัน

รู้สึกว่าคุณเองโชคดีที่ได้ผูกพันมากับหลวงพี่
ตั้งแต่เป็นเด็กไร้เดียงสา
เป็นศิษย์วัดเดียวกันที่บ้านเกิด
มาอาศัยเล่าเรียนศึกษาอยู่ในปกครองของท่านช่วยวัยหนุ่ม
และยังได้รับความอนุเคราะห์ตลอดมา

เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๙๙ ผมเดินทางเข้ากรุงเทพฯ มากับพระภิกษุรูปหนึ่ง จำได้ว่าไปขึ้นรถไฟที่จังหวัดพัทลุง เป็นการเดินทางไกลครั้งแรกในชีวิตจากบ้านเกิดที่สงขลา จุดมุ่งหมายของการเดินทางเข้ามาก็เพื่อศึกษาต่อที่โรงเรียนเพาะช่าง ด้วยฝันไว้ว่าเรียนจบแล้วอยากจะเป็นจิตรกรเอก เดินทางไปเขียนรูปที่นั่นที่นี้ อย่างมีความสุข

ก่อนหน้าประมาณหนึ่งปี พระภิกษุรูปนี้เคยแวะไปเยี่ยมที่บ้านในชนบทช่วงปิดภาคเรียน คุยกับคุณพ่อคุณแม่และตัวผมเองถึงเรื่องว่าจบ ม.๖ แล้วจะเรียนต่ออะไร ซึ่งตัวเองก็มั่นใจมาตั้งนานแล้วแต่ ป.๓ โน่นว่าอยากเรียนเขียนรูป อยากสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม โดยไม่เคยตั้งคำถามกับตัวเองว่า “เขียนไปทำไม, เขียนไปแล้วได้อะไร นำไปประกอบอาชีพหากินได้หรือเปล่า ทำนองเดียวกับจะถามว่าเราเขียนจดหมายไปทำไม ร้องเพลงแล้วได้อะไร หรือหลังขดหลังแข็งนั่งเขียนหนังสือเล่มใหญ่ๆ เอาเวลานั้นมากินนอนเที่ยวสนุกไม่ดีกว่าหรือ

มาอยู่กรุงเทพฯปีแรก จำได้ว่าถึงหน้าหนาวริมฝีปากแตก เป็นร่องรอย ยามเช้าเดินทางไปเรียน ออกจากวัดบုบผาราม ฝั่งธนบุรีผ่านทะเลวัดประยูรวงศาวาส ขึ้นสะพานพุทธฯ เดินผ่านโรงเรียนสวนกุหลาบฝั่งถนนตรีเพชร ฟากตรงข้ามเป็นโรงไฟฟ้า วัดเลียบในที่สุดก็ถึงโรงเรียนเพาะช่าง ตลอดห้าปีอันเพียรฝึกฝนวิทายุทธอยู่ที่นี้ ชุดที่สวมใส่ เฉพาะกางเกงนุ่งแต่ยีนส์ลูกเดียว เพราะสมัยนั้นมีราคาถูกที่สุด อาหารมื้อกลางวัน นอกจากอย่างอื่น ที่จำได้แม่นคือก๋วยจั๊บได้รับเงินจากทางบ้านเดือนละ ๓๐๐ บาทซึ่งใช้ไม่เคยพอ ที่จะไปดูหนังดูละครหรือเที่ยวเตร่สนุกสนาน ไม่ต้องพูดถึงนับเป็นเรื่องไกลเกินเอื้อม ความขัดสนจนยากเหล่านี้ น่าจะเป็นอุปสรรคในการศึกษา แต่หาไม่ได้ ไม่ใช่เลย ความของขัดเหล่านี้ สลายไปด้วยความเมตตาของหลวงพี่ที่พี่ผมอาศัยอยู่ด้วย ท่านเป็นนักเทศน์ดัง ได้รับกิจนิมนต์อยู่เสมอ ซึ่งหมายถึงมีปัจจัยถวายมา

ด้วยเสมอ และผมเองเป็นคนเก็บเงินเหล่านั้นเข้าที่เข้าทาง หลวงพี่บอกว่าจำเป็นต้องใช้เงินเมื่อไหร่ก็ให้หยิบใช้ได้ตลอดเวลา ถึงอย่างไรผมเองก็รักษาความพอดีว่าจะหยิบไปใช้เมื่อจำเป็นจริงๆเท่านั้น

กาลเวลาผันผ่าน พอเรียนจบผมกลับบ้านที่สงขลา ทำมาหากินด้วยการประกอบอาชีพครู สอนในโรงเรียนเอกชนซึ่งตัวเองเคยอยู่ตอนมัธยม ทำหน้าที่สอนวิชาศิลปะหรือเรียกกันสมัยนั้นว่า “วิชาวาดเขียน” พร้อมกันนั้นก็ชวนขวายเป็นครูสอนวิชาชุดครู พ.ป., พ.ม.ด้วย เป็นการเพิ่มดีกรีและใบเบิกทางให้กับตัวเอง มีความรู้ในเรื่อง วิชาครู, วิชาภาษาไทย, วิชาภาษาอังกฤษ, วิชาสังคมศึกษาเพิ่มขึ้น ถึงปี พ.ศ.๒๕๐๖ จึงไปสอบบรรจุเข้าเป็นครูของโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด ทำงานอยู่ที่นั่น ๓๖ ปีและเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ.๒๕๔๒ ในตำแหน่งหลังสุดคืออาจารย์ ๓ ระดับ ๘ ด้านศิลปศึกษา ด้วยผลงานเขียนตำราสอนลูกศิษย์ชื่อ “ศิลปะนิยม ๑” อีกเล่มที่ตามติดมาก็เป็นรายวิชาต่อเนื่องคือ “ศิลปะนิยม ๒” เพื่อขอตำแหน่งระดับ ๙ แต่ก็ไม่ทันการณ์ เพราะเกษียณเสียก่อน

บางครั้งบางเวลามาจินตนาการว่า ถ้าชีวิตของเราไม่ได้เรียนที่นั่นที่นี่ ไม่ได้พบกับคนนั้นคนนี่ แต่กลับไปเรียนที่อื่น, อยู่ที่อื่น, พบอาศัยอยู่กับคนคนอื่นจะเป็นอย่างไรหนอ ได้รับคำตอบจากหนังสือ “หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด” ของหลวงพี่รูปนั้นว่า ชีวิตของสรรพสัตว์ถูกบงการด้วยกรรมคือการกระทำของตนเอง ทั้งมโนกรรม วชิกรรมและกายกรรม ผู้ที่เราเข้าไปผูกพัน

ด้วยในชีวิตนี้แสดงว่าเคยทำกรรมร่วมกันมา เคยเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน
สนใจในความดีความงามอย่างนั้นอย่างนี้เหมือนกัน จึงได้ดึงดูด
เข้าหากันและกัน รู้สึกว่าตนเองโชคดีที่ได้ผูกพันมากับหลวงพี่ตั้งแต่
เป็นเด็กเล็กไร้เดียงสา เป็นศิษย์วัดเดียวกันที่บ้านเกิดมาอาศัยเล่า
เรียนศึกษาอยู่ในปกครองของท่านช่วงวัยหนุ่ม และยังได้รับความ
อนุเคราะห์ตลอดมาในวัยทำงานจนแม้ในวัยสูงอายุเกษียณราชการ
อย่างปัจจุบัน เมื่อสงสัยในเรื่องทางธรรมก็ไต่ถามท่านได้อยู่เสมอ
เป็นผู้ให้กับชีวิตของเราตลอดมา พระคุณของท่านต่อเราจึงเหลือสิ้น
ชดใช้กันไม่หมด

พระภิกษุในอดีตรูปนั้นคือ อาจารย์วดีน อินทสระ ปราชญ์
ใหญ่ทางพุทธศาสนาคนหนึ่งของบ้านเราในปัจจุบัน นึกถึงโคลงบท
หนึ่งขึ้นมาได้ กล่าวไว้ว่า

สายหยุดหยุดกลิ้งฟุ้ง	ยามสาย
สายบ่หยุดเสน่ห์ห้าย	ห่างเศร้า
ก็คืนก็วันวาย	วางเทวษ ราแม่
ถวิลทุกขบค่ำเช้า	หยุดได้ ฉันท

คุณูปการที่อาจารย์มีต่อสังคมไทยในแง่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะในรูปแบบของธรรมนิยายอย่าง “พระอานนท์พุทธอานุชา” “จอมจักพรรดิอโศก” หรือในหนังสืออธิบายพุทธธรรมให้กระจ่างชวนอ่านชวนติดตามอย่าง “หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด” หรือเล่มใหญ่ล่าสุด “พระไตรปิฎกฉบับที่ทำให้ง่ายแล้ว” นั้น ย่อมส่งกลิ่นแห่งความดีงาม หอมหวานทวนลมอยู่ได้ตลอดกาลนาน ไม่หายไปยามสายดั่งกลิ่นหอมของสายหยุดอย่างแน่นอน

นิวัติ ะหนนท์

ศิษย์รุ่น ๒๔๙๙-๒๕๐๔

โลกนี้ไม่มีบังเอิญ

หากใครจะถามว่ารู้จักท่านแล้วได้อะไรจากท่านบ้าง
ฉันคงได้รับความเมตตาและปัญญาจากท่าน
เช่นเดียวกับที่ศิษย์ท่านอื่นๆ ได้รับ
แต่ฉันมักคิดไปในทางตรงกันข้ามว่า
ฉันจะตอบแทนและช่วยเหลืออะไรท่านได้บ้าง
เพื่อให้ท่านมีความสุขสบาย
และมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้นานที่สุด

การที่เราจะรู้จักใครสักคนที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิต
และเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาความดีต่อไป มีเหตุปัจจัยส่วน
หนึ่งจากอดีตยาวไกลที่ตาคุณนี่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ถึง ครั้นได้มี
ปัจจุบันกรรมรวมกันแล้ว มีส่วนส่งเสริมเกื้อกูลพัฒนาให้จิตวิญญาณ
ก็ยิ่งเป็นเหตุปัจจัยต่อความเป็น “กัลยาณมิตร” ยิ่งขึ้น

ฉันคงเหมือนท่านอื่นอีกเป็นจำนวนมากที่ได้ชื่นชมชื่อเสียง และผลงานของท่านอาจารย์วศิน อินทสระ มาเนิ่นนานตั้งแต่เยาว์วัย ก่อนที่จะได้มาพบท่าน เริ่มจากการเป็นลูกศิษย์ทางธรรมที่อาศัยผลงานวรรณกรรมทางพุทธศาสนาและหนังสือธรรมะต่าง ๆ ของท่าน เป็นหลักทางใจและเป็นแนวทางแห่งความสงบสุขของชีวิต ไม่เคยนึกฝันมาก่อนว่าจะได้มีโอกาสรู้จัก ได้ใกล้ชิดและได้ตอบแทนพระคุณ ตลอดจนได้ดูแลรับใช้ท่านเช่นในวันนี้

ด้วยวิถีชีวิตที่อยู่ในแวดวงกัลยาณมิตรผู้ใฝ่ธรรมและเป็นแนวหลังทางธรรม เมื่อเหตุปัจจัยถึงพร้อม กัลยาณมิตรหลายท่าน ก็ช่วยเป็นสะพานแห่งความดีนำทางให้ฉันได้พบท่านอาจารย์ จากชีวิตธรรมดา “พระรัตนตรัยและพุทธชัยมงคลคาถา” จนถึง “ความไม่ต้องการ” และที่ประทับใจมากเป็นพิเศษคือ เสียงธรรมบรรยายเรื่อง “ศรัทธากับปัญญา” ถึงเวลาแล้ว ที่ฉันต้องยอมรับว่าเราเป็นศิษย์ของท่านในชีวิตจริง ท่านมิใช่ครูที่อยู่แต่ในหน้าหนังสือธรรมะหรือในแผ่นซีดีอีกต่อไป

จะว่าไปแล้วก็เป็นเวลาเพียงปีเดียว จากวันที่ได้มาราบเท้าท่านครั้งแรก ถือว่าฉันเป็นศิษย์ผู้น้องของทุก ๆ ท่านใน “อาจารย์านุสสติ” เล่มนี้ แต่เมื่อศรัทธาและมั่นคงใจในครูแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเกื้อกูลชีวิตฉันต่อไป ถือว่าท่านมีส่วนเป็นแรงบันดาลใจอย่างยิ่ง ยิ่งได้มีโอกาสใกล้ชิดก็ยิ่งประทับใจในความเมตตา ความพากเพียรวิริยะอุตสาหะและภูมิธรรมภูมิปัญญาของท่านมาก

ขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งมีความเห็นใจและห่วงใยในความทุกข์จากความเจ็บป่วย ที่รุมเร้าและห่วงใยในความ เป็นอยู่ เป็นไปในชีวิตของท่านที่ต้องการ ความช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่อยู่มาก

ถือได้ว่าท่านอาจารย์เป็น”บุพการีของสังคม” ซึ่งสร้าง คุณประโยชน์แก่พระศาสนาตลอดชีวิตอย่างอเนกอนันต์ เมื่อได้ อ่าน “อัตตชีวประวัติ” (พิมพ์ครั้งแรก) ที่ท่านเขียนเล่าถึงตัวท่านเอง จากความทรงจำตั้งแต่วัยเด็กจำความได้จบจนถึงช่วงปัจฉิมด้วย ฉันรู้สึกซาบซึ้งสะท้อนใจว่าท่านผ่านความทุกข์ยากลำบากมา มากจนอ่อนล้าเหลือเกิน ท่านควรได้รับกำลังใจ และการดูแลเอาใจใส่ อย่างมากในเวลาที่เหลืออยู่ในบั้นปลายชีวิตของท่าน

เกี่ยวกับภูมิปัญญาและปรีชาญาณของท่านอาจารย์ คง ไม่ต้องกล่าวพรรณนาซ้ำ เพราะเป็นที่ประจักษ์แก่ใจทุกท่านที่ได้ สัมผัสผลงานอันทรงคุณค่าและเป็นอมตะของท่านแล้ว จากวัยแรก ที่ต้องกำพร้าผู้ให้กำเนิดทั้งสอง ขาดความรักความอบอุ่นความเอาใจ ใส่อันบุตรจะพึงได้รับจากบิดามารดาตั้งแต่วัยเพียง ๕ ขวบ ความทุกข์ยากผลักดันให้มาอาศัยวัดอยู่ จากเด็กบ้านที่ขาดอ้อมกอดอบอุ่น ของบุพการีมาเป็นเด็กวัดที่ต้องรับผิดชอบชีวิตตัวเองให้อยู่รอด เวลา ทุกข์เวลาป่วยไข้ก็ไม่มีใครให้อ่อนและไม่มีใครคอยปลอบใจ จนบังเอิญ ได้มาบวชเป็นสามเณรน้อยกับพระพี่ชายที่วัดบุปผาราม กรุงเทพฯ (ตั้งแต่อายุ ๑๓ ขวบ) ได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมุ่งมั่นใฝ่รู้จนจบ เปรียญธรรม ๗ ประโยค ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร แล้วเปลี่ยนแนว

มาศึกษาเชิงวิชาการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ (ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ วัดบวรนิเวศวิหาร) ตามลำดับ ด้วยหวังนำวิชาความรู้และประสบการณ์ที่กว้างขวางมาเผยแพร่เพื่อทดแทนคุณพระศาสนาให้ดีที่สุด จนถึงวันนี้ ที่มีผลงานหนังสือนับสองร้อยกว่าเล่ม ตีพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ผลงานเสียงบรรยายอีกนับไม่ถ้วน ทั้งรายการวิทยุและบรรยายสด ยากจะหาใครในโลกนี้ที่จะสามารถทำสิ่งดี ๆ ไปได้มากมายขนาดนี้ ในเวลาเพียงหนึ่งชีวิต

เมื่อได้มารู้จักและมีโอกาสใกล้ชิดกับท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ฉันมีความเคารพศรัทธาและมั่นใจในความเป็นครู ผู้รู้ผู้เปี่ยมเมตตาของท่าน จนขออนุญาตเรียกท่านว่า “คุณพ่อ” (ท่านคงเป็นคุณพ่อที่มีลูกสาวมากที่สุดในโลก) ทั้งได้พิจารณาเห็นความแตกต่างบางอย่างเมื่อเปรียบเทียบกับครูบาอาจารย์ท่านอื่น ตรงที่ท่านอาจารย์วศินอยู่ในสภาวะที่ต้องการการเอาใจใส่ดูแล ต้องการกำลังใจและความช่วยเหลือมากเป็นพิเศษ เพราะท่านไม่มีใคร และมีโรคภัยไข้เจ็บรุมเร้ามาก ทุกวันทุกคืนท่านไม่เคยไปเที่ยวที่ไหน อยู่แต่ในบ้านชั้นเดียวหลังน้อย ๕๐ ตารางวาเศษ ทั้งบ้านเต็มไปด้วยกองหนังสือธรรมะ ไม่มีทรัพย์สินสิ่งใดมีค่าใด ๆ ท่านอยู่กับ “พี่ยุ” (ยุดี อึ้งศรีวงษ์) ศิษย์ผู้อุทิศเวลาทั้งชีวิตมาดูแลเอาใจใส่ท่านอย่างใกล้ชิดทุกวันทุกคืน ประดุจบุตรสาวกับบิดา เป็นเรื่องประทับใจแรกที่พบเห็นในวันที่ไปกราบท่านครั้งแรก เมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๔ ฉันประทับใจในความเสียสละของพี่ยุ หากไม่มีพี่ยุ ท่านอาจารย์คงเป็นอยู่ยากลำบากมาก เมื่อเห็นสถานการณ์เป็นเช่นนั้น ก็คิดว่า

ตนเองจะช่วยเหลือดูแลท่านเท่าที่มีโอกาสและมีกำลังความสามารถ

การดูแลท่านอาจารย์วศินหรือ “คุณพ่อ” ที่พวกเราเรียกท่านนั้น พี่ต้องดูแลเรื่องอาหารการรับประทานที่เหมาะสมปลอดภัยและมีประโยชน์ ทั้งดูแลจัดหูกยาอาหารเสริมสารพัด คอยวัดความดันโลหิต คอยเช็คน้ำตาลเพราะโรคเบาหวาน (มีคุณนวลจันทร์ผู้ซื้อสัตย์คอยช่วยงานพี่ๆในบางวันและบางเวลา) คุณพ่อต้องการสิ่งใดก็เรียกหาเรียกใช้พี่ๆ (ยุ ยุ ยุ...) ทั้งงานด้านเลขานุการ งานปฎิคมงานวิชาการงานช่าง งานซ่อมบำรุง สารพัดจิตปาดะ ทุกอย่างอยู่ในความดูแลของพี่ๆคนนี้คนเดียว (พวกเราเรียกพี่ๆว่า หัวหน้าออร์ด) ทั้งที่จริงๆ แล้วท่านอาจารย์มีบุตรชาย ๒ คน แต่ด้วยภารกิจหน้าที่การงานและครอบครัว จึงมิได้อยู่ดูแลท่านใกล้ชิดในปัจจุบัน

ชีวิตของท่านอาจารย์จึงฝากไว้ในความดูแลเอาใจใส่ของ “บรรดาศิษย์” ที่มีความกตัญญูและรักห่วงใยท่าน ซึ่งผู้ที่อุทิศเวลาและชีวิตมากที่สุด คือผู้หญิงตัวเล็กๆ ชื่อ “ยุวดี” และยังมีศิษย์อีกมากมายหลายตามลัดเปลี่ยนกันมาดูแล บางคนส่งอาหาร บางคนส่งยา บางท่านก็แวะมาเยี่ยมเยียนพร้อมเครื่องอุปโภคบริโภคหลากหลาย เหมือนบ้านคุณพ่อเป็นกุฏิหลังน้อย และที่เป็นอาหารใจทรงอาณุภาพ คือกลุ่มศิษย์หลากหลายที่ช่วยกันเผยแผ่งานทางธรรมของท่านให้กว้างขวางต่อเนื่อง ซึ่งก็รวมถึงชมรมกัลยาณธรรมด้วย ยามใดที่ท่านต้องไปพบแพทย์ ไปตรวจสุขภาพ ก็มีลูกศิษย์ลูกหาคอยช่วยเหลือดูแล อำนวยความสะดวก

ซึ่งกลุ่มพวกเรา ได้แก่ หมอเปิ้ล น้องบุญ น้องหมู พี่อาทิตย์ น้องเอกและน้องอ้วน เป็นต้น ถือเป็นศิษย์กลุ่มล่าสุดที่เต็มใจศรัทธาเข้ามาช่วยดูแลท่านด้วยความรักและห่วงใย จนถึงวันสำคัญ ที่ได้พาท่านไปตรวจหัวใจและทำ “สวนหัวใจ” (บอลลูน) ถึง ๒ เส้น (๒ ครั้ง) ท่านจึงเป็นอาจารย์ของบรรดาศิษย์จริง ๆ คืออยู่ในความดูแลอุปการะ เอาใจใส่ของบรรดาศิษย์ทั้งหลายอย่างเต็มที่ มากกว่าจะได้รับความเอาใจใส่จากญาติและบุตร ทำให้พวกเราารู้สึกว่าท่านเป็นเสมือนบิดาของพวกเราทุกคน

ดังกล่าวแล้วว่าท่านอาจารย์เป็นเสมือน “บิดา” ของพวกเราทุกคน เพราะท่านต้องการความช่วยเหลือ ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากพวกเรามากกว่าครูบาอาจารย์ท่านอื่น ๆ ท่านมักกล่าวถึงชีวิตของท่านว่าเป็นเกวียนเกาคร่ำคร่าชำรุดที่รอเวลาที่แตกหักพังสลาย ท่านมักปรารภว่า “ไม่รู้ว่าจะอยู่ถึงวันพรุ่งนี้หรือเปล่า” จากแต่ก่อน ที่ท่านเคยมีความสุขทั้งชีวิตทุ่มเทอยู่กับงานเผยแผ่ธรรม ตื่นแต่เช้ามีดก็เขียนตำรา เตรียมการบรรยายการสอน ตอนบ่ายก็ไปสอนพระสอนฆราวาส ตกค่ำก็จัดรายการวิทยุ บางวันก็ตรากตรำงานอย่างเพลิดเพลินจนข้ามวันใหม่ อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยและละเอียดที่จะห่วงใยสุขภาพตัวเอง อุทิศตนสมเป็นทหารเอกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อวันหนึ่งมาถึงที่โรคร้ายเบียดเบียนรุมเร้า จนดวงตาคู่นี้มัวเกินกว่าจะอ่านหนังสือได้เอง สองมือที่เคยลิขิตข้อธรรมและวรรณกรรมอันทรงคุณค่าไม่สามารถทำงานที่รักได้อีกต่อไป จะค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ

ตำราใด ๆ ก็อ่อนล้ากำลังและมองไม่เห็นชัด ท่านจะต้องทุกข์และรู้สึกท้อแท้สักเพียงไร เมื่อทำสิ่งที่รักไม่ได้อีกต่อไปแล้ว งานเผยแผ่ธรรมที่ท่านรัก ต้องรอโอกาสให้คนอื่นช่วยเขียนช่วยอ่าน ที่ท่านยังทำได้เองก็คือฟังธรรมเท่านั้น (แต่ถึงกระนั้นท่านก็ยังมีเมตตาตอบปัญหาธรรมะในคอลัมน์สนทนาธรรมในเว็บไซต์เรือนธรรม โดยความช่วยเหลือของพี่ยุวดีตลอดมาทุกสัปดาห์)

บางครั้งในยามท้อแท้เพราะทำอะไรไม่ได้เอง ท่านเคยปรารภว่า “ชีวิตที่อยู่ไปวัน ๆ ไม่ได้ทำประโยชน์อะไร ก็ไม่มีค่า ไม่รู้จะอยู่ไปทำไม” ฟังแล้วใจหายและมีความเห็นใจว่าควรจะช่วยดูแล ประคับประคอง เป็นกำลังใจให้ดวงประทีปแก้วนี้ยังคงสว่างไสวเพื่อมวลชนอยู่ต่อไป เพราะนอกจากได้ประจักษ์ในความเมตตาของท่านแล้ว ต้องยอมรับว่าท่านยังเป็นผู้มีพระคุณต่อพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก สมควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับความรู้สึกดี ๆ ตอบแทนบ้าง ฉันทึ่งตั้งใจจะตอบแทนคุณธรรมความดีของท่าน ตั้งใจทำสิ่งที่จะเป็นกำลังใจ นำความภูมิใจ และช่วยผ่อนคลาย บรรเทาความทุกข์ความกังวลของท่านบ้าง

เมื่อพวกเราพาคุณพ่อไปตรวจหัวใจ โดยการความอำนวยการความสะดวกของหมอเปิ้ล และท่านต้องทำบอลูนเพราะเส้นเลือดหัวใจตีบถึง ๒ เส้น ในเดือนมีนาคม และเมษายน ปีพ.ศ. ๒๕๕๕ นี้ตามลำดับ ฉันขอเข้าไปอยู่ในห้องปฏิบัติการสวนหัวใจเป็นเพื่อนกับท่านถึง ๒ ครั้ง (ได้รับอนุญาตจากแพทย์เป็นพิเศษ) และแล้ว

อุบัติเหตุเสียงตายที่ร้ายแรงที่สุดในชีวิตของฉันก็เกิดขึ้น ในวันที่ ๒๔ เมษายนที่ผ่านมา หลังจากทำนผ่าตัดบอลูนเส้นที่ ๒ เพียงวันเดียว ในนาที่ชีวิตที่รลพลลลคว่ำ พงยับเบิน หลังจากกลับจากไปนอนเฝ้าคุณพ่อ อดนอนตลอดคืน ในขณะที่ยังมีสติ แม้จะเจ็บปวดบริเวณหลังมากและมีเลือดอาบหน้า คนแรกที่ฉันคิดถึงคือคุณพ่อ เพราะทุกครั้งทีกลับถึงบ้าน ฉันจะต้องโทรศัพท์ทกลับไปเรียนให้ท่านทราบเพื่อคลายความห่วงใย เมื่อเกิดเรื่องไม่คาดฝัน ฉันมองหาโทรศัพท์มือถือที่แต่ไม่พบ คิดว่าจะส่งข่าวถึงท่านได้อย่างไร คิดในใจว่า “คุณพ่อขา ช่วยลูกด้วย ลูกจะกลับไปหาคุณพ่ออีก” เราเพิ่งลาจากกันเมื่อช่วงโมงที่ผ่านมา ในบรรยากาศของความสุข เสียงหัวเราะ ด้วยความรู้สึกผ่อนคลายสบายใจที่คุณพ่อปลอดภัย ผ่านพ้นจากการผ่าตัดด้วยดี แม้ร่างกายของฉันจะเหนื่อยล้ามาก เราเพิ่งนัดกันว่าจะรีบกลับมาเยี่ยมคุณพ่ออีกในเร็ววัน แต่กลับต้องมาประสບอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่ไม่คาดฝัน และคุณพ่อก็ทราบข่าวร้ายทันที เพราะท่านโทรมาหาฉันเพื่อจะถามว่าถึงบ้านหรือยัง แล้วได้ยินเสียงพยาบาลแจ้งข่าวอุบัติเหตุที่น่าตกใจ แทนเสียงฉันตอบรับตามปรกติ

ฉันต้องนอนอยู่บนเตียงในโรงพยาบาลถึง ๒๑ วัน จากวันแรกที่แพทย์ประมาณว่าอาจต้องนอนนานถึง ๒ เดือน และแพทย์บอกว่าหาก “โชคดี” ฉันก็คงจะกลับมาเดินได้ ด้วยความห่วงใยที่คุณพ่อมีต่อฉันมาก สุขภาพร่างกายของท่านจึงฟื้นตัวช้า โชคดีที่ยังโทรศัพท์ติดต่อกันได้ทุกวัน คุณพ่อจึงคลายความห่วงใย

และทุกซอกได้บ้าง ถึงกระนั้นท่านก็มักกล่าวต่าหนิตัวเองว่าเป็นต้นเหตุของอุบัติเหตุร้ายแรงของฉันทันที บางครั้ง ท่านก็ร้องไห้สงสารฉันทีก ทั้งที่ท่านเองก็ยังไม่หายดีนัก แม้ฉันทจะคอยปลอบใจและเป็นกำลังใจให้ท่านเต็มที่ พร้อมทั้งให้กำลังใจตัวเองให้เข้มแข็งและยอมรับสถานการณ์ที่เป็นไป โดยไม่ทุกข์ใจซ้ำเติมตัวเองมากนัก ฉันทันวันรอที่จะหายเป็นปกติอีกครั้ง ส่วนหนึ่งเพราะอยากเห็นคุณพ่อสบายใจคลายกังวล และเมื่อคุณพ่อแข็งแรงขึ้นท่านก็เมตตามาเยี่ยมฉันทที่โรงพยาบาลถึง ๓ ครั้ง ทั้งที่สุขภาพของท่านยังไม่ดีนัก ท่านกล่าวว่า “ไม่ได้ไปเยี่ยมใครที่โรงพยาบาลหลายปีแล้ว” การได้มาพบกันบ้าง ทำให้ท่านสบายใจและมีกำลังใจขึ้นมาก แม้บางครั้งฉันทจะร้องไห้ เมื่อท่านจะลากลับ

ในที่สุดเมฆหมอกร้ายก็ผ่านไป ฉันทได้ยืนอีกครั้ง ได้หัดเดินได้ออกจากโรงพยาบาลและได้กลับมากราบเท้าคุณพ่ออีกครั้ง กลับมาส่งยา ส่งอาหารและดูแลช่วยเหลือในสิ่งอื่น ๆ เท่าที่จะช่วยได้ มาช่วยงานเผยแผ่ธรรม เป็นกำลังใจ เป็นความอ่อนใจและความภูมิใจของท่าน อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย หากใครจะถามว่า รู้จักท่านแล้วได้อะไรจากท่านบ้าง ฉันทก็คงตอบว่าได้รับความเมตตาและปัญญาจากท่าน เช่นเดียวกับที่ศิษย์ท่านอื่น ๆ ได้รับ แต่ฉันทมักคิดไปในทางตรงกันข้ามว่า ฉันทจะตอบแทนและช่วยเหลืออะไรท่านได้บ้าง เพื่อให้ท่านมีความสุข และมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้นานที่สุด เพราะด้วยโรคภัยต่าง ๆ ที่รุมเร้าอยู่ ประทีปธรรมดวงนี้อาจดับวูบลงวันใดก็ได้ ฉันทจึงตั้งใจว่า จะไม่ประมาทที่จะทำสิ่งดี ๆ เพื่อ

ให้ท่านมีกำลังใจอยู่กับพวกเราได้นานที่สุด และเป็นบุชฌิยบุคคลใน
ชีวิตใครต่อใครได้อีกนับไม่ถ้วน

จบบทความนี้ด้วยคำว่า “โลกนี้ไม่มีบังเอิญ” ทางชีวิต
ของฉันทยังดำเนินต่อไป ด้วยความตั้งใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้
ต่อเนื่อง ด้วยสำนึกในบุญวาสนาที่ได้มาพบคุณพ่อผู้เป็นยอด
กัลยาณมิตร ครูผู้ประเสริฐ ผู้เปี่ยมด้วยปัญญาและเมตตา ขอบุญ
กุศลที่คุณพ่อวศิน อินทสระ ได้บำเพ็ญมาในทุกภพ ทุกชาติ และ
บุญกุศลที่ปวงศิษย์ได้สานต่อความดีและบารมีธรรมให้ยิ่งใหญ่ จง
เป็นพลังมาอภิบาลคุ้มครองคุณพ่อที่เคารพรักของพวกเรา จงมี
ความสุข สุขภาพแข็งแรงและมีกำลังใจที่จะส่องแสงธรรมสู่ใจมวลชน
ต่อไปตราบแสนนาน คุณพ่อเคยปรารภว่า หากยังไม่สิ้นภพชาติ
ต้องกลับมาเกิดตายอีกในสังสารวัฏ ก็ขออธิษฐานว่า ขอกลับมา
ทำหน้าที่ “ครู” ผู้เป็นพระธรรมเจดีย์ตลอดไป ทุกภพชาติ ฉันทจึง
ขออธิษฐานว่า หากยังต้องกลับมาเกิดอีก ขอให้ฉันทได้กลับมาช่วย
สืบสานงานเผยแผ่ธรรม และดูแลรับใช้คุณพ่อวศิน อินทสระ อีก
ทุกภพทุกชาติ จนกว่าจะถึงพระนิพพานอันเป็นบรมสุขนिरันดร

ด้วยความเคารพอย่างสูง
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
๙ ธันวาคม ๒๕๕๔

ภาค
ผนวก

บทบาททางพระพุทธศาสนา
ของอาจารย์วดีสิน อินทสระ

ตอน

บทบาทด้านการเป็นครูผู้สอน
นักเขียน และนักเผยแผ่

บทสัมภาษณ์อาจารย์วศิน อินทสระ

(๒๙ พ.ย. ๒๕๕๒) โดย แม่ชีวัลลภา จันทร์อยู่ นักศึกษาปริญญาโท มมร.
ณ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.)

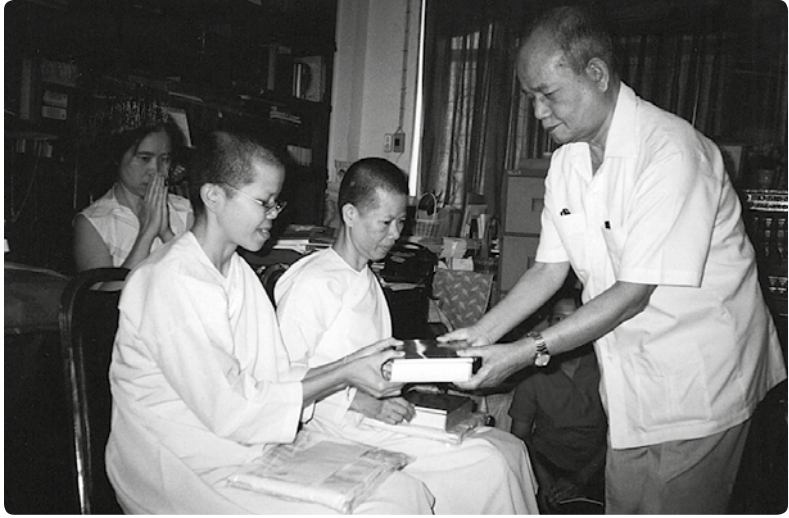
“

สำนึกว่าจะได้ตอบแทนบุญคุณของพระศาสนา
และตอบแทนอุปการะของชาวบ้าน
อุบาสก อุบาสิกา ประชาชนที่ได้อุปถัมภ์ค้ำชู
ได้ช่วยเหลือให้ชีวิตได้เป็นอยู่มาจนถึงทุกวันนี้
ปัจจุบันนี้ก็ได้อาศัยศาสนาอยู่โดยตลอด
คิดจะตอบแทนพระคุณของสังคม
พระคุณของศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ก็เลยทำงานด้านนี้มาตลอด ตั้งแต่บวชอยู่จนถึงสึกแล้ว

”

สวัสดีค่ะ แม่ชีชื่อ แม่ชีวัลลภา จันทร์อยู่ แม่ชีทำ
สารนิพนธ์เรื่อง บทบาททางพระพุทธศาสนา ของ อาจารย์วศิน
อินทสระ ตอนนี้เป็นบทที่ ๔ ที่จะสัมภาษณ์ อย่างหนึ่งที่สัมภาษณ์
คือ บทบาทของการเป็นครูผู้สอน นักเขียนและนักเผยแผ่

จะมีบทสัมภาษณ์ที่ให้พวกท่านนักศึกษาช่วยเขียนช่วยกรอก
หน่อยนะคะ จะสัมภาษณ์ ดร.สายฤดี คุณปนัดดา คุณวิรัช ซึ่ง
คุณปนัดดาบอกว่าให้คนรุ่นหลังพูดบ้าง คือคุณวารุณี

ถาม ๑. ในบทบาทฐานะครูผู้สอน วิธีสอนของท่าน อาจารย์ ใช้เทคนิคอะไรคะ

ตอบ มีเทคนิคในการสอนอย่างไรก็เอาเทคนิคมาใช้ คือ มีความกรุณาต่อผู้ที่เรียน แม้ในการเขียนหนังสือ ที่สำคัญว่า เทคนิคต่าง ๆ ก็คือ ความกรุณา อยากที่จะให้ผู้อ่านพ้นจากความทุกข์ ประสบความสุข ในการเผยแพร่ธรรมทางวิทยุ ก็ใช้หลักเดียวกันคือ หลักความกรุณา ทำอย่างไรที่จะให้ผู้ฟังได้รับความสุข พ้นจากความทุกข์ ในการสอนอยู่ทุกวันนี้ ที่ใช้มากที่สุดก็คือความกรุณา มากกว่าเทคนิค อื่นที่เขาใช้กันอยู่ ส่วนวาทศิลป์ต่าง ๆ ไม่ค่อยได้เรียน ไม่ค่อย ได้ฝึกฝนเท่าไร แต่อาศัยความจริงใจ และความกรุณาเป็นแม่บท

ถาม ๒. ท่านอาจารย์นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า มาสอนอย่างไร

ตอบ ส่วนมากนำมาจากพระไตรปิฎกเป็นหลัก อรรถกถา บ้าง นอกจากนั้นก็มีการวิพากษ์วิจารณ์กัน ถามและแสดงความเห็น กันบ้าง

ถาม ๓. ท่านอาจารย์ได้อะไรจากการสอน

ตอบ ได้ในสิ่งที่ถ้าไม่ได้สอนก็ไม่ได้ คือ ความรู้สึกสุขใจ ความชื่นใจ ความโลมหนัสในการสอน และรู้สึกว่าได้ให้ในสิ่งที่ควรให้ แก่ผู้ที่ควรได้รับ ก็มีความสบายใจ มีความสุขใจ มีกำลังใจ บางที ตื่นมาเช้า ๆ ก็คิดว่าวันนี้จะสอนอะไร บางทีก็มานอนที่ห้องพัก มา ประารถกับตัวเองว่า วันนี้จะสอนไหวหรือ แต่พอเข้าห้องสอนรู้สึก

มีกำลังขึ้น ขอโทษที่จะพูดคำว่า “คล้าย ๆ ม้าศึก” เพราะม้าศึกเมื่อได้ยินเสียงกลองศึก มันจะมีกำลังขึ้นมา มีข้างศึกของพระเจ้าปเสนทิโกศลไปตกหล่มทำอะไรก็ไม่ขึ้น คนไปช่วยอย่างไรก็ไม่ขึ้นจากหล่ม มีบัณฑิตท่านหนึ่งเป็นบุโรहितของพระเจ้าปเสนทิโกศลบอกว่าเขาเป็นช่างศึก ให้ตีกลองศึก พอได้ยินเสียงกลองศึก ช่างรวบรวมกำลังทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ถอนตนขึ้นจากหล่มได้ พระพุทธเจ้าท่านทราบจากภิกษุทั้งหลายที่ไปบิณฑบาต แล้วกลับมาราบทูลพระพุทธเจ้าตรัสว่า “เธอทั้งหลายจงถอนตนขึ้นจากหล่ม คือ กิเลสเหมือนกับที่ช่างศึกของพระเจ้าปเสนทิโกศลถอนตนขึ้นจากหล่มเล่น”

ถาม ๔. คุณสมบัติที่ดีของครู ในความเห็นของท่าน
อาจารย์ ควรเป็นอย่างไรคะ

ตอบ อันนี้ผมไม่ต้องแสดงความคิดเห็นเอง มันมีอยู่ในตำรา

คุณสมบัติของครู ๗ ประการ ได้แก่

“ปิโย ครู ภาวนีโย วัตตา จะ วจหนักขโม คัมภีร์ญจะ
กถัง กัตตา โน จัญฐาเน นियोชเย”

ปิโย คือ ทำตนให้เป็นคนน่ารัก

ครู คือ เป็นคนน่าเคารพ เป็นคนหนักแน่น

ภาวนีโย คือ อบรมตนอยู่เสมอ ทั้งทางวิชาความรู้
ทั้งทางคุณธรรม

วัตตา จะ คือ ขยันสอน ขยันพูด ขยันกล่าว

วจนักขโม คือ เมื่อเขาเดือน ก็ยืนดีรับฟัง ไม่ทะนงตน
ยอมให้ผู้อื่นเขาพูดบ้าง

คัมภีร์ธรรมา จะ กถัง กัตตา คือ ทำสิ่งที่ตื่นให้ลึก ทำสิ่งที่
ลึกให้ตื่น

โน จัฏฐาเน นโยชเย คือ ไม่ชักชวนในทางเสื่อม ไม่
ชักชวนศิษย์ให้ทำในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ไม่ชักนำและไม่สอนศิษย์ในสิ่ง
ที่เป็นไปไม่ได้

นี่เป็นหลักที่ให้เอาไว้สำหรับศิษย์ที่จะเข้าไปหาครู หรือ
สำหรับผู้ที่เป็นครูควรที่จะประกอบด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ในการ
สอนศิษย์ และยังมีอื่น ๆ อีกเยอะในการที่จะเป็นครู ใช้ศิลปะในการพูด
ในการอุปมาให้เขาเห็น หรือว่า สันทัตตนา คือ พูดอะไรให้เขาเห็นจริง

สมาทปะปะนา คือ ชักชวนให้เว้นจากอกุศล ประพฤติอยู่
ในกุศล

สมุตเตชะนา คือ ให้กำลังใจในการที่จะละความชั่ว ทำความดี
และมีกำลังใจที่จะศึกษาเล่าเรียน

สัมปะหังสะนา คือ ระวังแจ่มใสในการศึกษาเล่าเรียน ใน
การที่จะทำความดี ไม่หุดหู่ เรียนแล้วไม่เครียด ไม่ใช่เรียนไปเครียดไป
ให้สบาย ๆ ให้รู้สึกมีความสุข

ถาม ๕. ท่านอาจารย์คิดว่าท่านจะสอนอีกนานเท่าไรคะ แล้วเพราะเหตุใดคะ

ตอบ นี่ก็แล้วแต่พยาธิกัมมธนะเป็นตัวกำหนด เพื่อพยาธิรบเร้ารุกรานจนไม่ไหวแล้ว เดินเหิรไม่ได้แล้ว ก็ต้องเลิก แต่ถ้าความตายมันมาก่อน เราก็ต้องเลิกต้องหยุด เอาไว้สอนกันชาติหน้าต่อ แต่ก็ยังมีความตั้งใจว่าถ้ายังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ ก็ขอทำงานนี้ไปทุกชาติ ขอเป็นอย่างที่เป็น ขอทำงานอย่างที่ทำอยู่ มันแข็งแรงอริชฐานมาตั้งแต่เป็นสามเณรน้อย ที่จะขอทำงานด้านนี้ ด้านเผยแผ่ศาสนา เผยแผ่ธรรม

ถาม ๖. บทบาทในฐานะนักเขียน ท่านอาจารย์มีแรงบันดาลใจอย่างไรที่เป็นนักเขียน

ตอบ ด้วยปรารถนาว่า เมื่อได้เจริญเติบโตขึ้นมาในศาสนา ตั้งแต่เด็ก ได้อาศัยศานนามาตั้งแต่เป็นเด็ก ในประวัติก็ได้เขียนเอาไว้แล้วก็มาบวชเป็นสามเณร ลีก็ออกมาก็ออกมาเขียนหนังสือด้วยสำนึกว่าจะได้ตอบแทนบุญคุณของพระศาสนา และตอบแทนอุปการะของชาวบ้าน อุบาสก อุบาสิกา ประชาชนที่ได้อุปถัมภ์ค้ำชูได้ช่วยเหลือให้ชีวิตได้เป็นอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันนี้ก็ได้อาศัยศานนาอยู่โดยตลอด คิดจะตอบแทนพระคุณของสังคม พระคุณของพระศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็เลยทำงานด้านนี้มาตลอดตั้งแต่บวชอยู่จนถึงลีแล้ว

ถาม ๗. ท่านอาจารย์ชอบเขียนหนังสือแนวไหนมากที่สุดคะ

ตอบ ที่มีความสุขมากที่สุดคือการเขียนนวนิยายอิงหลักธรรม เช่น เรื่องพระอานนท์ฯ เรื่องพระเจ้าอโศก ชีวิตนี้มีอะไร เป็นต้น ยังมีอีกหลายๆ เรื่อง ที่เป็นนวนิยายอิงหลักธรรม ก็จะทำให้มีความสุขมาก มีความสบายมาก คือ จิตใจสงบเยือกเย็น เหมือนเราอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่ง เรื่องแนวอื่นก็ชอบ เช่น หลักวิชาการ การเขียนบทความ การแสดงความคิดเห็นต่างๆ การอธิบายธรรมะ จะมีความสุขมากที่สุดที่ได้เขียนนวนิยายอิงหลักธรรม พอเขียนจบ ปักปากกาลงบนกระดาษจนกระดาษทะลุ มันถึงใจ เมื่ออายุ ๓๙ ได้เขียนหนังสือ ทางแห่งความดี ๔ เล่ม พอเขียนเสร็จวางปากกา ถอนหายใจยาว แล้วบอกกับตัวเองว่า “เราตายได้แล้ว” หนังสือเรื่องนี้เริ่มเขียนตั้งแต่อายุ ๓๕ ปี รู้สึกว่าได้ทำงานที่อยากจะทำ แล้วคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ถาม ๘. การเป็นนักเขียนของท่านอาจารย์ ใช้หลักอะไรในการเขียน

ตอบ ความกรุณา คือ เมื่อรู้อะไรแล้วก็อยากจะให้คนอื่นเขารู้ด้วย ได้รับผลดีจากอะไรแล้วก็อยากให้คนอื่นได้รับผลดีนั้นด้วย อยากจะช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้พ้นจากความทุกข์ ให้มีความสุข เมตตา และกรุณา เป็นตัวแสดงบทบาทยิ่งใหญ่อยู่ในวิถีชีวิต

**ถาม ๙. นักเขียนที่ดีและประสบความสำเร็จ ควรมี
ความพร้อมอย่างไร**

ตอบ เหมือนอ้อยที่เติบโตเต็มที่ มีน้ำหวานอยู่เต็ม เมื่อ
เอาไปเข้าเครื่องคั้นน้ำออกมา น้ำอ้อยก็ออกมาเยอะ นั่นคนเขียน
หนังสือต้องคอยปมตัวให้เพียงพอเหมือนลำอ้อย มีความรู้พอ
มีความสามารถพอ มีจิตใจพร้อม ในขณะที่เราเขียนถึงคุณธรรม
ใดแล้ว เรารู้สึกว่ามีคุณธรรมนั้นอยู่ แล้วมันจะออกมาจากความ
รู้สึกจริง ๆ จากใจจริง ๆ ย่อมมีรสแห่งธรรม ย่อมชนะรสทั้งปวง

ถามเกี่ยวกับการเป็นนักเผยแผ่

ถาม ๑. ท่านอาจารย์มีหลักอย่างไรในการเป็นนักเผยแผ่

ตอบ มันก็เรื่องเดียวกันกับงานเขียน เขียนก็เป็นการเผยแผ่
และก็มีเผยแผ่โดยการพูดหรือทางวิทยุก็เป็นการเผยแผ่ และก็มีเผยแผ่
โดยการสอน เช่น การสอนพระภิกษุ สามเณร แม่ชีในมหาวิทยาลัย
สงฆ์ เป็นเวลา ๔๕ ปีพอดี แต่ตอนนี้หยุดหมดแล้ว เหลือแต่การ
สอนในวันอาทิตย์ ที่บรรยายทางวิทยุก็หยุดหมดแล้ว ก็ยังมาออก
สดที่นี่ยังคนเดียว ที่ยังพูดธรรมะให้ฟังอยู่เพราะเห็นว่าเป็นชุมชน
เป็นกลุ่มที่หาได้ยาก เป็นผู้ที่มีความสมบัติเพียบพร้อมที่จะได้รับคำสอน

ถาม ๒. ท่านอาจารย์ได้อะไรบ้างจากการเป็นนักเผยแผ่

ตอบ ก็ต้องตอบเป็นคำตอบเดียว คือได้สิ่งที่ถ้าไม่ได้เป็น
นักเผยแผ่ก็จะไม่ได้ เหมือนกับถามแม่ชีว่า บวชแล้วได้อะไร ก็ต้อง
ตอบว่าได้สิ่งที่ถ้าไม่บวชก็จะไม่ได้

สัมภาษณ์นักศึกษา

ถาม ๑. สาเหตุใดที่นักศึกษาจะมาเรียนธรรมะกับท่าน อาจารย์วศิน

ดร.สายฤดี ตอบ เพราะว่าตัวอาจารย์มากกว่า สาเหตุมีหลายอย่าง บางคนมาเพราะได้อ่านหนังสือของท่านอาจารย์ ส่วนดิฉันเองคิดว่า อยากเรียนธรรมะจากคนที่มีความบริสุทธิ์ มาทดแทนคุณแม่ดิฉัน เพราะเคยได้แนวความคิดอันบริสุทธิ์มาจากคุณแม่ พอคุณแม่เสียก็แว้งกว้างอยู่ ๒ ปี และคุณขวัญได้แนะนำว่าท่านอาจารย์สอนให้รู้จักคิดในเรื่องดี ๆ ที่ทำให้มีความสุขและเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ ดิฉันจึงมาและไม่เคยผิดหวังเลย อาจารย์มีความเมตตาสูง มีความรู้และมีวิธีการสื่อสารครบถ้วน ตรงตามระดับของความรู้ ฐานของความรู้ อาจารย์เป็นผู้ที่สอนมานาน ทำให้มีตัวอย่างที่นักเรียนสามารถจะเข้าใจได้ เหมาะสม เพียงพอ ชัดเจนและทำให้รู้สึกว่สิ่งที่อาจารย์ให้ นั้นมีค่ามากกว่าที่เราจะไปค้นคว้าเอง

คุณวารุณีตอบ สาเหตุง่าย ๆ ก็มาจากที่รุ่นพี่ที่มาเรียนก่อนได้ประโยชน์จากชั้นเรียนมาก ชีวิตของเราที่เหลืออยู่จะได้เดินต่อไปในทางที่ถูกต้อง เราก็เชื่อและก็ลองมาเรียนดู เมื่อมาแล้วก็พบว่า เป็นเช่นนั้นจริง ๆ คำตอบก็เหมือนกับข้างต้น

คุณวีรัชตอบ สาเหตุโดยตรงที่มาเรียนก็เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจธรรมะจากครูบาอาจารย์ที่รู้จักจริง เพื่อนำความรู้ไปประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้อง จึงเสาะหาครูบาอาจารย์

ถาม ๒. หลังจากที่ท่านได้ศึกษาแล้ว ตัวท่าน เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

คุณวีรัช ทำให้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น มองผู้อื่นในแง่ดี ส่วนการเปลี่ยนแปลงก็ในแง่ของการปฏิบัติ ก็ได้ดูจิต ดูใจของตัวเอง เข้าอกเข้าใจตัวเอง มีรายละเอียดธรรมะลึก ๆ ก็ได้ จากครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดการฝึกฝนตัวเอง

ดร.สายฤดี ทำให้มีความมั่นคงทางจิตใจมากขึ้น จึงมีหลักคิดว่า คิดอย่างไรไม่เป็นทุกข์ คิดอย่างไรถึงจะเข้าใจชีวิต คิดอย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ และก็มีความรู้สึกที่ดีเกิดขึ้น จากที่มีความมั่นคงทางจิตใจ คือ มีความเมตตามากขึ้น มีความหงุดหงิด น้อยลง มีชีวิตที่สงบขึ้น แล้วก็ไม่ใช่ขวัดขวามาก แล้วก็ไม่ยุ่ง ไม่หงุดหงิด มากเหมือนแต่ก่อน

คุณวารุณี คล้าย ๆ กันค่ะ แต่จะเห็นนอกเห็นใจคนอื่น มากขึ้น ทะนงตัวน้อยลง เมื่อก่อนคิดว่าตัวเองทำดีแล้ว แต่เมื่อ มาเรียนกับอาจารย์ทำให้เข้าใจธรรมะ และการประพฤติธรรมแง่มุม ต่าง ๆ ได้ละเอียดมากขึ้น เห็นว่าหลาย ๆ อย่างที่เราเคยคิดเคย ปฏิบัติ ไม่ได้ถูกต้องเหมาะสมที่สุด เราจึงพยายามปรับตัวเอง ใน

เรื่องของศิลปินก็ทำให้เข้าใจละเอียดมากขึ้น สามารถนำมาใช้ปรับปรุงตัวเองได้ดี ความที่อาจารย์เป็นแบบอย่างให้เห็นด้วยตาตนเอง ก็ทำให้เราสงบมากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ที่เมื่อก่อนชอบท่องเที่ยวไปตามความอยากของตัวเอง อยากรู้อยากเห็นก็ลดลง คือได้ข้อคิดจากบทความที่อาจารย์เขียน ถ้าจำไม่ผิดก็เป็นเรื่องที่อาจารย์ไปอเมริกา อาจารย์เขียนไว้ว่า การเที่ยวไปไหนก็เห็นแต่ธาตุ ๔ ซึ่งตัวเองเคยคิดเหมือนกัน ไปมาหลายประเทศ ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติที่เห็น มันก็คล้าย ๆ กัน ก็ไม่รู้ว่าจะแสวงหาไปทำไม

ถาม ๓. ท่านนักศึกษาได้แบบอย่างอะไรจากท่านอาจารย์คะ

คุณวิรัช ก็ได้จากแบบอย่างที่ท่านทำให้ดู คือ การประพฤติปฏิบัติดีของครูบาอาจารย์ ก็ทำให้พยายามที่จะทำตามหรือซึมซับเอาไว้ทีละนิดทีละหน่อย แบบของท่านมีหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติ การสอน การพูด การแสดงความคิดเห็น ลูกศิษย์ก็ได้ประโยชน์ตรงนี้แหละ

ดร.สายฤดี อยากให้แม่ชีมาวันที่เราจัดงานให้อาจารย์นะคะ จะมีรูปแบบอย่างนี้ ที่จะบอกว่าได้อะไรจากอาจารย์ คือทุกอย่างที่อาจารย์ทำเป็นแบบอย่างให้พวกเราได้ทั้งหมด อาจารย์ไม่คร่ำครวญกับร่างกายของอาจารย์ อาจารย์พยายามใช้ร่างกายนี้ที่จะสร้างประโยชน์ให้กับพวกเราได้ อาจารย์ไม่เคยบ่น ไม่เคยทำให้เรามีความรู้สึกว่าเป็นทุกข์ แต่เรารู้สึกเป็นทุกข์เองเพราะเราศรัทธาอาจารย์มาก อาจารย์ให้ทั้งคิดทั้งพูดทั้งทำ เป็นอยู่ให้เราเห็น

คุณวารุณี ความเมตตา กรุณา ความถ่อมตัว ความพยายาม อาจารย์มีความพยายามสูงในการที่จะอธิบายให้พวกเราเข้าใจอะไรต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

คุณปนัดดา ความอดทนของท่านอาจารย์ที่มีต่อลูกศิษย์ต่างระดับแตกต่างกัน เป็นตัวอย่างที่สำคัญที่ทำให้เรามองเห็นว่าอาจารย์มีความเมตตากรุณาขนาดไหน อาจารย์อดทนได้ และให้กำลังใจกับทุกคน แม้ว่าจะอยู่ในระดับที่เข้าใจผิด อาจารย์ก็อดทนที่จะอธิบาย นี่เป็นตัวอย่างที่หาได้ยากมาก พวกเราทุกคนรู้สึกว้าชอคติมากที่ได้มาเรียนกับอาจารย์ อาจารย์เป็นผู้ที่สุภาพและซื่อสัตย์มาก บอกเราว่าอันไหนเป็นพุทธวัจนะ อันไหนเป็นอรรถกถา ความรู้ความสามารถขนาดอาจารย์นี้เราคิดว่าเราหาแทบจะไม่ได้แล้ว รวมถึงแบบอย่างการปฏิบัติของอาจารย์ด้วย

แม่ชีวัลลภา แม่ชีปลื้มใจกับลูกศิษย์ทุกท่านนะคะ ที่มีความรู้สึกดี ๆ กับท่านอาจารย์

คุณชนิตา (ร้องให้สะอื้นอยู่สักพัก พุดไม่ออก)

อ.วศิน กล่าววว่า เอ้า ร้องให้...ที่นี้เขามักจะเป็นอย่างนี้ พอจะให้พุดอะไรก็ร้องให้เสียก่อน..

คุณชนิตา (ระงับอารมณ์สักพักแล้วจึงกล่าวว่า) ในโอกาสที่ได้เป็นนักศึกษาของท่านอาจารย์ ก็รู้สึกดีใจมากที่ได้มาเรียนที่

มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ยิ่งพอจะขึ้นปี ๓ รู้ว่าจะมีโอกาสได้เรียนกับ ท่านอาจารย์ ก็ยิ่งมีความรู้สึกตื่นเต้น อยากจะให้ถึงวันนั้นเร็ว ๆ เพราะเคยได้มีโอกาสอ่านหนังสือของท่านอาจารย์บ้าง เวลาอ่าน แล้วรู้สึกว่่าสำนวนของท่านเพราะพริ้ง อ่านแล้วคล้อยตาม ชื่นชอบ รู้สึกอยากพบท่าน อยากกราบท่าน อยากเรียนกับท่าน

เมื่อพวกเราชั้นปีที่ ๓ ได้เรียนกับท่านครั้งแรกก็รู้เลยว่า ท่านไม่ใช่อาจารย์ธรรมดา สายตาของท่านมีเมตตา แม้แต่พระ แม่ชี และฆราวาส ในส่วนที่ท่านเมตตากับพวกเรา ทุกครั้งที่เรียนจะมีพัก ๑๐ นาที ท่านจะออกเงินของท่านให้ไปซื้อน้ำปานะ และซื้อน้ำให้ ลูกศิษย์ในห้องทั้งหมด จะเป็นอย่างนี้ทุกครั้งไป ในเบื้องหลังของการเป็นนักศึกษานะคะ ท่านที่เรียนวันอาทิตย์ จะไม่ทราบว่่า วันที่ท่านสอนนักศึกษาเป็นอย่างไร ท่านยังให้กำลังใจกับพระ แม่ชี ฆราวาสอีก ใครสอบได้คะแนนดี ๆ ท่านจะให้ชุดแม่ชีหนึ่งชุด พระก็มี ชุดผ้าไตร และมีปัจจัยอีก ๕,๐๐๐ บาท แม่ชีก็ได้มาแล้ว ค่ะนี่คือ เบื้องหลัง

ส่วนลูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสท่านก็เมตตา ช่วงวันเกิดบอกท่าน ท่านก็จะให้หนังสือแถมลายเซ็นให้ด้วย แถมเมตตาไปถึงลูก ๆ ของ ลูกศิษย์อีก ถ้าจะให้พูดถึงความประทับใจมีมากค่ะ

เล่าไว้ในวันเกิด ปีที่ ๗๐

ณ ห้องเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลักสูตรพิเศษ

“

ตั้งใจว่า ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นก็ตามเถอะ
จะขอทำงานด้านนี้ตลอดไป
ผมมีความรู้สึกว่ามันเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ
จากการที่ได้รับอุปการะจากศาสนามาตั้งแต่ผมเป็นเด็ก
เรื่อยมาจนถึงวัยผู้ใหญ่
มาจนบัดนี้ก็ยังได้รับอุปการะจากศาสนาอยู่
มีหน้าที่ที่จะต้องทำตอบแทน

”

ก่อนอื่นก็ขออนุโมทนากับท่านทั้งหลายที่ได้ตั้งใจมาร่วม
ทำบุญคล้ายวันเกิดฉลองปีที่ ๗๐ ปีนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน
ก็เป็นความปลาบปล้ำใจของผมที่นึกไม่ถึง ในชีวิตก็ไม่ได้นึกว่าจะมี

ผู้ทำบุญให้มากมายอย่างนี้ เมื่อวันที่ ๑๗ อยู่บ้านก็ทำจิตให้สงบ ทำสมาธิวิปัสสนาอะไรไปตามที่อยากจะทำ เมื่อปรารถนาถึงเรื่องวันเกิด ก็จะไม่เล่านิดหน่อยก็ได้ จะเล่ามากก็ได้ แต่ว่ากำลังที่จะเล่าไม่ค่อยมี

ผมเกิดมาเป็นเด็กชนบท ลำบากยากจนมาตลอด ได้เห็น ลัทธิธรรมที่ว่า ชีวิตเต็มไปด้วยความลำบาก ผมชอบย้อนกลับไป คิดถึงเรื่องอดีต ว่าได้เกิดมาอย่างไร ได้เป็นมาอย่างไร ได้ผ่าน ปัญหาอุปสรรคมาอย่างไร มันมากมายเสียจนเขียนไม่ได้ ผมเขียน เรื่องอื่นได้ แต่เขียนประวัติตัวเองไม่ได้ ในชีวิตมีเรื่องต้องผจญกับความทุกข์ยากลำบากเหลือเกิน ตั้งแต่เด็กมาจนถึงบวชเป็นสามเณร และบวชพระ ในระหว่างที่บวชสามเณรหรือตอนเป็นเด็กนั้นก็มีความทุกข์ยากลำบากที่ใหญ่หลวง เท่าที่ย้อนกลับไปคิดเวลานี้ว่าเราผ่าน ชีวิตมาได้อย่างไร คือว่าควรจะตายเสียตั้งแต่เมื่อยังเล็กๆ ในสภาพ ลังคมหรือสภาพความเป็นอยู่ของชีวิตแบบนั้น ตอนบวชสามเณร และตอนบวชพระก็เต็มไปด้วยความยากลำบากในความเป็นอยู่ ไม่มี อะไรอย่างที่มีอยู่ในเวลานี้หรือก ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ผ้าห่ม ผ้าห่ม ยารักษาโรค อะไร ก็ขาดแคลนผืดเคืองไปหมดทุกอย่าง ก็ต่อสู้มาด้วยความอดทนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือต่อสู้กับ โรคภัยไข้เจ็บมาตลอดตั้งแต่วัยเด็กมาจนถึงบัดนี้ ยิ่งอายุมากขึ้น มันก็ยิ่งรุมเร้ามากขึ้น จนแทบจะทนไม่ไหว ทุกครั้งที่เข้าสอนหนังสือ ไม่ว่าจะในวันอาทิตย์หรือวันอังคาร วันพุธที่บรรยายถวายเป็นธรรม

แก่พระ หรือแม้แต่เวลาอัศจรรย์ออกอากาศ ช่วงเวลา ๑ ชั่วโมง นั้น มีความรู้สึกว่ เรากำลังเข้าสู่สงคราม ไม่รู้ว่าจะแพ้หรือชนะ “แพ้” ก็หมายถึงว่า เราอาจจะเสียชีวิตในขณะที่สอนอยู่ “ชนะ” ก็คือรอดมาได้ในช่วงนั้น มีความรู้สึกอย่างนี้ตลอดเวลา ๒-๓ ปีที่ผ่านมาี้ แต่ก็คิดว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำในฐานะเป็นทหารของ พระพุทธเจ้า ถ้าจะเสียชีวิตในขณะที่ออกรบ มันก็ดีเหมือนกัน

มีบางคนพูดให้ฟังว่า ลูกศิษย์รุ่นนี้ ที่มาเรียนตั้งแต่ช่วง ๒ ปีให้หลังมานี้ เสียตายว่ถ้ามาเสียสักเมื่อ ๕ ปีก่อน จะได้อะไร อีกมากมายกว่าที่ได้รับอยู่ในเวลานี้ ผมได้ยินแล้วก็มีความรู้สึกต่อย ต่ำ เพราะบอกตามตรงว่า ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ทางธรรมะของผมให้แก่ท่านทั้งหลายในเวลานี้ ลดลงเกินครึ่ง งาน ออกรายการสดๆ ผมทำไม่ได้เลย นอกจากทำเทปเป็นบางเรื่อง ที่ ออกไม่ได้เลยเป็นเพราะผมค้นคว้าหนังสือไม่ได้เลยมาเป็นเวลา ๒ ปีแล้ว คือหาข้อมูลไม่ได้เลย เพราะไม่มีตา (มองไม่ค่อยเห็น) ไม่มี กำลังที่จะไปค้นหาข้อมูล เมื่อก่อนนี้ถอยหลังไปสัก ๔-๕ ปี ผม ทำงานทั้งวัน เข้าขึ้นมา ตั้งแต่เช้ามีดมาอ่านตำราเพื่อทำรายการ วิทย์ ทุกวัน ทำเสร็จแล้ว บ่ายก็ไปสอนหนังสือ ทุกวัน วันละ หลายชั่วโมง กลางคืนกลับไปออกอากาศวิทย์ ทุกคืน รวมทั้ง รายการ “ธรรมะร่วมสมัย” ตอนดึกด้วย แต่ตอนนี้ผมไม่ได้ทำ รายการนี้แล้ว เพราะทำไม่ได้ไหว แต่ผู้จัดทำมีน้ำใจขอเทปที่เคย บรรยายเอาไว้เก่าๆ นำไปออกอากาศให้อยู่

ฉะนั้น ท่านอาจรู้สึกว่าการสอนการบรรยายของผมเวลานี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน เมื่อก่อนนี่ผมจะมีคู่มือเพียบเลย ท่านถามอะไร ผมจะพูดเรื่องอะไร ผมจะมีคู่มือจากพระไตรปิฎก จากอรรถกถา อะไรต่างๆ มากมาย มากองอยู่ข้าง บันทึกลงมาบ้าง แต่มาถึงเวลานี้ ผมพูดได้แต่สิ่งที่มืออยู่ในตัวเท่านั้น พูดได้แต่เท่าที่มีอยู่ หาใหม่ไม่ได้ ผมเสียดายมากเลย โดยเฉพาะความรู้จากตำราภาษาอังกฤษที่มีคนเขียนไว้มากมาย อันนี้ก็เป็นแหล่งใหญ่เหมือนกัน นอกจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาแล้ว ตำราในภาษาอังกฤษที่มีท่านผู้รู้เขียนเอาไว้ ผมได้อาศัยมากเลย จะค้นคว้าตำราเหล่านี้ทุกวัน ทำให้ได้พบของใหม่ ๆ นำมาฝากท่านทั้งหลาย แต่มาถึงเวลานี้หมดแล้ว ไม่มีแล้ว ไม่มีทางที่จะหาได้ เพียงแต่เปิดดูหนังสือเล่มสองเล่มก็มีนแล้ว อ่านก็ไม่ได้ ก็มีแต่ความรู้เท่าที่มีอยู่ เท่าไรก็เท่านั้น ของใหม่จะได้ก็จากการฟังบ้าง จากการดูรายการโทรทัศน์บ้าง

นี่คือสภาพจำกัดที่อยากจะเรียนให้ท่านทั้งหลายทราบ ที่มีผู้ปรารภว่า เสียดายที่ลูกศิษย์ที่มารุ่นหลัง คือภายใน ๒ ปีหลังนี้ ไม่ได้รับอะไรมากมายอย่างที่เคยได้รับกันมาเมื่อก่อน นั่นก็เป็นเพราะว่ามันหมดสมรรถนะ หรือว่าเรียกว่า ควรจะเลิกสอนได้แล้ว อันนี้ไม่ได้พูดเพื่อให้เสียกำลังใจ เพียงแต่ว่า ถ้ามีผู้ที่จะมาทำแทนได้ ก็อยากจะให้เป็นอย่างนั้น แต่ขณะนี้ยังไม่ทราบจะทำอย่างไร จึงอยากขอให้ท่านทั้งหลายเข้าใจว่า ท่านได้รับเท่าที่ผมมีอยู่ และผมก็ต้องอาศัยท่านทั้งหลายช่วยพูด คือผมพูดคนเดียวไม่ไหว เมื่อก่อนผมพูดได้ ๒-๓ ชั่วโมง พูดคนเดียวก็ได้ ยิ่งพูดยิ่งมัน แต่เดี๋ยวนี้

ยิ่งพูดยิ่งหมด หมดเพราะไม่มีข้อมูล และหมดกำลัง ได้อาศัยข้อมูล จากพระไตรปิฎกที่พวกเราทุกคนมีกันมา ก็มาอ่านสູ່กันฟัง เสร็จแล้ว ผมก็ช่วยอธิบาย ขยายความ ตอบคำถาม ทำนองนี้แหละครับ

แต่ผมก็ชื่นใจ ทุกอาทิตย์ที่มาที่นี่ รู้สึกชื่นใจที่ได้เห็นท่าน ทั้งหลาย ซึ่งเป็นสหธรรมิก เป็นผู้ที่มีกายต่างกัน แต่ว่ามีจิตเหมือนกัน ได้มาสนทนาธรรมกัน เปิดโอกาสให้กันและกัน เพื่อซักถาม สนทนาธรรมอย่างเป็นกันเอง ไม่มีเขา ไม่มีเรา ไม่มีการทะเลาะวิวาท ในชั้นเรียนของเราที่ไม่เคยมีปัญหาในเรื่องทำนองนั้น เรามีแต่เรียนกันอย่างอ่อนน้อมต่อมตน ทั้งผู้สอน ทั้งผู้เรียน ไม่มีทิฐิ มานะ อันนี้เป็นสิ่งที่น่าชื่นใจมาก คือเราอมรับว่าเราไม่รู้ เราไม่ใช่ ผู้รู้ในประการทั้งปวง แต่ว่ารู้บ้างพอเป็นประโยชน์ ไม่ใช่เป็นผู้รู้โดยที่ไม่ใช่ข้อผิดพลาดเลย หรือว่ายืนยันว่าอย่างนี้เท่านั้นถูก อย่างอื่นผิด ปัญหาเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นในสังคมที่นี่ เพราะทุกคนเปิดกว้างเอาไว้ว่า ถ้าเป็นอย่างนั้นจะได้ไหม ถ้าเป็นอย่างนี้จะได้ไหม เราถือหลัก if-then law คือ conditionality ความมีเงื่อนไข สิ่งต่างๆ มีเงื่อนไข

ผมได้เก็บเรื่องนี้เอาไว้ประมาณ ๔๐ กว่าปี ไม่ได้เล่าให้ใครฟัง นอกจากลูกศิษย์บางคนก็ใกล้ชิด แต่ไม่เคยพูดในที่ประชุม ส่วนมากผมคิดว่าเวลาผมใกล้ตาย ไม่ได้หมายความว่าวันนี้จะ

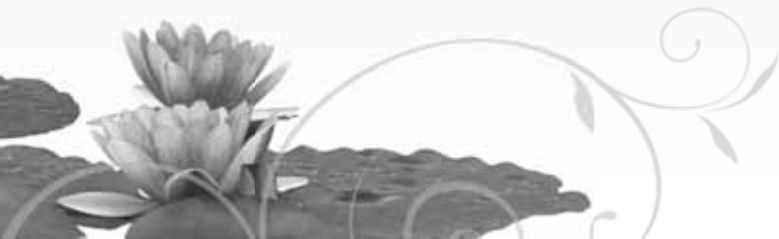

ตายนะครับ แต่ขอโอกาสเล่าเสียวันนี้ เพราะไม่รู้ว่าจะมีโอกาสได้พูด
กับท่านในปีหน้าหรือเปล่า

คือเมื่อสมัยที่บวชเป็นพระอยู่สัก ๒-๓ พรรษา เกิดป่วย
มากจนคิดว่าจะตาย แล้วนอนฝันไป ฝันว่ามีมทูต ๒ ตนมาพา
ตัวไป ลงนั่งในเรือ ผมนั่งกลาง ยมทูตทั้งสองนั่งหัวเรือนั่งท้ายเรือ
ในฝันผมก็เป็นพระอยู่ ยมทูตพาไปพบท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง คิดว่า
เป็นท่านยมราช พอท่านเห็นเข้า ท่านพูดกับยมทูตทั้งสองว่า “พาท่าน
มาทำไม เอาไว้ให้ท่านสั่งสอนประชาชน พาท่านคืนไป” จากนั้น
ผมก็ตื่นขึ้น และโรคที่เป็นอยู่ก็หายด้วย

อันที่จริง ผมตั้งใจไว้ก่อนหน้านั้นแล้วว่าจะใช้ชีวิตประกาศ
ศาสนาไปตลอดชีวิต จนกว่าจะสิ้นลมหายใจ ที่กล้าเล่าเรื่องนี้ ซึ่ง
ปิดไว้ตั้ง ๔๐ ปี เพราะวันนี้มันเกิดวิกฤต คือมีอาการเหมือนว่าจะ
สิ้นชีวิต แต่มันไม่ใช่หรอก มันคงยังไม่ตาย แต่ก็ไม่ควรประมาท
ก็เลยถือโอกาสเล่าเสียให้ลูกศิษย์ทั้งหลายได้ฟัง แต่บางคนก็คงเคย
ได้ฟังแล้ว เพราะผมจะเล่าให้พวกเขาฟังเวลาที่ชีวิตผมวิกฤต คือ
ไม่รู้ว่าจะอยู่หรือจะไป ทำนองนั้น ก็ตั้งใจว่า ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น
ก็ตามเถอะ จะขอทำงานด้านนี้ตลอดไป ผมมีความรู้สึกว่ามัน
เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ จากการที่ได้รับอุปการะจากศาสนามา
ตั้งแต่ผมเป็นเด็กเรื่อยมาจนถึงวัยผู้ใหญ่ มาจนบัดนี้ก็ยังได้รับ

อุปการะจากศาสนาอยู่ มีหน้าที่ที่จะต้องทำตอบแทน ที่จริงมีเรื่องจะเล่าให้ฟังเยอะ แต่ว่ากำลังของผมไม่ค่อยมีที่จะเล่า บางที่ผมอ่านนิทานชาดกแล้วนั่งน้ำตาไหล นึกถึงตัว คือนึกถึงเรื่องในชาดก แล้วก็นึกถึงตัวว่า เขาช่างเหมือนกับเราจริง ๆ เราช่างเหมือนกับเขาจริง ๆ แล้วก็นั่งน้ำตาไหลด้วยความรู้สึกประทับใจในคุณสมบัตินั้น แม้บางที่เป็นสัตว์เดรัจฉานในชาดกก็ตาม

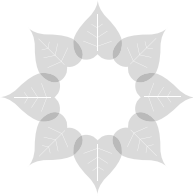
อะไรควรไม่ควรอย่างไร ผมก็ได้ตัดสินใจที่จะพูดแล้ว ความจริงถ้าผมไม่ป่วยวันนี้ ผมก็จะยังคงไม่เล่าเรื่องความฝันนั้น และขอบคุณคุณหมอปกาศิตที่ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาการป่วยในวันนี้ ได้ตรวจดูจนทำให้ผมมีความมั่นใจในการที่จะพูด ผมเคยนึกมาหลายครั้งหลายหนว่า ลักวันหนึ่งผมจะต้องคุยกับท่านในเรื่องนี้ คือในแบบนี้ แบบที่ผมนอนคุยให้ฟัง แล้วก็นึกว่า อาจจะนอนคุยอยู่ในห้อง และต่อสายออกมา ไม่นึกว่าเวลาเช่นนั้นจะมาถึงเร็วอย่างนี้ และก็มาถึงวันนี้ ในวันที่ผมอายุย่างเข้า ๗๐ ปีมาได้ ๔-๕ วัน ก็ขอปรารภเท่านี้ครับ

ชมรมกัลยาณธรรม
หนังสือดีลำดับที่ ๑๔๘

อัตตชีวประวัติ ของ
อาจารย์วดีน อินทสระ

พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวนพิมพ์

มกราคม ๒๕๕๕
๔,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

ชมรมกัลยาณธรรม ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๓๐
โทรศัพท์ ๐-๒๓๐๒-๓๓๕๓ และ ๐-๒๓๐๒-๙๖๒๔
www.kanlayanatam.com

ภาพปก/ออกแบบปก
ออกแบบ/จัดทำรูปเล่ม
ภาพวาดดอกไม้ในเล่ม
พิมพ์โดย

สุวดี ผ่องใสภา
คนข้างหลัง / วัชรพล วงษ์อนุศาสน์
คุณเคอ ชิว เชียง
บริษัทขุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์
จำกัด ๕๙/๘๔ หมู่ ๑๙ ถนนบรมราชชนนี
แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๕-๗๘๓๑-๓ โทรสาร ๐-๒๘๘๕-๗๘๓๔

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

ชีวิตมนุษย์จึงเป็นสนามทดลองแรงกรรม
ตราบใดที่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายยังมีกิเลส ยังมีกรรม
ยังวนเวียนอยู่ในวิภวหรือสังสารวัฏ ก็ย่อมถูกทุกข์ติดตาม
ความสุขมีบ้างก็มีน้อยเกินไป เมื่อเทียบกับความทุกข์อันมหิมา
ผู้ที่พ้นจากทุกข์ ประสบความสุขอันสมบูรณ์
ก็มีแต่พระอริยเจ้าระดับพระอรหันต์เท่านั้น
ชาวพุทธควรมุ่งหน้าไปสู่จุดหมายอันนี้
เพื่อความสิ้นทุกข์และประสบสุขอันยั่งยืนตลอดไป

